

51

ZELENA BIBLIOTEKA

AGATA KRISTI

**UBISTVO U
MESOPOTAMIJI**

Ubojstvo u Mezopotamiji

Murder In Mesopotamia

Agatha Christie, 1936

Predgovor

Napisao dr Charles Reiley

Događaji ispričani u ovoj priči zbili su se otprilike prije četiri godine.

Okolnosti pod kojim su se zbivali, po mom mišljenju, zahtijevaju da se otvoreno iznesu pred javnost. Kružile su kojekakve fantastične i smiješne glasine da su najvažniji dokazi zatajeni. Takvo izvrtanje činjenica, osobito je uzelo maha u američkoj štampi.

Zbog očitih razloga bilo je poželjno da ta kronika ne bude iz pera nekog člana ekspedicije u koga bi se opravdano moglo posumnjati da je pristran.

Predložio sam, stoga, Amy Leatheran da ona preuzme na sebe tu ćužnost.

Očito je da je ona kao stvorena za taj posao. To je osoba koja savršeno poznaje svoje zvanje i nema nikakva razloga da bude neobjektivna, jer nikad prije nije imala veze sa Sveučilištem u Pittstowunu koje je bilo uputilo ekspediciju u Irak. Osim toga, oštromna je i razborita svjedokinja.

Nije bilo lako nagovoriti gospođicu Leatheran da se prihvati tog zadatka - zapravo je to nagovaranje bilo najteži posao u mojoj karijeri pa čak i onda kad ga je privela kraju, vrlo mi je, nerado predala rukopis. Ustanovio sam da su djelomičan razlog tome neke kritičke napomene koje je iznijela u vezi s mojom kderkom Sheilom. Ubrzo sam i to uredio, uvjerivši je da je, zbog toga što danas djeca slobodno kritiziraju svoje roditelje u štampi, i roditeljima samo drago kad njihovi potomci zasluže dio tih prijekora!

Drugi je razlog njenu skanjivanju bila pretjerana skromnost u pogleću njena stila. Bila je uvjerena da ću ispraviti gramatičke greške i ostalo. Ja, naprotiv, nisam htio izmijeniti ni jednu jedinu riječ. Po mom

mišljenju, stil gospođice Leatheran je živ, osebujan i vrlo tečan. To što u jednom odlomku Hercula Poirota naziva Poirot, a u drugom gospodin Poirot, samo priču čini zanimljivijom i uvjerljivijom. U jednom trenutku ona se, tako žali radi svog ponašanja (bolničarkama je mnogo stalo do etikete), a u drugom je zanima samo ljudska narav. Na formalnosti se nije osvrkala!

Ja sam jedino bio toliko slobodan da napišem prvo poglavlje - pri čemu mi je pomoglo pismo koje mi je ljubazno ustupila jedna prijateljica gospođice Leatheran. Ono treba da posluži kao naslovna strana - to jest, da u nekoliko grubih crta dade kratak opis priče.

1. Uvod

U predvorju hotela Tigris Palace u Bagdaću, jedna je bolničarka dovršavala pismo. Njeno naliv-pero hitro je klizilo po papiru.

...Dakle, draga moja, mislim da su ovo sve novosti koje Vam zasad mogu javiti. Moram priznati da mi je bilo vrlo drago što sam upoznala jedan dio nepoznatog svijeta - iako mi je Engleska još najmilija zemlja. Ne biste vjerovali koliko je Bagdad vrljav i odbojan - ni nalik onom čarobnom graću koji poznajete iz Tisuću i jedne noći! Vjerojatno je lijep kad se gleda s rijeke, ali je sam grad svejedno grozan. U njemu čak nema nijednog poštenog ćućana. Major Kelsey vodio me je po bazarima, koji, istini za volju, djeluju osebužno, ali to Vam je, u stvari, gomila kojekakvih tričarija, a od udaraca čekića po bakru, od kojeg kujundžije prave posuđe, čovjeku puca glava. Kažem Vam da ga ne bih upotrebljavala čak ni kad bih bila posve uvjerena da je čisto, jer kod takvog suđa čovjek nije nikad dovoljno siguran od bakrene patine.

Javit ću Vam ako bude išta nova u vezi sa slučajem o kojem je doktor Reilly govorio. Rekao mi je da je onaj Amerikanac sada u Bagdaću i da će me možda posjetiti danas po podne. Radi se o njegovoj ženi koja, po mišljenju doktora Reillyja, pati od fantaziranja. O tome nije ništa detaljnije rekao ali draga moja svakom je jasno što to znači. (Nadam se da nije u pitanju delirijum tremens!). Naravno, doktor Reilly je bio šutljiv, ali mu je pogled zato govorio ako razumijete što hoću reći. Riječ je o doktoru Leidneru arheologu koji vrši iskopavanja negdje u pustinji za neki američki muzej.

A sada, draga moja, moram završiti. Mislim da je ono što ste mi rekli o malim Stubbinsovima zaista famozno! Što li je samo glavna sestra rekla?

Ni riječi više. Vaša odana Amy Leatheran

Pošto je stavila pismo u omotnicu, adresirala ga je na sestru Curshaw, Bolnica St. Christopher, London. Dok je zatvarala nalivpero, priđe joj neki domorodac.

— Traži vas neki gospodin. Zove se doktor Leidner. Bolničarka Leatheran se okrene i ugleda čovjeka srednjeg rasta, malo pognutih ramena, smeđe brade d blagih umornih očiju.

Doktor Leidner je imao posla sa ženom od oko trideset dvije godine, uspravna i sigurna držanja. Vidio je dobroćudno lice sa dva plava oka, neznatno ispupčena, i sjajnom kestenjavom kosom. U sebi je pomislio da je, tako živahna, snažna, oštroumna i praktična, kao stvorena za bolničarku neurološkog odjela.

Sestra Leatheran će odlično odgovarati, pomisli.

2. Amy Leatheran

Ne uobražavam sebi da sam neka spisateljica ili da što znam o pisanju. Ovo radim samo zbog toga što me je na to nagovorio doktor Reilly, a kad vas doktor Reilly na nešto nagovori, jednostavno ga ne možete odbiti.

— Ali, doktore - rekoh - nemam nikakva smisla za pisanje.

— Koješta! - reče. - Ako hoćete, pišite kao da se radi o jednom običnom bolničkom slučaju. Pa, čovjek zaista može tu stvar tako shvatiti. Doktor Reilly je nastavio. Rekao je da je neophodno potreban objektivan, otvoren prikaz rada u Tel Yarimjahu.

— Ako ga napiše jedna od zainteresiranih strana, neće djelovati uvjerljivo.

Reći će da je na ovaj ili onaj način pristran.

Naravno, i to je bila istina. Bila sam u to do grla ogrezla, a u neku ruku ipak »autsajder«.

— Zašto ga sami ne napišete, doktore? - upitah ga.

— Zato što nisam bio na licu mjesta, a vi jeste. Osim toga - dodao je uzdišudi - ne da mi kćerka.

Način na koji je popuštao pred tim svojim derištem odista je vrijedan svakog prijekora. Već sam se spremala da mu to kažem, kadli opazim da mu oči trepere. To je bilo najgore kod doktora Reillyja - nikad nisi znao kad se šali, a kad misli ozbiljno. Uvijek je govorio polako, melankolično - ali se tu i tamo javljalo neko treperenje.

— Dobro - rekoh neodlučno - valjda bih to mogla učiniti.

— Naravno da biste mogli. - Samo što još ne znam kako da počnem.

— Za ta postoji dobar recept: počnite od početka, nastavite do kraja a onda završite.

— Još, zapravo, i ne znam pouzdano gdje ni kako je sve započelo - rekoh neodlučno.

— Vjerujte mi, sestro, bit će vam mnogo teže da prestanete nego da počnete. Barem je tako sa mnom kad moram držati kakav govor. Netko me mora zgrabiti za okrajak kaputa i iz sve snage povući.

— Ma, doktore, vi se sigurno šalite.

— Govorim vam najozbiljnije. Dakle, što ste odlučili?

Jedna me je druga stvar zabrinjavala. Nakon izvjesnog oklijevanja, rekla sam:

— Znate, doktore, bojim se da bih možda ponekad bila odviše intimna.

— Zaboga, ženska glavo, pa to se i traži! što budete intimniji, to bolje! To je priča o ljudskim bidima, a ne o mumijama! Budite intimni - budite pristrani - budite zlobni - budite kakvi god hodete! Napišite priču na svoj način. Kasnije možemo izbaciti neke stvari, ako bi možda zvučale kao kleveta! Samo počnite. Razborita ste žena i dat ćete razborit, trezven prikaz cijele stvari.

I, šta mogu, obedala sam da ću uraditi kako najbolje znam, pa zato i započinjem; samo teško je, kako već rekoh doktoru, započeti.

Mislim da bih morala reći nekoliko riječi o sebi. Imam trideset dvije godine a zovem se Amy Leatheran. Na praksi sam bila u Bolnicu St.

Christopher, a poslije toga sam dvije godine radila kao primalja. Jedno sam vrijeme radila privatno i bila zaposlena četiri godine u dječjem vrtiću gospođice Bendix u Devonshire Placeu. Došla sam u Irak s izvjesnom gospođom Kelsey. Njegovala sam je kad je rodila dijete. Spremala se u Bagdad sa svojim mužem i već je bila naručila

dadilju koja je godinama bila ondje s nekim svojim prijateljima. Njena su djeca dolazila kući i odlazila u školu, a dadilja je pristala da radi kod gospode Kelsey dok djeca buću odsutna. Gospoda Kelsey je bila slabašna i nervozna zbog putovanja s tako malim djetetom, pa je major Kelsey uredio da ja pođem s njom i da se brinem i za nju i za dijete. Dogovoreno je da mi plate put do kuće dok ne nađemo nekog tko treba dadilju na povratnom putovanju.

Nije potrebno da vam opisujem Kelseyeve djetesce je bilo dražesno stvorenjce, a gospoda prilično pristala, iako previše razdražljiva. Uživala sam u putovanju, jer još nikad prije nisam bila na čužem putu preko mora.

Doktor Reilly je bio na broću. Bijaše to crnokos čovjek ćuguljasta lica koji je zbilja svašta govorio onim svojim polaganim, nujnim glasom. Mislim da je uživao u tome da sa mnom zbija šalu, pa je davao najneobičnije izjave, samo da vidi kako ću na njih reagirati. Bio je civilni kirurg u mjestu Hassanieh koje se nalazi na dan i pol putovanja od Bagdada.

U Bagdaću sam bila oko tjedan dana kad sam naletjela na njega i on me upitao kad ću otići od Kelseyevih. Rekla sam da je ćudno što me to pita, jer se Wrightovi (druga obitelj koju sam spomenula) vraćaju kući ranije nego što su namjeravali, pa njihova dadilja može odmah doći.

Rekao je da je ćuo za Wrightove i da me je zbog toga baš i pitao.

— Zapravo, sestro, možda imam posla za vas. - Teži slućaj?

Iskrivio je lice kao da razmišlja.

— Ne bih rekao da je težu slućaj. Radi se o jednoj gospodi koja, recimo, fantazira.

— O! - uskliknuh. (U većini slućajeva odmah je jasno o ćemu je rijeć - o piću ili drogama!).

Doktor Reilly nije ništa dalje objašnjavao. Bio je vrlo diskretan.

— Da - rekao je. - Radi se o izvjesnoj gospođi Leidner. Muž joj je Amerikanac - da budem točniji, američki Šveđanin. Vođa je jedne veće skupine istraživača koji vrše iskopavanja.

I onda je objasnio kako je ta ekspedicija iskopala jedan veliki asirski grad kao što je bio Niniva. Sjedište ekspedicije nije, zapravo, bilo daleko od Hassanieha, ali je bilo na samotnu mjestu pa se doktor Leidner već čuže vremena brinuo za zdravlje svoje žene.

— O tome nije ništa određenije rekao, ali čini se da te napadaje dobiva kad je živčano rastrojena.

— Zar je cio dan sama među domorocima? upitah.

— Ma, nije, ima ona prilično društvanice njih sedmoro ili osmoro. Mislim da nije nikad sama u kući. Ali, svejedno, nema sumnje da se našla u čudnu stanju. Sav posao je na Leidnerovim leđima, ali je on lud za ženom i tjeskobno mu je pri čuši što zna da ju je to zadesilo. Vjeruje da bi bio smireniji kad bi znao da neka pouzdana, kompetentna osoba pazi na nju.

— A što gospođa Leidner misli o tome?

Doktor Reilly odgovori ozbiljno:

— Gospoda Leidner je vrlo ljupka žena. Malokad ima isto mišljenje o bilo čemu dva uzastopna dana. Pa ipak, uglavnom je sklona takvoj ideji. - Doda:

— Neobična je to žena. Prava uspijuša i, rekao bih, paralažljivica - ali čini se da Leidner doista vjeruje da joj od nečeg prijeti opasnost.

— A što vam je ona sama kazala, doktore?

— Ah, nije se sa mnom ni posavjetovala! Ne voli me zbog nekoliko razloga.

Leidner je došao k meni i predložio mi taj plan. Dakle, sestro, što mislite o tome? Prije nego što se vratite kući, prilično dete dobro upoznati ovu zemlju - kopat će još dva mjeseca. A iskopavanje je zanimljiv posao.

Nakon kratkog premišljanja odgovorih: - Dobro, mislim da bih mogla pokušati.

— Krasno - reče doktor Reilly ustajudi. Leidner je sada u Bagdaću. Redi ću mu da navrati ne bi li se s vama dogovorio.

Doktor Leidner je došao u hotel po podne. Bio je to čovjek srednjih godina, prilično nervozan i neodlučan. Bilo je u njemu nečeg nježnog, ljubaznog i prilično nemodnog.

Činilo se da je vrlo odan svojoj ženi, ali je bio dosta neodređen kad sam ga upitala od čega boluje.

— Znete - govorio je čupkajudi braću nekako smeteno, za što sam kasnije saznala da je karakteristično za njega - moja je žena veoma nervozna.

Jako sam zabrinut zbog toga.

— Je li tjelesno zdrava? - upitah.

— Jest, ah, da, bar mi se tako čini. Mislim da je u fizičkom pogledu potpuno zdrava, ali u mentalnom, znate, uobražava sebi razne stvari.

— Koje? - upitah.

Skrenuo je s tog pitanja i samo zbunjeno promrmljao: - Uzbuđuje se ni zbog čega. Ne vidim nikakav razlog za to njeno strahovanje.

— Kakvo strahovanje, doktore Leidneru?, Odgovori neodređeno:

— To vam je neka vrsta neurastenije, znate. Kladam se na detset prema jedan da se radi o, drogama. A on to ne zna! Kao ni mnogi

drugi muškarci.

A čude se što su im žene rastrojene i što često mijenjaju raspoloženje.

Upitala sam ga hoće li gospođa Leidner pristati da dođem. Lice mu se razvedri.

— Hoće. - To me je ugodno iznenadilo. Kazao je da je to dobra zamisao i da će se osjećati mnogo sigurnijom.

Čudno me se dojmila ta riječ sigurnijom. Upotrijebio je vrlo neobičan izraz. Počela sam sumnjati da je gospođa Leidner možda mentalno bolesna.

On nastavi mladeinački oduševljeno:

— Uvjeren sam da ćete se dobro slagati s njom. Ona je doista divna žena. - Nasmiješi se privlačno. - Vjeruje da će je vaša prisutnost uvelike obodriti.

Čim sam vas ugledao, i sam sam došao do istog zaključka. Nadam se da se nećete ljutiti ako vam kažem da djelujete kao savršeno zdravo i razumno čeljade. Uvjeren sam da ste kao stvoreni za Louisu.

— Pa, mogu pokušati, doktore Leidneru - rekoh živahno. - Nadam se da ću pomoći vašoj supruzi. Možda je domoroci i obojeni ljudi uzrujavaju?

— Ni govora! - Zavrti glavom i nasmiješi se zbog takve pretpostavke. - Moja žena jako voli Arape. Cijeni njihovu jednostavnost i smisao za šalu.

Ovo joj je tek drugi boravak u ovoj zemlji, ali se već prilično dobro snalazi u arapskom.

Šutjela sam nekoliko trenutaka, a onda sam se dala na nov pokušaj.

— Zar mi baš ništa ne možete reći o tome čega se vaša supruga plaši, doktore Leidneru? upitah.

Oklijevao je. Zatim reče polako:

— Nadam se... vjerujem... da će vam ona sama to reći.

To je bilo sve što sam mogla izvuci iz njega.

3. Naklapanja

Dogovoreno je da u Tel Yarimjah otputujem idudi tjedan. Gospoda Kelsey se useljavala u svoju kuću u Alwiyahu i bilo mi je drago što ću joj moći unekoliko olakšati posao.

U to vrijeme čula sam nekoliko aluzija upućenih na račun Leidnerove ekspedicije. Jedan prijatelj gospođe Kelsey, neki mladi komandant konjičkog eskadrona, naškubio je usne od iznenađenja i uzviknuo:

— Dražesna Louise! Još jedan njezin kapric! Okrenuo se meni: - Takav smo joj nadimak prišili, sestro. Svi je zovemo „dražesna Louise«.

— Znači li to da je veoma lijepa? - upitah. - Ona si bar utvara da jest.

— Ne budite tako zlobni, Johne - reče gospođa Kelsey. - Dobro znate da nije jedina koja tako misli. Mnogim je muškarcima zavrtjela glavom.

— Možda imate pravo. Zube, doćuše, ima malo prevelike, ali mora se priznati da posjeduje izvjesne draži.

— Zamalo što i sami niste stradali od tih draži - reče gospoda Kelsey smijući se.

Komandant eskadrona pocrveni i prilično stidljivo prizna:

— Bome, stručnjak je u tome. što se tiče Leidnera, on obožava i zemlju po kojoj ona hoda pa je zato i svi ostali u ekspediciji moraju obožavati. To se od njih i očekuje!

— Koliko ih ima ukupno? - upitah.

— Ima ih svih rasa i narodnosti, sestro - odgovori veselo komandant eskadrona. - Jedan Englez, arhitekt, jedan Francuz, svećenik iz

Kartage koji tumači stare natpise. Tu je i gospođica. Johnson, Engleskinja, koja pere boce. Onda jedan mali čebeljko koji fotografira - on je Amerikanac.

I Mercadovi. Samo neka dragi bog zna koje su narodnosti. Gospoda Mercado je vrlo mlada - i zmijolika - a mrzi dražesnu Louise kao samog sotonu! Naposljetku da spomenem i dva mladida. Čudna je to čeljad, ali, na kraju krajeva, ipak simpatična... zar ne, Pennymane?

Obratio se vremešnu čovjeku koji je sjedio i zamišljeno vrtio među prstima svoj cviker. Ovaj se prene i podiže pogled.

— Da, da, vrlo simpatični, zaista. Mislim, kad se uzmu svako za se. Naravno, Mercado je čudan svat...

— Ima vrlo smiješnu braću - upadei gospođa Kelsey. - Sva mu se nekako čudno opustila. Major Peruyman nastavi, ne obazirući se na njenu upadicu:

— Oba mladića su veoma ugodna. Amerikanac je previše šutljiv, a Englez, pak, neprekidno blebeće. Smiješno jer je inače upravo obrnuto. Leidner je silan momak - vrlo uljudan i skroman. Da, ako ih uzmete svakog za sebe, onda su svi oni vrlo ugodni ljudi. Sad kako bilo, možda samo sebi uobražava, mislim, kad sam ih posljednji put posjetio, spopao me čudan osjećaj da među njima nešto nije u redu. Nisam načistu kako da, to objasnim. činilo se kao da se nitko ne drži prirodno. Vladala je neka neobična, zategnuta atmosfera. To ću najbolje objasniti ako vam kažem da su jedno drugome dodavali maslac isuviše pristojno.

Pocrvenjevši malo, jer se nerado razmećem svojim mišljenjem, uzvratih:

— Ljudi postaju razdražljivi kad se uvijek druže s jednim te istim osobama.

Znam to iz vlastita iskustva u bolnici.

— To je točno - primjeti major Kelsey ali sezona je tek počela i ovakva razdražljivost još nije imala vremena da dođe do izražaja.

— Svaka ekspedicija vjerojatno naliči donekle na naš vojnički život ovdje - reče major Pennyman. - Ima svoje klike, rivalstva i ljubomore.

— Čini se da ove godine ima mnogo novih pridošlica među njima - reče major Kelsey.

— Čekajte malo. - Komandant eskadrona brojio ih je na prste. - Mladi Coleman je pridošlica, a isto tako i Reiter. Emmott i Mercadovi nisu bili ovdje lani. Otac Lavigny je također pridošlica. Zamjenjuje doktora Byrda koji ove godine zbog bolesti nije mogao doći. Carey je, naravno, jedan od starih. Ovdje je već od početka, što će reći pet godina. Gospođica Johnson je član ekspedicije gotovo isto toliko godina koliko i Carey.

— Uvijek sam mislio da se svi ti ljudi u Tell Yarimjahu dobro slažu - primijeti major Kelsey. - Ostavljali su dojam sretne obitelji, što uistinu iznenađuje kad čovjek uzme u obzir ljudsku priroću! Uvjeren sam da se sestra Leatheran slaže sa mnom.

— Pa... ne znam u kojoj mjeri da vam dam za pravo! - rekoh. - Jedino znam da u bolnici svađe često nastaju zbog najtrivijalnijih razloga, kao na primjer prepirke oko čajnika.

— Da, u takvu šaroliku društvu ljudi postaju sitničavi - nastavi major Pennyman. - Pa ipak, mislim da se u ovom slučaju radi o nečem ozbiljnijem.

Leidner je toliko uljudan, skroman i taktičan čovjek da uvijek nekako uspijeva održati dobro raspoloženje i slogu među članovima svoje ekspedicije, Međutim, nedavno sam, ipak, uočio da postoji neka zategnutost.

Gospođa Kelsey se nasmije.

— I vi ne vidite razloga? Zaboga, pa on udara u oči!

— Kako to mislite?

— Mislim na gospođu Leidner, naravno.

— Bog s tobom, Mary - reče njen muž - pa ona je divna i nije nimalo svadljiva žena.

— Nisam rekla da, je svadljiva, ali izaziva svađe!

— Kako? Zašto?

— Zašto? Zašto? Zato što se dosađuje. Ona nije arheolog, već samo žena arheologova. Daleko od svakog uzbuđenja, dosađuje se pa sama stvara svoje male drame. Uživa da zavadi ljude.

— Mary, ti to nikako ne možeš znati. Jednostavno izmišljaš.

— Svakako da izmišljam! Ali ćeš se kad-tad uvjeriti da sam imala pravo. Ne naliči badava dražesna Louise na Mona Lisu! Možda ne misli zlo, ali svejedno je zanima što će se naposljetku dogoditi.

— Ona je i te kako privržena svom mužu.

— O, svakako! Nisam ni mislila na neke vulgarne veze, ali ta je žena prava allumeuse.^[1]

— Žene su tako mećehe jedna prema drugoj - reče major Kelsey.

— Znam što hoćete reći: da uvijek pušemo jedna na drugu. Ali, nemojte zaboraviti da se u pravilu međusobno vrlo dobro poznajemo.

— Svejedno - reče major Pennyman zamišljeno. - Čak i da sve te nesmiljene pretpostavke gospođe Kelsey uzmem za istinu, ipak mislim da one ne mogu dovoljno objasniti onu zategnutu atmosferu... Stekao sam dojam da oluja samo što nije izbila.

— Molim vas, ne plašite sestru - reče gospođa Kelsey. - Odlazi tamo za tri dana i samo ćete joj ubiti volju za odlazak.

— O, uopće me niste zaplašili - rekoh smijući se.

Ipak sam mnogo razmišljala o onom što je bilo rečeno. Pala mi je na um čudnovata riječ sigurnija koju je upotrijebio doktor Leidner. Nije li potajni strah njegove žene, koji nije priznala ili izrazila, djelovao na ostale članove ekspedicije? Ili je možda ona misteriozna napetost ; (ili nepoznat uzrok koji je doveo do nje) utjecao na njezine živce?

Potražila sam u rječniku riječ allumeuse koju je upotrijebila gospođa Kelsey, ali mi ništa nije pomogla.

Pa, dobro, pomislih u sebi, morat ću pričekati da vidim što će dalje biti.

4. Moj dolazak u Hassanieh

Tri dana kasnije napustila sam Bagdad. Bilo mi je žao što moram ostaviti gospođu Kelsey i njezino umiljato djetesce koje je sjajno napredovalo i svaki tjedan dobivalo na vagi određeni broj dekagrama. Major Kelsey me je odvezao do stanice i ondje se sa mnom oprostio. Trebalo je da sutradan ujutro stignem u Kirkuk gdje će me netko dočekati.

Spavala sam vrlo loše. U vlaku nikad ne spavam dobro a, osim toga, bunili su me ružni snovi. Međutim, sutradan ujutro, dok sam gledala kroz prozor, bio je krasan dan i iznenada osjetih kako se u meni budi radoznalost prema ljudima koje ću upoznati.

Čekajući neodlučno na peronu, osvrtna sam se na sve strane dok ne primijetih kako mi se približava neki mladić. Imao je okruglo ružičasto lice i priznajem da u životu nikad nisam vidjela nekog tko bi više nalikovao mladiću iz kojeg humorističkog romana P. G. Wodelhousea.

— Hej, hej, hej! - poviče. - Jeste li vi sestra Leatheran? Bogami, izgleda da jeste - to je bar jasno. Ha - ha! Zovem se Coleman. šalje me doktor Leidner. Kako se osjećate? Odurno putovanje, je li da? Znam ja dobro kako je u tim vlakovima! Ali, glavno je da ste stigli. Jeste li doručkovali? Je li to sva vaša prtljaga? Bome, nema je mnogo. Gospoda Leidner ima četiri ručna kovčega i veliki kovčeg - a da i ne spominjem kutiju za šešire i kožni jastučić, i ovo i ono, i tko zna što još ne. Pričam li mnogo? Hajdemo u onu krtiju.

Vani nas je čekalo vozilo za koje sam kasnije čula da ga zovu „karavan«.

Pomalo je nalikovalo na kočiju, pomalo na kamiončić a pomalo na limuzinu.

Coleman mi je pomogao da uđem i ponudio mi da sjednem odmah do šofera kako bih što manje osjetila drmusanje.

Drmusanje! Još mi ni sad nije jasno kako se to čudo od tehnike nije raspalo na sastavne dijelove! A o cesti ni govora - bila je to obična staza puna kolotečina i rupčaga. Blaženi Istok! Kad god bih pomislila na naše veličanstvene prometne arterije u Engleskoj, odmah bi me obuzela silna nostalgija za domovinom.

Gospodin Coleman se nagnuo naprijed, na svom sjedištu iza mene, i viknuo mi u uho: Put je prilično dobar - baš u trenutku kad smo svi poletjeli sa svojih sjedala i glavama malne udarili u krov.

A nema sumnje da je govorio najozbiljnije.

— Ovo treskanje dobro dođe jetrima - reče. - To biste morali znati, sestro.

— Što vrijedi što koristi jetrima ako mi lubanja pukne - uzvratim jetko.

— Treba da dođete ovamo poslije kiše! Klizanje u tri čina. Stalno vas baca u stranu.

Nisam mu ništa odgovorila.

Malo kasnije morali smo prijeti rijeku na najrasklimanijoj skeli koja valjda postoji na ovom svijetu. Mislila sam da je prava sreda što smo uopće stigli na drugu obalu, ali ostali su to primili kao nešto sasvim obično.

Trebalo nam je četiri sata da stignemo u Hassanieh, koje je, na moje iznenađenje, bilo prilično veliko mjesto. Prije nego što smo bili stigli u nj, s druge strane obale činilo se da je i lijepo - onako posve bijelo i čarobno, s brojnim minaretima. Međutim, čim čovjek prijeđe preko mosta i stupi ravno u njega, dobije posve drugačiju sliku. Posvud trošne i napol srušene nastambe, neopisiv smrad, blato i nered.

Gospodin Coleman me odveće do kuće doktora Reillyja i reče da me doktor očekuje na ručak.

Susretljiv kao i obično, doktor Reilly me uvede u svoj lijepi stan u kojem je imao i kupaonicu, gdje se sve sjajilo od čistoće. Dobro sam se okupala, i kad sam opet obukla svoju bolničku odoru i sišla dolje, osjedala sam se sjajno.

Ručak je bio gotov i ušli smo u blagovaonicu. Doktor je uz put ispričao svoju kćerku koja je po običaju, kasnila.

Upravo smo blagovali dobro jelo pripremljeno od jaja i umaka kadli ona uće, pa doktor Reilly reče:

— Sestro, ovo je moja kći Sheila.

Pružila mi je ruku, upitala me kako sam putovala, odbacila svoj šešir, hladno klimnula glavom Colemanu i sjela za stol.

— Onda, Bille, kako je? - upita oca.

Pažljivo sam je promatrala dok joj je on pričao o nekoj zabavi koja se imala održati u klubu. Ne bih mogla reći da mi se baš svidjela. Zaključila sam da je za moj ukus odveć drska, iako zgodna. Imala je crnu kosu i plave oči, bljedoliko lice i obavezno crvenilo na usnama. Jedio me je njen hladan i sarkastičan način govora. Podsjedala me je na jednu moju stažistkinju koja je, doćuše, dobro obavljala svoj posao, ali me je svojim vladanjem uvijek uzrujavala.

Nekako mi se činilo da je gospodin Coleman zaljubljen u nju. Zamuckivao je i trabunjao gore budalaštine nego prije, ako je to uopće bilo moguće!

Nalikovao je na velikog glupog psa koji pokušava da se umili mahanjem repa.

Poslije ručka doktor Reilly je otišao u bolnicu, Coleman je morao u grad u kupovinu, a gospođica Reilly me je upitala bi li željela

razgleda;ti grad ili ostati kod kuće. Rekla je da će se Coleman vratiti po mene za oko jedan sat.

— Ima li što da se vidi u graću? - upitah je. - Ima nekoliko zanimljivih kutaka - odgovori gospođica Reilly - ali nisam sigurna hoće li vam se svidjeti, jer je sve strašno prljavo.

Način na koji je to kazala prilično me je razljutio. Nikako nisam mogla shvatiti kako zanimljivost može opravdati prljavštinu.

Napokon me je povela u klub koji je bio prilično ugodan i iz kojeg se pružao lijep vidik na rijeku. Tu sam našla kojekakve engleske novine i revije.

Kad smo se vratile kući, Coleman još nije bio došao, pa smo sjele i malo popričale. Ali razgovor je nekako zapinjao.

Upitala me je jesam li se već upoznala s gospodom Leidner.

— Nisam - odgovorih. - Samo s njenim suprugom.

— A, tako - reče. - Zanima me kako će vam se svidjeti. - Bududi da nisam ništa rekla, ona nastavi: - Doktora Leadnera neobično volim., Svima je drag.

To je isto kao da je rekla da njegovu ženu ne podnosi - pomislim u sebi.

Kako sam još šutjela, naglo me upita:

— Što je, zapravo, s njom? Je li vam doktor Leidner što rekao?

Nije mi bilo ni na kraj pameti da ogovaram bolesnicu koju još uopće nisam bila vidjela. Odgovorila sam neodređeno:

— Prema onom što sam čula, zaključujem da je iscrpljena i da joj je potrebna dobra njega. Ona se nasmije. Bio je to neugodan i isprekidan smijeh.

— Gospoće Bože! Zar joj nije dosta što se četvero ljudi brine o njoj?

— Valjda svi oni imaju što raditi.

— Hvala Bogu da imaju, samo što je Louise uvijek prva. Za to se ona već pobrine.

Ne, draga moja, rekoh u sebi, ti je ne podnosiš.

— Ipak, ne shvatam zašto traži profesionalnu bolničarku. Prije bih rekla da joj treba kakva prijateljica negoli sestra koja će joj gurati toplomjer u usta, opipavati bilo i konačno je suočiti s neoborivim činjenicama.

Priznajem da mi je ovoga puta pobudila radoznalost.

— Mislite da joj nije ništa? - upitah.

— Pa, naravno da joj nije ništa! Ta je žena jaka kao kobila. »Sirota Louise nije nodas oka sklopila. Ima crne podočnjake. Da, ima ali nacrtane plavom bojom! Radi sve samo da privuče na sebe pažnju, da svi oblijeću oko nje, da dignu buku ni zbog čega!

Dakako da je u tome bilo istine. Imala sam posla (a koja bolničarka nije?) s hipohondrima kojima je najveće veselje da sve ukudane natjeraju da plešu oko njih dvoreći ih. Kad bi im koji liječnik ili sestra rekli: o Vama nije ništa!

— oni u to ne bi povjerovali i s najvećim prezirom bi se odnosili prema njima.

Naravno, postojala je velika vjerojatnost da gospoda Leidner spada u tu vrstu ljudi, a razumije se da bi njen muž bdo prvi koga bi obmanula.

Ustanovila sam da su muškarci nevjerojatno lakovjerni kad je u pitanju kakva bolest njihovih žena. Ali, svejedno, ni to se nije slagalo

s onim što sam čula. Na primjer, nije se podudaralo s onom riječi sigurnija.

Zaista je čudno kako mi se ta riječ usjekla u pamćenje. Misleći na to, upitah: - Je li gospoda Leidner plašljiva žena? Plaši li se, na primjer, što živi daleko od ljud:i?

— Čega da se plaši? Nebesa, pa njih je česetoro u kući! A, osim toga, imaju i čuvare radi antikviteta. O, ne, ne boji se ona bar... - činilo se kao da se nečeg sjetila pa je ušutjela, a nakon nekoliko trenutaka nastavi polako:

— Čudno je to što pitate.

— Zašto?

— Zrakoplovni poručnik Jervis i ja nedavno smo se odvezli do njih. Bilo je to izjutra i većina članova ekspedicije već je radila na iskopavanju. Ona je sjedila i pisala pismo i vjerojatno nas nije čula da dolazimo. Momak koji uvodi goste u kuću nije slučajno bio ondje tako da smo se odmah popeli na, verandu. Mora da je na zidu ugledala sjenu poručnika jer je prestrašeno kriknula. Ispričala se, dakako, i kazala da je pomislila da stranac ulazi u kuću. Pomalo čudno, zar ne? Mislim reći, čak i da se radilo i o strancu, čemu toliko uzbuđenje?

Klimnem zamišljeno glavom. Gospodica Reilly načas zašuti, a onda odjednom plane:

— Ne znam što je ove godine svim tim ljudima ondje. Svi su postali nekako plašljivi. Johnsonovka je toliko smrknuta da ni usta ne može otvoriti. David govori samo kad mora. Bill, naravno, nikad ne prestaje, ali nekako se čini kao da se ostali zbog tog njegovog brbljanja osjedaju još gore. Carey zvjerka oko sebe kao da će svakog trenutka nešto prasnuti iza njega. I svi kradomice promatraju jedan drugoga kao da... kao da... Ah, ne znam kako da to kažem, ali sve je to vrlo čudno.

Pomislih da je zaista neobično što su dvije tako različite ličnosti kao što su gospođica Reilly i major Pennyman mogle steći taj isti dojam.

Baš tada uniđe gospodin Coleman sav zasopljen. »Zasopljen je prava riječ da se opiše njegov izgled, i da je tog trenutka isplazio jezik i nekim čudom dobio rep i zamahao njime, čovjek se uopće ne bi tome začudio.

— Hej, hej - poviče. - Ja sam nesumnjivo, najbolji kupac na svijetu! Jeste li pokazali sestri sve krasote ovoga grada?

— Jesam, ali nisu na nju ostavile nikakav dojam - reče gospođica Reilly sarkastično.

— Ništa joj ne zamjeram - reče gospodin Coleman otvoreno. - Ovo je najgora selendra puna kojekakvih straćara!

— Niste baš prevelik ljubitelj slikovitih i starinskih stvari, zar ne, Bille?

Nikako mi nije jasno zašto ste se dali u arheologe.

— Ne krivite mene zbog toga, već mog skrbnika. On je učena glava - fakultetlija koji neprekidno, u papučama, kopa po knjigama. Bio je to za njega grdan udarac kad se morao prihvatiti skrbništva nad ovakvom mustrom kao što sam ja.

— Smatram da je od vas bilo jezivo glupo što ste dopustili da vas prisile da se prihvatite profesije za koju niste imali volju - reče djevojka oštro.

— Nisam bio prisiljen, Sheilo, draga djevojko, nisam. Starac me je jednostavno upitao pomišljam li na kakvo zanimanje, a kako sam mu odgovorio negativno, uspio je da me preko veza pošalje ovamo na jednu sezonu.

— Zar nikad u životu niste razmišljali o tome što biste voljeli biti? Svatko živ razmišlja o tome, mora da ste i vi!

— Dakako da jesam. Moj je životni cilj da izbjegavam rad gdje god mogu, da imam novaca kao blata i da se posvetim automobilskim trkama.

— Uh, pa vi ste nemogući - usklikne gospođica Reilly.

Reklo bi se da je uistinu ljuta.

— Pa, dobro, priznajem da je to neostvarivo - reče Coleman veselo. - Ali, ako već moram nešto raditi, ne pitam kakav je posao... Glavno je da ne moram preko cijelog dana trunuti u uredu. Bio sam sretan što ću malo vidjeti svijeta. »Hajte da i to probam,« rekoh u sebi, i evo me, tu sam.

— Mora da ste im od velike pomoći!

— Znam što mislite, ali varate se. Mogu ja izdržati vani, iskopavati i vikati jalah koliko god hoćete! A, uostalom, nisam ni tako loš crtač. Nekad sam u školi bio stručnjak za krivotvorenje rukopisa. Mogao sam postati prvorazredni krivotvoritelj. Ali, tko zna, možda mi to još ne gine. Ako vas jednog dana poprskam blatom svojim rollsroyceom dok budete čekali autobus, znajte da sam krenuo putem kriminala.

Gospođica Reilly reče hladno:

— Ne bi li bilo bolje da već jednom krenete, nego što tu toliko naklapate?

— Gostoljubivost je na visini, je l da, sestro? - Sigurna sam da sestra Leatheran jedva čeka da se već jednom smjesti.

— Vi ste u svemu sigurni - uzvratila joj Coleman uz smiješak.

»Ako ništa, ali ovo je istina« - pomislih u sebi. »Ova mala drznica uvijek je u svemu sto posto sigurna«.

Rekoh ravnodušno:

— Možda je bolje da krenemo, gospodine Colemane.

— U redu, sestro.

Rukovala sam se s gospođicom Reilly i zahvalila joj na gostoprimstvu, a onda smo otišli.

— Vraški zgodna cura, ta Sheila - reče Coleman. - Samo što voli svakom reći što ga íće. Odvezli smo se izvan grada i uskoro zašli na nekakav neravan i izbrazdan puteljak između usjeva.

Nakon otprilike pola sata Coleman pokaže rukom na brežuljak pored rječnog nasipa, ispred nas, i reče:

— Tell Yarimjah.

Ugledala sam sićušne nejasne spodobe kako mile amo-tamo poput mravi.

Dok sam tako gledala, odjednom svi počеше trčati niz brežuljak.

— Fajrunt - reče Coleman. - Gotovo je za danas. Posao prekidamo sat prije sunčeva zalaska.

Zgrada ekspedicije nalazila se nedaleko od rijeke.

Vozač je zaobišao ugao zgrade i potjerao kola kroz neobično tijesan nadsvođen ulaz... i najzad smo stigli.

Kompleks zgrada zatvarao je četvrtasto dvorište. Prvotno je kuća zauzimala samo južnu stranu tog dvorišta, s nekoliko nadograđenih manjih zgrada na istoku. Ekspedicija je nastavila zidati na ostalim dvjema stranama. Kako će u daljnjem razvoju događaja raspored zgraće biti neobično važan, prilažem ovaj nacrt u grubim crtama.

Sve sobe, i većina prozora, otvarali su se prema dvorištu, osim na prvotnom južnom krilu zgrade gdje su prozori gledali napolje. Oni su, međutim, bili osigurani željeznim rešetkama. Na jugozapadnom uglu, stepenice su vodile do dugog ravnog krova s ogradom što se pružala jednim dijelom južne strane zgrade, koja je bila viša od ostalih triju strana.

Coleman me povede istočnom stranom dvorišta pa oko ugla do sredine južne strane, gdje se nalazila velika otvorena veranda. Gurne vrata s jedne strane veranće i uđosmo u odaju u kojoj je nekoliko osoba sjedilo za stolom.

— Servus, društvo! - poviče Coleman. - Eto vam Saireye Gamp.^[2]

Gospoda koja je sjedila na čelu stola ustane i priđe da se sa mnom pozdravi.

Tom sam prilikom prvi put na čas vidjela Louisu Leidner.

5. Tell Yarimjah

Nije mi krivo priznati da me je pojava gospođe Leidner gorko razočarala.

Čovjek obično zapada u naviku da zamišlja vanjštinu neke osobe na temelju pričanja drugih. Bila sam stvorila predodžbu da je gospođa Leidner crnka mrzovoljna držanja, uvijek nervozna, nabrušena. Osim toga, očekivala sam da će biti - pa, da bućem iskrena - i pomalo neodgojena.

Nimalo nije odgovarala liku koji sam bila zamislila! U prvom reću, bila je izrazita plavuša. Nije bila šveđanka, kao njen muž, ali što se tiče vanjštine, mogla je lako biti. Posjedovala je onu posebnu profinjenu bijelu put karakterističnu za skandinavski tip žena koji se tako često ne vida. Nije bila mlada, moglo joj je biti negdje izmectu trideset i četrdeset godina.

Imala je prilično preplašen izraz lica, a nekoliko sijedih vlasi probijalo se iz njene plave kose. Oči su joj, međutim, bile vrlo lijepe. Tako prirodno ljubičaste oči još nikad u životu nisam vidjela. Bile su vrlo krupne a odozdo obrubljene jedva primjetljivim kolobarima. Bila je veoma sitna i krhka, a ako kažem da joj je lice odavalo posve iscrpljenu ženu koja u isto vrijeme djeluje i neobično energično, znam da to zvuči pomalo glupo - ali, takav je dojam ostavila na mene. Bila sam potpuno uvjereni da se radi o pravoj pravcatoj dami - što ipak nešto znači, naročito u ovo naše doba.

Pružila mi je ruku smiješeći se. Govorila je tihim, nježnim glasom u kojem se osjećao američki naglasak.

— Baš mi je drago što ste konačno došli, sestro. Jeste li za čaj ili možda prvo želite u svoju sobu?

Odgovorila sam da bih popila čaj, našto me ona upozna s osobama koje su sjedile oko stola. - Ovo je gospođica Johnson, a ovo su

gospo din i gospoda Mercado, gospodin Emmott, otac Lavigny. Moj suprug će dodi za koji čas.

Izvolite sjesti ovamo, između oca Lavignyja i gospodice Johnson.

Učinila sam kako mi je rečeno, a gospođica Johnson se poče raspitivati o mom putovanju. Odmah mi se svidjela. Podsjedala me je na bolničku glavnu sestru kojoj sam bila dodijeljena kao stažistkinja, a koju smo sve obožavale i radile za nju koliko smo god bolje mogle.

Približavala se pedesetoj i imala je dosta muškog u sebi, onako metalnosive, kratko podšišane kose. Glas joj je bio odsječan, ugodan i prilično dubok. Na njenu odbojnom, namrštenom licu isticao se smiješno prdast nos koji je češala kad god bi je mučila kakva briga ili neizvjesnost.

Nosila je kaput od tvida i suknju koja kao da je bila skrojena za muškarca.

Malo kasnije mi je kazala da je rodom iz Yorkshirea.

Otac Lavigny mi je pomalo tjerao strah u kosti. Bio je to visok muškarac s dugom crnom bradom i cvikerom. čula sam od gospođe Kelsey da je u Tell Yarimjahu još i neki francuski redovnik, a sad sam vidjela da otac Lavigny nosi redovničku halju od nekog bijelog vunenog sukna. Ovo me je prilično iznenadilo, jer sam uvijek mislila da redovnici uopće više ne izlaze iz samostana kad jednom stupe u njih.

Gospođa Leidner je s njim razgovarala većinom na francuskom, ali se meni obradao na dosta dobrom engleskom jeziku. Primijetila sam da ima pronicave budne oči kojima je neprestance zvjerao.

Nasuprot meni sjedila su ostala trojica. Reiter je bio snažan plavokos mladić s naočarima. Kosa mu je bila prilično dugačka i kovrčava, a oči vrlo zaobljene i plave. Pomislih da je nekod morao biti dražesno djetesce, ali sada nije izgledao bogzna kako. Zapravo, malko je nalikovao prascu. Drugi mladić imao je kosu ošišanu gotovo dogola,

izduljeno šaljivo lice, vrlo lijepe zube i neobično zanimljiv osmijeh. Ali je bio škrt na riječima i samo je klimao glavom kad bi mu se tko obratio, ili bi odgovarao jednosložnim riječima. On je, kao i Reiter, bio Amerikanac. Posljednja osoba bila je gospođa Mercado, ali nju nisam mogla pomnije promotriti jer je, svaki put kad bih bacila pogled prema njoj, drsko buljila u mene, što me je, blago rečeno, zbunjivalo. Kako me je gledala, čovjek bi pomislio da je bolničarka neka rijetka zvjerka. Ni traga lijepom ponašanju!

Bila je sasvim mlada, nije joj bilo više od dvaćeset pet godina; tamnoputo stvorenje lijepih olalika, ako razumijete što hoću da kažem. Dakle, na neki način ugodne vanjštine, ali u drugu ruku kao da je imala, kako bi to moja majka rekla, nekoliko kapi crnačke krvi. Na sebi je imala pulover jarkocrvene boje, a crvenilo njenih noktiju podudaralo se s bojom pulovera. Imala je sitnu glavu nemirne ptice, velikih očiju i dosta stisnutih i nepovjerljivih usana.

Čaj je bio vrlo dobar - ukusna i jaka mješavina, ni nalik onom slabom kaneskom čaju kod gospođe Kelsey koji mi je bio dozlogrdio.

Bilo je tu i prepečenca, džema, sitnih prhkuh kolačida i jedna torta.

Emmott mi je susretljivo dodavao jela i, premda je bio tih, činilo se da uvijek opaža kad mi je tanjur prazan.

Nato i Coleman žurno ucie i zauzme mjesto nasuprot gospodice Johnson.

Taj je, očito, imao dobre živce i uporno je klopotao kao voćeničko kolo.

Gospoda Leidner jednom uzdahne i uputi umoran pogled prema njemu, ali to uopće nije djelovalo na nj, kao ni činjenica što je gospođa Mercado, kojoj se najviše obradao, bila isuviše zauzeta promatranjem moje ličnosti da bi sabrano odgovarala na njegova pitanja.

Upravo kad smo dogotavljali jelo, stigoše doktor Leidner i Mercado s radilišta.

Doktor Leidner me, po običaju, pozdravd vrlo pristojno i ljubazno. Opazila sam kako je uputio brz i tjeskoban pogled spram svoje žene, i kako mu je, kanda, odmah bilo lakše zbog onog što je vidio. Potom je sjeo za drugi kraj stola, a Mercado je sjeo na slobodno mjesto pored gospođe Leidner. Bio je to visok, mršav nujan čovjek, bolešljive vanjštine, neobične, meke, neuredne braće, mnogo stariji od svoje žene. Bilo mi je drago što je došao, jer je njegova žena prestala piljiti u mene i usmjerila svoju pažnju na njega, promatrajući ga s nekim grozničavim nemirrom, što mi se učinilo vrlo neobičnim. On je miješao svoj čaj sa sanjarskim izrazom na licu i uopće ništa nije rekao. Komad torte ostao je netaknut na njegovu tanjuru.

Ostalo je još jedno prazno mjesto, ali se ubrzo otvoriše vrata i uđe jedan čovjek.

Čim sam ugledala Richarda Careya, bila sam uvjerenjena da je on jedan od najljepših muškaraca kakva već ćugo vremena nisam imala prilike vidjeti - a, opet, sumnjam da sam uopće bila u pravu. Reći za jednog muškarca da je lijep a u isto vrijeme ustvrditi da nalikuje na mrtvačku glavu - očito je protuslovlje, a ipak, tako je bilo. čovjek je dobivao dojam da mu je koža prejako nategnuta na kostima, iako su to bile lijepe kosti. Mršavi obrisi njegovih vilica, sljepoočica i čela toliko su se oštro ocrtavali da me je podsjedao na brončanu figuru. Na njegovu tamnoputom mršavom licu blistala su dva najsajnija i najplavlja oka koja sam ikad vidjela. Bio je visok oko metar i osamdeset, a moglo mu je biti nepunih četrdeset godina.

Doktor Leidner reče:

— Sestro, ovo je naš arhitekt, gospodin Carey. Promrmljao je nešto ugodnim nečujnim engleskim glasom i sjeo pored gospođe Mercado.

Gospoda Leidner reče: - Bojim se da se čaj malko ohladio, gospodine Carey.

— Ne smeta ni najmanje, gospodo Leidner reče. - Sam sam kriv što sam zakasnio. Htio sam svakako dovršiti nacrt plana onih zidina.

Gospoda Mercado ga upita: - želite li džema, gospodine Carey?
Reiter pruži svoj prepečenac.

Sjetih se kako je major Pennyman rekao: To ću najbolje objasniti ako vam kažem da su jedan drugome dodavali maslac isuviše pristojno.

Da, bilo je zaista nečeg neobičnog u tome. U toj pretjeranoj formalnosti.

Čovjek bi prije rekao da je riječ o društvu neznanaca nego o ljudima koji se poznavaju već više godina, bar nekolicina njih.

6. Prva večer

Poslije čaja gospođa Leidner me odvede da mi pokaže svoju sobu.

Možda je najbolje da sad ukratko opišem raspored soba. On je vrlo jednostavan i u to se svatko znože lako uvjeriti samo ako pogleda priloženi plan. S obje strane velikog otvorenog trijema bila su po jedna vrata na koja se ulazilo u dvije glavne sobe. Na ona s desne strane ulazilo se u blagovaonicu, u kojoj smo maloprije pili čaj, dok su druga, preko puta, vodila u vrlo sličnu sobu (nazvala sam je dnevnom sobom) koju su upotrebljavali kao prostoriju za zajednički boravak i radnu sobu - u njoj su ponekad crtali (i druge stvari osim onih službenih, arhitektonskih), a i sastavljali krhotine starih zemljanih lonaca. Iz te dnevne sobe prelazilo se u odaju za starine, u kojoj su se na policama i u pretincima, na velikim klupama i stolovima, nalazili brojni predmeti pronađeni prilikom iskopavanja. Ta soba nije imala drugog izlaza osim onog kroz prostoriju za zajednički boravak. Odmah do te odaje nalazila se spavada soba gospođe Leidner, ali u nju se ulazilo na vrata koja su gledala na dvorište. Kao i sve druge odaje na južnoj strani, ta je soba imala dva prozora sa željeznim rešetkama, budući da su ti prozori bili s vanjske strane i gledali na obrađena polja. Iza ugla, odmah do te sobe, nalazila se soba doktora Leidnera u koju se, međutim, nije moglo ući kroz sobu njegove žene. Bila je to prva soba od cijelog niza soba na istočnoj strani zgrade. Odmah do nje bila je soba koju su meni dodijelili, zatim soba gospođice Johnson, a do nje soba gospođe i gospodina Mercada. Na kraju su još bile dvije takozvane kupaonice.

Kad sam jednom upotrijebila ovaj posljednji izraz pred doktorom Reillyjem, nasmijao se i rekao da je kupaonica doista kupaonica ili to uopće nije! Unatoč tome, kad se čovjek navikne na slavine i odgovarajuće cijevi, neobično mu je kad čuje da netko dva smrdljiva kokošinca sa dvije limene kade za sjedenje i blatnu voću, koju su donosili u benzinskim kantama, naziva kupaonica!

Čitav taj dio zgrade dao je dozidati doktor Leidner uz prvobitnu arapsku kuću. Spavaonice su bile potpuno jednake, svaka s jednim prozorom i jednim vratima, koji su gledali na dvorište.

Na sjevernoj strani nalazile su se crtaonica, laboratorij i prostorije za izraću fotografija.

Ali vratimo se na verandu. Tu je raspored prostorija bio gotovo isti kao i na drugoj strani. Iz blagovaonice se ulazilo u ured u kojem se čuvao arhiv, obavljalo katalogiziranje i tipkalo na pisaćem stroju. Soba oca Lavignyja bila je poput sobe gospođe Leidner. Njemu su dodijelili najveću spavaonicu koju je upotrebljavao i za dešifriranje - ili zvali to kako hoćete - natpisa na pločicama.

U jugozapadnom kutu nalazilo se stubište koje je vodalo na terasu. Na zapadnoj strani prvo su bile četiri male spavaonice koje su zauzimali mladići: Carey, Emmott, Reiter i Coleman.

U sjeverozapadnom kutu nalazio se fotografski studio s tamnom komorom u koju se ulazilo iz njega. Odmah do nje nalazio se laboratorij. Zatim je dolazio jedini ulaz - veliki nadsvođeni prolaz na koji smo i mi bili ušli. Vani su bile nastambe za domorodačku služinčad, vojničke stražarnice, staje i tako dalje. Crtaonica se nalazila s česne strane ulaza i zauzimala je veći dio sjeverne strane.

Opisala sam raspored prostorija malo opširnije jer se ne želim kasnije opet na to vratiti. Kao što rekoh, gospođa Leidner mi je osobno pokazala sve prostorije i na kraju me odvela u svoju spavaću sobu napominjući da tu imam sve što želim i da ću se udobno osjedati.

Soba je bila ukusno namještena, iako nije bilo mnogo namještaja - krevet, ormar za rublje, umivaonik i stolica.

— Momci će vam donositi toplu vodu prije ručka i večere... a, naravno, i svakog jutra. Ako je budete željeli u bilo koje drugo vrijeme, idite napolje, pljesnite dlanovima i kad se pojavi sluga, viknite mu: Jib mai' har. Hoćete li modi to zapamtiti?

Odgovorih potvrdno i ponovih tu rečenicu pomalo nesigurno.

— Dobro je, dobro, samo ne zaboravite vikati. Arapi ništa ne razumiju kad im se govori normalnim engleskim glasom.

— Čudno je to s tim jezicima - rekoh. - Ima ih toliko različitih da se čovjek pita koja korist od njih.

Gospođa Leidner se nasmiješi.

— U Palestini postoji jedna crkva u kojoj je očenaš ispisan na devedeset različitih jezika.

— Ma, što ne kažete! - rekoh. - Moram odmah o tome pisati svojoj staroj tetki. Nju će to zacijelo zanimati.

Gospođa Leidner rastreseno dotakne vrč za voću i lavor, a onda pomakne za nekoliko centimetara posudicu za sapun.

— Zaista se nadam da će vam ovdje biti lijepo - reče. - I da se nećete previše dosadivati.

— Ne dosađujem se baš tako često - uvjerih je. - Život je odviše kratak za to.

Nije ništa odgovorula. Nastavila se igrati s umivaonikom kao da je odsutna duhom. Iznenada uperi svoje tamnoljubičaste oči u moje lice.

— Što vam je, zapravo, rekao moj suprug, sestro?

E pa, u ovakvim prilikama čovjek obično daje isti odgovor.

— Koliko sam shvatila, malo ste premoreni, gospodo Leidner - odgovorih brzo - i potreban vam je netko tko će se brinuti za vas i osloboditi vas briga.

Sagne glavu polako i zamišljeno.

— Da - reče. - Mnogo ćete mi pomoći.

Ovo je zvučalo pomalo zagonetno, ali nisam htjela ulaziti u to, već sam jednostavno rekla:

— Nadam se da ćete mi dopustiti da vam pomognem oko poslova u kući. Ne smijete dopustiti da ljenčarim.

Ona se blago osmijehne. - Hvala vam, sestro.

Zatim je sjela na krevet i, na moje veliko iznenađenje, počela me unakrsno ispitivati. Kažem na moje veliko iznenađenje jer, čim sam je prvi put vidjela, bila sam uvjerenjena da je to prava gospođa. A, koliko mi je poznato, odgojene gospođe vrlo rijetko zadaju pitanja o privatnom životu drugih osoba.

Činilo se da je gospođa Leidner željna saznati što više o meni. Gdje sam bila na stažu, i kada? što me dovodi na Istak? Kako to da me je doktor Leidner preporučio? Čak me je upitala i jesam ikad bila u Americi, i imam li ondje kakvih rodaka. Zadala mi je još nekoliko pitanja koja su mi se tada učinila potpuno besmislenim, ali sam njihovu važnost otkrila tek kasnije.

I onda, odjednom, promijeni držanje. Lice joj obasja srdačan, vedar osmijeh i reče umiljatim glasom da joj je drago što sam došla, te da je uvjerenjena kako će joj moj dolazak značiti veliko olakšanje. Ustane s kreveta i reče:

— Biste li htjeli da se popnete na terasu da vidite zalazak sunca? Taj je prizor obično čudesan baš nekako u ovo doba.

Rado sam prihvatila taj poziv.

Dok smo izlazile iz sobe, ona me upita:

— Je li bilo mnogo ljudi u bagdaskom vlaku? Muškaraca?

Odgovorila sam da nisam baš nikog primijetila, osim što sam, večer prije, vidjela dvojicu Francuza u vagonu za ručanje i tri čovjeka koji

su, prema onom što su pričali, imali veze s naftovodom. Ona klimne glavom i ispusti jedva čujan glas. Zvučao je kao kratak uzdah olakšanja.

Zajedno se popesmo na terasu.

Ondje su se već nalazili gospođa Mercado, koja je sjedila na ogradi, i doktor Leidner, koji se nagnuo nad hrpu kamenja i razbijene komadiće lonaca što bijahu poslagani u redove. Bilo je tu i velikih predmeta za koje je rekao da su ručni mlinovi, tučkovi od mužara, prethistorijska dlijeta, kamene sjekire i još mnogo komadida od vaza s neobičnim šarama koje dotad, u takvom obilju, još nisam vidjela.

— Dodite ovamo - zovne me gospođa Mercado. - Nije li ovo zaista veličanstveno?

Doista, zalaz sunca bio je predivan. Hassanieh, iza kojeg je u daljini zalazilo sunce, pričinjao se kao nešto nestvarno, a Tigris, tekući između širokih obala, doimao se kao rijeka iz snova.

— Što kažeš, Eric, nije li lijepo? - upita gospođa Leidner.

Doktor rastreseno digne pogled i promumlja mehanički:

— Lijepo je, lijepo - i nastavi razvrstavati krhotine.

Gospođa Leidner se nasmiješi i reče:

— Arheolozi gledaju samo ono što im je pod nogama. Nebo i svemir za njih ne postoje. Gospođa Mercado se počeo cerekati.

— E, to su vam veliki čudaci. U to ćete se i sami uskoro uvjeriti, sestro - reče. Nakon kratke stanke doda: - Svi smo vrlo radosni što ste sa nama.

Mnogo smo se brinule za našu dragu gospođu Leidner, zar ne, Louise?

— Ma nije moguće! - odvrati ona glasom koji nije baš ohrabrivao.

— O, da. Bilo joj je uistinu loše, sestro; više puta nas je uplašila svojim ispadima. Zna, kad god mi netko za nekog kaže: »To su samo živci, ja uvijek upitam: o ima li što gore od toga? Živci su jezgro i središte svakog organizma, je li tako, sestro?

Zlobni stvore! - pomislih u sebi. Gospoda Leidner reče hladno:

— Odsada se više nećete morati brinuti za mene, Marie. To će preuzeti na sebe sestra.

— I hoću, drage volje - odgovorih veselo.

— Uvjerena sam da će sada sve biti drukčije - reče gospoda Mercado. - Svi smo se složili u mišljenju da treba otići liječniku ili da se već nešto učini. Živci su joj zbilja popustili, zar ne, draga moja Louise?

— I to toliko da mi se sve čini da sam i vama počela idi na živce - reče gospoda Leidner. Ne bi li bilo bolje da prijedemo na neki zanimljiviji predmet razgovora nego što je moja bijedna bolest?

Tog sam trenutka shvatila da gospoda Leidner spada među one žene koje sebi lako stvaraju neprijatelje. U njenu glasu osjedala se promišljena grubost (što joj ni najmanje ne zamjeram) koja je natjerala crvenilo u obično bljedoliko lice gospođice Mercado. Ona promuća nekoliko nejasnih riječi, ali gospoda Leidner je već bila ustala i pridružila se svom suprugu na drugoj strani terase. Sumnjam da je čuo njene korake sve dok mu nije stavila ruku na rame. Tad ju je brzo pogledao. Na licu mu je bio izraz pun ljubavi i neke zagonetne radoznalosti.

Gospođa Leidner mu ljupko klimne glavom, a zatim ga uze pod ruku te zajedno otiđoše do kraja ograće i siđoše niza stepenice.

— Veoma voli svoju ženu, zar ne? - reče gospođa Mercado.

— Da - rekoh. - Lijepo je to vidjeti. Dobaci mi dug i upitan pogled iskosa.

— Što mislite, sestro, od čega boluje? - upita spustivši malo glas.

— Vjerujem da nije ništa ozbiljno - rekoh živahno. - Vjerojatno se radi o maloj iscrpljenosti.

Još me je prodorno promatrala, kao što je i za čajem.

— Jeste li vi sestra za duševne bolesti, psihijatrijska sestra?

— Zaboga, ne! - rekoh. - što vas je navelo na to pitanje?

Jedno je vrijeme šutjela, a onda reče:

— Znadete li uopće koliko je mušičava? Zar vam doktor Leidner nije ništa rekao?

Ne odobravam ogovaranje svojih bolesnika. S druge strane, iz iskustva znam da je ponekad vrlo teško izvući istinu od pacijenata, a sve dok čovjek ne sazna pravu istinu, mora nemodno tapkati u mraku. Naravno, kad liječnik budno pazi na bolesnika, stvar je sasvim drukčija. Tada vam on kazuje sve što želite znati, međutim, u ovom slučaju nitko nije zvao liječnika. Od doktora Reillyja nitko nije zatražio stručni savjet, a, osim toga, nisam uopće sigurna da mi je doktor Leidner rekao sve što je trebalo. U većini slučajeva, muževi, vođeni instinktom, šute - i zbog toga im valja odati priznanje. Pa ipak, da sam bila bolje upućena, znala bih na vrijeme što da poduzmem. Gospoda Mercado (koju sam već ocijenila kao veliku zlobnicu) naprosto je umirala od želje da govori. Istini za volju, i s ljudskog i sa stručnog stanovišta, željela sam čuti što mi ima redi.

Nazovite to, ako hoćete, najobičnijom ženskom znataželjom. Rekoh:

— Ako sam vas dobro shvatila, gospoda Leidner nije posve normalna u posljednje vrijeme? Gospođa Mercado se neugodno nasmije.

— Normalna? Ni najmanje. Nasmrt nas je prepala. Jedne noći vidjela je kako nečiji prsti bubnjaju po njenu prozoru, zatim je to bila

šaka odvojena od ruke, a kad je na koncu ispalo da se nečije žuto lice prislonilo na njen prozor i da je iščezlo kad je pojurila prema prozoru... onda smo se zaista svi ukočili od straha.

— Možda je to netko s njom zbijao šalu? natuknem.

— Ma, nije, sve je to ona izmislila. Prije tri dana, baš dok smo ručali, netko je u selu, udaljenom kilometar i pol odavde, ispalo nekoliko hitaca, a ona je skočila i počela tako mahnito vrištati da umalo što nismo umrli od straha.

A doktor Leidner joj je priskočio i počeo se neobično smiješno ponašati.

»Nije to ništa, draga, uopće nije ništa« - neprestano joj je govorio. Znae, sestro, ja mislim da muškarci katkad ohrabruju žene u njihovim histeričkim halucinacijama. Ne čine dobro jer priviđenja takve vrste ne valja podržavati.

— Da, ako se zaista radi o priviđenjima - rekoh sarkastično.

— O čemu bi se inače moglo raditi?

Nisam odgovorila jer nisam znala što da kažem. Sve je to bilo tako čudno.

Priča o hicama i vrištanju zvuči sasvim normalno - ako se uzme u obzir da je netko živčano rastrojen - ali ona jezovita priča o sablasnom licu i šaci, to je nešto drugo. činilo mi se da se možda raditi o dvije stvari: ili je gospoda Leidner izmislila cijelu priču baš kao malo dijete koje izmišlja laži o nečem što se nikad nije dogodilo da bi privuklo pažnju na sebe, ili je netko, bez mašte, poput mladog veseljaka Colemana, što sam već i natuknula, izveo kakvu neslanu šalu. Odlučila sam da pazim na svaki njegov korak, jer takve glupe šale mogu rastrojene ljude dovesti gotovo do ludila.

Gospoda Mercado me iskosa pogleda i reče:

— Ne čini li vam se, sestro, da je ona romantični tip žene? Takvim ženama se svašta događa. - Je li joj se što već dogodilo? - upitah.

— Pa, prvi muž joj je poginuo u ratu kad joj je bilo svega dvadeset godina.

Dovoljno patetično i romantično za početak, zar ne?

— Samo nemojmo pretjerivati! - rekoh suho. - O, sestro, kakva izvanredna primjedba!

Ali bila je na mjestu. Koliko je žena reklo: »Da je samo moj Donald ili Arthur ili, što mu ga ja znam tko, danas živ.« A da i jesu živi, po svoj prilici bi danas bili čebeli muževi srednjih godina, vrlo prozaični i nakratko nasađeni.

Kako se počelo smrkavati, predložila sam da siđemo. Gospoda Mercado je prustala i upitala me bih li htjela razgledati laboratorij.

— Moj muž tamo radi.

Odgovorila sam da bih, našto smo se uputile onamo. U prostoriji je gorjela lampa, ali u njoj nije bilo nikoga. Gospoda Mercado mi je pokazala neke uređaje i bakrene ukrase koji su bili podvrgnuti ispitivanju, a također neke kosti premazane voskom.

— Gdje li je samo Joseph? - reče gospoda Mercado.

Pogledala je u crtaonicu gdje je Carey radio. Jedva da nas je i pogledao kad smo ušle, ali me je začudio njegov izraz lica koji je odavao krajnju napetost. Iznenada mi sine misao: Ovaj čovjek je na izmaku snaga. U najskorije vrijeme nešto će mu se dogoditi. Sjetila sam se da je još netko primijetio taj izraz napetosti na njegovu licu.

Kad smo izlazile, okrenuh glavu da ga još jednom pogledam. Sagnut nad svojim papirom, čvrsto stisnutih usana i istaknutih kostiju lica, doista je ličio na mrtvačku glavu. Možda je to bio samo plod moje

mašte, ali mi je zaista ličio na starinskog viteza koji odlazi u boj uvjeren da će poginuti.

Opet sam osjetila neodoljivu privlačnost koju je nesvjesno širio oko sebe.

Pronašli smo Mercada u dnevnoj sobi. Objašnjavao je neki novi naučni postupak gospodi Leidner koja je sjedila na drvenoj stolici i vezla cvjetove na finoj svili. Iznova mi je upala u oči njena neobična, krhka i nezemaljska pojava. Više je ličila na neko vilinsko biće nego na ljudsko stvorenje od krva i mesa.

Gospoda Mercado reče povišenim i reskim glasom:

— A, tu si, Joseph! Mislile smo da ćemo te zateći u laboratoriju.

On poskoči, preplašen i zbunjen, kao da je njen ulazak prekinuo neku čaroliju. Reče mucajudi:

— Moram... moram idi. Sad sam baš... baš...

Nije dovršio svoju rečenicu već je krenuo prema vratima. Gospođa Leidner reče blago, pomala otežudi:

— Dovršit ćeš drugi put. Bilo je vrlo zanimljivo.

Pogledala nas je, ljubazno se nasmiješila i opet nastavila vesti. Nakon nekoliko trenutaka reče:

— Ondje su vam knjige, sestro. Imamo prilično dobar izbor. Uzmite jednu knjigu i sjednite.

Uputih se do police s knjigama. Gospođa Mercado je ostala još časak-dva, a onda se naglo okrenula i otišla. Dok je prolazila pored mene, pogledala sam je i njen izraz lica mi se nije svidio. Kao da je bila izvan sebe od bijesa.

I protiv svoje volje, sjetila sam se nekih riječi kojima je gospoda Kelsey ciljala na gospođu Leidner. Nisam mogla vjerovati da su

istinite, jer mi se gospođa Leidner veoma svidjela, ali sam se pitala nema li u njima bar trunak istine?

Mislila sam da to nije samo njena krivnja, ali je činjenica da se dobra stara gospođica Johnson i ona mala napržica gospođa Mercado nisu mogle vanjstinom i privlačnošću uopće mjeriti s njom. A, na kraju krajeva, muškarci ostaju muškarci, gdje god bili. To najbolje znamo mi, bolničarke.

Mercado je bio neugledno čeljade tako da mogu pretpostaviti da gospoda Leidner nije nimalo marila za njegovo divljenje - ali njegova žena jest. Ako se ne varam, ona je tome i te kako zamjerala i sigurno se ne bi mnogo sustezala da joj naškodi.

Promatrala sam gospođu Leidner kako, odsutna duhom i neosjetljiva za ovaj svijet, veze svoje lijepe cvjetice. Osjedala sam da bih je morala upozoriti. Možda ne zna dokle sve može ići glupa, slijepa, neobuzdana ljubomora i mržnja, i koliko malo treba da se one rasplamte.

A onda sam u sebi rekla: »Amy Leatheran, glupa si. Gospođa Leidner nije nevinašce. Na pragu je četrdesete i vjerojatno zna sve o životu.

A onda sam pomislila da možda ipak ne zna.

Imala je neki čudan nevin izraz na licu.

Počela sam se pitati kakav joj je bio život. Znala sam da se udala za doktora Leidnera tek prije dvije godine a, prema riječima gospođe Mercado, njen prvi muž poginuo je prije gotovo dvadeset godina.

Sjela sam pored nje, s knjigom u ruci, a poslije nekog vremena ustala sam i otišla da operem ruke za večeru. Jelo je bilo odlično - kokoš, kuhana riža i indijski umak. Svi su rano pošli na počinak, što mi je bilo drago jer sam i sama bila prilično umorna.

Doktor Leidner me je otpratio do moje sobe da se uvjeri da imam sve što mi treba. Srdačno mi je stegao ruku i rekao:

— Ona vas voli, sestro. Odmah ste joj se svidjeli. Radujem se zbog toga, jer osjećam da će sada biti sve u najboljem redu.

Bio je ushićen poput kakvog malca.

I sama sam osjetila da me je gospoda Leidner zavoljela, što mi je bilo drago.

Međutim, nisam dijelila njegov optimizam. Nekako sam osjedala da tu ima mnogo toga što on ne zna.

Nešto je moralo biti posrijedi - nešto što nisam mogla proniknuti, ali sam osjećala da lebdi u zraku.

Krevet mi je bio udoban, ali nisam dobro spavala. Previše su me mučili snovi. Stihovi jedne Keatsove pjesme, koje sam u djetinjstvu morala naučiti, neprestano su mi se motali po glavi. Pogrešno sam ih se sjedala i to me je zabrinjavalo. Bila je to pjesma koju sam oduvijek mrzila, vjerojatno zbog toga što sam je morala učiti protiv svoje volje. Ali, kad sam se probudila, onako u tami, prvi put sam osjetila da krije neku ljepotu.

O, kakva te bol tišti, viteže, što osamljen i kako ono dalje ide? - blijed lutaš...

Prvi put sam u mislima ugledala vitezovo lice - smrknuto, napeto, brončano lice koje me je podsjedalo na one bezbrojne mladiće što sam ih kao djevojčica bila vidjela u toku rata. I bilo mi ga je žao. Zatim sam opet zaspala i ustanovila da je Bee Dame sans Merci bila gospoda Leidner.

Jahala je konja nagnuta u stranu, u ruci je držala vezivo sa cvjetićima, a kad se konj spotakao, na zemlju se prosuše kosti premazane voskom te se probudih sva naježena cvokoćući zubima. »Indijski umak uvijek mi teško padne uvečer pomislih u sebi.

7. Čovjek na prozoru

Najbolje je da odmah na početku dadem do znanja da u mojoj priči neće biti nikakvog mjesnog kolorita. Ništa ne znam o arheologiji, a i ne zanima me mnogo. Po mom mišljenju, nema nikakva smisla prekopavati kuće i gradove koji su nestali s lica zemlje prije mnogo stoljeća. Carey mi je često govorio da nemam sklonosti za arheologiju, i nema sumnje da je bio u pravu.

Već prvog jutra po mom dolasku, Carey me je upitao ne bih li htjela pogledati palaču čije planove, kako se izrazio, upravo izrađuje. Nikako nisam mogla shvatiti kako je mogao izraditi plan zgrade koja je već stoljeća i stoljeća ruševina! Zbog toga sam prihvatila njegovu ponudu i, istinu da kažem, bila sam pomalo a uzbuđena. Čini se da je ta palača stara oko tri tisuće godina. Pitala sam se kakve su u to vrijeme bile palače i hoće li nalikovati na Tutankamonovu grobnicu koju sam vidjela na fotografijama.

Vjerovali ili ne, osim blata nije se imalo što drugo vidjeti! Prljavi zidovi od blata bili su visoki šezdesetak centimetara - i to je sve što je ostalo od palače. Carey me je vodio sad ovamo, sad onamo i objašnjavao mi razne stvari - kako je ovo bio velik dvor s odajama, kako je postojao i gornji kat s raznim drugim sobama koje su sve gledale na središnje dvorište. A ja sam neprekidno u sebi mislila:

Otkud on to može znati? - ali, naravno, bila sam toliko pristojna da ga to ne upitam. Mogu vam reći da sam se grozno razočarala! Sve te iskopine u mojim očima nisu bile ništa drugo nego jedna velika hrpa blata. Ni traga mramoru, ili zlatu, ili bilo čemu drugom lijepom. Kuća moje tetke u Cricklewoocu ostavila bi za sobom nesumnjivo impozantnije ruševine! I kad čovjek još pomisli da su ti stari Asirci - ili kako god se već zvali - nazivali sebe kraljevima! Pošto mi je Carey pokazao svoju staru palaču, predao me je u ruke ocu Lavignyju da mi pokaže ostali dio ruševina. Pomalo sam se bojala oca Lavignyja zato što je bio fratar, stranac i što je imao dubok glas. Inače, bio je

vrlo ljubazan, iako ponekad prilično nejasan tako da sam već pomislila da u cijelu stvar nije ništa bolje upućen od mene.

Gospođa Leidner mi je to kasnije objasnila. Rekla je da se otac Lavigny zanima samo za »pisane dokumente« - kako ih je nazvala. Stari narodi ispisivali su sve na glinenim pločicama, doduše poganskim, ali posve shvatljivim znakovima. Postojale su čak i školske tablice s učiteljevim zadatkom na jednoj strani i učenikovim odgovorom na drugoj. Priznajem da me je to silno zanimalo, jer se činilo tako ljudskim ako razumijete što hoću da kažem.

Otac Lavigny obašao je sa mnom radilište i pokazao mi gdje su se nalazili hramovi, gdje palače, gdje privatne kuće i također mjesto za koje je rekao da je staro babilonsko groblje. Govorio je smiješno, na mahove, ubacujući oskudna obavještenja, a zatim brzo prelazio na druge teme.

Rekao je:

— Čudo je što ste došli ovamo. Znači li to da je gospođa Leidner doista bolesna?

— Nije baš bolesna - odgovorih oprezno.

— Čudna je to žena. Ako nije i opasna - reče. - što mislite time reći? - upitah. - U kojem pogledu opasna?

Zamišljeno je klimao glavom.

— To je okrutna žena - reče. - Rekao bih da uopće nema srca.

— Oprostite, ali mislim da govorite gluposti - rekoh.

Opet je klimnuo glavom.

— Ne poznajete vi tako dobro žene kao ja reče.

Zaista smiješna primjedba, pomislih, pogatovu ako se uzme u obzir da dolazi od jednog bratra. Ali, naravno, mogao je mnogo toga

saznati u toku ispovijedi, samo što me je jedna stvar zbunjivala: nisam bila posve sigurna imaju li i fratri, pored svećenika, pravo da ispovijedaju? Pretpostavljala sam da je fratar, zbog one dugačke vunene halje koja mu se vukla po prašini, i zbog krunice i sveg ostalog!

— Da, ta je žena nesmiljena srca - reče zamišljeno. - U to sam potpuno uvjeren. Pa ipak, iako je tvrda kao kamen, kao mramor, boji se nečega.

Čega li se boji?

To je ono, pomislih, što bismo svi htjeli znati! Postojala je mogućnost da njen muž nešto zna, ali sam bila uvjeren da drugi nitko ništa ne zna.

Odjednom uperi u me svoje sjajne tamne oči. - Ne čini li vam se da ovdje nešto nije u redu? Da je atmosfera čudna? Ili možda mislite da je posve normalna?

— Pa, nije baš sasvim normalna - odgovorih razmišljajući. - Što se tiče smještaja, stvar je u redu, ali u psihološkom pogledu čovjek se osjeća nekako nelagodno.

— Isto je tako i sa mnom. Predosjećam - iznenada postane još neobičniji - da se nešto sprema. Ni doktor Leidner nije više kao prije. I njega nešto muči.

— Možda zdravlje njegove žene?

— Možda. Ali to nije sve. Osjeća se - kako da kažem - neka nelagoda.

Imao je pravo, doista se osjedala nelagoda. Dalje nismo ništa govorili jer nam se približavao doktor Leidner. Pokazao mi je dječji grob koji su upravo bili otkrili. Potresan prizor: male kosti, jedan ili dva ćupa i nešto sitnih čestica koje su, prema objašnjenju doktora Leidnera, ostaci biserne ogrlice.

Kopači su me tjerali u smijeh. Takva se strašila ne vidaju često - svi u dugačkim poderanim suknjama i povezanih glava kao da ih bole zubi. Od vremena do vremena, dok su išli amo-tamo noseći košare sa zemljom, pjevali bi bar mi se činilo da je riječ o pjesmi - neku neobičnu tužaljku koja se neprestano ponavljala, bez konca i kraja. Primijetila sam da većina njih ima grozne zagnojene oči, a učinilo mi se da su jedan ili dvojica od njih napola slijepi. Upravo sam razmišljala o tome kako su to veliki bijednici, kad mi doktor Leidner reče:

— Krasni ljudi, zar ne?

Čudan li je ovaj svijet kad dva ljudska bića jednu te istu stvar vide u potpuno drugom svjetlu. Osjedam da se nisam najbolje izrazila, ali vjerojatno pogadate što mislim reći.

Nakon kraćeg vremena doktor Leidner reče da će otidi kući na prijepodnevnu šalicu čaja, pa zato on i ja zajedno krenemo. Uz put mi je pričao o raznim stvarima i, dok sam slušala njegova objašnjenja, sve mi se činilo jasnijim pa sam mogla zamisliti kako je to nekoć moralo izgledati - ulice i kuće, a još mi je pokazao i krušne peći, napomenuvši da tu istu vrstu peći Arapi još i dandanas upotrebljavaju.

Kad smo stigli kući, zatekli smo gospođu Leidner na nogama. Činilo se da joj je mnogo bolje. Više nije ostavljala dojam krhke i iscrpljene osobe. Čaj je poslužen gotovo istog trenutka i doktor Leidner ju je obavijestio što su sve tog jutra iskopali. Zatim se vratio na posao, a gospoda Leidner me upitala bih li željela pogledati nekoliko novootkrivenih predmeta. Poziv sam, dakako, prihvatila i ona me je odvela u odaju za starine. Svuda oko nas ležali su kojekakvi predmeti - većinom razbijeni ćupovi, kako mi se činilo - kao i ćupovi koji su bili sastavljeni i zalijepljeni. Pomislih u sebi da sva ta gomila nije ni za što drugo nego da se baci na smetlište.

— Bože - uskliknuh - kakva šteta što je sve to razbijeno! Vrijedi li to uopće čuvati?

Gospođa Leidner se ovlaš nasmiješi i reče:

— Pazite da vas Eric ne čuje. Zemljani lonci ga zanimaju više od ičeg na svijetu, a neki od ovih ovdje najstariji su predmeti koje smo dosad otkrili - možda su stari i sedam tisuća godina.

Objasnila mi je da su neki od njih nađeni vrlo duboko u zemlji i da su prije mnogo tisuća godina bili polomljeni i zalijepljeni bitumenom, što samo dokazuje da su ih i ljudi u ona davna vremena cijenili isto toliko koliko i mi u današnje doba.

— A sada ću vam pokazati nešto veoma zanimljivo - reče.

Skinula je kutiju s police i pokazala mi divan zlatan bodež čiji držak bijaše ukrašen tamnoplavim dragim kamenjem.

Uskliknuh od udivljenja. Gospođa Leidner se nasmije.

— Da, svi vole zlato! Osim mog muža. - Zašto ga doktor Leidner ne voli?

— U prvom redu, zato što skupo dođe jer radnicima koji su ga pronašli treba platiti količinom zlata koliko teži iskopani zlatni predmet.

— Bože sveti! - uskliknuh. - A zašto?

— Zato što je takav običaj. Osim toga, na ovaj se način sprečavaju krađe.

Znate, da ga netko i ukrase, ne bi to učinio zbog arheološke vrijednosti već zbog njegove stvarne vrijednosti. Pretopili bi ga. Tako im, zahvaljujuci nama, nije teško da buću poštenu.

Potom je skinula pladanj i pokazala mi neopisivo lijep pehar od zlata na kojem bijahu naslikane ovnujske glave.

Iznova sam uskliknula.

— Krasna je, zar ne? Pronađena je u grobu jednog princa. Pronašli smo i neke kraljevske grobnice, ali većina ih je već bila opljačkana. Ovaj je pehar naš najvredniji nalaz. Jedan je od najljepših koja su ikad otkriveni.

Potječe iz ranog babilonskog perioda. Jedinствен primjerak.

Odjednom, nabravši čelo, gospoda Leidner primakne pehar očima i počne oprezno grepsti noktom po njemu.

— Što je ovo? Tu je kap voska. Mora da je netko dolazio ovamo sa svijećom.

Ona sastruže voštanu mrlju i vrati pehar na svoje mjesto.

Zatim mi je pokazala nekoliko neobičnih figurica od pečene gline - ali većina njih bila je nepristojna izgleda. Ti starodrevni ljudi imali su bolesnu maštu, rekoh u sebi.

Kad smo se vratile u trijem, gospođa Mercado je sjedila i dotjerivala nokte. Držala je prste ispružene pred očima i divila se laku. Mislim da ništa ne može biti odvratnije od narančastocrvenog laka.

Gospoda Leidner ponijela je bila iz odaje za starine veoma, fin tanjurić, razlomljen na više komada, i počela ga sastavljati. Nekoliko trenutaka sam je promatrala, a zatim je upitala mogu li joj pomoći.

— O, kako ne! Ima ih još mnogo koje treba sastaviti.

Otišla je i ubrzo se vratila s velikim brojem razbijene lončarije te se dadosmo na posao. Brzo sam se uvela u posao i ona me je zbog toga pohvalila. Držim da većina bolničarki ima spretne prste.

— Kako su svi ovdje zaposleni - reče gospođa Mercado. - Imam dojam da jedino ja uvelike ljenčarim. Naravno, ja i jesam lijena.

— Zašto i ne biste bili ako vam se to sviđa? - reče gospođa Leidner ravnodušno.

U dvanaest smo ručali. Poslije objeda doktor Leidner i Mercado očistili su nekoliko ćupova rastvorom solne kiseline. Na jednom ćupu pokazala se plava boja zrele šljive, a na drugom crtež koji je prikazivao bikovu glavu.

Bilo je to zaista čarobno. Osušeno blato, koje se nikakvim ispiranjern nije dalo ukloniti, zapjenilo se i isparilo.

Carey i Coleman vratili su se na radilište, a Reiter je otišao u fotografski studio.

— Što ćeš raditi, Louise? - upita doktor Leidner svoju ženu. - Vjerojatno ćeš se malo odmoriti?

Zaključila sam da gospoda Leidner ima običaj da poslije ručka malo privilegne.

— Odmarat ću se jedan sat, a onda možda odem u malu šetnju.

— Dobro. Sestra će ti praviti društvo. Hoćete li?

— Kako da ne - odgovorih brzo.

— Hvala, ne treba - reče gospođa Leidner. Volim se šetati sama. Mogla bi još sestra pomisliti da joj je dužnost da me ne ispušta iz vida.

— Ald zaista bih voljela izidi s vama - rekoh. - Ne, nemojte, više bih voljela da ne idete odvrati odlučnim glasom koji nije dopuštao prigovora. - S vremena na vrijeme moram biti sama. Osjećam to kao potrebu.

Naravno, nisam navaljivala, ali, dok sam se spremala na kratak počinak, učinalo mi se čudnim što gospoda Leidner, inače nasmrt preplašena od priviđenja, najednom želi da se šeta posve sama, bez ikakve zaštite.

Kad sam oko pola četiri izišla iz svoje sobe, u dvorištu nije bilo nikog osim dječaka koji je prao zemljane lonce u bakrenoj kadi, i Emmotta

koji ih je odabirao i svrstavao. Dok sam im prilazila, gospođa Leidner se pojavi na glavnom ulazu vedrija nego ikad prije. Oči su joj se sjajale i izgledala je kao preporođena, gotovo vesela.

Doktor Leidner iziđe iz laboratorija i pridruži joj se. Pokazivao joj je veliku posudu ukrašenu bikovskim rogovima.

— Prehistorijski slojevi kriju neobično velike nalaze - reče. - Dosad je sezona bila dobra. Otkriti grobnicu već na početku iskopavanja doista je sretan slučaj. Jedino se otac Lavigny može potužiti, jer dosad nismo pronašli mnogo pločica.

— Čini se da nije mnogo učinio ni s onima što je već dobio - reče gospođa Leidner hladno. Možda je dobar stručnjak za čitanje starih natpisa, ali je isto toliko i lijen. Spava po cijelo popodne.

— Nedostaje nam Byrd - reče doktor Leidner. - Čini mi se da otac Lavigny nije dobro potkovao za ovaj posao, iako, naravno, nisam mjerodavan da to prosudim. Međutim, ono nekoliko njegovih prijevoda neugodno me iznenadilo, da ne kažem još nešto gore. Na primjer, teško bih se mogao složiti s njegovim prijevodom teksta koji je urezan na onoj cigli, a opet, kad čovjek promisli, valjda zna svoj posao.

Poslije čaja gospođa Leidner me je upitala bih li htjela podi s njom na šetnju do rijeke. Pomislila sam da se vjerojatno boji da me njeno odbijanje da je pratim u šetnju nije uvrijedilo.

Željela sam joj pokazati da nisam previše osjetljiva pa sam odmah pristala.

Večer je bila divna. Staza je vodila između njiva zasijanih ječmom i rascvjetanih voćaka. Napokon smo stigle na obalu Tigrisa. Odmah s lijeve strane nalazio se Tell Yarimjah gdje su radnici pjevali svoju neobičnu tužaljku. Malo dalje desno okretalo se veliko vodeničko kolo koje je čudno škripalo, kao da netko stenje. Isprva mi je to išlo na živce, ali na kraju sam se toliko svikla na nj da sam čak

ustanovila da me neobično umiruje. S onu stranu vodeničnog kola nalazilo se selo iz kojeg je bila većina naših radnika.

— Prilično lijepo, zar ne? - reče gospoda Leidner.

— Da, veoma je tiho - odgovorih. - Neobačan je to osjećaj kad se čovjek nalazi tako daleko od svega.

— Daleko od svega - ponovi gospođa Leidner. - Da, ovdje bar čovjek može očekivati da je siguran.

Brzo sam je pogledala, ali mislim da je više govorila samoj sebi nego meni, pa nije ni slutila da su je te riječi odale.

Krenusmo natrag kući.

Odjednom me gospoda Leidner zgrabi za ruku toliko jako da umalo ne kriknuh od bola.

— Tko je ono, sestro? što tamo radi? Nedaleko ispred nas neki je čovjek stajao na mjestu gdje je puteljak vodio prema zgradi ekspedicije. Nosio je evropsku odjeću i činilo se da se propinje na prste i gleda kroz jedan prozor.

Dok smo ga promatrale, osvrnuo se oko sebe, ugledao nas i odmah krenuo puteljkom prema nama. Osjetila sam kako me prsti gospođe Leidner sve jače stežu.

— Sestro - prošapće. - Sestro...

— Ne bojte se, draga gospodo, sve je u redu - rekoh joj ne bih li je ohrabrila.

Čovjek produži svojim putem i prođe pored nas. Bio je to neki Iračanin.

Čim ga je vidjela izbliza, gospoda Leidner odahne.

— To je jedan običan Iračanin - reče. Nastavismo put. Uz put bacih pogled na prozore. Ne samo što su bili osigurani željeznim rešetkama, već su bili toliko visoki da nitko nije mogao sa zemlje vidjeti unutra kroz njih, jer je razina tla na tom mjestu bila niža nego u dvorištu.

— Mora da je zavirio iz puke radoznalosti rekoh.

Gospoda Leidner klimne glavom.

— Bit će da je tako... Iako mi se u jednom trenutku učinilo...

Odjednom ušuti.

Pomislila sam u sebi: što li joj se to učinilo? To bih zaista rado znala.

Kako bilo da bilo, sada sam bila posve sigurna da se gospoda Leidner boji jedne određene osobe od krvi i mesa.

8. Noćna uzbuna

Nije baš lako srediti sve događaje koji su se odigrali u toku mog prvog tjedna u Tell Yarimjahu.

Ocjenjujudi stvari po onome što danas znam, opažam mnoštvo znakova i simptoma za koje sam tada bila potpuno slijepa.

Da bih svoju priču ispričala što vjernije, smatram da moram pokušati opet se uživjeti u onu istu atmosferu sumnji, nespokojsstva i slutnji koje su mi sve više davale na znanje da nešto nije u redu.

Jedna je stvar izvjesna: ona neobična atmosfera napetosti i opće zbunjenosti nije bila plod mašte. Bila je realna. Čak je i Bill Coleman, koji je inače neosjetljiv za mnoge stvari, jednom rekao:

— Svi ovi ljudi idu mi na živce. Zar su uvijek tako mrzovoljni?

Obradao se Davidu Emmottu, drugom pomoćniku, čija mučaljivost, bila sam uvjerena; nije bila zlonamjerna. Bilo je nečeg u njegovu držanju što je djelovalo odlučno i umirivalo u onoj atmosferi gdje nitko nije bio siguran što tko osjeća i misli.

— Nisu - odgovori on Colemanu. - Lani nije bilo tako.

Ali nije se detaljnije izjasnio o tome - nije ništa više rekao.

— Nije mi jasno što se tu događa - reče Coleman rastuženo.

Emmott slegne ramenima, ali ništa ne odgovori.

Razgovorala sam s gospođicom Johnson koja mi je dosta toga objasnila.

Veoma mi se svidjela. Bila je sposobna, praktična i inteligentna. Bilo je posve očigledno da doktora Leidnera smatra za pravog heroja.

Tom prilikom pričala mi je o životu tog čovjeka od njegova djetinjstva.

Poznavala je sva mjesta na kojima je obavljao iskopavanja, pa i rezultate tog rada. Zaklela bih se da je znala napamet sva predavanja koja je održao na raznim naučnim skupovima. Smatrala ga je najvećim arheologom našeg doba.

— A kako je jednostavan i daleko od ovog svijeta! Njemu je posve nepoznata riječ »taština«. Samo uistinu velik čovjek može biti tako skroman.

— Imate pravo - rekoh. - Ljudi koji nešto znače nemaju potrebe da ističu svoju ličnost.

— A uz to je tako vedre prirode! Ne mogu vam reći koliko smo se zabavljali, on, Richard Carey i ja u toku prvih godina našeg boravka ovdje. Bili smo zbilja veselo društvo. Richard Carey je, naravno, radio s njim u Palestini.

Vezuje ih prijateljstvo staro desetak godina. Ja ga lično poznajem sedam godina.

— Baš je zgodan čovjek taj gospodin Carey rekoh.

— Da, prilično.

Rekla je to prilično otresito.

— Samo što je malo previše povučen, zar ne? - Prije nije bio takav - reče gospodica Johnson brzo. - Promijenio se poslije...

Tu je naglo stala.

— Poslije čega? - potaknuh je.

— O, mnogo toga se izmijenilo - reče i slegne ramenima na svoj osobit način.

Nisam ništa rekla nadajući se da će sama nastaviti. I doista, produži, popraćajući svoje primjedbe tihim smijehom, kao da time želi umanjiti njihovo značenje.

— Bojim se da sam malo staromodna. Ponekad mislim da je uputnije da žena jednog arheologa, koja se ne zanima za njegov rad, ne ide s njim u ekspediciju, jer onda dolazi do trvenja među njima.

— Gospođa Mercado? - nataknuh.

— Ah, ona! - Gospodica Johnson je odbacila takvu mogućnost. - Mislila sam, u stvari, na gospođu Leidner. Ona je vrlo dražesna žena i potpuno je shvatljivo što je doktor Leidner toliko zacopan u nju, da se izrazim šatrovački. Ali ne mogu se oteti dojmu da njoj nije mjesto ovdje. Njena prisutnost izaziva nemir među ljudima.

I tako se gospođica Johnson složila s gospođom Kelsey da je gospođa Leidner kriva za zategnutu atmosferu koja je vladala među članovima ekspedicije. Ali, kako onda objasniti neurotičan strah gospođice Leidner?

— Njega sve to uznemiruje - reče živo gospođica Johnson. - U stvari, ja sam vam... ja sam vam kao star vjeran ali ljubomoran pas. Teško mi je što vidim da je tako umoran i zabrinut. On bi morao sve svoje misli usredotočiti na rad, a ne na svoju ženu i njeno glupo strahovanje! Ako je nervozna zbog toga što živi u tako zabačenim mjestima, trebalo je da ostane u Americi. Ne podnosim ljude koji, kad se nađu u tuđini, samo kukaju i prigovaraju!

A zatim, bojeći se da je rekla više nego što je mislila, brže produži:

— Naravno, veoma je cijenim. To je ljupka žena i, kad hoće, zna biti neobično ugodna.

I tu je naš razgovor prestao.

Pomislila sam da je to priča koja se uvijek ponavlja: kad god su žene primorane da žive zajedno u tijesnom prostoru, počne ih opsjedati

ljubomora. Bilo je očito da gospođica Johnson ne trpi ženu svog šefa (što je možda i razumljivo) a, ukoliko se ne varam, gospođa Mercado ju je otvoreno mrzila.

Sheila Reilly je bila još jedna osoba koja nije podnosila gospođu Leidner.

Ona je u nekoliko navrata dolazila na mjesto iskopavanja: jedan put u automobilu, a dva puta na konju s nekim mladićem - razumljivo, svako na svom konju. Naslućivala sam da joj je šutljivi mladi Amerikanac Emmott slaba strana. Kad je bio na dužnosti, ostajala bi s njim i pričala, a po svoj prilici je i on gajio slačne osjećaje.

Jednog dana, za ručak, gospođa Leidner je, po mom mišljenju prilično nesmotreno, nabacila jednu primjedbu u vezi s tim.

— Ona Reillyjeva neprekidno progoni Davida - rekla je i nasmijala se.

— Jadni David, ne da mu mira čak ni na radilištu! Što su te današnje djevojke budalaste!

Emmott nije ništa odgovorio, ali su mu se preplanuli obrazi dobrano zacrvenjeli. Podigao je oči i pogledao je upitno, gotovo izazovno.

Ona se rezignirano nasmiješila i skrenula pogled u stranu.

Otac Lavigny je progundao nekoliko nerazumljivih riječi, ali, kad sam ga zamolila da ponovi što je rekao, samo je klimnuo glavom i zašutio.

Tog popodneva Coleman mi je rekao:

— Iskreno govoreći, gospoda Leidner mi se u početku nije nimalo sviđala.

Kad god bih zaustio da nešto kažem, uvijek bi me prekidala. Sada je mnogo bolje shvađam. To je najljubaznije stvorenje koje sam ikad sreo. Pred takvom ženom čovjek počne pričati o svojim

mladenačkim ludorijama a da ni sam nije toga svjestan. Znam da Sheilu Reilly ne može ni čuti ni vidjeti, ali za to ima razlog, jer se Sheila u više navrata prema njoj neshvatljivo osorno ponijela. To je ono najgore kod Sheile - ona nema nikakvih manira.

A naprasita je dozlaboga!

U to sam odmah povjerovala. Doktor Reilly ju je bio pretjerano razmazio.

— Dakako da je puna sebe, jer zna da je jedina djevojka megu nama.

Međutim, to nije razlog da s gospodom Leidner postupa kao sa svojom strinom. Doduše, nije ni gospođa Leidner jučer rođena, ali je vraški zgodna žena. Poput onih vila što izlaze iz močvara sa svjetlom i mame ljude da skrenu s puta. - I doda zlobno: - Sheila to ne može. Ona zna samo zadirkovati.

Sjećam se još dva događaja koji mogu biti donekle važni.

Jedan se zbio kad sam otišla u laboratorij da uzmem malo acetona kako bih skinula s prstiju ljepilo koje sam upotrebljavala pri lijepljenju razbijenih ćupova. Mercado je sjedio u jednom kutu naslonivši glavu na ruke; mislila sam da spava. Uzela sam željenu bocu i ponijela je sa sobom.

Te večeri, na moje veliko čudo, gospođa Mercado se okomi na mene:

— Jeste li vi uzeli bocu acetona iz laboratorija?

— Jesam - odgovorih. - Uzela sam je.

— Dobro vam je poznato da jedna bočica uvijek stoji u odaji za starine.

Govorila je sasvim ljutito. - Ne, nisam znala.

— Rekla bih da jeste! Htjeli ste jednostavno malo uhoditi. Znam ja dobro kakve su bolničarke!

Gledala sam je zabezeknuto.

— Nemam pojma na što smjerate, gospodo Mercado - rekoh dostojanstveno. - Nikad nikog nisam uhodila.

— Ma, nemojte! Zar mislite da ne znam zašto ste ovdje?

Na časnu riječ, za trenutak sam pomislila da je pijana. Udaljila sam se bez riječi, ali tu neobičnu scenu nikako nisam mogla izbiti sebi iz glave.

Ni drugi događaj nije bio ništa važniji. Pokušavala sam da komadićem kruha namamim jednog psića, međutim, on je, poput svih arapskih pasa, bio vrlo nepovjerljiv te se pokunjeno izgubio. Pošla sam za njim na glavni ulaz i potom oko ugla kuće, ali toliko naglo da sam naletjela na oca Lavignyja i još jednog čovjeka s kojim je razgovarao. Odmah sam ga prepoznala: bio je to čovjek koga smo gospođa Leidner i ja bile zatekle kako gleda kroz prozor.

Ispričala sam se, a otac Lavigny se nasmiješio i, pošto se oprostio s onim čovjekom, krenuo sa mnom kući.

— Znae, veoma me je stid - reče. - Studirao sam orijentalne jezike a nijedan me naš radnik ne razumije. Žalosno, zar ne? Iskušao sam svoj arapski na onom čovjeku koga ste malo prije vidjeli, On je iz grada i htio sam vidjeti jesam li što napredovao, ali, na žalost, rezultat je isti. Leidner kaže da govorim previše knjiški.

To je bilo sve. Pa ipak mi je bilo sumnjivo što se taj čovjek vrzma oko kuće.

Te noći smo se dobrano prepali.

Moglo je biti oko dva sata izjutra. Imam lak san, kao, uostalom, i sve bolničarke. Sjedila sam budna na krevetu kadli se vrata otvoriše.

— Sestro, sestro!

Kresnem šibicom i upalim svijeću.

Gospođa Leidner, odjevena u dugačku plavu kudnu haljinu, stajala je na vratima skamenjena od straha.

— Netko je... netko je u susjednoj sobi do mene. Čula sam kako grebe po zidu.

Skočim s kreveta i priđem joj.

— Ne bojte se, draga gospođo, ja sam s vama. Smirite se.

— Pođite po Erica - prošaputa.

Klimnuvšd glavom otrčala sam i pokucala na njegova vrata. Začas se stvorio vani. Gospođa Leidner je sjedila na mom krevetu dišući isprekidano.

— Čula sam ga - reče. - Čula sam ga... kako grebe po zidu.

— U odaji za starine? - uzvikne doktor Leidner.

Žurno je izišao iz sobe. Poput munje mi je sinula pomisao kako je ovo dvoje različito reagiralo: strah gospođice Leidner bio je posve osobnog karaktera, dok je doktor, ponajprije, mislio na svoje dragocjeno blago - starine.

— U odaji za starine! - soptala je gospođa Leidner. - Pa, naravno! Kako sam glupa.

Ustavši i obavivši se kudnom haljinom, zamoli me da pođem s njom. Svaki trag njena paničnog straha bijaše iščezao.

Otišle smo u odaje za starine da potražimo doktora Leidnera i oca Lavignyja. Ovaj potonji također je čuo buku pa je ustao da vidi što se događa, jer mu se učinilo da je primijetio svjetlo u odaji za starine.

Trebalo mu je nešto vremena da obuče papuče i nađe džepnu svjetiljku, ali, kad je došao, nije nikog vidio. Osim toga, vrata te odaje bila su dobro zaključana, kao i uvijek noću.

Dok se uvjeravao da nije ništa ukradeno, stigao je i doktor Leidner.

I to je bilo sve što smo mogli saznati. Glavna vrata bila su također zaključana. Čuvar se zaklinjao da nitko izvana nije mogao ući, ali, kako je vjerojatno spavao kao zaklan, ta izjava nije bila ni od kakva značaja. Nisu otkrili nikakav otisak prstiju ni stopala, a nije bilo ništa ni odneseno.

Postojala je mogućnost da se gospoda Leidner uplašila buke koju je podigao otac Lavigny dok je skidao kutije s polica da se uvjeri da je sve na svom mjestu.

S druge strane, otac Lavigny je odlučno tvrdio da je, prvo, čuo nečije korake pod svojim prozorom i, drugo, da je vidio odbljesak svjetla, vjerojatno svjetlosi džepne svjetiljke u odaji za starine.

Nitko drugi nije ništa ni vidio ni čuo.

Ovaj događaj je važan za daljnji tok moje priče, jer je naveo gospođu Leidner da mi se već sutradan povjeri.

9. Kazivanje gospođe Leidner

Odmah poslije ručka gospoda Leidner je otišla u svoju sobu na uobičajni počinak. Pokrila, sam je i dala joj više jastuka i jednu knjigu. Već sam se spremala da odem iz sobe kadli me pozove:

— Nemojte idi, sestro! Htjela bih vam nešto reći.

Vratila sam se.

— Zatvorite vrata. Poslušah. Ustala je i ushodala se po sobi: bilo mi je jasno da se na nešto odlučuje i nisam je htjela prekidati. Međutim, vidjela sam da je u velikoj nedoumici.

Napokon je, čini se, prikupila hrabrost, okrenula se meni i iznenada mi rekla:

— Sjedite!

Sjela sam mirno za stol. Otpoče nervozno:

— Vjerojatno ste se već pitali što se tu, u stvari, događa?

Klimnuh šutke glavom.

— Odlučila sam da vam sve kažem! Moram to nekome reći, inače ću poludjeti.

— Dobro - rekoh. - Mislim da je tako i pošteno. Nije lako čovjeku pronaći najbolji način da nekome pomogne ako ga ovaj neprestano pušta da tapka u mraku.

Prekide svoje uznemireno hodanje i pogleda me ravno u oči.

— Zna li čega se bojim? - Nekog čovjeka - rekoh.

— Da... ali nisam rekla koga, već čega se bojim.

Počekah a ona nastavi:

— Bojim se da me ne ubiju!

Dakle, sad i to znam. Pazila sam da ne pokažem koliko sam uznemirena. Već je ionako bila na rubu živčanog sloma.

— Da? - rekoh. - Znači, u tome je stvar? Zatim se poče smijati... i smijati... dok joj suze ne potekoše niz obraze.

— I vi samo toliko! - uzdahne. - Kako ste to samo rekli...

— No, no! To vam neće pomoći - rekoh oštrim glasom.

Gurnula sam je u naslonjač, uputila se do umivaonika, umočila spužvu u hladnu vodu i rashladila joj čelo a ručne zglobove.

— Dosta gluposti - rekoh. - Recite mi staloženo i razborito o čemu se radi.

To ju je umirilo. Uspravila se i rekla prirodnim glasom:

— Zlatni ste, sestro - reče. - Zahvaljujući vama, osjećam se kao da mi je opet šest godina. Sad ću vam sve ispričati.

— Tako i treba - rekoh. - Vremena imamo ne žurite se!

Počela je lagano i promišljeno:

— Kad mi je bilo dvadeset godina, udala sam se za, mladića koji je radio u našem Ministarstvu vanjskih poslova. Bilo je to 1918. godine.

— Znam. Ispričala mi je to gospoda Mercado. Poginuo je u ratu.

Ali gospoda Leidner zavrti glavom.

— Tako ona misli. Tako svi masle. Istina je, međutim, posve drugačija. U to vrijeme bila sam zanesena djevojka, sestro, vatreni rodoljub pun ideala.

Nekoliko mjeseci nakon udaje, poslije jednog posve nepredviđenog događaja, otkrila sam da mi je muž njemački špijun. Saznala sam da je na temelju njegovih obavještenja potopljen jedan američki transportni brod i da je tom prilikom došlo do gubitka stotina ljudskih života. Ne znam kako bi drugi postupili da su bili na mom mjestu, ali reći ću vam što sam ja uradila. Odmah sam otišla ocu, koji je radio u Ministarstvu rata, i kazala mu cijelu istinu. Moj muž Frederick doista je poginuo u ratu... ali u Americi, gdje je streljan kao špijun.

— O, bože! - uzvdknuh. - Pa to je grozno! - Da - reče. - Strašno. A bio je vrlo ljubazan i nježan prema meni. Tko bi rekao da je cijelo vrijeme...

Medutim, nisam se ni časa dvoumila. Možda nisam bila u pravu.

— Teško je to reći - rekoh. - Ne znam kako bi mnoge druge postupile na vašem mjestu.

— Za ovo što vam sada govorim nikad nitko izvan Ministarstva nije saznao.

Službeno, moj je muž otišao na frontu i tamo poginuo. Kao ratnoj udovici, mnogi su mi slali izraze sućuti i ohrabrenja...

U glasu joj se osjetala gorčina i ja klimnuh glavom.

— Salijetali su me ženidbenim ponudama, ali sam ih uvijek sve odbijala, Bila sam isuviše potresena i poslije onog događaja više nikom nisam mogla vjerovati.

— Mogu misliti kako vam je bilo.

— A onda sam se zaljubila u jednog mladića. Ali, oklijevala sam. Dogodilo se nešto neočekivano! Dobila sam anonimno pismo... od Fredericka... u kojem mi je prijetilo da će me ubiti ako se ponovo udam!

— Od Fredericka? Od vašeg mrtvog muža?

— Da. Naravno, isprva sam mislila da sam poludjela ili da sanjam. Na koncu sam otišla k ocu. Kazao mi je istinu. Moj muž ipak nije bio strijeljan.

Pobjegao je, ali mu to nije mnogo pomoglo. Nekoliko tjedana kasnije stradao je u željezničkoj nesreći. Među ostalima, naden je i njegov leš.

Otac je krio od mene istinu o njegovu bijegu, ali, kako je Frederick bio ionako mrtav, nije bilo razloga da mi ne otkrije sve činjenice. Međutim, pismo što sam ga primila upućivalo je na nove mogućnosti. Možda je moj muž ipak bio živ? Otac je uzeo cijelu stvar u ruke i ustanovio da je leš koji je bio sahranjen kao Frederickov doista bio njegov. Lice nastradalog bilo je, doduše, iznakaženo tako da u to nije mogao biti sto posto siguran, ali me je svečano uvjeravao da je Frederick mrtav i da je ono pismo nečija okrutna i zlonamjerna šala. Ali ista stvar se ponovila nekoliko puta. Kad god bih se sprijateljila s nekim čovjekom, ubrzo bih primila prijeteće pismo.

— Pisano rukom vašeg supruga? Odgovori polako:

— To je teško reći. Nisam imala nijedno njegovo pismo. Mogla sam se osloniti jedino na svoje pamćenje.

— Zar niste mogli u tim pismima uočiti kakvu aluziju ili neki karakterističan izraz koji bi vas u to uvjerao?

— Nisam. U međusobnim razgovorima upotrebljavali smo izvjesne izraze, kao na primjer nadimke. Da su u tim pismima oni bili upotrebljeni ili navedeni, bila bih posve sigurna.

— Da - rekoh zamišljeno. - To je zaista čudno. Ispada da to ipak nije bio vaš muž. Sumnjate li na koga?

— Postoji jedna mogućnost. Frederick je imao mlađeg brata Williama. U doba našeg vjenčanja bio je to dječak od svojih deset ili dvanaest godina.

Obožavao je Fredericka, jer mu je Frederick posvećivao mnogo pažnje.

Što se dogodilo s tim dječakom, nikad nisam saznala. Možda je, zaslijepljen fanatičnom ljubavlju prema bratu, došao do zaključka da sam ja izravni krivac njegove smrti. Uvijek je bio ljubomoran na mene i možda me je tako htio kazniti.

— Možda - rekoh. - Upravo je nevjerojatno kako se djeca sjećaju udarca koji su doživjeli. - Znam. Možda se taj dječak zarekao da će osvetiti brata.

— Molim vas, nastavite!

— Više vam nemam bogzna što reći. Erica sam upoznala prije tri godine.

Nisam kanila da se udam, ali su Ericova nastojanja učinila svoje i predomislila sam se. Sve do dana našeg vjenčanja očekivala sam da ću opet dobiti prijeteće pismo, ali nikakvo pismo nije stiglo. Zaključila sam da je osoba koja ih je pisala ili mrtva ili da mu je dosadila ta okrutna igra. Dva dana nakon našeg vjenčanja primila sam ovo.

Uzela je malu aktovku sa stola, otvorila je ključićem, izvadila iz nje pismo i pružila mi ga.

Tinta je bila malo izbljedjela. Slova su bila iskošena i činilo se da je pismo pisala ženska, ruka.

Niste me poslušali. Sada ne možete izbjeći svojoj sudbini. Ostat ćete samo žena Fredericka Bosnera! Morate umrijeti.

— Iz početka sam se uplašila, ali sam se uz Erica osjećala sigurna. Mjesec dana kasnije stiglo je i drugo pismo.

Nisam vas zaboravio. Kujem svoje planove. čeka vas smrt. Zašto me niste poslušali?

— Zna li vaš muž za ovo? Gospođa Leidner odgovori polako:

— Zna da mi prijeti opasnost. Kad sam primila drugo pismo, pokazala sam mu oba u isti mah. On je bio sklon mišljenju da se radi o nečijoj psini.

Došao je i na pomisao da me možda neki ucjenjivač želi preplašiti uvjeravajući me da mi je muž živ. - Malo zastade, a onda nastavi:

— Nekoliko dana poslije ovog prvog pisma, jedva smo izbjegli smrti od trovanja plinom. Netko se ušuljao u naš stan dok smo spavali i otvorio plin.

Srećom, probudila sam se i na vrijeme osjetila miris plina. Tad me ostavila srčanost. Ispričala sam Ericu kako me ta osoba već godinama progoni, i kako sam došla do zaključka da je potpuno lud, i kako, bez obzira tko on bio, zaista ima namjeru da me ubije. Tada sam prvi put pomislila da je to uistinu Frederick, jer se ispod njegove nježnosti oduvijek krila nekakva okrutnost. Usprkos svemu, mislim da Eric još nije bio toliko uznemiren koliko ja. Htio je otići na policiju, ali sam se ja tome najodlučnije usprotivila. Napokon smo zaključili da je bolje da pođem s njim ovamo i da preko ljeta uopće ne idem u Ameriku, već da boravim u Londonu i Parizu.

Postupili smo po tom planu i sve je dobro krenulo. Bila sam uvjereni da će biti sve u redu. Na kraju krajeva sad je mene od mog neprijatelja dijelilo pola zemaljske kugle. Ali svejedno, prije tri tjedna primila sam pismo na kojem je bila nalijepljena iračka poštanska marka.

Pružila mi je i treće pismo.

Mislili ste da ćete mi pobjeći. Prevarili ste se. Nećete još dugo živjeti u nevjeri. Smrt vam se primiće brzim koracima.

— A prije tjedan dana dobila sam ovo! Ležalo je ovdje na stolu, čak mi nije uručeno preko pošte.

Uzela sam joj pismo iz ruke. Na njemu je bila nadrljana, samo ova kratka rečenica:

Stigao sam. Zapiljila se u mene.

— Zar ne vidite? Zar ne shvaćate? Ubit će me. Možda je to Frederick...

Možda mali William... Ali jedno je sigurno, ubit će me.

Glas joj je podrhtavao. Uхватih je za ruku.

— No, no - rekoh opominjući je. - Ne smijete sada klonuti. Pazit ćemo na vas. Imate li pri ruci mirišljive soli?

Pokaže mi glavom na umivaonik te joj dadem veliku dozu.

— Sad je bolje - rekoh kad joj se vratila boja u lice.

— Da, sad se bolje osjećam. Ali, sestro, shvaćate li sada zašto sam u ovakvom stanju? Kad sam vidjela onog čovjeka kako gleda kroz moj prozor, pomislila sam: Stigao je! Čak sam i na vas posumnjala kad ste stigli ovamo.

Mislila sam da ste muškarac prerušen u žensko...

— Kakva pomisao!

— O, znam da zvuči glupo, ali mogli ste biti njegov ortak, a ne prava bolničarka.

— Ali, to je svejedno glupost!

— Može biti, ali već sam izgubila glavu. Iznenada mi pade na um jedna misao te je upitah:

— Vi biste zacijelo prepoznali svog muža, zar ne?

Odgovori polako:

— Nisam čak ni u to sigurna. Prošlo je odonda više od petnaest godina.

Možda ga ne bih ni prepoznala. - Uzdrhta.

— Vidjela sam mu lice jedne noći... ali je to bilo lice mrtvaca. Čula sam kucanje na prozoru, a zatim sam ugledala mrtvačko lice kako se sablasno kesi iza okna. Počela sam vriskati iz sveg glasa. A poslije su mi rekli da tamo ničeg nije bilo!

Odmah sam se sjetila riječi gospode Mercado. - Da niste slučajno sve to sanjali? - rekoh neodlučno.

— Nisam! U to sam sigurna.

Ali ja nisam bila sigurna. Uzevši u obzir sve okolnosti, noćna mora može ponekad djelovati kao stvaran događaj. Međutim, nikad ne protuslovim bolesniku. Počela sam tješiti gospodu Leidner kako sam najbolje znala i umjela, i istakla sam da će se već saznati ako neki neznanac stigne u susjedstvo.

Pošto sam je malo umirila, otišla sam do doktora Leidnera i obavijestila ga o našem razgovoru.

— Drago mi je što vam je sve ispričala - reče jednostavno. - To me je užasno mučilo. Uvjeren sam da su sva ta lica, na, prozoru i kucanje na prozorsko okno puki proizvodi njene mašte. Nisam znao što da poduzmem.

Što vi mislite o svemu tome?

Ton njegova glasa učinio mi se neshvatljiv, ali mu odgovorim bez oklijevanja:

— Moguće je - rekoh - da su sva ta pisma nečija okrutna i zlonamjerna šala.

— Da, to je posve vjerojatno. Ali što da poduzmemo? Ona će u međuvremenu izgubiti razum. Više ne znam što da mislim.

Bome, ni ja nisam znala. Pomislila sam da je možda u sve to umiješana neka žena. Ona pisma upućivala su na ženski rukopis. U

podsvijesti sam počela sumnjati na gospođu Mercado.

Pretpostavimo li da je slučajno saznala za prvi, brak gospode Leidner, mogla bi takvim zastrašivanjem iskaliti svoju pizmu.

— Bilo mi je mrsko da o tome bilo šta kažem doktoru Leidneru, jer je teško predvidjeti kako će pojedini ljudi reagirati na takve stvari.

— Pa, dobro - rekoh veselo - nadajmo se najboljem. Uvjerena sam da se gospođa Leidner već osjeća bolje poslije našeg razgovora. Znae, to uvijek pomaže. Ako čovjek svoje brige previše zatomi, mogu mu lako upropastiti živce.

— Vrlo mi je drago što vam je sve ispričala ponovi on. - To je dobar znak.

To samo pokazuje da vas voli i da vam vjeruje. Priznajem da već naprosto nisam znao ni što ću ni kako ću.

Bilo mi je već navrh jezika da ga upitam je li pomišljao da na diskretan način obavijesti policiju, ali poslije mi je bilo drago što to nisam učinila.

Sutradan je trebalo da Coleman ode u Hassanieh i podigne novac za isplatu radnika. Uz put će ponijeti naša pisma i predati ih za avionsku poštu.

Pošto smo napisali pisma, ubacili smo ih u, drven sandučić na prozorskom nadboju u blago vaonici. Navečer, baš prije nego što će poći na počinak, Coleman ih izvadi, složi u nekoliko svežnjeva i poveže gumenom vrpcom.

Odjednom usklikne.

— Što je? - upitah ga.

Pruži mi jedno pismo kreveljeći se.

— Ovo je od naše dražesne Louise... stvarno je pošizila. Šalje pismo nekom u 42. ulici, Pariz, Francuska. Rekao bih da to ne valja. Odnosite joj ga, molim vas, i upitajte je što ona misli o tome. Upravo je otišla na spavanje.

Uzela sam omotnicu i otrčala do gospođe Leidner. Ona ispravi adresu.

Tad sam prvi put vidjela rukopis gospođe Leidner i uzalud sam se pokušavala prisjetiti gdje sam ga već bila vidjela. Tek oko ponoći sinulo mi je: neobično je sličio na rukopis anonimnih pisama, jedino što je bio krupniji i razvučeniji.

Nove pretpostavke rodiše mi se u glavi. Nije li gospođa Leidner pisala sama sebi ta pisma? Nije li njen muž bar malo u to posumnjao?

10. Subota popodne

Gospoda Leidner mi je ispričala priču o sebi u petak. U subotu ujutro se osjetilo da u kući popušta atmosfera napetosti.

Gospoda Leidner se pomalo neuljudno vladala prema meni i namjerno izbjegavala mogućnost razgovora nasamo. E pa, to me nije uopće iznenadilo! To mi se dogodilo više puta. U iznenadnom nastupu iskrenosti, žene iz viših krugova povjeravaju se svojim bolničarkama, a onda se osjećaju neugodno i žale što su to učinile! Takva je ljudska priroda.

Pazila sam dobro da je kakvom slučajnom primjedbom ne podsjetim na ono što mi je ispričala. Namjerno sam išla za tim da budem što službenija.

Ujutro je Coleman krenuo u Hassanieh kamionom. Poštu je stavio u naprtnjaču. Osim toga, morao je obaviti nekoliko poslova za članove ekspedicije, a kako je bio dan isplate radnika, trebalo je da ode u banku i odatle donese novac manjih apoena. Kako je to bio posao koji zahtijeva duže vremena, predvideo je da će se vratiti negdje popodne. Bila sam sklona povjerovati da namjerava ručati sa Sheilom Reilly.

Kad se vršila isplata radnicima, popodne oko pola četiri, nikom se nije mnogo radilo.

Mali Abdullah, čiji je posao bio da pere ćupove, smjestio se, kao i obično, nasred dvorišta i, opet po običaju, pjevušio na nos svoju neobičnu tužaljku.

Doktor Leidner i Emmott nakanili su bili da malo rade oko sredivanja zemljanih lonaca dok se Coleman ne vrati, a Carey je otišao na radilište.

Gospoda Leidner se povukla u svoju sobu na odmor. Kao i obično, pokrila sam je, a zatim otišla u svoju sobu s knjigom jer mi se nije spavalo. Moglo je biti oko četvrt do jedan i iduća dva sata provela sam vrlo ugodno. Čitala sam Smrt u bolnici, neobično uzbudljiv roman, iako, po svemu sudeći, pisac nije mnogo znao o bolnicama. U svakom slučaju, nikad još nisam vidjela bolnicu kakvu on opisuje. Došlo mi je da pišem autoru i upozorim ga na greške koje je počinio.

Kad sam konačno odložila knjigu (zločinka je bila sobarica, a na nju nisam ni u jednom času posumnjala!) i pogledala na svoj sat, u čudu sam ustanovila da je dvadeset do tri!

Ustala sam, popravila odjeću na sebi i izišla u dvorište.

Abdulah je još strugao četkom lonce i pjevušio svoju žalostivu pjesmu.

David Emmott je stajao pored njega i razvrstavao očišćene lonce, a one razbijene, koje je trebalo lijepiti, stavljao u jedan sanduk. Prišla sam im upravo kad se doktor Leidner spustio stepenicama s terase.

— Nije loš dan - reče veselo. - Napravio sam malo reda gore na terasi.

Louise će biti zadovoljna. U posljednje vrijeme žalila se da više nema mjesta za šetanje. Idem joj javiti dobru vijest.

Dode do vrata svoje žene, pokuca i ude. Međutim, nakon nepune dvije minute opet izide. Slučajno sam tada gledala u ta vrata. Bijaše to kao noćna mora. Bio je ušao veseo i žustar, a sad je, teturajući omamljeno, izlazio kao pijan čovjek.

— Sestro! - vikao je smučeno, promuklim glasom. - Sestro!...

Odmah sam shvatila da nešto nije u redu i potrčala mu u susret.

Užasno je izgledao - lice mu je bilo pepeljasto sivo i grčevito se trzalo tako da sam očekivala da će se svaki čas srušiti.

— Moja žena... - reče. - Moja žena... O, bože!

Jurnem mimo njega u sobu. Od prizora koji sam ugledala ostadoh bez daha.

Gospoda Leidner ležala je sklupčana pored kreveta.

Nagnula sam se nad nju. Bila je mrtva. Smrt je vjerojatno bila nastupila prije jedan sat. Uzrok smrti bio je očit - strahovit udarac u čelo, iznad same desne sljepoočice. Mora da je bila ustala iz kreveta i zadobila udarac na mjestu gdje je pala.

Oprezno sam je dodirnula.

Bacila sam letimičan pogled po sobi ne bih li otkrila kakav trag. Prozori su bili dobro zatvoreni i ubojica se nigdje nije mogao sakriti. Nametao se zaključak da je odavno otišao.

Izišla sam i zatvorila vrata za sobom.

Doktor Leidner je bio u dubokoj nesvijesti. David Emmott, koji je stajao uza nj, okrenuo se meni blijed kao krpa i upitno me pogledao.

U nekoliko kratkih rečenica obavijestila sam ga, o onom što se dogodilo.

Kao što sam uvijek predosjećala, bio je to pouzdan čovjek na koga se moglo računati u slučaju iznenadne nevolje. Bio je posve miran i hladnokrvan, jedino što je začudeno gledao svojim plavim očima.

Trenutak je razmišljao a onda mi reče:

— Mislim da je najbolje da što prije obavijestimo policiju. Billy samo što nije stigao. Što ćemo s Leidnerom?

— Pomozite mi da ga odnesemo u njegovu sobu.

Klimne spremno glavom.

— Ali prije zaključajte ova vrata - rekoh. Okrenuo je ključ u bravi i potom mi ga pružio. - Bit će najbolje da ga vi, sestro, čuvate. Zajedno podignemo doktora Leidnera i odne semo ga u njegov krevet. Emmott je otišao po malo konjaka. Vratio se s gospodicom Johnson. Bila je blijeda i zabrinuta, ali je djelovala smireno i potpuno je vladala sobom. Njoj sam prepustila doktora Leidnera.

Požurila sam se u dvorište. Baš u tom trenutku prolazio je kamion kroz glavni ulaz. Svi smo osjetili ogorčenje kad smo ugledali Billovo ružičasto i veselo lice. Iskočio je iz kola i pozdravio nas svojim uobičajenim pozdravom:

— Hej, hej, hej! Evo me s lovom! Ni traga drumskim razbojnicima...

Naglo ušuti.

— Da se nije što dogodilo? što vam je svima? Izgledate kao da vam je mačka pojela kanarinca. Emmott kratko reče:

— Gospoda Leidner je mrtva... ubijena. - Što?

Billov veseo izraz lica začas se promijeni. Buljio je raskolačenih očiju.

— Mama Leidner da je mrtva! Zezate se!

— Mrtva? - netko oštro krikne iza mene. Okrenem se i ugledam gospođu Mercado. - Velite da je gospođa Leidner ubijena?

— Da - rekoh. - Umorena.

— Nije moguće - uzvikne. Ne mogu vjerovati. Možda je izvršila samoubojstvo?

— Samoubojice ne udaraju sami sebe po glavi - odgovorih hladno. - Radi se o zločinu, gospođo Mercado.

Naglo sjedne na prevrnutu škrinju. - Bože, to je grozno... grozno.

Dakako da je bilo grozno. Nije nam ona trebala da nam to kaže! Pitala sam se ne osjeća li grižnju savjesti zbog pizme koju je gajila prema pokojnici i svih onih ružnih riječi što ih je na njen račun izrekla.

Naskoro reče gotovo bez daha: - Što ćete sad?

Uvijek hladnokrvni Emmott preuzme stvar u svoje ruke.

— Bille, morat ćeš opet u Hassanieh, ali što brže možeš! Ne razumijem se mnogo u ovakve slučajeve, ali bit će najbolje da potražiš kapetana Maitlanda, šefa policije. Najprije potraži doktora Reillyja. On će znati što treba uraditi.

Coleman kimne glavom. Prošla ga je volja za šalom te se uozbiljio kao preplašeni dječarac. Bez riječi skoči u kamion i ode.

Emmott reče prilično nesigurno:

— Trebali bismo malo pogledati naokolo Potom digne glas i pozove:

— Ibrahim!

— Evo me.

Potrkalo dotrči. Emmott mu se obrati na arapskom i među njima se raspredje živ razgovor.

Činilo mi se da sluga nešto najodlučnije niječe. Najzad Emmontt reče smeteno:

— Tvrdi da po podne nitko živ nije dolazio ovamo. Pogotovu nikakav neznanac. Ubojica se vjerojatno neopaženo ušunjao.

— Svakako - reče gospođa Mercado. - Iskoristio je trenutak kad nisu pazili.

— Da - potvrdi Emmott.

Izvjesna neodlučnost u njegovu glasu natjera me da ga upitno pogledam.

Okrene se malom Abdullahu i postavi mu još jedno pitanje na koje mu je perač ćupova dugo odgovarao žestoko gestikulirajući.

Emmott se još više smrkne.

— Ne shvaćam - promrsi kroz zube. - Jednostavno ne shvaćam. Nije mi rekao što to ne shvaća.

11. Vraški zapleten slučaj

Gledat ću, koliko je god moguće, da se držim samo svoje uloge u ovoj drami, pa zato preskačem događaje koji su se odigrali slijedeća dva sata, a to je dolazak kapetana Maitlanda, policije i doktora Reillyja.

Pretpostavljam da je došlo do velikog uzbuđenja kad se pristupilo saslušavanju i svim ostalim formalnostima uobičajenim u takvoj situaciji.

Mislim da se do pet sati već bilo došlo do nekih rezultata i tada me doktor zamolio da pođem s njim u ured.

Zatvorio je vrata, sjeo u naslonjač doktora Leidnera, pokazao mi stolicu koja se nalazila nasuprot njemu i rekao živo:

— Dakle, sestro, prijedimo na stvar. Ovdje se događa nešto neshvatljivo.

Popravih svoje manšete i pogledah ga upitno. On izvuče notes iz džepa.

— Ovo vas pitam da zadovoljim svoju vlastitu znatiželju: u koliko je točno sati doktor Leidner pronašao leš svoje žene?

— Negdje oko četvrt do tri. - Kako znate?

— Pa, pogledala sam na sat kad sam ustala. Bilo je dvadest do tri.

— Da pogledamo taj vaš sat. Skinem ga s ruke i pružim mu ga.

— Točan je na minutu. Svaka vam čast. Dobro, bar smo to riješili. Jeste li došli do kakvog zaključka o tome kad je nastupila smrt?

— Oh, doktore, na to pitanje ne bih htjela odgovoriti.

— Nema razloga da budete toliko suzdržljivi. Samo bih volio provjeriti poklapa li se vaše mišljenje s mojim.

— Pa, rekla bih da je bila mrtva najmanje jedan sat.

— Slažem se. Lešinu sam pregledao u pola pet i spreman sam potpisati da je smrt nastupila između jedan i petnaest i jedan i četrdeset pet. Ili da kažemo približno: u pola dva. To je otprilike točno.

Zamisli se i stade bubnjati prstima po stolu.

— Vraški zapleten slučaj - reče. - Možete li mi što reći o tome... kažete da ste se odmarali? Jeste li čuli što sumnjivo?

— U pola dva? Nisam, doktore. Ništa nisam čula u pola dva, niti u bilo koje drugo doba. Ležala sam u svom krevetu od četvrt do jedan do dvadeset do tri i za to vrijeme nisam čula ništa drugo osim jednoličnog pjevanja arapskog dječaka i povremeno Emmotta kako dovikuje doktoru Leidneru koji je bio na terasi.

— Mladi Arapin... da. Namršti se.

U taj čas otvore se vrata i uđu doktor Leidner i kapetan Maitland. Ovaj posljednji bio je žustar čovječuljak. Lukavo je zirkao svojim sivim očima.

Doktor Reilly ustane i gurne doktora Leidnera u naslonjač.

— Sjednite, čovječe! Drago mi je što ste došli. Trebamo vas. Nešto se ne slaže u cijelom ovom slučaju.

Doktor Leidner obori pogled.

— Znam - reče časak kasnije gledajući u mene. - Moja se supruga bila povjerila sestri ; Leatheran. Pri ovakvom razvoju stvari ne smijemo ništa zatajiti, sestro, pa vas molim da kapetanu Maitlandu i doktoru Reillyju ispričate sve što se odigralo jučer između moje žene i vas.

Što sam mogla točnije ponovila sam cijeli naš, ragovor.

Kapetan Maitland je davao oduška iznenađenju povremenim usklikima. Kad sam završila, okrenuo se doktoru Leidneru.

— I to je sve istina, Leidnere, a?

— Sve što je sestra Leatheran, ispričala živa je istina.

— Neobične li priče! - reče doktor Reilly. - Možete li nam pokazati ta pisma?

— Uvjeren sam da ćete ih naći među stvarima moje žene.

— Izvadila ih je bila iz aktovke na stolu rekoh.

— Onda su vjerojatno još tamo.

Doktor Reilly se okrenu kapetanu Maitlandu i njegovo obično blago lice poprimi tvrd i mrk izraz.

— Ni u kojem slučaju ne treba ništa zataškavati, kapetane Maitlande. Važno je pronaći krivca i kazniti ga.

— Znači da vjerujete da se radi o prvom mužu ', gospođe Leidner? - upitah.

— Ne mislite li i vi tako, sestro? - upadne kapetan Maitland.

— Pa, mislim da ima mjesta sumnji - odgovorih neodlučno.

— U svakom slučaju - reče doktor Leidner u pitanju je običan zločinac, da ne kažem opasan umobolnik. Morate ga pronaći, kapetane Maitlande.

Morate. To vam ne bi smjelo biti teško.

Doktor Reillyreče polako:

— Moglo bi biti teže nego što mislite, zar ne, Maitlande?

Kapetan Maitland zasuče brkove i ne odgovori ni riječi.

Odjednom se trgnem.

— Oprostite - rekoh - ali ima još nešto što bih možda morala spomenuti.

Ispričah im slučaj s Iračaninom koga smo vidjele kako gleda kroz prozor i koga sam dva dana prije toga bila primijetila kako se vrzma oko kuće nastojeći da nešto sazna od oca Lavignyja.

— Dobro - reče kapetan Maitland - zabilježiti ćemo i to. To je već dobar trag za policiju. Možda taj sumnjivac ima kakve veze sa zločinom.

— Vjerojatno ga je zločinac potplatilo da uhodi za njegov račun - pripomenem. - Da izvidi je li zrak čist.

Doktor Reilly nervozno počesa nos.

— U tome i jest stvar - reče. - A što ako zrak nije bio čist, a?

Pogledah ga zabezeknuto.

Kapetan Maitland se okrene doktoru Leidneru. - Pažljivo me slušajte, Leidneru! Evo, kratkog pregleda onoga što smo dosad saznali. Poslije ručka, koji je bio poslužen u dvanaest sati a završen u dvadeset do jedan, vaša je žena otišla u svoju sobu sa sestrom Leatheran koja ju je udobno smjestila u krevet. Vi ste se popeli na terasu gdje ste proveli dva slijedeća sata, je li tako?

— Tako je.

— Jeste li koji put silazili s terase za to vrijeme?

— Nisam.

— Je li se tko popeo gore do vas?

— Jest, Emmott, više puta. Išao je amo-tamo, od mene do dječaka koji je prao ćupove dolje, u dvorištu.

— Jeste li koji put pogledali dolje u dvorište? - Jednom ili dvaput... obično kad sam nešto trebao Emmotta.

— Svaki put kad ste pogledali, dječak je sjedio nasred dvorišta i prao ćupove?

— Jest.

— Koliko se najduže zadržao Emmott s vama na terasi?

Doktor Leidner je razmišljao.

— Teško je to odrediti... Možda desetak minuta... A možda i samo dvije-tri minute, jer iz iskustva znam da gubim pojam o vremenu kad se zanesem poslom.

Kapetan Maitland pogleda doktora Reillyja. Ovaj klimne glavom i reče:

— Izvedimo to odmah načistac.

Kapetan Maitland izvadi notes i otvori ga.

— Slušajte, Leidneru, pročitat ću vam što je radio svaki pojedini član vaše ekspedicije danas po podne između jedan i dva sata.

— Ali...

— Čekajte! Odmah ćete vidjeti na što ciljам. Najprije Mercado i njegova žena. Mercado kaže da je radio u laboratoriju. Gospoda Mercado kaže da je prala kosu u svojoj sobi. Gospodica Johnson kaže da je uzimala otiske u dnevnoj sobi. Reiter kaže da je razvijao fotografske ploče u tamnoj komori. Otac Lavigny kaže da je radio u svojoj sobi. što se tiče posljednje dvojice, Careya i Colemana, prvi je

bio na mjestu iskopavanja, a Coleman u Hassaniehu. Toliko o članovima ekspedicije. Sada dolaze na red sluge.

Kuhar, vaš Indijanac, sjedio je pred glavnim ulazom, čavrljao sa stražom i čerupao dvije kokoši. Ibrahim i Mansur, kućni pomoćnici, pridružili su im se oko jedan i petnaest. Obojica su ostala tamo do dva i trideset, šaleći se i smijući se ali tada je vaša žena već bila mrtva.

Doktor Leidner se nagne naprijed. - Ništa ne shvaćam. Na što ciljate?

— Postoji li mogućnost da se još kako uđe u sobu vaše žene, osim onih vrata na koja se ulazi iz dvorišta?

— Ne. Njena soba ima dva prozora, ali su oni osigurani debelim željeznim rešetkama..., a, osim toga, mislim da su prozori bili zatvoreni.

Dobaci mi upitan pogled.

— Da, bili su zatvoreni - rekoh žurno.

— U svakom slučaju - reče kapetan Maitland - sve da su bili i otvoreni, nitko ne bi mogao ni ući ni izići kroz njih. U to smo se moje kolege i ja uvjerali. Isto je tako i sa svim ostalim prozorima koji gledaju napolje. Svi su osigurani željeznim rešetkama koje su u ispravnom stanju. Da bi ušao u sobu vaše žene, stranac bi svakako morao proći kroz glavni nadsvođen ulaz i kroz dvorište. A stražar, kuhar i kućni pomoćnici jednoglasno tvrde da nitko nije ulazio.

Doktor Leidner skoči na noge.

— Što mislite time reći? Pitam vas što mislite time reći?

— Polako, čovječe - reče doktor Reilly tiho. - Znam da vas to pogada, ali činjenicama, valja pogledati u oči: ubojica nije došao

izvana. Prema tome, bio je unutra. Po svemu sudeći, gospođu Leidner je ubio netko od članova vaše ekspedicije.

12. Nisam vjerovao

— Ni govora!

Doktor Leidner se uzrujano ushodao po sobi. - Nemoguće je to što kažete, Reilly. Apsolutno nemoguće. Netko od nas? Pa, ovdje su svi voljeli Louisu!

Doktor Reilly nekako čudno naškubi usne. Pri sadašnjem stanju stvari, bilo mu je teško da nešto više kaže, ali, ako je istina da šutnja mnogo kazuje, onda je to sada bio slučaj.

— Sasvim nemoguće - ponovi doktor Leidner. - Svi su je voljeli. Nitko nije mogao odoljeti njenim dražima.

Doktor Reilly se nakašlja.

— Bez uvrede, Leidneru, ali to je vaše osobno mišljenje. Ako je netko iz vaše ekspedicije mrzio vašu suprugu, sigurno vam to nije sam rekao.

Činilo se da je to Leidnera ojadilo.

— Da... Slažem se. Ali svejedno, Reilly, mislim da ste u zabludi. Uvjeren sam da je Louise bila svima draga - Trenutak je šutio a onda ljutito prasne:

— Vaše sumnjičenje je uvredljivo i ja u to, iskreno govoreći, nikako ne mogu povjerovati.

— Ne možete pobjeći od činjenica - reče kapetan Maitland.

— Činjenica? Činjenica? Laži koje su vam ispričali onaj indijski kuhar i dvojica sluga, Arapa! Svi mi dobro poznajemo tu čeljad. Za njih istina kao takva ne postoji. Oni će iz pristojnosti reći ono što od njih želite čuti.

— U ovom slučaju - reče doktor Reilly hladno - govore baš ono što ne želimo čuti. Osim toga, prilično dobro poznajem običaje vaših ukućana. Pred glavnim ulazom neprekidno zasjeda debatni klub. Kad god sam po podne dolazio ovamo, uvijek sam našao većinu vaših ljudi okupljenih ondje. To im je mjesto najpogodnije za sastanak.

— Čini mi se da brzopleto stvarate zaključke. Zašto se taj čovjek, taj zloduh, nije mogao uvući ranije pa se negdje sakriti?

— Priznajem da je i to moguće - reče doktor Reilly hladno. - Pretpostavimo da je neki neznanac uspio neopaženo ući. Tada bi se morao skrivati sve do najpovoljnije prilike za izvršenje zločina (a to svakako nije mogao učiniti u sobi gospođe Leidner jer u njoj nema pogodnog zaklona), i izložiti se opasnosti da bude otkriven u trenutku kada bude ulazio u sobu svoje žrtve ili odande izlazio, a nemojmo zaboraviti da su Emmott i dječak gotovo cijelo vrijeme bili u dvorištu.

— Dječak! Na njega sam posve zaboravio usklikne doktor Leidner. - To je momak bistra oka. Maitlande, on je morao vidjeti ubojicu kad je ulazio u sobu moje žene.

— Ovu stvar smo već razjasnili. Dječak je prao lonce cijelo popodne, osim jedne iznimke. Nešto prije pola dva Emmott se popeo k vama na terasu - nije mogao točnije odrediti vrijeme - i tamo ostao desetak minuta, je li tako?

— Jest. Ni sam ne bih mogao reći nešto određenije. Mora da je bilo nekako u to vrijeme.

— Vrlo dobro. Dječak je iskoristio tih desetak minuta i pridružio se ostalima pred glavnim ulazom da s njima popriča. Kad je Emmott sišao dolje, vidio je da dječaka nema pa ga je ljutito pozvao i upitao zašto je napustio posao. Prema tome, sva je prilika da je vaša žena ubijena baš u toku tih desetak minuta.

Prostjenjavši, doktor sjedne i pokrije lice rukama.

Doktor Reilly produži mirno i promišljeno:

— To vrijeme podudara se s mojim pretpostavkama. Gospoda Leidner bila je mrtva već tri sata kad sam je pregledao. Ostaje još jedino pitanje na koje valja odgovoriti, a to je: tko ju je ubio?

Zavlada tišina. Doktor Leidner se uspravi u svom naslonjaču i prijeđe rukom po čelu.

— Priznajem da su vaši argumenti uvjerljivi, Reilly - reče tiho. - Zaista ispada da je to učinio netko »iznutra«. Ipak, ostajem pri svome da u nečem griješite. Ponajprije, smatrate da je došlo do neobične podudarnosti.

— Neobično je što vi upotrebljavate tu riječ - reče doktor Reilly.

Ne obraćajući pažnju na ovu primjedbu, doktor Leidner nastavi:

— Moja žena prima prijeteća pisma. Ima razloga da se boji jedne određene osobe. Potom je ubijena... A vi sada hoćete da povjerujem kako njen ubojica nije taj čovjek, nego netko posve drugi! Pa to je smiješno!

— Da, tako nekako - reče doktor Reilly za mišljenje, - Pogleda kapetana Maitlanda, Podudarnost... a? što vi na to kažete, Maitlande? Slažete li se s tim mišljenjem? Da kažemo Leidneru?

Kapetan Maitland klimne glavom. - Kažite mu - reče kratko.

— Leidnere, jeste li ikad čuli za nekog Hercula Poirota? - Doktor Leidner se začudeno zagleda u njega.

— Čini mi se da mi je to ime odnekud poznato - odgovori neodređeno.

— Jednom sam čuo kako moj prijatelj van Aldin veoma pohvalno o njemu govori. To je privatni detektiv, zar ne?

— Tako je.

— Ali on vjerojatno živi u Londonu. Kako bi nam onda mogao pomoći?

— Dakako da živi u Londonu - reče doktor Reilly - ali igrom slučaja Poirot ovog trenutka nije u Londonu, nego u Siriji a sutra će proći kroz Hassanieh na putu za Bagdad!

— Tko vam je to rekao?

— Jean Berat, francuski konzul. Sinoć je večerao s nama i pričao nam o njemu. Čini se da je u Siriji uspješno razmrsio konce nekog vojnog skandala. Ovuda samo prolazi jer ide u Bagdad, a zatim će se preko Sirije vratiti u London. Štto kažete na ovu sretnu okolnost?

Doktor Leidner je trenutak oklijevao a onda, kao da se ispričava, pogleda kapetana Maitlanda. - što vi o tome mislite, kapetane Maitlande? - Rado ću prihvatiti njegovu suradnju - reče kapetan Maitland žurno. - Moji momci su odlični za rad na terenu u slučajevima krvne osvete među Arapima, ali, iskreno govoreći, Leidnere, ova afera s vašom ženom ne spada u moj djelokrug rada. Cijela stvar je tako đavolski zapletena da će mi biti i te kako drago ako taj detektiv preuzme slučaj u svoje ruke.

— Predlažete mi, dakle, da se obratim Poirotu za pomoć? - reče Leidner. - A što ako odbije? - Neće odbiti - reče doktor Reilly.

— Kako znate?

— Zato što sam i sam profesionalac, a kada bi me netko zamolio da pomognem u nekom težem slučaju, recimo upali mozga, ne bih mogao odbiti. Ovdje se ne radi o običnom zločinu, Leidnere.

— Znam - reče doktor Leidner trzajući bolno, usnama. - Reilly, hoćete li se onda u moje ime obratiti tom Herculeu Poirotu?

— Hoću.

Doktor Leidner mu zahvali pokretom ruke.

— Još ne mogu vjerovati da je Lowise uistinu mrtva - reče polako.

Nisam mogla, više izdržati.

— Ah, doktore - uzviknuh potresena - ne mogu vam reći kako mi je teško pri duši zbog svega ovoga. Učinila sam velik propust. Dužnost mi je bila da pazim na gospođu Leidner... da joj se ne dogodi kakvo zlo.

Doktor Leidner ozbiljno odmahne glavom.

— Ne, ne, sestro, nemate što sebi zamjeriti. Neka mi Bog oprost, ali ja sam taj koga treba okriviti, jer cijelo vrijeme nisam vjerovao... čak ni sanjao... da joj prijete stvarna opasnost.

Ustane izobličena lica. - Gledao sam mirno kako odlazi u smrt. Da, gledao sam mirno kako odlazi u smrt... Jer nisam htio vjerovati...

I iziđe teturajući.

I Doktor Reilly me pogleda.

— I ja se osjećam krivim - reče. - Držao sam da se nesretnica igra njegovim živcima.

— Ni ja je nisam shvatila dovoljno ozbiljno priznala sam.

— Sve troje smo se prevarili - reče doktor Reilly smrknuto.

— Tako bar izgleda - reče kapetan Maitland.

13. Dolazak Herculea Poirota

Nikad neću zaboraviti dojam koji je na mene proizveo Hercule Poirot kad sam ga prvi put vidjela. Naravno, kasnije sam se privikla na njega, ali tada me je grozno razočarao i uvjeren sam da su i svi ostali dijelili moje mišljenje!

Ni sama ne znam kako sam ga zapravo zamišljala - možda kao čovjeka nalik na Sherlocka Holmesa - visoka i mršava, profinjena inteligentna lica.

Dakako, čula sam da je stranac, ali ga nisam zamišljala toliko stranim, ako razumijete što hoću da kažem.

Kad ga pogledate, spopadne vas želja da se nasmiješite! Kao da je došao s kazališnih dasaka ili filma. Taj neobični, tusti mališa, visok jedva nešto više od metar i pol, izgledao je dosta vremešan, sa svojim golemim brkovima i jajolikom glavom. Baš kao brico iz kakve komedije!

I to je čovjek koji će otkriti ubojicu gospođe Leidner!

Pretpostavljam da se na mom licu jasno vidje! I to zgražanje, jer mi je gotovo odmah rekao, smiješno žmirkajući očima:

— Nisam vam go volji, ma soueur?^[3] Ali ne zaboravite da puding govori o sebi dok ga jedete.

Vjerojatno je htio reći: »O puding u možete govoriti tek kad ga pojedete«.

Dakle, što se tiče uzrečice, imao je pravo, ali ne bih mogla reći da mi je time ulio više povjerenja! Doktor Reilly ga je dovezao svojim automo bilom u nedjelju, odmah poslije ručka, i prvo što je zatražio čim je došao bilo je da se svi okupimo u blagovaonici.

To smo i uradili i smjestili se oko stola. Poirot je sjedio na čelu stola, između doktora Leidnera i doktora Reillyja.

Pošto smo se okupili, doktor Leidner se nakašlje i počne nesigurno svojim blagim glasom:

— Jamačno ste vi već čuli za gospodina Herculea Poirota. Prolazio je kroz Hassanieh i bio toliko ljubazan da prekine svoje putovanje kako bi nam pomogao. Iračka policija i kapetan Maitland rade sve što mogu, uvjeren sam, ali... u ovom slučaju došlo je do nepredviđenih okolnosti... - Zapleo se i umorno uputao pogled doktoru Reillyju. - Čini se da su nastupile izvjesne komplikacije.

— Nije sve jasno i glasno, je li da? - reče čovječuljak na čelu stola. - Nebesa, pa on čak ne zna dobro ni engleski!

— O, morate ga uhvatiti! - poviče gospoda Mercado. - Bilo bi neoprostivo da umakne! Primijetih kako je strančeve oči upitno gledaju.

— Uхватiti? A koga to, madame? - upita. - Zaboga! Pa ubojicu.

— A, ubojicu! - reče Hercule Poirot kao da ubojica uopće nije važan!

Svi smo se zabuljili u njega, a on je, zauzvrat, gledao od lica do lica.

— Rekao bih - reče - da nitko od vas dosad nije bio u dodiru s nekim ubojstvom?

Nastane opći žamor povladivanja. Hercule Poirot se nasmiješi.

— Vidi se da ne poznajete dobro abecedu ovog položaja. Ima tu kojekavih neugodnosti! Dapače, more neugodnosti. Za početak, postoji sumnja!

— Sumnja?

Javila se gospodica Johnson. Poirot ju je gledao zamišljeno. Imala sam dojam da mu se svidjela, kao da misli: o evo, napokon, jedne

razumne i inteligentne žene!

— Da, mademoiselle - reče. - Sumnja! Nemojmo se zavaravati. Sumnja pada na sve vas podjednako, od kuhara, kućnog pomoćnika i sudopera do dječaka s loncima... pa i do svih članova ekspedicije.

Gospoda Mercado polako ustane a lice joj se grčevito trzalo.

— Kako se usudujete? Kako smijete tako nešto reći? To je nečuveno!

Nedopustivo! Doktore (Leidnere, zar ćete samo tako sjediti i dopustiti ovom čovjeku... ovom čovjeku?... Doktor Leidner odgovori umorno:

— Molim vas, Marie, nastojte ostati pribrani. Ustao je i Mercado, drhtavih ruku i zakrvaljenih očiju.

— I ja tvrdim to isto, to je nečuveno... uvreda...

— Ni govora! - reče Poirot. - Nikoga ne vrijeđam. Jedino tražim da svi pogledate činjenicama u oči. U kući u kojoj se dogodio zločin svaki ukućan snosi dio sumnje. Pitam vas ima li uopće dokaza da je ubojica došao izvana?

Gospoda Mercado uzvikne:

— Dakako da je došao izvana! To vam sama pamet kaže! To... - naglo zastane i reče polaganije: - Nijedna druga pretpostavka ne zvuči tako uvjerljivo!

— Vi ste nesumnjivo u pravu, madame - reče Poirot i nakloni joj se. - Samo vam nastojim objasniti kako treba postupiti u ovakvom slučaju. Najprije se želim uvjeriti da su svi ovdje prisutni nevini, a zatim ću ubojicu potražiti negdje drugdje.

— To bi moglo potrajati do kasno u noć reče otac Lavigny blago.

— Kornjača je prestigla zeca, mon pere.^[4] Otac Lavigny slegne ramenima.

— U vašim smo rukama - reče pomiren sa sudbinom. - Gledajte se što brže uvjeriti u našu nevinost u ovoj užasnoj nesreći.

— Što prije. Dužnost mi je bila da vam jasno izložim situaciju kako mi poslije ne biste zamjerali zbog neumjesnih pitanja koja bih vam mogao postaviti. Možda će crkva htjeti da dade primjer, mon pere?

— Pitajte me što god želite - reče otac Lavigny ozbiljno.

— Jeste li prvi put ovdje? - Jesam.

— A stigli ste... kada?

— Točno prije tri tjedna, to jest dvadeset sedmi veljače.

— Odakle?

— Iz samostana Peres Blancs u Kartagi. - Hvala vam mon pere. Jeste li poznavali gospođu Leidner prije svog dolaska ovamo?

Nisam, prvi put sam je vidio kad sam došao ovamo. - Hoćete li mi reći što ste radili kad se dogodila tragedija?

— Radio sam u svojoj sobi na nekim pločicama ispisanim klinovim pismom.

Primjetila sam pokraj Poirotova lakta nacrt plana kuće.

— To je soba koja se nalazi na jugozapadnom uglu, a odgovara sobi gospođe Laidner na suprotnoj strani?

— Da.

— Kad ste otišli u svoju sobu?

— Odmah poslije ručka. Mislim da je moglo biti dvadeset do jedan.

— A izišli ste... kada?

— Nešto prije tri sata. Bio sam čuo da je stigao kamion pa onda opet otišao.

Zanimalo me je zašto, pa sam izišao da izvidim.

— Jeste li napuštali sobu između dvadeset do jedan i tri sata?

— Nisam.

— I niste ništa ni čuli ni vidjeli što bi imalo veze s ovom tragedijom?

— Nisam.

— Vaša soba nema prozora koji gledaju na dvorište?

— Nema. Oba prozora gledaju napolje.

— Jeste li mogli čuti što se događa u dvorištu? - Dosta slabo, čuo sam gospodina Emmotta kako prolazi pokraj moje sobe i penje se i silazi s terase, jednom ili dvaput.

— Možete li se sjetiti u koliko je sati to bilo?

— Na žalost, ne mogu. Bio sam zadubljen u posao. Poslije kraće stanke Poirot reče:

— Možete li nam uopće reći nešto što bi pomoglo da se rasvijetli ovaj događaj? Na primjer, jeste li što primijetili u dane prije zločina?

Kao da je to pitanje pomalo zbunilo oca Lavignyja koji baci upitan pogled na doktora Leidnera.

— To je prilično neugodno pitanje, monsieur, - reče ozbiljno - ali, kad me već pitate, odgovorit ću vam otvoreno. Koliko je meni poznato, gospođa Leidner se bojala nekoga ili nečega. Očito je da se uzrujavala zbog stranaca. Pretpostavljam da je morala imati neki

razlog za to, ali pouzdano ništa ne znam jer mi se nikad nije povjerila.

Poirot se nakašlje i pogleda bilješke koje je držao u ruci.

— Koliko sam shvatio, ovdje je prije dvije noći došlo do uzbune zbog provale?

Otac Lavigny odgovori potvrdno i ponovi svoju priču o svjetlu koje je primijetio u odaji za starine i o kasnijem uzaludnom pretraživanju.

— Vi, dakle, vjerujete da se neka nepoznata osoba tog trenutka uvukla u kuću?

— Ne znam što da mislim - reče otac Lavigny iskreno. - Ništa nije odneseno, sve je ostalo na svom mjestu. Mogao je biti i netko od kućnih pomoćnika...

— Ili koji član ekspedicije?

— Ili koji član ekspedicije. Ali u tom slučaju ne bi bilo razloga da to ne prizna.

— Ali mogao je lako biti i neki stranac izvana? - Svakako.

— Ako uzmemo da je neki stranac ušao u kuću, je li se mogao u njoj skrivati u toku cijelog sutrašnjeg dana pa sve do prekosutra po podne a da ga nitko ne primijeti?

Ovo pitanje postavio je istovremeno ocu Lavignyju i doktoru Leidneru.

Obojica su malo duže razmišljala.

— To je gotovo nemoguće - reče napokon doktor Leidner s izvjesnim oklijevanjem. - Ne znam gdje bi se mogao sakriti. Znate li vi, oče Lavigny?

— Ne... ne znam.

Činilo se da obojica nerado odbacuju tu pretpostavku.

Poirot se okrene gospodici Johnson.

— A što vi mislite, mademoiselle? Je li to bilo izvedivo?

Poslije kraćeg razmišljanja gospodica Johnson zavrti glavom.

— Ne, nije. Gdje bi se tko tu mogao sakriti? Sve spavaće sobe zauzete su, a i nedovoljno namještene. U tamnoj komori, crtaonici, laboratoriju i u ostalim prostorijama radilo se sutradan, a u njima nema ni ormara ni zakutaka prikladnih za skrivanje... Jedino ako nije imao sluge za ortake.

— To je moguće, ali gotovo nevjerojatno reče Poirot.

Još jednom se obrati ocu Lavignyju:

— Imam vas još nešto pitati. Neki dan vas je ovdje prisutna sestra Leatheran vidjela kako razgovarate s nekim čovjekom izvan kuće. Već je i ranije bila primijetila tu istu osobu kako kroz jedan vanjski prozor gleda unutra. Sve upućuje na to da se taj čovjek vrzmao oko kuće s nekom posebnom namjerom.

— Lako moguće - reče otac Lavigny zamišljeno.

— Tko je koga prvi oslovio, vi njega ili on vas?

Otac Lavigny malo razmisli.

— Rekao bih... Ah, da, znam, on se prvi obratio meni.

— Što vam je rekao?

Otac Lavigny se napne da osvježi pamćenje.

— Mislim da me je upitao da li ova kuća pripada američkoj ekspediciji.

Zatim je napomenuo kako Amerikanci zapošljavaju mnogo ljudi. Nisam ga sasvim dobro razumio, ali sam nastavio razgovarati kako bih usavršio svoje znanje arapskog. Vjerovao sam da će me on, kao građanin, lakše razumjeti nego ljudi koji rade na iskopavanju.

— Jeste li razgovarali i o nečem drugom?

— Koliko se sjećam, rekao sam mu da je Hassanieh velik grad, zatim smo se složili da je Bagdad još veći, a onda me je upitao jesam li Amerikanac ili sirijski katolik.

Poirot klimne glavom. - Možete li ga opisati?

Otac Lavigny nabere čelo i zamisli se.

— Bio je onizak i plećat - reče napokon. Bio je napadno škiljav, a bio je blijede puti. Poirot se okrene meni.

— Slaže li se to s vašim opisom? - upita me. - Ne sasvim - odgovorih oklijevajući. - Prije bih rekla, da je visok nego nizak i da je vrlo tamne puti. Meni je izgledao prilično vitak, a uopće nisam primijetila da je škiljav.

Poirot zdvojno slegne ramenima.

— Uvijek ista pjesma! Da radite u policiji, to biste dobro znali! Dva svjedoka daju dva različita opisa iste osobe. I nijedna se pojedinost ne podudara.

— Dobro znam da je bio škiljav - reče otac Lavigny. - što se tiče ostalog, može biti da se sestra Leatheran ima pravo. Usput rečeno, kad kažem blijede puti, hoću reći da je za jednog Iračanina bio dosta bljedoput. Ne čudim se stoga što sestra misli da je tamne puti.

— Veoma tamne puti - rekoh tvrdoglavo. Prijave tamnožute boje.

Primijetila sam kako se doktor Reilly ugrizao za usne i nasmiješio. Poirot digne ruke uvis.

— Passons!1 - reče. - Taj neznamac što se smuca oko kuće možda je važan, a možda i nije, ali ga, ipak, moramo pronaći. Nastavimo ispitivanje.

Trenutak je oklijevao, proučavajući lica okrenuta njemu, a zatim brzo klimne Reiteru glavom. - Hajdemo, prijatelju - reče. - Da čujemo što ste vi radili jučer po podne.

Reiterovo ružičasto i bucasto lice najednom pocrveni.

— Ja? - upita.

— Da, vi. Najprije vaše ime i godine? - Carl Reiter. Dvadeset osam godina. - Amerikanac, jel da?

— Da, iz Chicaga.

— Prvi put ste ovdje?

— Da. Obavljam fotografske poslove.

— Ah, da. A čime ste se bavili jučer po podne?

— Pa, veći dio vremena proveo sam u tamnoj komori.

— Veći dio vremena, a?

— Da. Najprije sam razvijao ploče. Potom sam namještao predmete predviđene za snimanje.

— Vani?

— Ma, ne. U fotografskom studiju.

— A tamna komora je povezana s fotografskim studijem?

— Jest.

— I niste ni na trenutak napuštali studio?

— Nisam.

— Jeste li što primijetili u dvorištu? ; Mladić odmahne glavom.

— Na žalost, nisam - objasni. - Bio sam veoma zaposlen. Čuo sam kamion kad se vratio iz grada i, čim sam mogao napustiti posao, izišao sam da vidim ima li pošte. Baš tada sam i čuo .....

— Kad ste počeli raditi u fotografskom studiju? - U deset do jedan.

— Jeste li poznavali gospodu Leidner prije nego što ste se pridružili ekspediciji?

— Nisam, gospodine. Nikad je prije nisam vidio dok nisam došao ovamo.

— Možete li se sjetiti bilo čega... nekog događaja... bez obzira koliko bio beznačajan... koji bi nam mogao pomoći?

Carl Reiter zavrti glavom.

— Bojim se, gospodine, da ništa ne znam reče nemoćno.

— Gospodin Emmott?

David Emmott se izražavao jasno i jezgrovito svojim ugodnim američkim glasom.

— Od četvrt do jedan do četvrt do tri radio sam oko ćupova i nadzirao dječaka Abdullaha koji ih je razvrstavao. Povremeno sam se penjao na terasu da pomognem doktoru Leidneru.

— Koliko puta ste se uspeli na terasu? - Četiri puta, mislim.

— Koliko ste se dugo zadržavali?

— Obično po dvije minute... Ne više. Ali jedanput, pošto sam radio više od pola sata, zadržao sam se desetak minuta i dogovorio se s doktorom Leidnerom koje predmete da zadržimo a koje da bacimo.

— I, koliko znam, kad ste opet sišli, niste zatekli dječaka na svom radnom mjestu?

— Tako je. Ljutito sam ga pozvao i on se javio s glavnog ulaza. Bia je izišao van da popriča s prijateljima.

— I samo je taj put napustio posao?

— Pa, slao sam ga jednom ili dvaput na terasu da odnese lonce.

Poirot reče ozbiljnim glasom:

— Nije ni potrebno da vas pitam, gospodine Emmotte, jeste li u to vrijeme vidjeli da je netko ušao u sobu gospode Leidner ili izišao iz nje?

Emmott pripravno odgovori:

— Nisam vidio ni žive duše. U toku tog dvosatnog rada nitko nije ni izlazio na, dvorište.

— Koliko se sjećate, bilo je pola dva kad ste vi i dječak otišli i dvorište ostalo prazno?

— Da, nije moglo biti više od pola dva. Naravno, ne mogu baš točno reći.

Poirot se okrene doktoru Reillyju.

— Ovo se slaže s vašom procjenom o trenutku smrti, doktore?

— Potpuno - reče doktor Reilly. Poirot pogladi svoje kovrčave brkove.

— Znači da možemo zaključiti - reče ozbiljno - da je gospođu Leidner snašla smrt u toku tih deset minuta.

14. Netko od nas?

Nasta, kratka stanka... u toku koje kao da je prostoriju zapljusnuo val užasa.

Mislim da sam baš tada prvi put došla do zaključka da je teorija doktora Reillyja ispravna. Slutila sam da se ubojica nalazi među nama.

Da sjedi s nama... i sluša. Da je netko od nas.

Možda je i gospoda Mercado to isto osjećala jer je iznenada oštro uskliknula:

— Ne mogu si pomoći - zajecala je. - Ja... to je doista grozno!

— Budi hrabra, Marie - obodri je muž. Pogledao nas je kao da se želi ispričati:

— Jako je osjetljiva. Previše sve prima k srcu. - Ja... ja sam toliko voljela Louisu - jecala je gospoda Mercado.

Ne znam je li se nešto od onog što sam osjećala moglo pročitati na mom licu, ali odjednom sam primijetila kako me Poirot promatra s osmijehom na usnama.

Uzvratila sam mu hladnim pogledom pa on odmah zatim nastavi saslušanje.

— Recite mi, madame - rekao je - kako ste proveli jučerašnje popodne?

— Prala sam kosu - reče jecajući gospoda Mercado. - Teško mi je pomisliti da sam u to vrijeme, ništa ne sluteći, bila vesela i nešto radila.

— Bili ste u svojoj sobi? - Jesam.

— I niste iz nje izlazili?

— Nisam, sve dok nisam čula da dolazi kamion. Tada sam izašla i saznala što se dogodilo. Užasno sam se osjećala!

— Je li vas to iznenadilo?

Gospođa Mercado prestane plakati i pogleda ga očima punim prijekora.

— Što mislite time reći, monsieur Poirot? Nije moguće da...

— A što da mislim, madame? Upravo ste nam rekli da vam je gospođa Leidner bila veoma draga. Možda vam se kada povjerila?

— Oh, shvaćam. Ne, ne, draga Louise nikada mi ništa nije povjerila... Bar ništa određeno. Naravno, primijetila sam da je užasno zabrinuta i nervozna. A događale su se i one neobične stvari... Ruke koje kucaju na njen prozor... I koješta drugo...

— Izmišljotine, sjećam se dobro da ste ih tako nazvali - umiješam se jer se više nisam mogla suzdržati.

Bilo mi je drago kad sam primijetila da ju je moja upadica bar na trenutak zbunila.

Još jednom osjetih kako se Poirot zabavija gledajući me.

Ukratko ponovi on njezin iskaz:

— Sve se svodi na ovo, madame: prali ste kosu, ništa niste vidjeli, niti što čuli. Možete li se sjetiti bilo čega što bi nam na neki način pomoglo?

Gospođa Mercado odgovori bez razmišljanja:

— Ne, zaista se ne sjećam ničega. Za mene je to posve nedokučiva zagonetka! Ali rekla bih da je jedna stvar nedvojbena, a to je da je ubojica došao izvana. Ovaj se zaključak nameće sam po sebi. Poirot se okrene njenu mužu.

— A vi, monsieur, što vi imate reći?

Gospodin Mercado se naglo prene i počne rastreseno čupkati bradu.

— Mora da se tako dogodilo, po svoj prilici reče. - A, opet, ne vjerujem da bi joj tko od nas mogao nanijeti kakvo zlo. Bila je tako draga... tako ljubazna... - Zavrti glavom. - Tko god ju je ubio, mora da je bio davo u ljudskoj spodobi... Jest, sam davo!

— A kako ste vi, monsieur, proveli jučerašnje popodne?

— Ja?

Zurio je odsutan duhom.

— Bio si u laboratoriju, Joseph - podsjeti ga žena.

— Ah, da, stvarno... bio sam. Obavljao sam uobičajene poslove.

— U koliko ste sati otišli u laboratorij?

Činilo se da je opet nemoćan pa upitno pogleda gospodu Mercado.

— U deset do jedan, Joseph. - Ah, da, u deset do jedan.

I - Jeste li uopće izlazili u dvorište?

— Nisam... Ne vjerujem... - Zamisli se na trenutak a onda reče: - Ne, siguran sam da nisam izlazio.

— Kad ste saznali za tragediju?

— Došla je moja žena i kazala mi. Ta me je vijest užasno potresla. Nisam mogao vjerovati.

Još i sad ne mogu vjerovati da je to istina. Odjednom zadrhta. - To je grozno... grozno...

Gospođa Mercado mu žurno pride.

— Da, da, Joseph, svi mi to isto osjećamo, ali se ne smijemo dokraja prepustiti bolu. Time još više rastužujemo jasnog doktora Leidnera.

Primijetila sam kako se lice doktora Leidnera grči od bola, pa sam zaključila da ga takvo izražavanje sućuti teško pogada. Letimično pogleda Poirota kao da od njega traži pomoć. Poirot ga shvati i brzo nastavi:

— Gospodica Johnson?

— Bojim se da vam ne mogu mnogo pomoći - reče gospođica Johnson. - Njen ugodan, blagozvučan glas djelovao je kao osvježanje poslije kreštavog glasa gospođe Mercado. Ona nastavi: - Radila sam u dnevnoj sobi, uzimala sam otiske intalja u plastelinu.

— I baš ništa niste čuli ni opazili? - Nisam.

Poirot je dobro pogleda. Iznenadio ga je, kao i mene, prizvuk neodlučnosti u njenu glasu.

— Jeste li potpuno sigurni, mademoisele? Zar vam ne dolazi u pamet bar neko neodređeno sjećanje?

— Ne... Zaista ne.

— Nešto ste vidjeli, recimo krajičkom oka, čega ni sami niste bili svjesni?

— Nisam, sigurna sam - reče odlučno.

— Onda ste nešto čuli? Ah, da, nešto u što niste posve sigurni jeste li čuli ili niste?

Gospodica Johnson se nervozno osmjehne.

— Ne date mi da odahnem, monsieur Poirot. čini mi se da me potičete da kažem ono što mi se, recimo, nameće kao priviđenje.

— Onda znači da ipak postoji to... nazovimo ga... priviđenje? .

Gospođica, Johnson reče polako, odmjeravajući svaku pojedinu riječ:

— Počelo mi se... poslije... pričinjati da sam jednog trenutka tog popodneva čula vrlo slab krik. Sad već mogu i pouzdano reći da sam doista čula krik. Svi prozori dnevne sobe bili su otvoreni tako da čovjek čuje i glasove seljaka koji rade na njivama zasijanim ječmom... Pa ipak, otada sam zabila sebi u glavu... da sam čula glas gospode Leidner... I grizem se što nisam odmah skočila i odjurila u njenu sobu... i Tko zna? Možda bih stigla na vrijeme... Doktor Reilly je odlučno prekine:

— Nemojte si to zabijati u glavu - reče. Potpuno sam uvjeren da je ubojica udario gospođu Leidner (oprostite mi, Leidnere) čim je ušao s njenu sobu, i da je od tog udarca na mjestu ostala mrtva. To je jedini udarac koji je dobila. Inače, imala bi vremena da zove u pomoć i da viče.

— Možda bih ipak bila zatekla zločinca - reče gospođica Johnson.

— U koliko se sati to dogodilo, mademoiselle? - upita Poirot. - Negdje oko pola jedan? Trenutak je razmišljala.

— Jest, nekako u to vrijeme.

— To se slaže - reče Poirot zamišljeno. Niste čuli ništa drugo, kao, na primjer, otvaranje i zatvaranje vrata?

Gospođica Johnson zavrti glavom.

— Ne, ne sjećam se nikakvog šuma te vrste.

— Pretpostavljam da ste sjedili za stolom. Na koju ste stranu bili okrenuti?

Prema odaji za starine? Prema verandi? Ili prema polju?

— Sjedila sam okrenuta prema dvorištu.

— Jeste li s tog mjesta mogli vidjeti dječaka Abdullaha kako pere ćupove?

— Oh, svakako, kad bih podigla pogled, ali morate znati da sam svu pažnju bila usredotočila na posao.

— Medutim, da je netko prošao ispod dvorišnog prozora, bili biste ga primijetili?

— Da, u to sam gotovo sigurna. - A niste nikog vidjeli?

— Nikog.

— A da je netko prošao, recimo, sredinom dvorišta, to biste bili primijetili?

— Možda i ne bih... Ne znam... Jedino da sam, kako rekoh, slučajno pogledala kroz prozor. - Niste primijetili da je dječak Abdullah napustio posao i otišao van da se pridruži ostalima?

— Nisam.

— Deset minuta - razmišljao je Poirot. Tih kobnih deset minuta!

Nakratko zavlada tišina.

Gospođica Johnson podigne glavu i reče:

— Znaite, monsieur Poirot, mislim da sam vas i nehotice obmanula. Promislila sam malo i sad uvidam da, s mjesta na kojem sam se nalazila, nikako nisam mogla čuti krik iz sobe gospođe Leidner. Odaja za starine nalazi se između dnevne sobe i sobe gospođe Leidner a, kako čujem, prozori na njenoj sobi bili su zatvoreni.

— Ne uznemirujte se zbog toga, mademoiselle - reče Poirot prijazno.
- To ionako nije od presudne važnosti.

— Dakako da nije. Znam. Ali, vidite, meni osobno jest važno jer osjećam da sam ipak mogla nešto učiniti.

— Ne mučite se, draga Anne - reče joj doktor Leidner nježno. -
Budite razumni! Vjerojatno ste čuli nekog Arapina kako doziva suseljtane na njivi.

Gospođica Johnson malo pocrveni zbog te doktorove obzirnosti, čak sam joj primijetila suze u očima. Okrenula je glavu i počela govoriti grubljim glasom nego obično:

— Možda. Poslije ovakve nemile zgrade čovjeku se pričinjaju stvari koje se uopće nisu dogodile.

Poirot još jednom pogleda u svoj notes.

— Pretpostavljam da mi nemate reći ništa novo, zar ne, Carey?

Richard Carey govorio je polako, bezizražajno: - Bojim se da vam nikako ne mogu pomoći. Radio sam na iskopinama i ondje sam bio obaviješten o svemu što se dogodilo.

— I ne znate, ili se ne možete sjetiti, da se išta zanimljivo dogodilo u dane koji su neposredno prethodili ubojstvu?

— Ne znam apsolutno ništa. - Coleman?

— Ja sam bio na repu događaja - reče Coleman kao da se žali. -
Jučer ujutro otišao sam u Hassanieh da podignem novac za isplatu radnika. Kad sam se vratio, Emmott mi je saopćio što se dogodilo, pa sam opet uskočio u kamion i obavijestio policiju i doktora Reillyja.

— A prije toga?

— Pa, sigurno ste već čuli da je vladala nezdrava atmosfera. Najprije onaj događaj u odaji za starine, zatim jedan ili dva događaja prije

toga... one glave i lica na prozoru... Sjećate li se, gospodine? - Obratio se doktoru Leidneru koji samo klimne glavom. - Siguran sam da ćete prije ili kasnije pronaći nekog tipa za koga će se ustanoviti da se uistinu uvukao izvana.

Poirot ga je nekoliko trenutaka bez riječi promatrao.

— Jeste li vi Englez, Colemane? - upita ga najzad.

— Od, glave do pete. Pogledajte tvornički znak. Garancija još vrijedi.

— Prvi put ovdje radite? - Tako je.

— Ljubite li jako arheologiju?

Činilo se da je ovo pitanje osobne prirode pomalo zbunilo Colemana.

Dobrano je pocrvenio i, poput kakvog školarca koji je nešto skrivio, iskosa pogledao doktora Leidnera.

— Svakako, to je vrlo zanimljiva nauka - promučao je - ali, znate, baš mi ne leži...

Zastane neuvjerljivo. Poirot nije dalje navaljivao. Zamišljeno je kuckao olovkom po stolu i pažljivo poravnavao tintarnicu koja je ležala na stolu ispred njega.

— Znači da je ovo sve čime zasad raspolažemo. Ako bilo kome od vas kasnije padne na um kakva pojedinost koja mu je sada izmakla, neka se ne ustručava da s njom docie k meni. A sad mislim da bi bilo dobro da nasamo porazgovaram s doktorom Leidnerom i doktorom Reillyjem.

To je bio znak za razlaz pa se digosmo i jedan za drugim krenusmo prema izlazu. kad sam se upravo spremala da iziđem, jedan me glas pozove. Bio je to Poirot:

— Sestro Leatheran, hoćete li biti tako ljubazni da ostanete?

Vratih se i ponovo zauzeh svoje mjesto za stolom.

15. Poirot nešto predlaže

Doktor Reilly je ustao i, kad su svi izišli, pažljivo zatvorio vrata: Zatim je, pogledavši upitno Poirota, zatvorio i dvorišni prozor. Ostali prozori već su bili zatvoreni. Potom je i on zauzeo svoje mjesto za stolom.

— Bien! - reče Poirot. - Sada smo sami i nitko nas ne smeta. Možemo slobodno govoriti. čuli smo što su nam članovi ekspedicije rekli i... Ali, ma soeur, što opet sada mislite?

Prilično sam pocrvenjela. Nema što, taj neobični čovječuljak imao je pronicav pogled. Uhvatio je misao koja mi je bila pala na um... Možda se na mom licu isuviše jasno odražavalo ono o čemu sam razmišljala.

— Ma, nije ništa! - rekoh neodlučno.

— Hajte, hajte, sestro - reče doktor Reilly. - Ne puštajte stručnjaka da čeka.

— Stvarno nije vrijedno spomena - rekoh žurno. - Slučajno mi je sinula misao: ako je netko i znao nešto, ili možda naslućivao, nije mu bilo lako da to iznese pred ostale članove ekspedicije... čak ni pred doktora Leidnera.

Na moje veliko čudo, Poirot se s time složio i energično klimnuo glavom.

— Točno. Točno. To što kažete živa je istina, ali ću vam nešto objasniti.

Ovaj kratki sastanak koji smo upravo održali imao je svoju svrhu. U

Engleskoj, prije trke, održava se parada konja, zar ne? Konji prolaze ispred glavne tribine kako bi ih svatko mogao vidjeti i ocijeniti. Takav

je bio i moj cilj kad sam malo prije ovdje okupio ljude. Da se izrazim sportskim jezikom, upoznao sam se na brzinu sa svim takmacima.

Doktor Leidner poviče uzrujano:

— Nijednog trenutka nisam pomislio da je ijedan član moje ekspedicije umiješan u ovaj zločin! - Zatim se okrene meni i reče autoritativno:

— Sestro, bit ću vam neobično zahvalan ako budete tako ljubazni da od riječi do riječi ispričate gospodinu Poirotu što se odigralo između vas i moje žene prije dva dana.

Da udovoljim toj molbi, odmah sam se upustila u pričanje svoje priče, nastojeći koliko je god moguće da se sjetim doslovnih riječi i izraza gospođe Leidner.

Kad sam završila, gospodin Poirot reče:

— Vrlo dobro. Vrlo dobro. Svaka čast vašem bistrom i staloženom duhu. Bit ćete mi ovdje od velike pomoći.

Potom se okrene Leidneru: - Jesu li pisma kod vas?

— Jesu, evo ih. Pretpostavljao sam da ćete željeti da ih vidite.

Poirot ih uzme, pročita ih i onda ih počne pomno proučavati. Bila sam uvelike razočarana što ih nije posuo praškom i pregledao mikroskopom, ali sam shvatila da nije više mlad i da se vjerojatno služi zastarjelim metodama. Jednostavno ih je pročitao kao i svaki laik.

Kad je završio čitanje, odloži pisma i nakašlje se. - A sada - reče - hajde - da sredimo činjenice. Prvo od ovih pisama primila je vaša supruga ubrzo nakon svoje udaje za vas u Americi. Stizala su joj i druga pisma, ali ih je uništila. Za prvim je slijedilo drugo. Nedugo po primitku drugog pisma, oboje ste jedva izbjegli trovanje plinom. Zatim ste putovali po inozemstvu i gotovo dvije godine niste primili

nijedno pismo. Ali su se opet pojavila čim ste došli ovamo, što će reći u toku tri posljednja tjedna. Je li tako?

— Tako je.

— Vaša žena pokazuje paničan strah pa, nakon savjetovanja s doktorom Reillyjem, uzimate u službu sestru Leatheran da joj pravi društvo i da je oslobodi tog straha.

— Tako je.

— Dolazi do izvjesnih događaja... prsti kucaju na prozor... pojavljuje se sablasno lice... čuju se šumovi u odaji za starine... Vi osobno niste vidjeli svojim očima ni jedan od tih fenomena?

— Nisam.

— Zapravo ih nitko osim gospođice Leidner nije vidio?

— Otac Lavigny je vidio svjetlo u odaji za starine.

— Jest, to nisam zaboravio. - Nakon kraće stanke upita: - Je li vaša žena ostavila oporuku? - Ne bih rekao.

— Kako to?

— Smatrala je da se ne isplati. - Zar nije bila bogata?

— Bila je za života. Otac joj je bio ostavio veliku svotu novaca na čuvanje.

Nije smjela trošiti temeljnu glavnica. Nakon njene smrti, trebalo je da taj novac naslijede njena djeca, ukoliko bi ih imala, a u protivnom sav novac postaje svojina muzeja Pittstown.

Poirot je zamišljeno bubnjao po stolu.

— Znači da jedan motiv za ubojstvo možemo odmah isključiti - reče.

— Znete, to je prvo što uzimam u razmatranje u slučajevima ovakve vrste.

Tko ima koristi od njene smrti? Ovaj put to je muzej. Da se dogodilo drukčije, na primjer, da je gospoda Leidner umrla bez oporuke a da je za sobom ostavila veliko bogatstvo, onda bi bilo zanimljivo postaviti pitanje tko je nasljednik, vi ili njen bivši muž. Ali cijela stvar bi se zamrsila, jer bi prvi muž morao ponovo oživjeti kad bi htio postaviti zahtjev na nasljede, a tada bi se izložio opasnosti da bude uhapšen, iako sumnjam da bi smrtna kazna nad njim bila izvršena jer je od rata prošlo mnogo godina. Međutim, takve mogućnosti ne moraju iskrsnuti. Kao što rekoh, ponajprije valja riješiti pitanje nasljeda. Slijedeće što uvijek poduzimam jest da posumnjam na muža ili pokojnikovu ženu! U ovom slučaju, dokazano je, prvo, da jučer po podne niste dolazili u blizinu sobe svoje žene, drugo, da ženinom smrću ništa ne dobivate već, naprotiv, gubite, i treće...

Poirot ušuti.

— I treće? - potakne ga doktor Leidner.

— I treće - reče Poirot polako - uvijek cijenim ljubav, ako je o njoj riječ.

Doktore Leidnere, vjerujem da je ljubav što ste je osjećali prema svojoj supruzi bila svrha vašeg života, je li te?

— Jest - odgovori doktor Leidner jednostavno.

Poirot klimne glavom.

— Onda možemo nastaviti - reče.

— Čekajte, čekajte, da najprije s tim svršimo - reče doktor Reilly nestrplivo.

Poirot ga prijekorno pogleda.

— Budite strpljivi, dragi prijatelju! U slučaju kao što je ovaj, valja se držati reda i metode. Od tog pravila nikad ne odstupam. Pošto smo elimirali nekoliko mogućnosti, dolazimo do vrlo važne točke. Najvažnije je, kao što i sami kažete, igrati otvorenim kartama - ništa ne smije ostati sakriveno.

— Svakako - reče doktor Reilly.

— Radi toga i zahtijevam cijelu istinu - nastavi Poirot.

Doktor Leidner ga pogleda začutieno.

— Uvjeravam vas, monsieur Poirot, da ništa nisam zatajio. Rekao sam vam sve bez ikakvog sustezanja.

— Tout de meme, ^[5] niste mi sve kazali.

— Ama, jesam. Ne mogu se sjetiti da mi je i jedna jedina pojedinost izmaka...

Činio se nekako ojađen.

Poirot polako odmahne glavom i reče:

— Niste mi rekli, na primjer, zašto ste doveli u kuću sestru Leatheran.

Doktor Leidner ga pogleda zbunjeno.

— Ali to sam vam već objasnio. To je bar jasno... Nervoza moje žene...

Njeno strahovanje...

Poirot se nagne naprijed. Polako i značajno zamaše prstom.

— Ne, ne i ne! Tu nešto nije u redu. Vaša žena je u životnoj opasnosti, prijete joj smrću, ali vi ne šaljete po policiju, čak ni po privatnog detektiva, već po bolničarku! Tu nema nikakve logike!

— Ja... ja... - Doktor Leidner malo zastane. Crvenilo mu udari u obraze.

— Mislio sam... Ovoga puta dokraja ušuti.

— Sad dolazimo do onog pravog - ohrabri ga Poirot. - Što ste mislili?

Doktor mu nije odgovarao. Djelovao je izmučeno i bezvoljno.

— Vidite - reče Poirot glasom koji je ulijevao povjerenje. - Sve što ste mi dosad rekli zvuči istinito, osim ovog s bolničarkom. Čemu bolničarka?

Postoji samo jedan razlog, a taj je da niste vjerovali da vam je žena u opasnosti.

Doktor Leidner zavapi skršeno:

— Neka mi Bog oprost! Istina je, nisam vjerovao da je u opasnosti!

Poirot ga je promatrao kao mačka koja stražari pred mišjom rupom, spremna da skoči čim se miš pojavi.

— Što ste, dakle, mislili? - upita. - Ne znam... Ne znam.

— Znae vi, znate. I te kako dobro znate. Možda vam ja mogu pomoći ovim pitanjem: Niste li, doktore, sumnjali da je sva ta pisma napisala vaša žena?

Nije ni trebalo da odgovori. Bilo je očito da je Poirot točno pogodilo.

Drhtava ruka koju je podigao kao da moli za milost, govorila je dovoljno sama za sebe.

Duboko sam uzdahnula. Znači da se moje nagadanje pokazalo opravdanim!

Prisjetih se čudnog tona kojim me je doktor Leidner upitao što mislim o cijeloj stvari. Zamišljeno sam klimnula glavom i odjednom postala

svjesna da me monsieur Poirot promatra.

— Sestro, jeste li i vi tako mislili?

— Jesam - odgovorih otvoreno. - Ta pomisao mi je bila pala na um.

— Zbog čega?

Upozorila sam ga na sličnost rukopisa na pismu što mi ga je Coleman pokazao.

Poirot se okrene doktoru Leidneru. - Jeste li i vi uočili tu sličnost?

Doktor Leidner obori glavu.

— Jesam. Rukopis je bio sitan i grčevit suprotno od Louisinog koji je bio krupan, okrugao - ali su neka slova bila ispisana na isti, način. Pokazat ću vam.

Iz unutrašnjeg džepa svog kaputa izvadio je nekoliko pisama, između njih odabrao je jedno i pružio ga Poirotu. Bilo je to pismo što mu ga je žena bila napisala. Poirot ga pažljivo uspoređi s anonimnim pismima.

— Stvarno - promrmlja. - Postoji nekoliko sličnih slova - naročito neobičan oblik slova »s« i »e«. Nisam stručnjak za rukopise i ne mogu to pouzdano ustvrditi (a, najzad, još nisam vidio dvojicu stručnjaka za rukopise čija bi se mišljenja u potpunosti podarala u bilo kojoj spornoj točki), ali mogu reći da postoji vrlo upadljiva sličnost između dva rukopisa, kao da ih je pisala ista osoba.

Međutim, ništa nije sigurno i moramo voditi računa o svim nepredviđenim okolnostima.

Zavalivši se na naslon stolice, zamišljeno nastavi:

— Možemo govoriti o tri mogućnosti: prvo, sličnost rukopisa puka je slučajnost, drugo, ta je prijeteća pisma pisala gospoda Leidner iz nama nepoznatih razloga; i, treće, pisala ih je neka druga osoba koja

je namjerno oponašala njen rukopis. Zašto? To je zasad teško reći, ali jedna od ovih mogućnosti mora biti točna.

Nekoliko je trenutaka razmišljao, a onda se okrene doktoru Leidneru i upita ga živahno:

— Što ste pomislili kad ste prvi put došli na pomisao da gospoda Leidner sama piše ta pisma? Doktor zavrti glavom.

— Brzo sam je izbio sebi iz glave jer mi se učinila apsurdnom.

— Jeste li pokušali naći kakvo objašnjenje?

— Pa - reče oklijevajući - mislio sam da su možda brige i prekomjerno razmišljanje o prošlosti štetno djelovale na mozak moje žene. Pomišljao sam da ih je mogla i nesvjesno napisati. I to je moguće, zar ne? - upita obraćajući se doktoru Reillyju.

Ovaj naškubi usne i odgovori neodređeno:

— Od čovječjeg mozga može se svašta očekivati.

Zatim dobaci strelovit pogled Poirotu koji, kao da mu se pokorava, odmah napusti taj predmet razgovora.

— Stvar s pismima je zanimljiva - reče ali slučaj, svejedno, moramo promatrati kao cjelinu. Držim da postoje tri rješenja.

— Tri?

— Da. Prvo rješenje je najjednostavnije. Prvi muž vaše žene je još živ. On joj prvo upućuje prijetnje, a zatim ih provodi u djelo. Ako prihvatimo ovo rješenje, naš je zadatak da otkrijemo kako je ušao i izišao a da ga nitko nije primijetio.

Drugo rješenje: gospođa Leidner iz osobnih razloga (koji su vjerojatno shvatljiviji liječniku negoli laiku) piše sama sebi prijeteća pisma. Slučaj trovanja plinom inscenira sama (ne zaboravite da je ona bila ta koja vas je probudila i rekla vam da osjeća miris plina).

Medutim, ako je gospoda Leidner sama pisala ta pisma, njoj onda ne prijete nikakva opasnost od tobožnjeg autora pisama. Zbog svega toga, ubojicu valja tražiti na drugom mjestu. Zapravo, moramo ga tražiti među članovima vašeg osoblja. Da, to je jedini logičan zaključak, bilo to po volji doktoru Leidneru ili ne. Netko od njih ubio ju je iz osobne mržnje. Ta je osoba, mogu slobodno reći, znala za pisma, ili je bar znala da se gospođica Leidner boji nekoga, odnosno da se samo pretvara da se nekog boji. Ta činjenica, po mišljenju ubojice, omogućila mu je da bez rizika izvrši zločin. Bio je uvjeren da će za ubojstvo biti optužen misteriozni pisac prijetećih pisama. Jedna varijanta ovog rješenja mogla bi se protumačiti tako da je ubojica, poznavajući prošlost gospođe Leidner, sam pisao pisma. Ali, u tom slučaju, nije sasvim jasno zašto je zločinac oponašao rukopis gospođe Leidner kad mu, kako se nama čini, više odgovara da sumnja padne na nekog izvana. Treće rješenje je, po mom mišljenju, najzanimljivije. Pretpostavimo da pisma nisu krivotvorena, da ih je pisao prvi muž gospođe Leidner (ili njegov mlađi brat) koji je sada član ekspedicije.

16. Osumnjičene osobe

Doktor Leidner skoči na noge.

— To je nemoguće! Potpuno nemoguće! Besmisao!

Gospodin Poirot ga je mirno promatrao ali ne reče ni riječi.

— Mislite da je bivši muž moje žene sada član ekspedicije a da ga ona nije prepoznala?

— Baš tako. Razmislite malo o činjenicama. Prije gotovo dvadeset godina vaša je žena živjela samo nekoliko mjeseci s tim čovjekom. Je li ga mogla prepoznati ako ga je slučajno srela poslije toliko godina? Malo je vjerojatno. Njegovo lice i vanjšina su se izmijenili. Glas mu se nije možda mnogo promijenio, ali je to sitnica o kojoj on vodi brigu. I ne zaboravite da ona uopće ne sumnja da je on među ukućanima.

Zamišlja ga kao stranca koji nije ovdje, već negdje daleko. Sumnjam da bi ga prepoznala. A postoji i druga mogućnost. Mlađi brat - u ono doba dijete bezgranično odano svom starijem bratu - sada je čovjek. Bi li prepoznala dijete od deset ili dvanaest godina u čovjeku koji je na pragu tridesetih godina? Doista, mladog Williama Bosnera treba imati na umu jer, ne zaboravite da u njegovim očima njegov brat možda nije umro kao izdajica, već kao rodoljub, kao mučenik za svoju zemlju Njemačku. Za njega, je gospođa Leidner izdajica... čudovište koje je poslalo njegovog voljenog brata u smrt! Osjetljivo dijete sposobno je da obožava heroja i da te mladenačke osjećaje, opsjednut nekom idejom, zadrži dalje, do kraja života.

— Imate pravo - reče doktor Reilly. - Opće poznato mišljenje da djeca lako zaboravljaju nije posve točno. Mnogi ljudi prolaze kroz život opčinjeni idejama koje su im se usjekle u pamćenje u djetinjstvu.

— Bien. Ostaju, dakle, ove dvije mogućnosti. Frederick Bosner, sada star nešto više od pedeset godina, i William Bosner, kome nema još ni trideset.

Promatramo članove vaše ekspedicije s ta dva gledišta.

— To je nevjerojatno - promrmlja doktor Leidner. - Svoje osoblje! članovi moje ekspedicije!

— U koje, prema tome, nitko ne sumnja doda Poirot hladno. - Vrlo korisno gledište. Commençons!^[6] Prvo da ustanovimo tko ni u kojem slučaju ne može biti ni Frederick ni William?

— Žene.

— Razumije se. Gospođica Johnson i gospođa Mercado otpadaju. Tko još?

— Carey. On i ja radili smo zajedno mnogo godina prije nego što sam upoznao Louisu.

— Da, i godine mu se ne slažu. Rekao bih da mu je trideset osam ili trideset devet - premlad je za Fredericka, a prestar za Williama. A sada ostali. Tu su još otac Lavigny i Mercado. Bilo koji od njih dvojice mogao bi biti Frederick Bosner.

— Ali, zaboga, gospodine! - poviče doktor Leidner glasom u kojem je bilo i srdžbe i veselja. - Otac Lavigny je poznat širom svijeta kao stručnjak za stare natpise, a Mercado je godinama radio u jednom dobro poznatom muzeju u New Yorku. Nemoguće je da je i jedan od njih dvojice čovjek koga tražite!

Poirot mahne živahno rukom.

— Nemoguće! Nemoguće! Uopće ne uzimam u obzir tu riječ. Sve što je nemoguće uvijek izbliza razmotrim. Međutim, podimo dalje. Koga još imamo? Carla Reitera, mladića s njemačkim prezimom, Davida Emmotta...

— Ne zaboravite da već dvije godine radi sa mnom.

— Mladi Reiter je obdaren velikim strpljenjem. Kad bi on počinio neki zločin, sigurno se ne bi žurio. Sve bi unaprijed dobro pripremio.' Doktor Leidner učini pokret odajući očaj.

— I na kraju William Coleman - nastavi Poirot.

— On je Englez.

— Pourquoi pas?^[7] Nije li gospoda Leidner rekla da je dječak napustio Ameriku i da mu se zameo svaki trag. Mogao je lako odrasti u Engleskoj...

— Imate odgovor za sve - reče doktor Leidner. Grozničavo sam razmišljala.

Već na samom početku, učinilo mi se da Coleman više nalikuje na junaka iz romana P. G. Wodehousa negoli na stvarnog mladića našeg doba. Je li moguće da cijelo vrijeme igra određenu ulogu?

Poirot je nešto zabilježio u svoj notes.

— Nastavimo promišljeno i po redu - reče. - S jedne strane imamo dvojicu, oca Lavignyja i Mercada, a s druge strane trojicu, Colemana, Emmotta i Reitera. A sad razmotrimo drugu stranu problema - sredstva i priliku. Tko je među članovima ekspedicije imao sredstva i priliku da izvrši ubojstvo?

Carey je bio na radilištu, Coleman u Hassaniehu, a vi ste bili na terasi.

Ostaju nam otac Lavigny, gospodin i gospoda Mercado, David Emmott, Carl Reiter, gospodica Johnson i sestra Leatheran.

— O! - uskliknuh i skočih sa stolice. Poirot me pogleda svojim žmirkavim očima.

— Da, ma soeur, bojim se da i vas moram uključiti u popis sumnjivih. Vama nije bilo teško da se uvučete kod gospode Leidner u trenutku kad je dvorište bilo prazno. Dovoljno ste i mišičavi i snažni, a pokojnica, nije sumnjala ni u koga prije nego što je dobila udarac.

Bila sam toliko uzrujana da nisam mogla ni riječi izustiti. Primijetila sam da doktora Reillyja to silno zabavlja.

— Zaista nesvakidašnji slučaj. Bolničarka ubija svoje bolesnike jednog za drugim - promrmlja.

Kako sam ga samo nemilo pogledala!

Misli doktora Leidnera tekle su sasvim drugim pravcem.

— Emmott ne dolazi u obzir, monsieur Poirot - usprotivi se on. - Ne zaboravite da je u toku onih deset minuta bio sa mnom na terasi.

— Usprkos tome, moramo ga uzeti u obzir. Mogao je sići, otići pravo u sobu gospođe Leidner, ubiti je i tek onda pozvati dječaka. Ili je mogao iskoristiti priliku kad je dječaka poslao k vama na terasu.

Doktor Leidner zavrti glavom šapćući:

— Kakva mđra! Kakav tajanstven slučaj! Na moje čudo, Poirot se složi s njim.

— Da, imate pravo. Ovo je doista tajanstven slučaj kakav se često ne dogatja. Ubojica je obično podao i jednostavan čovjek, ali ovdje se radi o složenom slučaju. Doktore Leidnere, pretpostavljam da je i vaša supruga bila složena ličnost.

Tako je točno pogodilo u cilj da sam poskočila. - Imam li pravo, sestro? - upita me.

Doktor Leidner reče mirno:

— Sestro, kažite mu kakva je bila Louise. Vama se bar može vjerovati.

Rekla sam posve iskreno:

— Bila je divna žena. Nema toga koji je nije volio ili joj nije htio na neki način iskazati pažnju. Nikad u životu nisam srela takvu osobu.

— Hvala - reče mi doktor Leidner smiješeći se.

— Ova izjava ima posebnu važnost zato što dolazi iz usta nepristrane osobe - reče Poirot uljudno. - A sada, krenimo dalje! Pod naslovom sredstva i prilike imamo sedam osoba: sestru Leatheran, gospodicu Johnson, gospodu Mercado, gospodina Mercada, Reitera, Emmotta i oca Lavignyja.

— Otac Lavigny je izvan svake sumnje - reče doktor Leidner odlučno. - On pripada redu Peres Blancs u Kartagi.

— I brada mu je prava - dometnuh.

— Ma soeur - reče Poirot - pravi ubojica nikad ne nosi lažnu bradu!

— Kako znate da je ubojica pravi ubojica? - upitah buntovno.

— Jer bi mi, inače, već odavna svanulo, a još tapkam u mraku.

Dozlaboga je umišljen - pomislih u sebi.

— Bilo kako bilo - rekoh - kad smo već kod brade, ne zaboravite da joj treba vremena da naraste.

— To ste dobro primijetili - reče Poirot. Doktor Leidner reče razdražljivo:

— Ama, to je smiješno. Otac Lavigny i Mercado su već godinama poznate ličnosti.

Poirot ga pogleda.

— Vi kao da ne shvaćate jednu veoma važnu stvar: ako Frederick Bosner nije mrtav, što je radio u toku svih ovih godina? Vjerojatno je

promijenio ime i nešto postigao u životu.

— Kao Pere Blanc? - upita doktor Reilly s nevjericom u glasu.

— Priznajem, zvuči pomalo nevjerojatno reče Poirot - ali ni tu mogućnost ne smijemo posve isključiti. Osim toga, time nismo sve rekli.

— Mislite na mladiće? - upita Reilly. - Ako želite moje mišljenje, od svih vaših sumnjivaca samo je jedan eventualno moguć krivac.

— Koji?

— Mladi Carl Reiter. Doduše, nemamo ništa određeno protiv njega, ali, ako malo bolje promislite, morate priznati nekoliko stvari... Godine se slažu, ima njemačko prezime, novajlija je ovdje, a imao je i priliku. Trebalo je samo da šmugne iz fotografskog studija, prijede preko i dvorišta, obavi svoj prljav posao i brže-bolje dojuri natrag dok je dvorište još prazno. Da je bilo. tko za to vrijeme slučajno zavirio u fotografski studio, on bi kasnije jednostavno mogao reći da je bio u tamnoj komori. Ne tvrdim da je on krivac, ali, ako već želite na nekog baciti sumnju, onda moram reći da mi on izgleda najsumnjiviji.

Čini mi se da ovo na Poirota nije ostavilo bogzna kakav dojam. Klimnuo je ozbiljno glavom, ali se vidjelo da ne vjeruje u to što je rekao doktor Reilly.

— Da - reče. - Reiter možda ispunjava sve uvjete, ali cijela stvar je mnogo zamršenija nego što mislite. Međutim, ostavimo sad to po strani. Ako mi dopustite, volio bih pogledati sobu u kojoj je izvršen zločin.

— Samo izvolite - reče doktor Leidner i počne kopati po džepovima.
- Ključ je uzeo kapetan Maitland - reče napokon.

— Maitland ga je dao meni - reče doktor Reilly. - Morao je otići, nešto u vezi s Kurdima. I izvadi ključ. Doktor Leidner reče nesigurnim glasom:

— Ne zamjerite... ali, ako ne moram..., Možda bi sestra...

— Svakako, svakako - reče Poirot. - Pot, puno vas shvaćam i ne želim vam nanositi suvišnu bol. Ma soeur, hoćete li biti tako dobri da podete s nama?

— Vrlo rado - odgovorih.

17. Mrlja pokraj umivaonika

Tijelo gospođe Leidner preneseno je u Hassarnieh radi autopsije, ali je soba ostala potpuno nedirnutu. U njoj je bilo toliko malo namještaja da policiji nije trebalo mnogo vremena da izvrši pretres.

Desno od ulaza nalazio se krevet. Nasuprot vratima, dva prozora gledala su napolje. Između njih bio je jednostavan hrastov stol sa dvije ladice koji je gospođi Leidner služio kao toaletni stolić. Na istočnoj strani stajala je komoda od jelovih dasaka, a na zidu klinčanica na kojoj su visile haljine zaštićene pamučnim prevlakama. Odmah s lijeve strane nalazio se umivaonik. Nasred sobe bio je prilično velik hrastov stol na kojem su stajali upijač, tintarnica, i mala aktovka u kojoj je gospoda Leidner čuvala ona svoja anonimna pisma. Na prozorima su visile bijele kratke zavjese s narančastim prugama načinjene od nekog materijala domaće proizvodnje.

Na kamenom podu bilo je prostrto nekoliko kozjih koža: tri smeđe s bijelim šarama, dosta uske, ispred dva prozora i umivaonika, a jedna bijela, veća i kvalitetnija, sa smeđim šarama, između kreveta i pisaćeg stola.

Soba nije imala ni ormara, ni alkovena, ni dugačkih zavjesa - jednom riječi, nije bilo kutka gdje bi se čovjek mogao sakriti. Neugledan željezni krevet bio je prekriven kretonskim jorganom. Tri jastuka s najfinijim paperjem bijahu jedina raskoš ove sobe. Nitko drugi osim gospođe Leidner nije imao takve jastuke.

S nekoliko kratkih suhoparnih rečenica doktor Reilly objasni u kojem su položaju našli tijelo gospođe Leidner... sklopčano na prostiraču od kozje kože pored kreveta.

Da bi zorno upotpunio svoj prikaz, dao mi je znak da dodem bliže.

— Sestro, ako nemate ništa protiv... - reče. Nisam gadljiva. Legla sam na pod i pokušala zauzeti položaj u kojem su našli tijelo

gospode Leidner.

— Leidner joj je podigao glavu kad je vidio da leži na podu - reče doktor. - Ali, pošto sam ga iscrpno ispitao, ustanovio sam da tijelo nije micao.

— Zasad mi izgleda da je sve u redu - reče Poirot. - Ležala je na krevetu... spavala ili se odmarala... zatim se otvaraju vrata, ona diže pogled i ustaje...

— A on joj zadaje udarac - dovrši liječnik. - Odmah je pala u nesvijest, a ubrzo je nastupila i smrt. Znete...

Zatim ga stručnim izrazima uputi u sve pojedinosti u vezi s povredom.

— Dakle, nije bilo mnogo krvi? - upita Poirot.

— Ne, krv se izlila unutra, u mozak.

— Eh bien - reče Poirot - i to izgleda da je u redu... osim jedne stvari.

Ako je čovjek koji je ušao ovamo bio neznanac, zašto gospoda Leidner nije zvala u pomoć? Da je vikala, netko bi je čuo, na primjer sestra Leatheran, Emmott ili dječak.

— Odgovor je lak - reče doktor Reilly hladno. - Ubojica nije bio neznanac.

Poirot klimne glavom.

— Da - reče zamišljeno. - Možda je bila iznenadena kad je vidjela posjetioca, ali se nije uvlačila. A onda, dok joj je zadavao udarac, možda je ispustila slabašan vrisak..., ali prekasno.

— Vrisak koji je čula gospodica Johnson?

— Da, ako ga je zaista čula... što ja, blago rečeno, sumnjam. Ovi zidovi od blata su debeli, a prozori su bili zatvoreni. - Priđe krevetu.

— Ostavili ste je da leži? - upita me.

Potanko sam mu objasnila što sam sve uradila.

— Je li kanila spavati ili čitati?

— Dala sam joj dvije knjige: roman i knjigu memoara. Neko bi vrijeme čitala, a onda bi odložila knjigu kad bi osjetila da joj se spava.

— Je li bila... kako da kažem... u normalnom stanju?

Trenutak sam razmišljala.

— Da, rekla bih da je bila posve normalna i dobro raspoložena. Možda malo neuljudna, ali sam to pripisivala činjenici što mi se dan prije bila povjerila.

Znate, mnogim je ljudima kasnije neugodno.

Poirot žmirne.

— Ah, da. Dobro poznajem taj osjećaj. Pogledao je po sobi. - Kad ste ušli ovamo poslije ubojstva, je li sve bilo u redu kao i prije toga?

I ja sam pogledala po sobi.

— Mislim da jest. Koliko se sjećam, sve je bilo na svom mjestu.

— Ni traga orudu kojim je zadan udarac? - Ni traga.

Poirot pogleda doktora Reillyja.

— Što mislite o kakvom se orudu radi? Doktor spremno odgovori:

— Mora da je to bio neki težak i prilično velik predmet bez oštrih rubova, kao, recimo, zaobljeno podnožje nekog kipa. Pazite, ne mogu pouzdano reći da je bilo baš to, ali, uglavnom, nešto slično tome. Udarac je bio neobično snažan.

— Zadan snažnom rukom? Muškom rukom? - Da... jedino ako...

— Jedino ako... što? Doktor Reilly reče polako:

— Moguće je da je gospoda Leidner klečala. U tom slučaju, za udarac koji je zadan odozgo teškim orudem nije bila potrebna velika snaga da se izazove smrt.

— Klečala? - prošapta Poirot zamišljeno. To je dobra ideja.

— Ali, pazite, to je samo pretpostavka istakne doktor žurno. - Još apsolutno ništa ne upućuje na to.

— Ali je moguće.

— Da, naročito kad se uzmu u obzir sve okolnosti. Mogla se od straha baciti na koljena da moli milost umjesto da viče, jer je instinktivno osjetila da je kasno da zove u pomoć... i da nitko neće stići na vrijeme.

— Da - reče Poirot zamišljeno. - To je dobra ideja.

Nikakva ideja, pomislih u sebi. Teško sam mogla zamisliti gospođu Leidner da bilo pred kim kleči.

Poirot je polako obilazio sobu. Otvorio je prozore, isprobao čvrstinu rešetaka, provukao glavu van i uvjerio se da se kroz rešetke nikako ne mogu provući ramena.

— Prozori su bili zatvoreni kad ste je našli reče. - A jesu li bili zatvoreni i kada ste bili otišli od nje, u četvrt do jedan?

— Da, po podne su uvijek bili zatvoreni. Na njima nema gaze kao na prozorima u dnevnoj sobi i blagovaonici. Drže ih zatvorenim da muhe ne uđu.

— I nitko se nije mogao tuda uvući unutra reče zamišljeno Poirot. - Zidovi su čvrsti, od blata koje je tvrdo kao cigla. Ni na podu ni na stropu nema nikakvih otvora. Ne, u tu se sobu može ući samo kroz

vrata... A do njih se može doći samo kroz dvorište u koje se ulazi jedino na glavna vrata.

Pred tim vratima stajalo je pet ljudi koji su svi do jednoga dali isti iskaz i ja mislim da ne lažu. Nitko ih nije potplatio da lažu. Ubojica je bio ovdje.

Nisam ništa rekla. Nisam li i sama imala taj dojam kad smo svi bili okupljeni oko stola? Poirot je polako pretraživao sobu. Uzeo je fotografiju koja je stajala na komodi. Na njoj je bio neki vremešan čovjek s bijelom kozjom bradicom. Upitno me pogleda.

— Otac gospode Leidner - rekoh. - Sama mi je tako kazala.

Stavio ju je natrag na mjesto i očima preletio po predmetima na toaletnom stoliću... Svi su bili od kornjačevine, jednostavni ali ukusni. Pogled mu se zaustavi na polici s knjigama, čije naslove na glas pročita:

— Tko su bili Grci?, Uvod u teoriju relativiteta, život gospođe Hester Stanhope, Vlak iz Crewea, Natrag do Metuzalema, Linda Condon. Da, možda nam one nešto govore. čini se da je vaša gospođa Leadner bila prilično načitana.

— O, bila je vrlo pametna žena - rekoh oduševljeno. - Mnogo je čitala i bila upućena u sve. Odskakala je od prosječnih žena.

Nasmiješio se gledajući me. - Da, to se odmah vidi.

Produžio je dalje i zaustavio se pred umivaonikom na kojem je bilo mnoštvo bočica i pomada.

Odjednom klekne da pretraži kozju kožu. Doktor Reilly i ja brzo mu priđosmo. Promatrao je malu tamnosmeđu mrlju, gotovo nevidljivu na smeđoj dlaci. Zapravo se mogla primijetiti samo na mjestu gdje se protezala po bijelom dijelu kože.

— Što kažete, doktore? Je li ovo krv? Doktor Reilly klekne.

— Možda - reče. - Ako želite, mogu provjeriti.

— Dajte, molim vas.

Poirot je pregledao vrč i lavor. Vrš za vodu stajao je na umivaoniku sa strane. Lavor je bio prazan, ali u staroj benzinskoj kanti pored umivaonika bilo je upotrijebljene vode.

Okrenuo se meni.

— Sestro, sjećate li se je li ovaj vrč bio izvan lavora ili u njemu kad ste otišli od gospode Leidner u četvrt do jedan?

— Ne znam sigurno - rekoh poslije nekoliko trenutaka - ali sve mi se čini da je bio u lavoru. - Oho!

— Čekajte - rekoh žurno - to kažem samo zato što je obično bio u lavoru.

Sluge ga tu ostave poslije ručka. Mislim da bih ga i sama tamo stavila kad bih primijetila da nije na svom mjestu.

Klimne potvrdno glavom.

— Da, shvaćam. U bolnici ste naučili na red. čim nešto nije na svom mjestu u sobi, odmah to nesvjesno stavite u red. A poslije zločina? Je li sve bilo kao što je sada?

Zavrtjeh glavom.

— Nisam na to obraćala pažnju - rekoh. Zanimalo me je samo jedno, a to je da li se ubojica negdje sakrio ili zaboravio kakav predmet.

— Ovo je svakako krv - reče doktor Reilly ustajući. - Je li to jako važno?

Poirot se namrgodi u nedoumici što da kaže. - Ne znam, a kako bih i mogao znati? Može biti da ta mrlja ne znači ništa, ali bih isto tako mogao reći da je ubojica dodirnuo žrtvu... i da je tom prilikom

neznatno okrvavio ruke pa je došao ovamo da ih opere. Međutim, ne valja se žuriti sa zaključcima.

— Rana je vrlo malo krvarila - reče doktor Reilly sumnjičavo. - Krv nije brizgala... Možda je samo nekoliko kapi iscurilo. Naravno, ako je ubojica dodirnuo ranu...

Protrnula sam. Odvratna slika zatitra mi u glavi: neka spodoba... možda onaj mladi fotograf s ružičastim, prasećim licem... udara onu dragu ženu, a zatim se saginje i, poput manijaka, sa zloradnim izrazom na licu, utiskuje prst u ranu...

Doktor Reilly primijeti moje drhtanje.

— Što vam je, sestro? - upita me.

— Ništa, samo su me prošli žmarci - odgovorih.

Poirot se okrene i pogleda me.

— Znam što vama treba - reče. - Čim završimo posao ovdje, vraćam se s doktorom u Hassanieh i vodim vas s nama. Doktore, hoćete li počastiti sestru Leatheran čajem?

— Vrlo rado.

— O, nemojte, doktore - usprotivih se. - To ne mogu od vas zahtijevati.

Poirot me prijateljski potapše po ramenu kao da je rođeni Englez, a ne stranac.

— Ma soeur, uradite kako vam kažem - reče - jer ćete tako i meni pomoći.

Ima još mnogo toga o čemu bih volio s vama porazgovarati, a tad ne mogu ovdje gdje čovjek mora paziti na kojekakve obzire. Naš dobri doktor Leidner toliko je obožavao svoju ženu da je bio uvjeren da i svi ostali osjećaju prema njoj isto što i on! Ali mi znamo da je

ljudska priroda drugačija. Htio bih da porazgovaramo o gospodi Leidner... kako ono vi kažete... bez rukavica. Dakle, i to smo uredili. čim budemo obavili posao ovdje, povest ćemo vas u Hassanieh.

— Ionako bih morala otići odavde - rekoh nesigurno. - U škakljivu sam položaju.

— Dan-dva nemojte ništa raditi - reče doktor Reilly. - Ne bi bilo lijepo da odete prije pogreba.

— Bome, lijepo, a što ako i mene ubiju, doktore? - upitah ga. Rekla sam to upola u šali i doktor Reilly to shvati na isti način, pa bi mi valjda šaljivo i odgovorio, ali Poirot, na moje veliko čudo, stane kao ukopan nasred sobe uhvati se rukama za glavu.

— Eh, pa to je posve moguće! - promrmlja, - Opasnost postoji... da, velika opasnost ., , ali što poduzeti? Kako se čovjek može obraniti?

— Zaboga, monsieur Poirot - rekoh - pa ja sam se samo šalila! Tko bi još htio mene ubiti, to bih htjela znati?

— Vi sami... ili netko drugi - reče, a od tih njegovih riječi naježi mi se koža.

Ali zašto?

Pogleda me ravno u oči.

— Mademoiselle reče - ja sad zbijam šalu, ali ne zaboravite da ima stvari s kojima nema šale. Moj zanat naučio me je mnogim istinama kod kojih je najporaznija ova: i ubijanje postaje navika!

18. Čaj kod doktora Reillyja

Prije našeg polaska Poirot je obišao zgradu ekspedicije i pomoćne nastambe. Tom prilikom postavio je i nekoliko pitanja slugama, a doktor Reilly, koji mu je poslužio kao tumač, prevodio je pitanja i odgovore s engleskog na arapski i obrnuto.

Ova pitanja odnosila su se većinom na vanjštinu neznanca koga smo gospoda Leidner i ja bile zatekle kad je gledao kroz prozor i s kojim je sutradan razgovarao otac Lavigny.

— Zar doista vjerujete da bi taj tip mogao biti umiješan u zločin? - zapita doktor Reilly dok smo se treskali u njegovim kolima na putu za Hassanieh.

— Volim imati sva obavještenja - glasio je Poirotov odgovor.

Time je zaista lijepo opisao svoj način rada. Kasnije sam ustanovila da za njega nijedna pojedinost, makar se radilo i o običnom ogovaranju, nije nevažna. Muškarci, inače, ne podnose ogovaranje.

Priznajem da mi je bilo neobično drago što sam mogla popiti šalicu čaja u kući doktora Reillyja. Primijetila sam da je Poirot stavio pet kockica šećera u svoju šalicu.

Pažljivo miješajući čaj žličicom, reče:

— A sada možemo slobodno govoriti, zar ne? Da vidimo tko je mogao najlakše počiniti taj zločin!

— Lavigny, Mercado, Emmott ili Reiter? upita doktor Reilly.

— Ne, ne..., to spada u pretpostavku broj tri. Radije bih se zadržao na pretpostavci broj dva, pa načas ostavimo po strani tajanstvenog muža ili djevera koji iskrsavaju iz prošlosti. Razmotrimo sada bez

žurbe tko je od članova ekspedicije imao sredstva i priliku da ubije gospođu Leidner, i tko je to najvjerojatnije i učinio.

— Mislio sam da do te pretpostavke ne držite mnogo.

— Ni govora. Stvar je u tome što sam po prirodi prilično obziran - reče Poirot prijekorno. - Jesam li mogao pred doktorom Leidnerom raspravljati o motivima koji su vjerojatno naveli nekog člana njegove ekspedicije da mu ubije ženu? To bi, u najmanju ruku, bilo neobzirno. Morao sam ga prepustiti iluziji da su svi obožavali njegovu suprugu i divili joj se! Jasno je da nije bilo tako. Sada možemo grubo i otvoreno reći sve što mislimo, to prije što više ne moramo voditi računa o mišljenju drugih. A ovdje će nam sestra Leatheran mnogo pomoći. Uvjeren sam da posjeduje dobar dar zapažanja.

— O, nisam u to baš sigurna - rekoh.

Doktor Reilly mi pruži tanjur toplih ječmenih kolačića - oda se malo okrijepim - kako je rekao. Bili su izvrsni.

— A sada prijedimo na stvar - reče Poirot prisnim tonom. - Ma soeur, pokušajte se točno prisjetiti što je svaki član ekspedicije osjećao prema gospođi Leidner.

— Monsieur Poirot, bila sam samo tjedan dana s njima - rekoh.

— Za ženu vaše inteligencije to je sasvim dovoljno. Bolničarka brzo ocjenjuje ljude i stvara sudove na temelju kojih djeluje. Započnimo, na primjer, od oca Lavignya.

— E, tu sam u velikoj nedoumici. čini mi se da su on i gospoda Leidner rado razgovarali, ali obično na francuskom, a moje znanje tog jezika nije bogzna kakvo, iako sam ga kao djevojčica učila u školi. Rekla bih da su najviše govorili o knjigama.

— Drugim riječima, bili su u prijateljskim odnosima, je li?

— Da, moglo bi se i tako reći, ali svejedno mislim da je zbunjivala oca Lavignyja... ovaj... da se tako reći ljutio što ga zbunjuje, ako razumijete što hoću da kažem.

Zatim sam mu ispričala razgovor koji sam vodila s ocem Lavignyjem prilikom svog prvog posjeta iskopavanjima, kad je gospodu Leidner nazvao »opasnom ženom«.

— E, to je vrlo zanimljivo - reče Poirot. A ona... što je ona mislila o njemu?

— Mnogo me pitate. Teško je znati što je gospoda Leidner mislila o pojedinim ljudima. Ponekad mi se činilo da i on nju zbunjuje. Sjećam se da sam je čula kako kaže svom mužu da se taj svećenik razlikuje od svih koje je u životu vidjela.

— Malo kostrijeti da se naruči za oca Lavignyja - reče doktor Reillyšaljivo.

— Dragi prijatelju - reče Poirot - da možda ne morate obići kojeg bolesnika? Ni za živu glavu ne bih htio da vas ometam u obavljanju vaših dužnosti.

— Imam ih toliko da bi ispunili cijelu bolnicu - reče doktor Reilly.

Ustavši, reče da je pametnu čovjeku sto riječi dosta, pa iziđe smijući se.

— Tako je već bolje - reče Poirot. - Sad ćemo porazgovarati u četiri oka, ali nemojte zaboraviti na čaj!

Dodao mi je tanjur sendviča i ponudio mi drugu šalicu čaja. Bio je doista vrlo ugodan i pažljiv čovjek.

— A sada da nastavimo s vašim dojmovima reče. - Tko, po vašem mišljenju, nije volio gospodu Leidner?

— To je moje osobno mišljenje - rekoh - i ne bih željela da se kasnije priča da potječe od mene.

— Budite bez brige!

— Onda u redu. Naša mala gospođa Mercado mrzila je iz dna duše gospođu Leidner!

— Da? A gospodin Mercado?

— Malo se zagledao u nju - rekoh - ali rekla bih da mu, osim njegove žene, druge žene nisu poklanjale mnogo pažnje. A gospođa Leidner je imala poseban odnos prema ljudima i uvijek se zanimala za ono što joj pričaju.

Tko zna što sve taj jadnik nije sebi uobražavao!

— A gospođa Mercado, kako je ona na to gledala?

Ona uopće nije krila svoju ljubomoru. Znete kako je, čovjek mora biti vrlo oprezan kad živi s bračnim parovima. O tome bih vam mogla što-šta ispričati. Ne možete ni zamisliti što sve žene ne uvrte sebi u glavu kad su u pitanju njihovi muževi.

— O tome nimalo ne sumnjam. Dakle, gospođa Mercado je iz ljubomore mrzila gospodu Leidner?

— Vidjela sam kako je strijelja pogledima kao da je želi ubiti... Bože - zastanem - nisam baš tako mislila... Ni jednog trenutka, vjerujte mi, monsieur Poirot...

— Ne! Ne! Dobro znam što ste htjeli reći. Malo ste se zarekli, ali, čini se, u dobar čas. Je li gospođu Leidner zabrinjavalo neprijateljsko držanje gospode Mercado?

— Pa - rekoh polako, razmišljajući - ne bi se moglo reći da ju je to uopće zabrinjavalo... Zapravo, ne znam nije li ona to uopće primjećivala.

Jednom sam pomislila da bi možda bilo dobro da joj nešto natuknem u vezi s tim, ali sam, na kraju, odustala. što manje riječi, to će se stvar prije izgubiti - rekla sam sama sebi.

— To samo govori koliko ste mudra žena. Biste li mi mogli navesti kakav primjer iz kojeg bih mogao vidjeti kako je gospođa Mercado iskazivala svoje osjećaje?

Ispričala sam mu naš razgovor na terasi.

— Spomenula je, dakle, prvi brak gospode Leidner - reče Poirot zamišljeno.

— Možete li se sjetiti je li vas tom prilikom gledala tako kao da želi vidjeti znadete li kakvu drugu verziju, drukčiju od njezine?

— Mislite reći da je znala istinu?

— To je moguće. Možda je ona pisala ona pisma... i inscenirala kucanje na prozoru, i sve ostalo.

— I sama sam to već pomislila. Kao da je bila kadra da se tako primitivno osveti.

— Da. Ima okrutnosti u njenu karakteru, ali ne bih rekao da bi mogla počiniti hladnokrvno okrutno obojstvo. Jedino ako nije... - Zastane načas a onda reče: - Zagonetne su te riječi koje vam je uputila: »Znam zašto ste ovdje«. Što je mislila time reći?

— Nemam pojma - odgovorih iskreno.

— Vjerojatno je sumnjala da ste ovdje zbog nekog posve drugog razloga, a ne onog koji ste joj vi naveli. Zbog kojeg razloga? I kakve to veze ima s njom? Sve je to neobično, kao i način na koji vas je gledala u toku doručka na dan vašeg dolaska.

— Za nju se ne bi moglo reći da je fina gospoda, monsieur Poirot - rekoh spremno.

— To je, ma soeur, opravdanje, ali ne i objašnjenje.

Nisam bila načistu što želi time reći, ali ubrzo nastavi:

— A ostali članovi ekspedicije? Razmišljala sam.

— Mislim da ni gospođica Johnson nije baš mnogo voljela gospođu Leidner, ali ona to nikad nije skrivala i svoje je zamjerke otvoreno iznosila. Samo što nije priznala da je pristrana. Znate, neobično je privržena doktoru Leidneru i radila je s njim godine i godine. Ali, ne treba zaboraviti da se ženidbom mnoge stvari mijenjaju.

— Da - reče Poirot. - I s gledišta gospođice Johnson, ta je ženidba bila nepoželjna. Bilo bi mnogo bolje da se doktor Leidner njome oženio.

— Svakako - složih se - ali takvi su muškarci. Od njih stotinu ni jedan mnogo ne razmišlja kad se ženi, pa zato ne treba osuđivati ni doktora Leidnera.

Na sirotoj gospođici Johnson nemaš što vidjeti, a gospođa je Leidner bila doista lijepa žena... Nije bila sasvim mlada, ali... O, šteta što je niste poznavali! To se ne da riječima opisati. Sjećam se da ju je Coleman jednom usporedio s vilom koja vabi ljude u močvaru. Iako mu ta prisudoba nije baš najuspjelija, u nje je zaista bilo nečeg nadzemaljskog.

— Razumijem - rečs Poirot - sve je oko sebe očaravala.

— Pa ipak, Carey i ona nisu se najbolje slagali - nastavih. - Mislim da je bio ljubomoran isto onako kao i gospođica Johnson. Prema njoj se uvijek usiljeno vladao, a isto tako i ona s njim. Kada bi mu za stolom dodavala kakvo jelo, bila je vrlo uglactena, ali ga je uvijek hladno oslovljavala sa »gospodine Carey«. Naravno, on je bio stari prijatelj njena muža, ali neke žene ne podnose stare prijatelje svojih muževa. Maska im je i sama pomisao da su drugi poznavali njihove muževe prije nego one... Možda se nisam baš najbolje izrazila...

— Ama, jeste, potpuno vas razumijem. A ona tri mladića? Kažete da se Coleman izražavao poetski kad je govorio o njoj?

Nisam se mogla suzdržati od smijeha.

— To je da pukneš od smijeha - rekoh onako mlad čovjek a onako prozaičan.

— A ostala dvojica?

— Emmotta ne poznajem dobro. Uvijek je nekako povučen i vrlo malo - govori. Međutim, ona je uvijek bila ljubazna prema njemu... Zvala ga je po imenu, David, i često ga zadirkivala zbog gospodice Reilly.

— Ma što ne kažete? A kako je on to primao? - Tko zna - rekoh neodlučno.

— Samo ju je čudno gledao. Nikad nisi znao što misli.

— A Reiter?

— Prema njemu je bila dosta neuljudna - rekoh polako. - Mislim da joj je išao na živce. Povremeno bi mu se obraćala zajedljivim primjedbama.

— Je li se ljutio?

— Jadni momak, pocrvenio bi kao rak. Razumije se, nije to činila iz neke zlobe.

Zatim se, odjednom, moje sažaljenje pretvori u sumnju da se Reiter možda od samog početka pretvarao i da je zapravo hladnokrvan zločinac.

— Oh, monsieur Poirot - uskliknuh. - što se, po vašem mišljenju, uistinu dogodilo?

On odmahne glavom i reče zamišljeno:

— Recite mi bi li vas bilo strah da večeras tamo prenoćite?

— Ma, nimalo - odgovorih. - I sami ste rekli, sjećam se, tko bi još htio mene ubiti?

— Vjerojatno nitko - reče polako. - Zbog toga mi je i bilo toliko stalo do toga da od vas saznam koliko god mogu više. Potpuno sam siguran da vam ne prijete nikakva opasnost.

— Da mi je tko rekao u Bagdadu... Prekidoh započetu misao.

— Jeste li čuli za bilo kakve glasine o Leidnerovima i članovima ekspedicije prije nego što ste došli ovamo? - upita me.

Kazala sam mu o nadimku gospode Leidner i o onom što mi je gospođa Kelsey bila rekla.

Tog trenutka vrata se otvore i ude gospodica Reilly. Prije toga je igrala tenis, pa je u ruci držala reket.

Znala sam da se Poirot već bio upoznao s njom kad je došao u Hassanieh.

Po svom običaju, pozdravila me je nemarno i zatim uzela jedan sendvič.

— Onda, monsieur Poirot - reče - kako napreduje stvar s našim zločinom?

— Dosta polako, mademoiselle.

— Vidim da ste spasili sestru poslije brodoloma.

— Sestra Leatheran upravo mi je dala vrijedne podatke o pojedinim članovima ekspedicije. Tako sam saznao mnogo toga o žrtvi, a žrtva će sto čuva ključ zagonetke, mademoiselle. Gospodica Reilly reče:

— Prilično bistro, od vas, monsieur Poirot. Ako je ikad koja žena zaslužila da bude ubijena, onda je to svakako bila gospoda Leidner.

— Gospodice Reilly! - povičem užasnuta. Ona se ružno nasmije.

— Ah! - reče. - Mislila sam da nećete doznati pravu istinu. Bojim se da je sestra, kao i ostali, nasjela lažima. Znate li, monsieur Poirot, da

sve, više vjerujem da nećete uspješno riješiti ovaj slučaj? što se mene tiče, voljela bih da ubojicu i gospođe Leidner nikad i ne uhvatite, jer bih je, iskreno govoreći, i sama bila rado uklonila, bez ikakve grižnje savjesti.

Strašno mi se zgdila ta djevojka, ali, na moje iznenađenje, Poirot nije ni trepnuo okom. Samo se naklonio i čak veselo rekao:

— Ako je tako, onda se nadam da imate alibi za jučer po podne?

Nastane tišina. Reket gospodice Reillytresne na pod. Nije se uopće potrudila da ga podigne, jer je bila isuviše lijena i neuredna, kao, uostalom, i sve djevojke njena soja.

Reče prilično zadihano:

— O, da, igrala sam tenis u klubu. Ali, šalu na stranu; monsieur Poirot, znate li uopće kojoj je vrsti žena pripadala gospođa Leidner?

On se još jednom nespretno nakloni i reče:

— Očekujem da mi vi to kažete, mademoiselle. Časak je oklijevala a onda progovori tako besćutno i bestidno da mi se smučilo.

— Običaj je da se o mrtvima ne govori ružno, ali smatram da je to obična budalaština. Istina se ionako ne da sakriti. Onda je mnogo bolje ne ogovarati žive, jer dm time možemo samo naškoditi. Mrtvi su pošteđeni toga, ali zlo koje su za života počinili živi i poslije njih. Citirala sam Shakespearea, iako ne doslovce. Je li vam sestra kazala kakva je nezdrava atmosfera vladala u Tel Yarimjahu? Kako su svi bili razdražljivi i nepovjerljivi jedan prema drugome, kao da su neprijatelji? Sve je to maslo Louise Leidner! Prije tri godine, dok sam još bila djevojčica, bilo je to najsretnije i najveselije društvo koje se može zamisliti. Čak je i lani bilo još sve u redu, ali ove godine kao da ih je neka mora pritislala, a za to je ona bila kriva. Pripadala je onoj vrsti žena koje ne vole kad je netko drugi sretan! Takve žene postoje, i ona je bila jedna od njih! Uživala je sijati razdor oko sebe... Radi osobnog zadovoljstva ili da se istakne... Ili, možda, jednostavno zato

što je bila stvorena na takvu ruku. I kad je god u blizini bio kakav muškarac, morala ga se dočepati!

— Gospodice Reilly - povičem - to ne odgovara istini. Zapravo, ja znam da to nije istina.

Nastavila je kao da nisam ništa ni rekla.

— Nije joj bilo dosta što ima muža koji je obožava, nego je još morala napraviti budalu od onog krakatog i klimavog Mercada. Zatim je uhvatila Billa. Bill je razborit momak, ali ga je uspjela smotati. Što se tiče Carla Reitera, naslivala se što ga udara na muke, a to joj nije bilo ni teško jer je on vrlo osjetljiv mladić. A onda je bacila oko na Davida. Međutim, s Davidom je išlo malo teže, jer je on, iako svjestan njenih draži, znao da joj se odupre. Odmah je vidio da joj ništa nije sveto. Baš zbog toga je i mrzim toliko. Bila je nesposobna da se zaljubi, njoj nisu bile potrebne ljubavne avanture. Ona se samo besćutno igrala tudim osjećajima i podbadala ljude jedne protiv drugih. A u tome je bila pravi majstor. Pripadala je onoj vrsti žena koje se nikad ni s kim ne posvađaju, ali su zato svađe izbijale oko nje!

Ona ih je pripremala. To je pravi ženski Jago. Bile su joj potrebne drame, ali je pazila da ne bude u njih upletena. Držala se po strani, vukla konce i uživala gledajući sve s visoka. Shvaćate li uopće što vam želim reći?

— Možda i više nego što mislite, mademoiselle - reče Poirot.

Po glasu mu nisam mogla zaključiti da li se ljuti, iako mi se učinilo da...

Oh, ni sama ne znam kako da to objasnim.

Sheila Reilly ga je, međutim, razumjela jer joj je rumenilo oblilo lice.

— Mislite što god hoćete - reče - ali ja znam što govorim. Kao inteligentnoj ženi, bilo joj je dosadno i zato je vršila pokuse na...

ljudskim bićima, isto onako kao što to drugi čine s kemikalijama. Zabavljalo ju je da se igra živcima nevoljne gospođice Johnson, koja bi se uvijek opekla, a zatim se morala savlađivati kao kakvo dobroćudno čeljade. Dražila je malu gospodu Mercado dok je ne bi natjerala u bjesnilo. I mene je pogađala u ranjiva mjesta, i to ne jednom nego kad joj se god prohtjelo. Nastojala je uočiti tuđe mane kako bi ih poslije mogla iskoristiti. Ne mislim tu na ucjenjivanje u pravom smislu riječi: bilo joj je dovoljno da ljudima dade na znanje ono što zna o njima i da ih ostavi u nedoumici u pogledu svojih daljnjih namjera. Bože, ta je žena bila pravi umjetnik, kod nje je sve išlo kao po loju!

— A njen muž? - upita Poirot.

— Koliko znam - reče gospođica Reilly polako - njemu nije nanosila boli i uvijek je s njim postupala nježno. Reklo bi se da ga voli. On je drag čovjek, neprekidno zaokupljen svojim arheološkim nalazima i teorijama. Obožavao ju je i u njoj vidio samo savršenstvo. Nekim ženama je to možda smetalo, ali njoj nije. U jednu ruku je živio u lažnom raju, a u drugu i nije jer je za njega bila onakva kakvom ju je zamišljao... Iako je takav stav teško uskladiti s...

Ušuti.

— Nastavite, mademoiselle - reče Poirot. Iznenada se ona okrene meni.

— Što ste mu rekli o Richardu Careyu? - O Careyu? - upitah osupnuta.

— O njoj i Careyu?

— Pa, spomenula sam da se nisu baš najbolje slagali.

Na moje iznenađenje, ona prasne u grčevit smijeh.

— Nisu se baš najbolje slagali?! Naivčino! Do ušiju je bio zaljubljen u nju i zbog toga je gorko patio, jer mu je Leidner bio dugogodišnji

prijatelj.

Međutim, to je njoj bio dovoljan razlog da se ugura među njih. Kako bilo da bilo, mislim... - Eh bien?

Zadubljena u misli, namrštila se.

— Mislim da je ipak pretjerala i, umjesto da drugog ulovi u stupicu, pala je sama u nju. Carey je vraški zgodan momak. U svojim spletkama je uvijek bila hladna, ali se tu možda zagrijala.

— To su neodgovorne izjave - povičem. - Pa oni su se jedva poznavali!

— Ma nemojte? - okomi se ona na mene. Vi nemate blage veze. U kući su jedno za drugoga bili ogospodin Carey i gospođa Leidnera, ali su se sastajali vani. Ona bi otišla čak do rijeke, a on bi napustio radilište i ostao s njom po čitav sat. Obično su se sastajali u voćnjaku. Jednom sam ga vidjela baš kad se opraštao s njom i žurno vraćao prema radilištu. Ona je stajala i pratila ga pogledom kako se udaljava. Nazovite me i drznicom, ako hoćete, ali sa sobom sam imala dalekozor i dobro joj pogledala u lice. Mogu vam reći samo jedno: ludovala je za Richardom Careyom.

Zastane i pogleda Poirota.

— Oprostite što zabadam nos u vaš posao reče s usiljenim osmijehom - ali sam mislila da želite dobiti pravu sliku događaja.

I u nekoliko hitrih koraka izide iz sobe.

— Monsieur Poirot! - uzviknuh. - Ja joj ni jednu riječ ne vjerujem!

Promatrao me je smješajući se, a onda reče šaljivim tonom.

— Ipak ne možete poreći činjenicu da je gospodica Reilly bacila malo svjetla na naš slučaj.

19. Nova sumnja

Nismo mogli ništa više jedno drugom reći, jer je ušao doktor Reilly i u šali rekao da je potamnio najdosadnije pacijente.

On i Poirot ponovo su otpočeli razgovor, ali sada manje-više medicinske prirode, o duševnom i umnom stanju pisca anonimnih pisama. Doktor Reilly je naveo nekoliko slučajeva iz svoje prakse, a Poirot je ispričao više takvih primjera iz svog djelokruga.

— To nije tako jednostavno kao što se čini ; završio je. - Radi se o želji za isticanjem putem sile ili, vrlo često, o kompleksu manje vrijednosti.

Doktor Reilly klimne glavom.

— Zbog toga se često događa da na kraju ispadne da je autor anonimnih pisama osoba na koju se najmanje sumnjalo: neka mirna, bezazlena dušica koja ne bi ni mrava pogazila naoko ljubazna i krotka kao jagnje - ali u kojoj iznutra vri demonski bijes!

Poirot reče zamišljeno:

— Mislite reći da je gospoda Leidner patila od kompleksa manje vrijednosti?

Doktor Reilly isprazni lulu i nasmije se.

— Ona je bila posljednja žena na svijetu kojoj, bih pripisao tu manu. Ona nije potiskivala svoje osjećaje. Života, života i samo života... To je tražila i dobivala!

— Smatrate li da je, psihološki gledano, ona mogla pisati ta pisma?

— Svakako. Ali, ako je to i učinila, to je činila instinktivno da istakne značaj svoje uloge u cijeloj aferi. U privatnom životu gospoda

Leidner se vladala kao da je filmska zvijezda! Morala je biti u središtu pažnje... pod svjetlom reflektora. Međutim, prema onom zakonu da se suprotnosti privlače, udala se za doktora Leidnera, najpovučenijeg i najskromnijeg čovjeka koga poznajem. On ju je obožavao, ali obožavanje uz ognjište nije njoj bilo dovoljno pa je izabrala ulogu progonjene junakinje.

— Što će reći - nastavi Poirot smiješeći se - da se ne slažete s njegovom pretpostavkom po kojoj je ona, doduše, pisala ta pisma, ali da toga nije bila svjesna?

— Nikako. Nisam htio pred njim opovrći takvu pomisao. Teško je reći pred čovjekom koji tek što je izgubio voljenu ženu da mu je ta ista žena bila bestidna egzibicionistkinja, i da ga je zamalo natjerala u ludilo zbog žarke želje da udovolji svom prirođenom daru za glumu. Zapravo nije preporučljivo nijednom mužu iznositi takvu istinu o njegovoj ženi! Da stvar bude još smješnija, radije bih ženama iznosio istinu o njihovim muževima.

Većina žena laka srca prima činjenicu da su im muževi ništarije, varalice, narkomani, okorjeli iašci, pa čak i svinje, ali im to ni najmanje ne smeta da i dalje pokazuju ljubav prema takvim gadovima. Žene su strašno realne!

— Otvoreno govoreći, što vi, doktore, osobno mislite o gospođi Leidner?

Doktor Reilly se zavalio na naslon svoje stolice i polako povuče dim iz lule.

— Otvoreno govoreći, ni sam ne znam! Nisam je dosta dobro poznao.

Imala je draži na pretek. Imala je pameti i suosjećajnosti. Što još? Nije bila podložna porocima uobičajenim za njen spol. Nije bila ni putena, ni lijena, pa ni tašta, što bi se moglo očekivati. Uvijek sam je smatrao (doduše bez ikakvih dokaza) za paralažu. Samo ne znam kome je lagala, sebi ili drugima. Ja sam, inače, naklonjen

lažljivicama. Žena koja ne laže stvorenje je bez mašte i osjećajnosti. Ne vjerujem da je progonila muškarce... Jednostavno je uživala u igri da ih obori ovlastitim lukom i strelicama. Kad biste potakli ovu temu pred mojom kćerkom...

— Već smo imali to zadovoljstvo - reče Poirot smješkajući se.

— Hm - progundā doktor Reilly. - Ta nije gubila vrijeme! Pretpostavljam da ju je nemilosrdno napala! Mladi nemaju nikakva poštovanja prema mrtvima i upravo je žalosno koliko su svi umišljeni! Kruto osucijuju moral »svojih starihu, a za sebe stvaraju elastične zakone. Da je gospoda Leidner imala nekoliko ljubavnih avantura, Sheila bi to vjerojatno odobrila kao »življenje punim plućima« ili »pokoravanje zovu prirode. Ona nikako ne može shvatiti da se gospođa Leidner pokoravala svom temperamentu. Mačka se pokorava svom nagonu kad se igra s mišem! Tako je stvorena. Muškarci nisu djeca koju treba braniti i štiti. Oni moraju biti spremni za susret sa ženama od kojih će neke biti mačjeg karaktera, druge vjerne kao psi, treće lajave nadžak-babe... život je bojno polje... a ne dječje zabavište. Volio bih da Sheila već jednom siđe na zemlju i iskreno prizna da je mrzila gospođu Leidner iz posve osobnih razloga. Sheila je ovdje jedina mlada djevojka pa je razumljivo što misli da uvijek mora biti na njenu kad su u pitanju mladi ljudi. Nije onda čudo što se ljuti kad naide neka žena srednjih godina, koja već ima dva muža na svom rabošu, i tuče je na njenu vlastitu terenu. Sheila je draga djevojka, puna zdravlja i dovoljno lijepa i privlačna da se sviđa suprotnom spolu. Ali gospođa Leidner nije bila obična žena: posjedovala je kobnu ljepotu kojoj nije moglo odoljeti nijedno muško srce... Bila je neke vrste Belle Dame sans Merci.

Poskočila sam na sjedalici. Kakva slučajnost! I Coleman je već bio napravio takvu usporedbu! - Nadam se da nisam indiskretan, ali, po svemu sudeći vaša kći pokazuje tendresse^[8] prema jednom mladiću iz ekspedicije?

— Ma, ne vjerujem. Oko nje, doduše, oblijeću Emmott i Coleman, ali sumnjam da bilo kom od njih poklanja naročitu pažnju. Tu su još i

dva mlada avijatičara. čini mi se da zasad nikog ne odbija. Raspali se samo kad vidi da starost pokušava odnijeti pobjedu nad mladošću! Ne poznaje toliko život kao ja. Kad čovjek zađe u moje godine, tek onda počinje cijeniti pravu vrijednost boje lica jedne učenice, bistar pogled i mlado jedro tijelo. Ali žena koja je prešla tridesetu zna pokloniti svu svoju pažnju riječima mladića i povremeno ubaciti pokoji kompliment kako bi mu dala do znanja da joj se sviđa... a malo je njih koji mogu tome odoljeti! Sheila je ljupka, ali Louise Leidner je bila lijepa. Imala je krasne oči i zlačanu kosu.

Da, bila je prava ljepotica.

Da, pomislih u sebi, ima čovjek pravo. Ljepota je divna stvar. Posjedovala je takvu ljepotu na koju čovjek nije mogao biti ljubomoran, već joj se mogao samo diviti. Već prvog dana kad sam došla tamo i vidjela je, osjetila sam da bih za gospodu Leidner bila kadra sve učiniti!

Ipak, te iste večeri, dok me je doktor Reilly vozio autom u Tell Yarimjah (prije toga zadržao me je bio na ranoj večeri), sjetila sam se nekih pojedinosti zbog kojih sam se osjećala prilično nelagodno. Tada još nisam mogla vjerovati u sve one uvredljive riječi Sheile Reilly, već sam ih više shvatila kao izljev pakosti i mržnje.

Ali sad sam se odjednom sjetila kako je gospođa Leidner navaljivala da sama izide na šetnju ono popodne i kako mi nikako nije htjela dopustiti da je pratim. I nehotice sam pomislila da I nije uistinu išla na sastanak s Careyom? I, najzad, ona njihova pretjerana ukočenost u međusobnom odnosu učinila mi se ipak čudnom, pogotovo što su se ostali članovi ekspedicije oslovljavali samo krsnim imenima.

Sjećam se da je nikad nije gledao u lice. Možda zato što je nije volio... ili možda obratno?

Pokušala sam se otresti takvih misli. Tu premećem po glavi kojekakve stvari... a zašto? Zbog jedne obične zlobnice! To samo dokazuje koliko je nepravedno i opasno povoditi se za takvim klevetama.

Gospoda Leidner nije uopće bila takva žena. Naravno, ni ona nije voljela Sheily Reilly. Onog dana za ručkom gotovo da je zlonamjerno bockala Emmotta zbog Sheile.

Kako li ju je samo pogledao! A opet tako da je nemoguće bilo pogoditi što misli. Nikad se nije znalo što se zbiva u Emmottovoj glavi. Bio je tako tih, tako mio; čovjek u koga si se mogao pouzdati.

S druge strane, Coleman je bio neizrecivo budalast mladić!

O tome sam razmišljala kad smo stigli u Tell Yarimjah. Bilo je upravo devet sati i velika su vrata, po običaju, bila zaključana.

Ibrahim je odmah istrčao sa svojim golemim ključem da me pusti unutra.

U Tell Yarimjahu svi smo rano išli na spavanje. U dnevnoj sobi nije bilo nikakvog svjetla. Jedna je svjetiljka gorjela u crtaonici, druga u uredu doktora Leidnera, a gotovo su svi drugi prozori bili mračni. Večeras su svi još ranije nego obično pošli na počinak.

Prolazeći pored crtaonice na putu do svoje sobe, zavirila sam unutra.

Carey je u košulji radio nagnut nad neki veliki plan.

Učinio mi se ozbiljno bolestan, kao čovjek koji je duševno napet i iscrpljen. To me je bolno kosnulo: O Careyu je teško bilo šta reći na temelju njegovih riječi i djela, jer rijetko govori i to samo o svakodnevnim stvarima, a u svojim je postupcima vrlo obziran, ali opet neprekidno privlači pažnju na sebe i čovjek ne može ostati ravnodušan prema njemu.

Jednostavno ga ne možeš izgubiti iz vida, ako razumijete što mislim reći.

Kad je okrenuo glavu i ugledao me, izvadio je lulu iz usta i rekao:

— Dakle, sestro, vratili ste se iz Hassanieha?

— Jesam, gospodine Carey. Večeras ste se nešto dugo zadržali. Izgleda da su svi ostali već otišli na spavanje.

— Morao sam - reče - jer sam malo kasnio s ovim poslom, a sutra ću cijeli dan biti na radilištu. Nastavljamo s iskopavanjima.

— Zar već? - upitah zaprepašteno. Čudno me je pogledao.

— Mislim da je tako najbolje. Zapravo sam ja Leidnera na to nagovorio. On će veći dio sutrašnjeg dana provesti u Hassaniehu gdje mora posvršavati neke poslove, a mi ostali nastaviti ćemo ovdje rad. Nema smisla da sjedimo i gledamo jedan drugoga dok posao stoji.

Imao je pravo, pogotovo kad se uzme u obzir nervna napetost koja je sve bila zahvatila.

— U jednu ruku imate pravo - rekoh. - Rad pomaže čovjeku da zaboravi izvjesne stvari. Znala sam da će pogreb biti prekosutra.

Iznova se zadubio u svoj posao. Ne znam zašto, ali srce mi se stezalo dok sam ga tako gledala. Bila sam uvjerenjena da uopće neće ići spavati.

— Želite li možda sredstvo za spavanje, gospodine Carey? - upitah ga neodlučno.

Odmahne glavom smiješeći se.

— Moći ću nekako i bez toga. To je loša navika.

— Onda, laku noć gospodine Carey - rekoh. - Ako vam mogu kako pomoći...

— Sve je u redu, sestro, hvala vam. Laku noć. - Strašno mi je žao - rekoh i nehotice.

— Žao vam je?

Gledao me je začudeno.

— Pa, žao mi je svih vas zbog ovog nemilog događaja koji vas je tako pogodio, osobito vas...

— Mene? Zašto mene?

— Bili ste im oboma stari prijatelj.

— Ja sam samo stari Leidnerov prijatelj. S njegovom suprugom nisam bio u osobito prijateljskim odnosima.

Govorio je tako kao da je doista nije volio. Da ga je bar gospodica Reilly mogla čuti!

— Onda, laku noć - rekoh i žurno se uputih u svoju sobu.

Prije nego što sam se svukla, obavila sam razne sitne poslove: oprala sam nekoliko rupčića, par kožnih rukavica i zapisala nešto u svoj dnevnik. Prije polaska na spavanje slučajno sam pogledala kroz vrata u dvorište.

Svjetlost je još gorjela u crtaonici i u južnom krilu zgrade.

Pretpostavljala sam da doktor Leidner još radi u svom uredu. Nisam znala treba li da odem do njega i poželim mu laku noć. Bojala sam se da ne ispadnem isuviše revna. Možda je zaposlen i ne želi da ga itko smeta. Na kraju me spopala neka tjeskoba. Najzad, nema ništa zla u tome ako mu poželim laku noć i upitam ga mogu li mu kako pomoći. Neću se dugo zadržati.

Doktor Leidner nije bio u uredu. U njemu sam našla samo gospođicu Johnson. Naslonila je bila glavu na stol i gorko plakala kao da će joj srce pući.

Strašno sam se uplašila. Bila je inače mirna i suzdržljiva žena, a sad je ovako kukavno izgledala.

— Zaboga, što se dogodilo? - povičem i stavim joj ruku na rame. - No, no, to vam neće pomoći. Ne smijete ostati ovdje sami i plakati.

Nije ništa odgovorila već je zaridala još jače tako da se sva tresla.

— Nemojte plakati, draga gospodice - rekoh. - Priberite se. Idem vam skuhati šalicu čaja. Podigne glavu i reče:

— Ne, ne treba, sestro. Baš se budalasto ponašam.

— Što vas je toliko uzrujalo? - upitah je. Jedno je vrijeme šutjela a onda reče:

— Sve je to tako strašno.

— Ne mislite više na to - rekoh joj. - Bilo pa prošlo, tome nema lijeka. Nema smisla da se sad zbog toga izjedate.

Uspravila se i počela popravljati kosu.

— Znam da pravim budalu od sebe - reče zlovoljno. - Pospremala sam ured jer sam mislila da je bolje da nešto radim, a onda me iznenada nešto spopalo...

— Da, da“ shvaćam - rekoh žurno. - Potrebna vam je dobra šalica jakog čaja i termofor u krevet.

I dobila ih je jer se nisam obazirala na njeno protivljenje.

— Hvala vam, sestro - reče mi dok je, udobno smještena u ugrijanom krevetu, pila čaj. Vi ste dobra i uviđavna žena. Vjerujte, ovo mi se ne dogacđa tako često.

— Ma, to se može svakome dogoditi u ovakvoj situaciji - rekoh. - Podnijeli ste dosta straha i napora, a i dolazak policije je učinio svoje. Vjerujte da ni sama nisam posve pri sebi.

Nastavi polako nekim čudnim glasom:

— Istina je ono što ste malo prije rekli: bilo pa prošlo, tome nema lijeka.

Nekoliko trenutaka je šutjela a onda reče prilično čudnovato: - Uopće nije bila dobra žena!

Suzdržala sam se od svake primjedbe. Oduvijek sam mislila da je sasvim prirodno što se gospođica Johnson i gospođa Leidner ne podnose.

Možda se gospođica Johnson, pomislih, potajno poradovala u sebi zbog smrti gospođe Leidner, pa se posramila zbog takve misli.

— A sad pokušajte zaspati i zaboraviti svoje brige!

Pokupila sam nekoliko stvari i napravila red u sobi; čarape sam joj prebacila preko naslona stolice, a suknju objesila na vješalicu. Na podu sam primijetila kuglicu zgužvanog papira koja joj je vjerojatno bila ispala iz džepa.

Upravo sam je razmotavala da vidim mogu li je baciti u koš kadli se prepadoh od njena glasa. - Dajte mi to!

Poslušala sam je još uvijek zapanjena zbog njena strogog tona. Otela mi je papirić iz ruke i prinijela ga plamenu svijeće dok nije potpuno izgorio.

Kao što rekoh, ostala sam zapanjena... i samo sam buljila u nju. Nisam imala vremena da vidim što piše na papiru, jer mi ga je bila naglo istrgnula, ali, začudo, dok je gorio na plamenu, savio se prema meni tako da sam uspjela pročitati nekoliko riječi ispisanih tintom.

Tek kad sam bila već u krevetu, shvatila sam zašto mi se taj rukopis učinio poznatim.

Bio je to isti rukopis kao i onaj kojim su pisana anonimna pisma.

Nije li to bio razlog zbog kojeg je gospođica Johnson onako pokajnički plakala? Nije li ona cijelo vrijeme pisala ona anonimna

pisma?

20. Gospođica Johnson, gospođa Mercado, Reiter

Otvoreno priznajem da me je ta pomisao zaista užasnula. Nikad mi nije palo na pamet da posumnjam u gospođicu Johnson da je ona autor anonimnih pisama. Na gospodu Mercado još nekako, ali na gospođicu Johnson, onako ponosnu, suzdržljivu i razboritu djevojku nikada!

Razmišljajući o razgovoru koji se vodio te večeri između Poirota i doktora Reillyja, mnogo toga postalo mi je jasnije.

Da se razumijemo, ni u jednom trenutku nisam pomislila da gospođica Johnson ima bilo kakve veze s ubojstvom. Međutim, netrpeljivost prema gospođi Leidner mogla ju je dovesti u kušnju da je zastrašuje kako bi je prisilila da zauvijek napusti ekspediciju.

Ali tada je gospođa Leidner bila ubijena i gospođica Johnson je počela osjećati strahovitu grižnju savjesti, prvo zbog svoje okrutne šale, a zatim možda i zbog toga što je shvatila da su ta pisma poslužila kao odličan zaklon ubojici. Nije ni čudo što je pod teretom takve spoznaje naglo klonula. I dalje sam vjerovala da je duboko u duši poštena žena, što dokazuje i činjenica da je tako spremno prihvatila moje utješne riječi »bilo pa prošlo, tome nema lijeka.

Zatim je uslijedila ona zagonetna primjedba kojom je htjela opravdati svoje postupke: »Uopće nije bila dobra žena!«

I što sada da radim?

Dugo sam se bacakala i prevrtala u krevetu dok napokon ne odlučih da o svemu obavijestim Poirota, prvom zgodnom prilikom.

Sutradan sam ga vidjela, ali nisam imala prilike da s njim u četiri oka porazgovaram.

Bili smo nasamo samo trenutak ali, prije nego što sam imala vremena da smislim kako da započnem, približi mi se i šapne mi na uho:

— Porazgovarat ću s gospodicom Johnson... a možda i s drugima, u dnevnoj sobi. Imate li još kod sebe ključ od sobe gospođe Leidner?

— Imam - odgovorih.

— Tres bien. Otidite tamo, zatvorite vrata za sobom i ispustite uzvik. Ne vrisak, već uzvik. Shvaćate što mislim reći, uzvik iznenađenja, a ne paničnog straha. Ako vas tko čuje, ispričajte se kako znate, to vama prepuštam... Recite da ste se poskliznuli i umalo što niste pali, ili nešto slično.

U tom trenutku gospodica Johnson je izišla u dvorište i više nije bilo vremena za razgovor. Potpuno sam shvatila što Poirot namjerava.

Čim su on i gospodica Johnson otišli u dnevnu sobu, krenula sam u sobu gospođe Leidner i zatvorila vrata za sobom.

Moram priznati da sam sama sebi izgledala pomalo smiješno dok sam stajala sama u onoj pustoj sobi i pokušavala kriknuti iz čista mira. Osim toga, nije bilo ni lako odrediti koju jačinu glasa da upotrijebim. Uzviknula sam dosta jako: »Oh!«, zatim sam pokušala još jače, i, najzad, nešto slabije.

Potom sam izišla spremna da objasnim, kad bi me tko slučajno pitao, da sam udarila nogom u nešto i malne pala.

Ali, uskoro se pokazalo da, mi nikakvo objašnjenje neće trebati. Poirot i gospodica Johnson bili su zaokupljeni živahnim razgovorom koji, očito, nije ništa bilo prekinulo.

Dobro, pomislih u sebi, s ovim smo bar načistu: ili je gospodica Johnson umislila sebi da je čula uzvik, ili se radi o nečem posve drugom.

Kako im nisam htjela smetati, sjela sam na ležaljku u trijemu. Njihovi glasovi dopirali su do mene.

— Situacija je delikatna - govorio je Poirot. - Očito je da je doktor Leidner volio svoju ženu...

— Obožavao ju je - reče gospođica Johnson. - Neprekidno ponavlja kako su je voljeli i svi članovi ekspedicije! A što drugo da i kažu. Svi govore isto.

Iz puke pristojnosti. Iz obzira.

Možda je to i istina! A možda i nije! Uvjeren sam, mademoiselle, da ključ zagonetke leži u potpunom razumijevanju karaktera gospođe Leidner. Kad bih mogao dobiti mišljenje... iskreno mišljenje svih članova ekspedicije, mogao bih stvoriti prilično pouzdanu predožbu o njoj. Iskreno govoreći, zato sam i došao danas ovamo. Znao sam da je doktor Leidner otišao u Hassanieh, što mi omogućava da porazgovaram sa svakim od vas pojedinačno.

— Nije loša zamisao - reče gospođica Johnson i naglo ušuti.

— Nemojte mi odgovarati otrcanim britanskim frazama - zamoli je Poirot - jer nije riječ ni o kriketu ni o nogometu... I nemojte mi tvrditi da nikada ne valja ružno govoriti o mrtvima... Da to enfin, zahtijeva osjećaj lojalnosti. Lojalnost je najpogubnija stvar u ovakvoj situaciji, i samo zamračuje istinu.

— Ne osjećam bogzna kakvu lojalnost prema gospodi Leidner - reče gospođica Johnson hladno. - Druga je stvar s doktorom Leidnerom. Jer, na kraju krajeva ona mu je bila žena.

— Točno, točno. Razumijem vas, ne želite govoriti ništa protiv žene svoga šefa. Međutim, ovdje se od vas ne traži da se lijepo ponašate, nego da svojim svjedočenjem pomognete u rješavanju jednog tajanstvenog ubojstva. Ako me kanite uvjeravati kako je ubijena anđeo mučenik, ni najmanje mi nećete pomoći u istrazi.

— Budite uvjereni da je neću nazvati anđelom - reče gospodica Johnson jetko.

— Recite mi iskreno što mislite o gospođi Leidner... kao o ženi.

— Hm! Htjela bih vas odmah na početku upozoriti, monsieur Poirot, da sam pristrana u tom pogledu. Odana sam doktoru Leidneru, kao, uostalom, i svi ostali, ali otkako je došla gospođa Leidner, čini se da smo svi pomalo postali nepovjerljivi. Zamjerali smo joj što je zahtijevala da joj posvećuje toliko vremena i pažnje. Dražila nas je prekomjerna odanost koju joj je iskazivao. Govorim istinu, monsieur Poirot, a nije mi nimalo lako što to činim. Njena prisutnost me je ljutila, ali sam uvijek nastojala da to prikrijem, shvaćate. Ona nas je izmijenila.

— Nas? Kažete »nas«?

— Mislim na Careya i sebe. Mi smo, znate, najstariji i nismo mnogo marili za ono što je ona zastupala. Posve razumljiv stav, što se nas tiče, iako to, možda, nije bilo lijepo od nas. Ali, u svakom slučaju, do promjene je došlo.

— Do kakve promjene?

— Pa, do promjene... u svakom pogledu. Dotad smo živjeli sretno, zabavljali se, zbijali kojekakve šale, kao i svi drugi normalni ljudi koji rade zajedno. I sam doktor Leidner bio je uvijek bezbrižan i veseo kao kakav školarac.

— A dolaskom gospode Leidner sve se izmijenilo?

— Pa, nije baš ona svemu kriva. Lani nije bilo tako loše. Da budem jasnija, monsieur Poirot, i nismo bili protiv nje zbog neke određene stvari. Prema meni je uvijek bila ljubazna, to ne mogu poreći, i zbog toga sam ponekad osjećala grižnju savjesti. Nije ona bila kriva što su me neke njene beznačajne riječi ili postupci duboko vrijeđali. Mora se priznati da ljubaznijeg stvora od nje vjerojatno nije moglo biti.

— Pa ipak, ove godine došlo je do promjene? ' Zavladalo je drugačije raspoloženje?

— Svakako. Istini za volju, ne bih znala koji je bio uzrok tome, ali sve je krenulo naopačke... Ne mislim na posao, nego na nas... na našu narav, živce. Nitko nije vladao sobom, svi su bili napeti do krajnjih granica... kao da su predosjećali dolazak oluje.

— A vi ste sve to pripisivali utjecaju gospode Leidner?

— Pa, prije njena dolaska tako nešto nikad se nije dogacalo - reče hladno gospođica Johnson. - Ah, zagrižljiva sam i mrzovoljna kao stari pas... A po prirodi sam konzervativna jer ne volim nikakve promjene. Zaista se ne biste smjeli ; mnogo obazirati na moje mišljenje.

— Kako biste opisali karakter i narav gospode Leidner?

Poslije kraćeg oklijevanja, gospođica Johnson reče polako:

— U svakom slučaju, bila je veoma temperamentna i prevrtljiva. Jednog dana lijepo s vama, a sutradan vas i ne pogleda. Mislim da je u duši ipak bila dobrotiva i vrlo pažljiva prema drugima. A opet, vidjelo se da je od malih nogu bila razmažena. Smatrala je da je sasvim normalno što joj doktor Leidner poklanja toliku pažnje. Ne bih rekla da je ikad shvatila koliko je sjajnog i uistinu velikog čovjeka dobila za muža. To me je ponekad i jedilo.

I, naravno, bila je pretjerano napeta i razdražljiva. Uvijek je nešto izmišljala i zapadala iz jedne krajnosti u drugu. Odlanulo mi je kad je doktor Leidner doveo sestru Leatheran. Jednostavno nije mogao da se u isti čas bavi svojim poslom i bakće s fantaziranjem svoje žene.

— Što vi osobno mislite o anonimnim pismima koje je primala?

Morala sam to učiniti. Nagnula sam se na stolici tek toliko da vidim profil gospođice Johnson okrenut Poirotu. Potpuno hladnokrvna i pribrana, odgovorila je na njegovo pitanje ovako:

— Mislim da je netko u Americi bio kivan na nju i da je nastojao da je zaplaši i izmuči.

— Pas plus serieux que ca?^[9]

— Tako bar ja mislim. Bila je vrlo lijepa i mogla je lako steći neprijatelje.

Pretpostavljam da je ta pisma pisala neka pakosna žena, a gospoda Leidner, onako razdražljive ćudi, uzimala ih je za ozbiljno.

— O tome nema sumnje - reče Poirot. - Ali, ne zaboravite da posljednje pismo nije stiglo poštom, već da je poslano po nekome.

— Zašto ne, ako se netko već odlučio na takav korak? Ojađena žena ne preza ni pred čim, monsieur Poirot.

Živa istina, pomislih u sebi.

— Možda imate pravo, mademoiselle. Kao što kažete, gospoda Leidner bila je lijepa žena. Nego, kad već o tome govorimo, poznajete li gospodicu Reilly, liječnikovu kćerku?

— Sheilu Reilly? Naravno da je poznajem. Poirot najednom progovori vrlo povjerljivim tonom kao kakva blebetuša.

— Čuo sam (naravno da ne bih volio to pitati doktora) da iskazuje tendresse prema jednom članu ekspedicije doktora Leidnera. Znate li što o tome?

Čini se da je ovo razgalilo gospođicu Johnson. - Oh, mladi Coleman i David Emmott oblijetali su oko nje. Vjerujem da je došlo do suparništva meću njima, jer su se obojica otimala oko toga tko će je pratiti na ples u klub kamo su obično odlazili subotom uvečer. Ali sumnjam da je i jednom od njih poklonila neku posebnu pažnju. Budući da je zasad jedina djevojka ovdje, svi se vrte oko nje, čak i neki avijatičari.

— Dakle, ne može se govoriti ni o čem ozbiljnom?

— To ne znam - odgovori gospođica Johnson zamišljeno. - Istina je, međutim, da je često izlazila s njima. Dolazila je i na mjesto iskopavanja.

Neki dan je gospođa Leidner zadirkivala Davida Emmotta zbog toga i rekla mu je da neka djevojka trči za njim, što je, po mom mišljenju, bilo prilično zlobno od nje i vjerojatno mu se zamjerila. Da, često je dolazila ovamo.

Onog kobnog popodneva vidjela sam je kako jaše prema radilištu. - Mahnula je glavom prema otvorenom prozoru. - Ali ni David Emmott ni Coieman nisu tada radili. Radove je nadzirao Richard Carey. Da, možda je jedan od te dvojice ipak privlači, ali je ona tako suvremena i bezosjećajna da je teško znati što zapravo osjeća. Kako bilo da bilo, ne bih vam mogla reći koji joj se više sviđa. Bill je pristao momak i ni približno tako glup kao što se čini.

David Emmott je duša od čovjeka... ozbiljan i miran. - Zatim upitno pogleda Poirata i reče: - Ima li to ikakve veze sa zločinom, monsieur Poirot?

Poirot digne ruke na potpuno francuski način. - Natjerali ste me da pocrvenim, mademoiselle - reče. - Vjerojatno mislite da sam obično blebetalo, ali što mogu kad me uvijek zanimaju mladi ljudi i njihove ljubavne avanture?

— Da - reče gospođica Johnson i lako uzdahne. - Sve je to lijepo kad je ljubav iskrena i kad sve ide svojim prirodnim tokom.

Poirot uzvratu uzdahom. Pitala sam se ne misli li gospođica Johnson na neku svoju ljubavnu pustolovinu iz mladih dana. A zanimalo me je i je li Poirot oženjen i ima li, kao što se uvijek priča za strance, ljubavnice. Izgleda mi toliko smiješan da ga jednostavno ne mogu zamisliti kao ljubavnika.

— Sheila Reilly je neobično karakterna djevojka - reče gospodica Johnson.

— Mlada je i neuglađena, ali u biti čestita.

— Vjerujem vam na riječ, mademoiselle reče Poirot. - Ustane i reče:
- Je li ovdje još koji član ekspedicije?

— Marie Mercado je tu negdje. Svi su muškarci otišli na radilište... kao da su htjeli pobjeći od kuće. Ne zamjeravam im zbog toga. Ako biste možda htjeli do iskopina...

Iziđe na verandu i reče mi smiješeći se:

— Pretpostavljam da. će vas sestra Leatheran drage volje povesti onamo.

— Naravno, gospođice Johnson - rekoh.

— Nadam se da ćete se vratiti da s nama ručate, monsieur Poirot?

— S najvećim zadovoljstvom, mademoiselle. Gospodica Johnson ode u dnevnu sobu da nastavi rad oko katalogiziranja.

— Gospoda Mercado je na terasi - rekoh. želite li još prije s njom govoriti?

— Ne bi bilo zgorega. Hajdemo gore.

Dok smo se penjali uza stepenice, rekoh mu: - Učinila sam kako ste mi kazali. Jeste li štogod čuli?

— Ništa.

— To će, svakako, olakšati savjest gospodici Johnson. Zamjera sama sebi da je mogla učiniti nešto više.

Pognute glave, gospođa Mercado je sjedila na ogradi i bila toliko zaokupljena svojim mislima da nas je čula tek kad se Poirot

zaustavio pred njom i zaželio joj dobar dan.

Podigla je glavu i lecnula se.

Loše izgleda juiros, pomislih... Lice joj je bilo izmučeno i smežurano, ispod očiju imala je tamne kolobare.

— Encore moi^[10] - reče Poirot. - Danas vam dolazim zbog posebnog razloga.

I reče joj gotovo isto ono što i gospodici Johnson i napomene kako treba da dobije što vjerniju sliku o gospođe Lexdner.

Medutim, gospoda Mercado nije bila onako iskrena kao gospodica Johnson pa se dala u pretjerane pohvale, koje su, po mom dubokom uvjerenju, bile daleko od onoga što je uistinu osjećala.

— Naša draga Louise! Teško ju je opisati nekome tko je nije poznao. Bilo je to tako bizarno stvorenje. Ni na koga nije nalikovala. Vjerujem da je i sestra došla do takvog uvjerenja. Bila je žrtva svojih živaca i prividenja, ali nitko joj to nije uzimao za zlo jer je bila vrlo ljubazna prema svima nama, zar ne, sestro? A, opet, toliko skromna kad je njena ličnost bila u pitanju... mislim reći da uopće ništa nije znala o arheologiji, pa se neprestano trudila da nešto nauči. Propitkivala se kod muža o kemijskim postupcima pri obradi metalnih predmeta i pomagala gospođici Johnson u lijepljenju oštećenih ćupova. O, svi smo je neizmjerljivo voljeli.

— Znači, onda, madame, da nije istina ono što sam čuo da je ovdje vladala neka neugodna atmosfera puna neizvjesnosti?

Gospoda Mercado razrogači svoje mutne oči. - Tko vam je tako nešto mogao reći? Sestra? Doktor Leidner? Jadnik, on nikad ništa nije primjećivao.

Pa me veoma neprijateljski pogleda. Poirot se blago nasmiješi:

— Madame, imam svoje doušnike - izjavi veselo. Opazih kako joj načas zatrepataše očni kapci. - Ne mislite li - upita gospoda Mercado pretjerano umiljato - da se nakon takvog događaja svi prave da znaju mnoge stvari koje, zapravo, nikad nisu ni postojale? Pričaju o nekakvoj zategnutoj atmosferi, o »zlim slutnjama«... Mislim da to jednostavno izmišljaju sad kad je više nema.

— U vašim riječima ima dosta istine, madame - reče Poirot.

— Ali ja vam kažem da je sve to laž! Mi smo ovdje živjeli kao jedna sretna obitelj.

— Ta žena toliko bestidno laže da čovjeku dode zlo kad je sluša - rekoh ozlojeđeno kad smo Poirot i ja dobrano odmakli od kuće i krenuli stazom što vodi prema iskopinama. - Uvjerena sam da je mrzila gospođu Leidner iz dna duše.

— Dakako da nije tip žene kojoj bi se čovjek obratio kad bi želio čuti istinu - složi se Poirot. - Bio bi to gubitak vremena - dodah spremno.

— Ne sasvim... ne sasvim... Ako nečija usta lažu, svejedno oči govore istinu. Čega se boji naša mala gospođa Mercado? Vidim joj po očima da je ustrašena. Da, doista se nečega boji. Stvar postaje zanimljiva.

— Moram vam nešto reći, monsieur Poirot rekoh.

Potom sam mu ispričala o svom sinoćnjem povratku ovamo i o svojoj ozbiljnoj sumnji da je gospođica Johnson autor anonimnih pisama.

— Kako vidite, i ona je lažljivica! - uzviknuh. - A jutros vam je onako hladnokrvno pričala o tim pismima!

— Da - reče Poirot. - I njena izjava je zanimljiva, jer se odala da zna sve pojedinosti o tim pismima, a do sada o njima još nitko nije govorio pred osobljem. Naravno, postoji mogućnost da joj je doktor Leidner jučer nešto o tome rekao. Ta stari su prijatelji. Ali, ako nije, onda je to čudna stvar, zar ne?

Odjednom sam ga počela nekako više poštovati. Doista ju je na lukav način naveo da mu priča o pismima.

— Hoćete li je detaljnije ispitivati o tome? - upitah. čini mi se da je ovo pitanje prenerazilo Poirotu.

— Ne, nikako! Mudrije je zadržati istinu za sebe... Do posljednjeg trenutka sve čuvam ovdje... - i kvrcne sebe prstom po čelu... - A u najpovoljnijem času skačem kao pantera i... mon Dieu!... Nastaje opće zaprepaštenje!

Morala sam se u sebi nasmijati pri pomisli na Poirotu u ulozi pantere.

Napokon stigismo na radilište. Prvo smo naišli na Reitera koji je upravo fotografirao neke zidine.

Učinilo mi se da ti ljudi iskopavaju zidine gdje god zažele. Carey mi je objasnio da se zid pod trnokopom odmah osjeti, što mi je pokušao i pokazati, ali ja ništa nisam vidjela. Kad je kopač rekao Libn - zid od blata - vidjela sam samo prašinu i blato.

Poirot mu je zadao nekoliko pitanja u vezi s osvjetljenjem filma i vrstom ploča koje upotrebljava, na što mu je on spremno odgovorio. Vidjelo se da mu je drago što se netko zanima za njegov rad.

U trenutku dok se ispričavao što nas mora ostaviti, Poirot ga je iznenada zaskočio unaprijed pripremljenim pitanjima. Zapravo, ta pitanja nisu bila unaprijed pripremljena jer ih je mijenjao prema karakteru osobe kojoj ih je postavljao. Ali, ne bojte se, neću ih svaki put u cijelosti iznositi. S razumnim ljudima, kao što je gospođica Johnson, odmah je prelazio na ono glavno, dok je s drugima morao malo okolišati, ali na; kraju je ipak dolazio do onog što je htio saznati. - Da, da, razumijem što me pitate - reče Reiter - ali zaista ne znam kako bih vam mogao biti od pomoći. Ovdje sam tek prvi put, a s gospodom Leidner nisam mnogo razgovarao. Žao mi je, ali zaista, vam niukoliko ne mogu pomoći.

Osjetila sam neku neobičnu ukočenost u njegovu načinu izražavanja, iako nije govorio sa stranim naglaskom, osim američkim, naravno.

— Možete li mi bar reći jeste li je voljeli ili niste? - upita ga Poirot smiješeći se.

Reiter pocrveni kao paprika i promuća:

— Bila je... bila je čarobna i inteligentna žena... s mnogo duha... da, s mnogo duha.

— Bien. Voljeli ste je. A je li ona vas voljela? Reiter još više pocrveni.

— Ma, ne vjerujem da je mnogo obraćala pažnju na mene. Doživio sam tu sreću tek jedanput ili dvaput. Kad god sam joj htio učiniti kakvu uslugu, nikad mi se naum nije posrećio i bojim ; se da ju je srdila moja nespretnost. Nije, međutim, bilo namjerno jer bih za nju bio učinio sve...

Poirot se sažali na Reitera zbog njegove smetenosti.

— Dobro... dobro. Prijedimo na drugu stvar. Je li u kući vladalo zadovoljstvo?

— Ne razumijem.

— Jeste li svi bili sretni? Jeste li se rado smijali i razgovarali?

— Ne... nismo. Nije bilo baš tako. Svi su se ponašali nekako usiljeno.

Ušutio je, a onda, nakon borbe sa samim sobom, opet nastavio: Znao, nisam baš zabavan u društvu a to pripisujem svojoj velikoj nespretnosti i bojažljivosti. Doktor Leidner je uvijek bio neobično susretljiv prema meni, ali što to vrijedi kad se nisam mogao osloboditi te svoje bojažljivosti. Što god bih rekao, nije bilo umjestno. Rušio sam vrčeve za vodu... Jednom riječi, prati me peh.

Doista se doimao kao veliko nespretno dijete. - Svi smo takvi dok smo mladi - reče Poirot smiješeći se. - Osjećaj mjere i savoir-faire^[11] dolaze tek kasnije.

Zatim smo se oprostili s njim i prosljedili svojim putem.

— To vam je, ma soeur, ili vrlo jednostavan mladac ili savršen glumac.

Nisam ništa odgovorila. Još jednom me je spopala čudnovata misao da je jedan od tih ljudi hladnokrvan ubojica, a to mi se, u takvo krasno sunčano jutro, činilo kao nešto posve nemoguće.

21. Mercado, Richard Carey

— Koliko vidim, rade na dva odvojena mjesta - reče Poirot zastavši načasak.

Reiter je obavljao snimanje negdje na rubu glavne jame. Nedaleko od nas, druga skupina ljudi neprekidno je išla amo-tamo noseći košare pune zemlje.

— Ovo vam mjesto zovu duboki prekop objasnih. - Tu ne nalaze bogzna što osim bijednih krhotina ćupova, ali doktor Leidner uporno tvrdi da su ti nalazi neobično zanimljivi, pa je valjda tako.

Išli smo polako, jer je sunce bilo pripeklo. Mercado je rukovodio radovima.

Vidjeli smo ga ispod nas kako razgovara s nadglednikom, zgurenim starcem koji je nalikovao na kornjaču i koji je nosio vuneni kaput preko dugog prugastog ogrtača.

Bilo je dosta teško sići u »prokop« jer se dolje moglo jedino uskom stazom ili pomoćnim stepenicama, a nosači, naoko slijepi kao šišmiši, neprestance su se penjali i silazili, i ne pomišljajući da nam oslobode prolaz.

Dok sam išla za Poirotom, on me iznenada upita preko ramena:

— Je li Mercado dešnjak ili ljevjak?

E, to je pitanje i pol!

Poslije kraćeg razmišljanja odgovorih od lučno:

— Dešnjak.

Poirot se nije udostojio da mi bilo šta objasni. Produžio je a ja za njim.

Činilo se da je Mercado vrlo drago što nas vidi. Njegovo sjetno lice obasja osmijeh.

Poirot se pretvarao kao da ga zanima arheologija, pa mu je Mercado, ništa ne sluteći, uslužno odgovorio na sva pitanja.

Objasnio mu je da su već iskopali dvanaest slojeva temelja nastambe.

— Sada smo na ostacima starim oko četiri milenija - reče oduševljeno.

Uvijek sam mislila da se milenij odnosi na budućnost... na vrijeme kad će sve doći na svoje mjesto.

Mercado nam pokaže slojeve praha i pepela. (Kako mu je ruka podrhtavala!

Pitala sam se nema li možda malariju.) Govorio je o raznim oblicima ćupova koji su se mijenjali u toku vjekova, o grobovima... kako su naišli na sloj koji je gotovo u cjelini bio ispunjen dječjim grobovima - jedna mala stvorenja! - i o položaju u kojem su kosti ležale.

Odjednom, u trenutku kad se sagnuo da podigne neku vrstu noža od kremenca koji je, pored ćupova, ležao u jednom kutu, poskoči i ludački zaurla.

Naglo se okrene i zatekne Poirota i mene kako ;zaprepašteno buljimo u njega. Dlanom desne ruke udari se po lijevoj.

— Nešto me je ubolo... nešto kao užarena igla.

Poirot odmah živne kao da ga je stresla struja. - Brže, mon cher, da vidimo! Sestro Leatheran!

Poirot je ščepao je Mercada za ruku i vješto mu zavrnuo rukav kaki košulje do samog ramena.

— Tu - reče Mercado pokazujući mjesto uboda.

Na pet-šest centimetara ispod ramena bila je ranica iz koje je polako curila krv.

— Čudnovato - reče Poirot i pažljivo pregle da zavrnut rukav. - Ne vidim ništa. Da nije kakav mrav?

— Bit će najbolje da malo jodom premažemo - rekoh.

Uvijek nosim jod sa sobom; izvučem ga iz džepa i namažem mu njime bolno mjesto... Ali tada mi pažnju privuče jedna sasvim druga stvar: Mercadova podlaktica bila je sva načičkana sićušnim ubodima. Odmah sam znala da potječu od intravenoznih injekcija.

Mercado opet zavrne rukav i nastavi objašnjavati. Poirot ga je slušao, ali nije više pokušao skrenuti razgovor na Leidnerove. On Mercada, zapravo, uopće ništa nije ni pitao.

Naskoro se pozdravimo s Mercadom i iznova se uspnemo stazom.

— Spretno izvedeno, zar ne? - upita me Poirot.

— Šta to? - upitah.

Iz revera svog kaputa Poirot izvuče nekakav predmet i nježno ga pogleda.

Na svoje zaprepaštenje, vidjeh da se radi o dugačkoj igli za krpanje s nabodenom kuglicom pečatnog voska na vrhu tako da je nalikovala na pribadaču.

— Monsieur Poirot! - povičem. Jeste li to vi uradili?

— Ja sam bio taj insekt koji ga je ubo, a morate priznati da sam to učinio vrlo spretno. Niste to čak ni primijetili.

Zaista je imao pravo, uopće ništa nisam primijetila, a uvjerenam sam da ni Mercado nije ništa posumnjao. Mora da je to izveo munjevitom brzinom.

— Ali, zašto monsieur Poirot? - upitah ga. Odgovori mi protu pitanjem:

— Jeste li što primijetili, sestro? - upita me. Klimnuh polako glavom.

— Jesam, tragove uboda od injekcija - odgovorih.

— Dakle, sad ipak nešto znamo o Mercadu reče Poirot. - Sumnjao sam, ali nisam imao pouzdanog dokaza, a uvijek je dobro kad je čovjek sto posto siguran.

I vritom ne birate sredstva! - pomislila sam, ali ništa nisam rekla.

Poirot se naglo pljesne dlanom po džepu.

— Jao, ondje sam ostavio rupčić, a u njemu sam sakrio iglu.

— Idem po nju - rekoh i žurno krenuh natrag.

Znate, već mi se činilo da je Poirot liječnik, a ja bolničarka koja vodi brigu o teškom bolesniku. Zapravo je to bila kao neka operacija, a on je bio kirurg. Možda bi bilo bolje da to ne kažem, ali na neki čudan način počela sam u svemu tome uživati.

Sjećam se kako sam po završetku školovanja bila upućena u privatnu kuću da negujem neku bolesnicu. Njeno zdravstveno stanje zahtijevalo je hitnu operaciju, ali, kako muž nije htio ni čuti za bolnicu, bila je operirana kod kuće.

Možete misliti kako mi je bilo! Nigdje nikog da mi pomogne! Sve sam sama obavljala. Bila sam užasno uzrujana... Mislila sam o svemu što bi kirurgu moglo zatrebati, ali sam se svejedno bojala da nisam što zaboravila...

Liječnici su čudna čeljad i nikad ne znate na kakvog ćete se namjeriti.

Ponekad su gotovo nemogući! Međutim, taj put je sve teklo sjajno! Sve što je zatražio odmah sam mu dodavala, a poslije operacije kazao mi je da sam savršeno obavila svoj posao... što je rijedak slučaj kod kirurga! Osim toga, bio je i vrlo ljubazan čovjek. A ja sam posve sama sve organizirala!

Bolesnica se oporavila i svi su bili sretni.

Sada sam se gotovo isto tako osjećala. Poirot me je donekle podsjećao na onog kirurga jer je i on bio malen, ružan čovjek majmunskog lica, ali kakav kirurg! Instinktivno je znao gdje treba rezati. Vidjela sam mnogo kirurga i dobro mogu ocijeniti koliko koji vrijedi.

Poirot mi je počeo polako ulijevati povjerenje. osjećala sam da i on zna što radi, te sam smatrala da mi je dužnost pomoći mu... ili, bolje rečeno, da mu dodajem kliješta i zavoje kad god to zatreba. Zato mi se sada učinilo posve prirodnim što trčim po njegov rupčić, isto onako kao što bih podigla ručnik koji je kirurg bacio na pod.

Kad sam pronašla njegov rupčić i vratila se, isprva ga nisam mogla naći, a onda sam ga ugledala kako sjedi nedaleko od nasipa i razgovara s Careyom.

Careyev pomoćnik stajao je u blizini s dugačkom motkom na kojoj su bili označeni metri. Baš tog trenutka Carey mu nešto reče i momak se udalji s motkom. Činilo se da su privremeno završili posao.

Htjela bih da vam nešto bude jasno: nisam bila sigurna, što Poirot zapravo želi od mene. Možda me je namjerno poslao po rupčić samo da me na neko vrijeme udalji od sebe.

I opet je sve odjednom nalikovalo na nekakvu operaciju: trebalo mu je dodati samo ono što on traži i ništa drugo, i to baš onog trenutka kad kaže!

Sreća moja što se dobro razumijem u svoj posao u operacionoj sali. Ondje ne bih nikad pogriješila, ali ovdje sam, na žalost, najnespretniji početnik što se može zamisliti pa sam morala dobro paziti na svaki svoj korak.

Samo se po sebi razumije da ni na trenutak nisam pomislila da Poirot ne želi da čujem što on i Carey razgovaraju, a možda je smatrao da će Carey slobodnije govoriti u mojoj odsutnosti.

Ne bih htjela da netko pomisli da sam od onih žena koje vole prisluškivati tude razgovore. Ne, to ne bih ni za što na svijetu učinila, ma koliko bila radoznala.

A da se slučajno radilo o kakvu povjerljivu razgovoru, nikad ne bih učinila ono što sam ovoga puta doista učinila.

Kad malo bolje razmislim o svemu tome, dolazim do zaključka da sam na to imala pravo. Na kraju krajeva, bolničarka čuje mnogo toga od omamljenih bolesnika poslije operacije, iako oni uopće nisu toga svjesni. Tog trenutka Carey je za mene bio običan bolesnik koji se ne bi nimalo bolje osjećao i kada bi bio uvjeren da ništa ne znam. A ako zaključujete da sam isuviše radoznala, onda dobro, priznajem da jesam. Jednostavno nisam mogla dopustiti da mi nešto promakne.

Sve ovo kazuje vam da sam zapravo bila skrenula i zaobilaznim putem došla na svega nekoliko koraka iza njih, iza velikog nasipa, koji me je zaklanjao od njihovih pogleda. Ako tko misli da sam se nečasno ponijela, onda dopustite da izrazim svoje potpuno neslaganje s takvim mišljenjem, jer se od bolničarke koja je na dužnosti ne smije ništa skrivati, iako istini za volju, liječnik tu ima posljednju riječ.

Razumljivo je da nisam znala kakvu je taktiku Poirot bio primijenio u pristupu predmetu koji ga je zanimao, ali, kad sam stigla tamo, on je već, tako reći, gadao u samu sredinu.

— Nitko više od mene ne cijeni privrženost doktora Leidnera njegovoj ženi - govorio je. - Ali, često se događa da čovjek mnogo

više sazna o nekoj osobi od njenih neprijatelja negoli od prijatelja.

— Mislite reći da su im mane važnije od vrlina? - reče Carey pomalo podrugljivo.

— Svakako... kad je u pitanju ubojstvo. Koliko je meni poznato, nitko još dosad nije ubijen zato što je bio isuviše karakteran! S druge strane, savršenstvo koji put djeluje izazovno.

— Bojim se da ste se namjerali na pogrešnu osobu - reče Carey - jer, iskreno govoreći, gospoda Leidner i ja se nismo najbolje slagali. Ne zato što smo bili neprijatelji, nego zato što nismo bili baš ni prijatelji. Gospoda Leidner je možda bila prema meni malo nepovjerljiva zbog mog dugogodišnjeg poznanstva s njenim mužem. Iako sam joj se divio i smatrao je neobično lijepom ženom, donekle sam se ljutio na nju zbog njena utjecaja na Leidnera. Prema tome, naši su odnosi bili više površni nego intimni.

— Lijepo objašnjenje - reče Poirot.

Vidjela sam im samo glave i opazila kako Carey brzo okreće glavu od Poirota kao da ga je njegov ravnodušan ton nemilo pogodio. Poirot nastavi:

— Nije li doktoru Leidneru bilo krivo što niste s njegovom ženom u boljim odnosima? Carey je časak oklijevao prije nego što je odgovorio:

— To vam zaista ne bih znao reći. On nikad ništa nije spominjao, a ja sam bio uvjeren da ništa ne primjećuje zbog prevelike zauzetosti poslom.

— Znači da ipak niste voljeli gospodu Leidner? Carey slegne ramenima.

— Možda bih je više volio da nije bila Leidnerova žena.

Nasmijao se kao da ga zabavljaju vlastite riječi.

Poirot je, slažući krhotine ćupova na malu hrpu, rekao sanjarski:

— Jutros sam razgovarao s gospodicom Johnson. Priznala mi je da je bila nepravedna prema gospodi Leidner i da je nije mnogo voljela, ali je žurno dodala kako je gospoda Leidner uvijek bila ljubazna prema njoj.

— Sve to odgovara istini - reče Carey.

— Tako sam i ja vjerovao. Zatim sam razgovarao s gospodom Mercado. Ona mi je na dugačko i na široko kazivala kako je bila odana gospođi Leidner i kako joj se bezgranično divila.

Carey na ovo ništa ne odgovori, a Poirot nakon kraće stanke nastavi:

— To joj nikako nisam mogao povjerovati! Zatim dolazim k vama i, iskreno govoreći, ni vama ne vjerujem.

Carey se ukruti. Razabراه pritajen bijes u njegovu glasu:

— Ako hoćete, vjerujte, ako nećete, ne morate, monsieur Poirot, to je vaša stvar. Ja sam vam rekao istinu.

Poirot se nije naljutio; štoviše, ostavljao je dojam krotka i potištena čovjeka.

— Jesam li ja kriv ako u nešto vjerujem... ili ne vjerujem? Imam veoma osjetljivo uho, znate. A brojne glasine neprestano kruže... Ako ih ne slušate, nećete ništa ni saznati! Da, kolaju svakojake glasine...

Carey skoči na noge. Jasno sam vidjela kako mu bilo udara u sljepoočici.

Izgledao je uistinu neodoljivo! Onako mršav i tamnoput... pa ona čudesna čeljust, onako četvrtasta i grubih crta! Nije ni čudo što mu se žene dive.

— Kakve glasine? - upita bijesno. Poirot ga iskosa pogleda.

— Možda pogadate. Obična ogovaranja... o vama i gospođi Leidner.

— Ljudi su pogana stvorenja!

— N est-ce pas?1 Poput pasa koji iz zemlje isčeprkaju smrdljive kosti, ma koliko ih duboko, čovjek zakopao.

— I vi vjerujete u te glasine?

— Mene zanima samo istina - reče Poirot ozbiljno.

— Sumnjam da biste prepoznali istinu čak i kad bih vam je rekao.

Carey se izazovno nasmije.

— Probajte pa da vidimo - reče Poirot motreći ga.

— Dobro, kad baš hoćete. Evo vam istine: mrzio sam Louisu Leidner! Mrzio sam je iz dna duše!

Je li?

Da.

22. David Emmott, otac Lavigny i jedno otkriće

Okrenuvši se naglo, Carey se udalji dugačkim koracima.

Poirot ga je neko vrijeme pratio pogledom a onda promrsi: - Da, tako je. - Ne okrećući glave, reče nešto glasnije: - Ostanite još koji časak iza zaklona, sestro, u slučaju da se okrene. Dobro, sad možete doći. Jeste li našli moj rupčić? Najlepše vam zahvaljujem. Vrlo ste ljubazni.

Ni jednom riječi nije više spominjao moje prisluškivanje... a kako me je otkrio, ne znam, jer nijednom nije pogledao u mom pravcu. Ali, kako bilo da bilo, bolje će biti da šuti. što se mene osobno tiče, stvar je u redu, jedino se možda ne bih ugodno osjećala kad bih mu morala sve objašnjavati.

Lijepo od njega što nije ništa pitao.

— Mislite li da ju je zaista mrzio, monsieur Poirot? - upitah ga.

Klimajući polako glavom, s čudnim izrazom na licu, Poirot odgovori:

— Da, mislim.

Zatim se hitro podigne i pode na vrh prokopa u kojem su radili kopači.

Podoh za njim. Isprva smo vidjeli samo Arape, ali smo na kraju pronašli Emmotta kako sagnute glave puše čisteći o prašine kostur koji su upravo bili otkrili.

Kad nas opazi, ozbiljno se nasmiješi.

— Došli ste da razgledate radilište? - upita. - Sad ću ja, za koji trenutak.

Sjeo je, uzeo nož i počeo oprezno strugati zemlju s kostiju, a s vremena na vrijeme zastao bi da smijehom ili vlastitim dahom odstrani prašinu. Vrlo nehigijenski postupak, pomislih u sebi.

— Emmotte, ući će vam u usta sva sila opasnih bacila - opomenuh ga.

— S opasnim bacilima imam svakodnevno posla - odgovori mi ozbiljno. - Bacili ne mogu naškoditi arheologu, jer vide da im je uzaludan trud pa brzo odustanu.

Još je malo očistio jednu bedrenu kost, a zatim dao upute nadgledniku koji je stajao odmah do njega.

— Tako - reče dižući se na noge. - Sad Reiter može to poslije ručka snimati. Imala je prilično zanimljive predmete u grobu.

Pokazao nam je bakrenu zdjelicu koju je već bila nagrizla rda, nekoliko pribadača, mnogo komadića zlata i plavog kamenja od kojih je bila napravljena njena ogrlica.

Kosti i svi nacteni predmeti, pošto su prethodno bili očetkani i očišćeni nožem, stajali su poreciani i čekali fotografa.

— Tko to ona?

— Potječe iz prvog milenija. Očito neka ugledna žena. Lubanja joj ima čudan oblik... morat ću pozvati Mercada da je pogleda. Kao da je pokojnica umorena udarcem po glavi.

— Neka gospoda Leidner od prije dvije tisuća godina? - upita Poirot.

— Možda - odgovori Emmott.

Bill Coleman je trnokopom kopkao oko jednog zida.

David Emmott mu je nešto doviknuo, što nisam razumjela, a onda krene da Poirotu pokaže radilište.

Po završetku tog kratkog obilaska, Emmott pogleda na svoj sat.

— Rad prekidamo za deset minuta - reče. - Da podemo odmah kući?

— Odlična ideja - reče Poirot.

Polako smo koračali izgaženim puteljkom.

— Pretpostavljam da ste svi sretni što ste nastavili rad - reče Poirot.

Emott mu odgovori ozbiljno:

— Da, dobro nam je došao. Nije bilo baš ugodno tamarati po kući i voditi uvijek iste razgovore. - Pogotovu kad se ima na umu da je netko od nas ubojica.

Emmott ostane mrtav hladan. Ni riječju ni gestom nije odao što misli. Bila sam uvjerena da je već na početku, dok je ispitivao poslugu, naslutio istinu.

Poslije nekoliko trenutaka, upita mirno:

— Napredujete li u istrazi, monsieur Poirot? Poirot reče ozbiljno:

— Biste li mi vi pomogli? - Dakako da bih.

Promatrajući ga pomno, Poirot reče:

— Cijeli slučaj vrti se oko gospoće Leidner. Želio bih saznati što više o njoj.

David Emmott reče polako: - što mislite time reći?

— Ne zanima me odakle je bila, kako joj je glasilo djevojačko prezime, oblik njena lica, i boja njenih očiju. Zanima me samo njen karakter.

— Mislite li da je to važno za rješenje zagonetke?

— I te kako.

Emmott je časak šutio a onda reče: - Možda imate pravo.

— A u tome mi vi možete pomoći. Na primjer, kojoj je vrsti žena pripadala?

— To sam se i ja često pitao.

— I niste došli ni do kakvog zaključka? - Jesam.

— E bien?

Ali Emmott nije odmah odgovorio; neko je vrijeme šutio a onda reče:

— Što o njoj misli sestra? Poznato je da žene brzo procijene jedna drugu, a sestra, uz to, ima i veliko iskustvo.

Poirot mi nije dao vremena da bilo šta kažem, sve da sam i htjela, jer brzo reče:

— Htio bih znati što o njoj misli jedan muškarac ?

Emmott se ovlaš nasmiješi.

— Vjerojatno svi misle jednako. Nije bila mlada, ali je, usprkos tome bila neobično lijepa žena.

— Ne bih rekao da je to odgovor na moje pitanje, Emmotte.

— Nije ni daleko od njega, monsieur Poirot. Nakon kraće stanke nastavi:

— Kad sam bio dijete, čitao sam jednu nordijsku bajku o Snježnoj kraljici i malom Kayu. Gospođa Leidner me je uvelike podsjećala na tu kraljicu koja je uvijek vodila malog Kaya sa sobom u šetnju.

— O, pa da, to je Andersenova bajka, zar ne? Ako se ne varam, tu se još spominje i mala djevojčica Gerda.

— Možda. Ne sjećam se svih pojedinosti.

— Možete li mi još nešto reći, Emmotte? David Emmott odmahne glavom.

— Ne znam jesam li je točno procijenio. Bilo ju je teško prozrijeti. Jednog dana bila je kadra učiniti najgoru nepodopštinu, a sutradan najplemenitije djelo. Zato i ja dijelim vaše mišljenje da se sve vrti oko nje. A to je ono za čim je uvijek težila... da bude u središtu svih zbivanja. Voljela je da svi plešu oko nje... nije joj bilo dovoljno svakodnevna pažnja za stolom kad joj je trebalo dodati prepečenac i maslac, već je zahtijevala da istreseš pred nju dušu i srce.

— A kad bi netko to odbio učiniti? - upita Poirot.

— Onda bi postala opaka!

Vidjela sam kako je čvrsto stisnuo usne i ste gnuo čeljusti.

— Što biste rekli kad bih vas zamolio da mi kažete, onako u povjerenju, tko je, po vašem mišljenju, izvršio umorstvo?

— Ne znam - reče Emmott. - Nemam pojma. Medutim, da sam na mjestu Carla Reitera... pokušao bih je ubiti. Bila je okrutna prema njemu. Ali, blago rečeno, to je i zaslužio kad je on tako osjetljiv. Samo što ne traži da ga udariš nogom u tur.

— A je li ga gospođa Leidner udarala nogom u tur? - htio je znati Poirot.

Emmott se iznenada iskesi.

— Nije. Samo ga je polako bockala iglom za vezenje... Tako je ona postupala. A išao joj je na živce, kao kakvo cmizdravo derište. Ali igla može biti i nezgodno oružje.

Kradomice pogledah Poirota i opazih kako mu usne lako podrhtavaju.

— Ali vi ne vjerujete da ju je Carl Reiter ubio? - upita.

— Ne vjerujem, čovjek neće ubiti ženu samo zato što ga svaki put za stolom ismijava.

Poirot zamišljeno zavrti glavom.

Naravno, Emmott ju je opisao kao prilično bezdušnu ženu, ali postoji i druga strana medalje. Ipak, moram priznati da je Reiter zaista mogao čovjeku ići na živce. Skakao je kad god bi mu se obratila i idiotski se ponašao. Na primjer, dodavao joj je marmeladu nekoliko puta za redom, iako je znao da je uopće ne jede. I samoj mi je ponekad dolazilo da se malko obrecnem na njega.

Muškarci i ne slute koliko pretjerana uslužnost može ići ženama na živce.

Pomišljala sam da o tome nešto kažem Poirotu.

Kad smo opet stigli kući, Emmatt odvede Poirotu u svoju sobu da se opere, a ja pohitam preko dvorišta u svoju sobu.

Izišla sam gotovo istovremeno kad i on, pa sve troje krenemo prema blagovaonici kadli se otac Lavigny pojavi na vratima svoje sobe i pozove Poirotu da uđe.

Emmott i ja zajedno uđosmo u blagovaonicu. Gospođica Johnson i gospođica Mercado već su bile ondje, a nakon nekog vremena dođu i Mercado, Reiter i Bill Coleman.

Upravo smo bili sjeli, i Mercado je poslao slugu Arapina da obavijesti oca Lavignyja da je ručak spreman, kad nas sve prepadne nekakav slab i prigušen krik.

Vjerojatno su nam živci bili još napeti, jer svi u jednom hipu poskačemo na noge, a gospođica Johnson, blijeda kao krpa, upita:

— Što je to? Što se događa?

Gospođa Mercado upilji pogled u nju i reče:

— Što vam je, zaboga? To su vjerojatno glasovi s polja.

U taj čas udu Poirot i otac Lavigny:

— Mislili smo da se nešto dogodilo - reče gospođica Johnson-Tisuću puta vas molim za oprostjenje. Ja sam kriv. Otac Lavigny mi je objašnjavao neke natpise na svojim pločicama. Uzeo sam jednu pločicu i otišao do prozora da bolje vidim, i ma foi,^[12] tako sam se spotakao da sam od bola morao jauknuti.

— Pomislili smo da nije opet neko umorstvo - reče gospoda Mercado smijući se.

— Marie! - opomene je muž.

Zbog njegova prijekornog glasa, gospoda Mercado pocrveni i ugrize se za usnu.

Gospođica Johnson brzo skrene razgovor na radove oko iskopavanja i na pojedine zanimljive predmete koje su tog prijepodneva bili pronašli. I u toku ručka razgovor se vrtio jedino oko arheologije.

Svi smo osjećali da je to najzahvalniji predmet razgovora u ovakvoj situaciji.

Poslije kave prešli smo u dnevnu sobu, a onda su muškarci, osim oca Lavignya, ponovo otišli na radilište.

Otac Lavigny povede Poirota u odaju za starine, a ja im se također pridružih. Već sam se prilično razumjela u njihove nalaze i čak sam osjetila nekakav ponos - kao da se radi o mom vlasništvu - kad je otac Lavigny skinuo s police zlatni pehar, a Poirot ushićeno uskliknuo:

— Krasan je! Kakav umjetnički rad!

Otac Lavigny spremno se složi s njim i počne oduševljeno i znalački isticati sve njegove ljepote.

— Danas nema voska na njemu - primijetih. - Voska? - ponovi Poirot i pogleda me ukočeno.

— Voska? - ponovi za njim i otac Lavigny. Objasnim im tu svoju primjedbu.

— Ah, je comprends^[13] - reče otac Lavigny. - Vosak od svijeće.

To nas je izravno dovelo do onog noćnog posjetioca.

Zaboravši na moju prisutnost, obojica počеше govoriti francuski, a ja ih ostavih nasamo i vratih se u dnevnu sobu.

Gospoda Mercado krpala je muževe čarape, a gospođica Johnson čitala neku knjigu, što, inače, nije bio njen običaj - uvijek je bila zaposlena nečim drugim.

Nakon izvjesnog vremena otac Lavigny i Poirot iziđoše. Prvi se izgovori da mora obaviti neki posao, a Poirot sjedne pored nas.

— Vrlo zanimljiv čovjek - napomene on i upita je li otac Lavigny dosad imao mnogo posla.

Gospođica Johnson mu objasni da su rijetko nailazili na pločice, cigle s natpisima i intalje. Usprkos tome, otac Lavigny je dao svoj udio u iskopavanjima, a i arapski je brzo učio.

Tu razgovor skrene na intalje pa malo kasnije gospođica Johnson ode da donese iz jednog ormara ploču plastelina na kojoj su se nalazili otisci tih intalja.

Dok smo bili tako nagnuti nad njima diveći se maštovitoj izradi uzoraka, pade mi na pamet da je gospođica Johnson zacijelo radila to isto onog, kobnog popodneva.

U toku razgovora primijetila sam da je Poirot valjao i mijesio malu kuglicu od plastelina.

— Upotrebljavate li često plastelin, mademoiselle? - upita.

— Prilično. Čini mi se da smo ga ove godine potrošili više nego obično... iako ne znam zbog čega. Kako bilo da bilo, polovica naše zalihe već je potrošena.

— Gdje ga držite, mademoiselle? - Ovdje... u ovom ormaru.

Pošto je vratila na svoje mjesto ploču s otiscima, pokaže mu policu punu svitaka plastelina, durofiksa, fotografskog ljepila i razne papirnatu robu.

Poirot se sagne.

— A ovo?... što je ovo, mademoiselle? Zavukao je bio ruku što je dalje mogao i izvukao nekakav predmet čudnog, zgužvanog oblika.

Kad ga je izravnao, vidjeli smo neku vrstu maske, na kojoj su oči i usta bili grubo nacrtani tušem a zatim premazani plastelinom.

— Što li je to? - poviče gospodica Johnson. i - To još nisam vidjela. Kako je ta maska dospjela ovamo?

— Kako je dospjela ovamo? Kad nešto treba sakriti, onda je svako mjesto dobro, a ovaj ormar jamačno ne bi bio ispražnjen prije svršetka ovogodišnjih radova. A što se tiče vašeg pitanja ; što ona predstavlja, na to nije teško odgovoriti: ovo je lice koje je ovisala gospođa Leidner. Sablasno lice bez tijela koje je vidjela na svom prozoru u polutama.

Gospođa Mercado tiho krikne.

Gospodica Johnson probljedi sve do usana i promrmlja:

— Nije se, dakle, radilo o priviđenju, već o neslanoj šali! Tko je to mogao napraviti?

— Da - zavapi gospoda Mercado - tko je mogao izvesti tako neslanu šalu?

Poirot nije ni pokušao odgovoriti. Smrknuta lica prijede u susjednu sobu odakle donese praznu kartonsku kutiju i u nju stavi zgužvanu masku.

— Ovo mora vidjeti policija - objasni.

— To je grozno - prošaputa gospodica Johnson. - Zaista grozno!

— Mislite li da su i ostale stvari ovdje sakrivene? - poviče gospoda Mercado kreštavo. Možda je tu negdje i toljaga kojom je ubijena... sva poprskana krvlju... Oh! Bojim se... strašno se bojim!

Gospodica Johnson je čvrsto uhvati za ramena. - Umirite se - reče joj oštro. - Evo doktora Leidnera. On ne smije ništa saznati.

Doista, tog trenutka uđe auto u dvorište. Doktor Leidner iziđe iz njega, prode kroz dvorište i pode prema dnevnoj sobi. Lice mu je bilo naborano od patnje. Doimao se dvaput stariji nego prije tri dana. Saopći nam mirnim glasom:

— Pogreb će biti sutra u jedanaest. Misu će služiti major Deane.

Gospođa Mercado promuca neku ispriku pa šmugne iz sobe. Doktor Leidner upita gospođicu Johnson:

— Hoćete li doći na sprovod, Anne?

— Naravno, dragi doktore. Svi ćemo doći.

Ništa više nije rekla, ali je zato njen pogled govorio ono što jezik nije mogao izraziti, jer njegovo lice obasja neka toplina i trenutna radost.

— Draga Anne - reče. - Mnogo mi znače vaša utjeha i pomoć. Ne znam što bih bez vas, draga moja stara prijateljice!

Uhvatio ju je za ruku i primijetila sam kako, joj krv udara u lice dok je promrmljala svojim uobičajenim hrapavim glasom:

— Sve je u redu, doktore.

Njeno lice bljesne novim sjajem, pa shvatih da je u tom kratkom trenutku Anne Johnson najsretnija žena na svijetu.

Još jedna misao pade mi na um. Možda će, uskoro, prirodnim tokom događaja, doktor Leidner potražiti utjehu kod svoje stare prijateljice, što bi, na kraju, moglo dovesti do sretnog svršetka, želim odmah istaknuti da nisam nikakva snubilja i da bi bilo posve bestidno pomišljati na takve stvari dok još ni pogreb nije obavljen. Ali, na kraju krajeva, to bi ipak bilo sretno rješenje. On je osjećao veliku naklonost prema njoj, a nema sumnje da je i ona osjećala to isto prema njemu i da bi mu do kraja života bila odana žena. Ukoliko bi mogla izdržati da povazan sluša slavopojke Louisi. Međutim, žene mogu izdržati mnogo toga ako moraju i ako hoće. Doktor Leidner se zatim pozdravi s Poirotom i upita ga je li što napredovala istraga.

Stojeći iza doktora Leidnera, gospodica Johnson odlučno zavrti glavom i uporno se zagleda u kutiju koju je Poirot držao u ruci. Shvatih da ga preklinje da pred doktorom ne spominje masku. Vjerojatno je mislila da je doktor dovoljno bio pretrpio tog dana.

Poirot joj udovolji želji.

— Ovakve istrage sporo teku, monsieur - reče mu.

Poslije nekoliko otrcanih fraza, Poirot se oprost i ode.

Otpratih ga do njegovih kola.

Htjela sam mu postaviti još pregršt pitanja, ali, kad se okrenuo i pogledao me, zaključila sam da je najbolje da ga ništa ne pitam. To bi bilo isto kao da pitaš kirurga hoće li mu operacija uspjeti. Zato sam samo ponizno stajala i čekala njegove upute.

Na moje veliko čudo, on mi reče:

— Čuvajte se, drago moje dijete! - Zatim odmah doda:-Ne znam je li pametno da ovdje ostanete.

— Moram pitati doktora Leidnera kad mogu otići - rekoh. - Najbolje je da počekam dok ne prode pogreb.

Klimne glavom u znak odobravanja.

— U međuvremenu, ne poduzimajte ništa sami i ne izigravajte pametnjakovićku. - I, smiješeći se, doda: - Vaše je da držite zavoje, a moje da operiram.

Nije li čudno, što je to rekao?

Tada naglo promijeni predmet razgovora i reče onako uzgred:

— Zanimljiv je čovjek taj otac Lavigny.

— Redovnik koji se bavi arheologijom, zar to nije neobično? - rekoh.

— Ah, da, vi ste protestantkinja, a ja sam dobar katolik. Znam dosta o svećenicima i frartrima. - Namrštio se na trenutak, kao da se koleba, a onda ipak reče: - Ne zaboravite da vas otac Lavigny može začas smotati, samo ako mu se prohtije.

Ako me je time htio upozoriti da se ne izbrbljam, to mi upozorenje ni najmanje nije bilo potrebno!

To me je ozlojedilo i, premda ga nisam rado zapitkivala kad bi me što zanimalo, nisam vidjela razloga zašto da mu ovoga puta ne kažem nešto.

— Bez uvrede, monsieur Poirot - rekoh ali, ne kaže se potakao sam se, nego spotakao sam se.

— Da? E, baš vam hvala, ma soeur.

— Nema na čemu. Rekla sam to u dobroj namjeri kako ubuduće ne biste griješili.

— Bez brige, zapamtit ću to - reče, začudo 'l prilično blago.

Pošto je ušao u kola i odvezao se, polako sam se vratila i, prolazeći kroz dvorište, razmišljala o, koječemu.

O tragovima uboda igle za injekcije na Mercadovoj ruci, i o tome koju drogu uzima, i o onoj groznoj žutoj maski premazanoj plastelinom, i o tome kako je neshvatljivo što Poirot i gospodica Johnson nisu u dnevnoj sobi tog jutra čuli moj povik kad smo svi dobro čuli Poirotov uzvik u blagovaonici u toku ručka, iako su sobe oca Lar vignyja i gospođe Leidner podjednako daleko od blagovaonice i dnevne sobe.

Osim toga, bilo mi je drago što sam doktora Poirota naučila jednu englesku riječ.

Iako jest velik detektiv, mora shvatiti da ipak ne zna baš sve!

23. Spiritiziram

Sprovod je bio vrlo ganutljiv. Bili su prisutni svi članovi ekspedicije i svi Englezi koji su se zatekli u Hassaniehu. Čak i Sheila Reilly u crnom kostimu koji joj je davao smiren i blag izraz. Bila sam uvjerenjena da je peče savjest zbog svih onih ružnih riječi koje je izrekla o pokojnici.

Po povratku kući, ušla sam u ured doktora Leidnera i napomenula mu o svojoj odluci da otputujem. Primio je to vrlo uvidavno i zahvalio mi je na svemu što sam učinila. (što sam učinila? Gotovo ništa!) Čak me je prisilio da primim dodatnu plaću za još jedan tjedan.

Usprotivila sam se tome, jer sam osjećala da je nisam zaslužila.

— Doktore, bilo bi mi draže da uopće ne primim plaću. Namirite mi samo putne troškove, to je sve što tražim.

Ali nije htio ni čuti.

— Znae, doktore - rekoh - imam osjećaj da nisam dobro obavila svoj posao.

Moja prisutnost nije spasila vašu gospodu.

— Izbijte to sebi iz glave, sestro - reče mi prijateljski. - Uostalom, nisam vas unajmio kao detektiva. Nisam ni sanjao da je život moje žene u opasnosti. Bio sam uvjeren da se radi o živcima i da je zbog toga zapala u teško duševno stanje. Učinili ste što ste mogli. Voljela vas je i imala povjerenje u vas. Budite uvjereni da su joj posljednji dani bili sretniji i mirniji zahvaljujući vašoj prisutnosti. Nemate što sebi prigovoriti.

Glas mu zadrhta i znala sam na što misli. Sebi nije mogao oprostiti što nije ozbiljno shvatio strahovanja svoje žene.

— Doktora Leidnera - zapitah ga radoznalo - jeste li došli do kakvih zaključaka u pogledu onih anonimnih pisama?

— Ne znam što da mislim - reče uzdišući. Je li možda Poirot došao do kakvih određenih zaključaka?

— Do jučer još nije - odgovorih mu vjerujući da nisam mnogo pogriješila, jer jučer nije ništa znao dok mu nisam rekla ono o gospođici Johnson.

Htjela sam doktoru Leidneru nešto izdaleka natuknuti da vidim kako će reagirati, ali sam, obradovana mišlju o njegovoj naklonosti prema gospođici Johnson koju sam bila uočila jučer, posve zaboravila na pisma. Čak i sada, osjećala sam da bi bilo ružno da mu o tome govorim. Sve da ih je ona i pisala, dovoljno se napatila poslije smrti gospode Leidner. Međutim, željela sam saznati je li takva sumnja ikad doprla do svijesti doktora Leidnera.

— Anonimna pisma obično pišu žene - rekoh, radoznala što će odgovoriti.

— Da, i ja tako mislim - reče i uzdahne ali ne smijete zaboraviti da mogu biti autentična, da ih je mogao napisati sam Frederick Bosner.

— Nisam to zaboravila - odvratih - ali nekako ne vjerujem da je to pravo objašnjenje.

— Ja vjerujem - reče. - Glupo je tvrditi da ih je pisao neki član ekspedicije. To je samo duhovita pretpostavka gospodina Poirota. Istina je mnogo jednostavnija. Očito je da je ubojica neki ludak. Tog kobnog popodneva vrzao se oko kuće i onda se, vjerojatno prerušen, uspio uvući unutra. Sluge možda lažu, možda ih je podmitio.

— I to je moguće - rekoh sumnjičavo. Doktor Leidner nastavi pomalo razdražljivo: - Lako je Poirotu sumnjičiti članove moje ekspedicije! Ja sam duboko uvjeren da ni jedan od njih nema nikakve veze s tim zločinom!

Radim s njima i dobro ih poznajem! - Naglo ušuti pa nastavi: - Govorite li to iz iskustva, sestro? Da anonimna pisma obično pišu žene?

— Nije uvijek tako - odgovorih - ali ženska zloba u većini slučajeva daje sebi oduška na taj način.

— Pretpostavljam da mislite na gospodu Mercado? - priupita. Zatim strese glavom, dodajući: - Čak i da je bila toliko podmukla u želji da naškodi Louisi, sumnjam da bi bila dovoljno vješta za tako nešto.

Sjetila sam se prvih pisama iz kožne aktovke gospode Leidner.

Ako ju je ostavila nezaključanu, gospoda Mercado, motajući se po kući sama, mogla ih je lako pronaći i pročitati. Muškarci kanda ne misle mnogo na tako jednostavne mogućnosti!

— Osim nje, dolazi u obzir još samo gospođica Johnson - rekoh promatrajući ga.

— Takva pretpostavka bila bi smiješna! Slabašan osmijeh kojim je to rekao označio je kraj svakoj sumnji. Pomisao da bi gospođica Johnson mogla biti autor tih pisama nikad mu nije pala na pamet! Oklijevala sam trenutak-dva, ali naposljetku nisam ništa rekla. Bilo mi je neugodno odati osobu svog spola, a, osim toga, uvjerala sam se da se gospođica Johnson bila iskreno pokajala. Bilo pa prošlo čemu nanositi, doktoru Leidneru novo razočaranje kad je već ionako dosta prepatio?

Dogovorili smo se da sutradan otputujem. Zahvaljujući doktoru Reillyju, mogla sam ostati dan-dva kod glavne sestre u bolnici, dok ne spremim sve što je potrebno za povratak u Englesku, bilo preko Bagdada, bilo neposredno preko Nissibina, autobusom i vlakom.

Doktor Leidner je bio toliko ljubazan te mi je predložio da za uspomenu uzmem nešto od ostavštine njegove supruge.

— Oh, ne, doktore - rekoh - to ne mogu. Previše ste dobri.

Ostao je uporan:

— Svakako bih želio da uzmete nešto. To bi i Louise željela, uvjeren sam.

Zatim mi je ponudio toaletnu garnituru od kornjačevine!

— Oh, ne, doktore! Tako skup poklon ne mogu primiti.

— Znade, nije imala sestara... nikog kome bi ostavila svoje stvari. Njima se više nitko neće služiti.

Dobro sam ga shvaćala da mu ne bi bilo po volji da padnu u ruke lakomoj gospođi Mercado, a zacijelo ih nije htio ponuditi gospodici Johnson.

— Nadam se da ćete se predomisлити. Uz put rečeno, evo ključa od kutije Louisinog nakita. Možda tamo nešto nadete što će vam se svidjeti.

A bit ću vam neobično zahvalan ako spremite svu njenu garderobu. Doktor Reillyće je valjda pokloniti nekim kršćanskim obiteljima u Hassaniehu.

Sva sretna što ću mu učiniti tu uslugu, brzo se dadoh na posao.

Gospoda Leidner je bila ponijela sa sobom samo najnužnije stvari koje sam ubrzo potrerala u dva putna kovčega. Sva njena pisma bila su spremljena u maloj aktovki. Kutija za nakit sadržavala je nekoliko običnih ukrasnih predmeta: prsten s biserom, dijamantski broš, malu bisernu ogrlicu, dva zlatna broša s pribadačom i ogrlicu od krupnog jantara.

Jasno je da nisam htjela uzeti ni bisere ni dijamante već sam bila u nedoumici za što da se odlučim: za jantarsku ogrlicu ili za toaletnu garnituru. Na kraju sam odabrala ovo posljednje. To mi je ionako ponudio sam doktor Leidner iz očinske ljubavi pa ću primiti taj dar u

tom smislu i bez lažnog stida. Na kraju krajeva, ja sam uistinu voljela pokojnicu.

Pošto sam i to obavila, iznova sam zaključala kutiju za nakit i stavila je na stranu da je predam doktoru Leidneru s fotografijom oca gospode Leidner i još nekoliko sitnih predmeta pokojničinih.

Kad sam završila posao, soba mi se učinila praznom i tužnom bez svih tih predmeta. Više nisam imala nikakva posla, pa ipak, nešto me je i protiv moje volje zadržavalo u toj sobi, kao da još nešto moram obaviti, kao da još nešto moram vidjeti ili pronaći.

Nisam praznovjerna, ali sam na neki čudesan način osjećala da duh gospođe Leidner lebdi u sobi i pokušava stupiti u dodir sa mnom.

Sjećam se kako su jednom u bolnici moje kolegice nabavile sročiku ploču za spiritističke seanse i pisale po njoj neke zagonetne rečenice.

Još nikad nisam o tome razmišljala, ali možda sam dobar medij?

Ponekad mašta navede čovjeka na kojekakve budalaštine.

Pretraživala sam sobu, pomicala namještaj, ali nigdje ništa nisam mogla naći. Nigdje ništa nije bilo sakriveno ni zarinuto iza ladica. Izgubila sam svaku nadu da ću što god naći.

Na kraju (zvuči glupo, ali, kao što reko, čovjeku svašta padne na pamet) izvela sam jednu neobičnu stvar: ispružila sam se na krevetu, zaklopila oči, nastojeći svim silama da zaboravim svoju ličnost i da se u mislima prenesem u ono odsudno popodne. Tog trenutka sam bila gospoda Leidner koja se na miru bezbrižno odmara.

Nevjerojatno je kako se čovjek može brzo uživjeti u tako nešto.

Normalna sam i posve trijezna žena koja ne vjeruje u duhove, ali, uvjeravam vas da sam se nakon pet minuta ležanja u tom položaju

počela osjećati kao opsjednuta.

Nisam se opirala, već sam, naprotiv, poticala u sebi taj osjećaj.

»Ja sam gospoda Leidner« - govorila sam u sebi. - Ja sam gospoda Leidner... ležim ovdje u polusnu... Odmah... za koji čas... vrata će se otvoriti...«

Neprekidno sam to izgovarala kao da se želim hipnotizirati.

Sada je otprilike pola dva... Trenutak se približava... Vrata će se otvoriti... Vrata će se otvoriti... i vidjet ću onoga tko ih bude otvorio... čini se da mi je tog popodneva duh bio premoren kad sam mogla povjerovati da ću na taj način riješiti zagonetku.

Ali sam vjerovala u svoju moć. Ledeni žmarci prodoše mi kičmom i zahvatiše noge. Osjetih da su mi obamrle... uzete.

»Past ćeš u trans« - rekoh sebi - i vidjet ćeš...

Iznova sam stala ponavljati jednoličnim glasom: Vrata će se otvoriti...

Vrata će se otvoriti... Osjećaj obamrlosti i hladnoće sve se više pojačavao.

I onda vidjeh kako se vrata polako otvaraju. Bilo je grozno!

Nikad prije nisam osjetila takvu jezu.

Bila sam paralizirana, posve sleđena, nesposobna da se pomaknem.

Bila sam uplašena. Bolesna, slijepa i nijema od straha.

Vrata se polako otvaraju. Bez ikakvog šuma. Za koji trenutak vidjet ću...

Lagano... lagano... sve više i više... Bill Coleman ude tihim korakom.

Kladim se da ga je šokirao prizor koji je ugledao!

Skočim iz kreveta, jezivo kriknem, i pojurim nasred sobe.

Ostao je ukočen kao kip. Njegovo glupo ružičasto lice postane još crvenije. Onako zaprepašten, razjapi usta.

— Hej, hej, hej - reče. - što se to događa, sestro?

Odjednom se vratim u stvarnost.

— Zaboga, Colemane, što ste me uplašili povičem.

— Žao mi je - reče smiješeći se.

Tek tada primijetim da drži malu kiticu crvenih žabica, divnog cvijeća što divlje raste po poljima oko Tell Yarimjaha. Gospoda Leidner ga je osobito voljela.

Dok je govorio, još se više zacrvenio:

— U Hassaniehu se uopće ne može kupiti cvijeća. Grob bi bio pust bez cvijeća pa sam svratio ovamo da stavim ovu kiticu u onu malu vazicu u kojoj je uvijek držala cvijeće na stolu... Da pokažem da mislim na nju. Malo glupo od mene, znam, ali... htio sam reći...

Pomislih kako je to lijepo od njega. Bio je sav zajapuren i zbunjen, kao i svi Englezi kad ih tko zatekne u trenutku prevelike sentimentalnosti.

— Dapače, mislim da je to vrlo lijepo od vas, gospodine Colemane - rekoh.

Uzela sam vazicu, ulila u nju nešto vode i stavila cvijeće.

Zbog te lijepe geste Coleman je porastao u mojim očima. Pokazao je da ima duše i srca.

Više me nije pitao za razlog zbog kojeg sam onako vrisnula i za to sam mu bila zahvalna. Najzad, što bih mu i odgovorila?

Ubuduće, pamet u glavu, ženo - rekoh u sebi dok sam popravljala rukave i gladila nabore na pregači. Nisi stvorena za sviritizam.

Zatim sam se dala na spremanje svoje prtljage. Na to sam utrošila ostatak vremena.

Otac Lavigny mi je izrazio veliko žaljenje što odlazim. Kazao je da su moju veselu ćud i zdrav razum svi cijenili. Zdrav razum! Sreća što me nije vidio na djelu u sobi gospođe Leidner!

— Danas nema Poirota - pripomene.

Rekla sam mu da će Poirot biti zauzet cijeli dan slanjem brzojava.

Otac Lavigny uzvi obrvama. - Brzojava? U Ameriku?

— Vjerojatno. Rekao mi je u cijeli svijet. Znate da stranci obično pretjeruju.

Nato pocrvenim jer se sjetim da je i otac Lavigny stranac, ali, po svemu sudeći, nije se uvrijedio jer se prijazno nasmijao i upitao me ima li što novo o onom škiljavcu.

Rekla sam mu da nemam pojma.

Otac Lavigny me opet zapita u koje smo vrijeme gospoda Leidner i ja primijetile toga čovjeka kako na vršcima prstiju gleda kroz prozor.

— Očito je da se nešto mnogo zanimao za gospociu Leidner - reče zamišljeno. - Pitam se nije li to bio ipak Evropljanin prerušen u Iračanina?

Bila je to nova pretpostavka pa sam o njoj dobro razmislila. Dotad sam tog čovjeka smatrala za domoroca, ali, naravno, kad sam o tome malo bolje promislila, na taj su me zaključak bili naveli način njegova odijevanja i žućkasta koža.

Otac Lavigny izrazi želju da ode iza kuće, na mjesto gdje smo gospođa Leidner i ja vidjele tog čovjeka.

— Tko zna, možda mu je što ispalo. U kriminalističkim romanima zločinci uvijek nešto gube. - Ali u stvarnom životu su mnogo oprezniji - napomenuh.

Uzela sam nekoliko kratkih čarapa, što sam ih bila pokrpala, i stavila ih na stol u dnevnoj sobi da svak uzme svoje, a potom sam se popela na terasu jer više nisam imala nikakva posla.

Gospodica Johnson je već bila ondje, ali me nije čula da dolazim. Došla sam tik do nje a da me nije primijetila.

Vidjela sam da s njom nešto nije u redu. Zabrinuta lica, stajala je nasred terase i buljila ispred sebe, kao da vidi nešto u što nikako ne može povjerovati.

Ozbiljno sam se uplašila. Vidjela sam je uznemirenu i prethodne večeri, ali sad je izgledala posve drukčija.

— Draga gospođice, što vam je? - upitah je. Okrenula je glavu i zablenu se u mene... ali kao da me uopće ne vidi.

— Što vam je? - navaljivala sam.

Iskrivi lice kao da je progutala pljuvačku jer je grlo boli, te progovori promuklim glasom:

— Malo prije sam nešto vidjela.

— Što ste vidjeli? Kažite mi. Izgledate izbezumljeno.

Pokušala se pribrati, ali joj to nije pošlo za rukom. Reče prigušenim glasom:

— Vidjela sam kako se čovjek može izvana uvući ovamo a da ga nitko ne primijeti.

Pratila sam njen pogled, ali ništa nisam vidjela.

Reiter je stajao na pragu svog fotografskog studija a otac Lavigny prolazio kroz dvorište... I to je bilo sve.

Začudena, okrenuh se njoj i opazih da nekako čudno pilji u mene.

— Zaista ne znam što ste htjeli reći - rekoh. - Hoćete li mi objasniti?

Ali ona odmahne glavom.

— Neću sada. Kasnije. Morali smo se prije tome dosjetiti! Morali smo se prije tome dosjetiti!

— Kad biste mi samo htjeli reći... Ali ona opet zavrti glavom.

— Moram prvo dobro o svemu promisliti. Jurne mimo mene i otetura niza stepenice. Nisam pošla za njom, jer sigurno nije željela moje društvo. Sjela sam na ogradu i pokušala riješiti tu zagonetku... Ali uzalud. U dvorište se moglo ući samo na jedan ulaz: na velika nadsvočena vrata. Pred tim ulazom vodonoša je držao konja i razgovarao s kuharom Indijcem. Nitko nije mogao ući a da ga oni ne primijete. Zbunjena, zavrtim glavom i sidem niza stepenice.

24. Ubijanje postaje navika

Te večeri smo svi rano pošli na spavanje. U toku večere gospođica Johnson se ponašala kao i obično. Međutim, pogled joj je bio smućen i jednom ili dvaput kao da nije razumjela pitanja koja su joj bili postavili.

Večera je protekla u neugodnoj atmosferi. Reći i ćete da je to sasvim razumljivo kad se uzme u obzir činjenica da je tog dana bio sprovod, ali znam što govorim.

Do tada su naše večere prolazile u atmosferi punoj tišine i napetosti, ali je ipak, bar naoko, vladalo drugarstvo. Svi smo dijelili tugu doktora Leidnera i sjedinjavao nas je osjećaj bratske sućuti.

Sjetih se svoje prve užine ovdje, kad me je gospođa Mercado onako uporno promatrala i kad je sve bio obuzeo neki čudan osjećaj da će se nešto dogoditi.

Danas sam se osjećala isto tako, ako ne i gore, dok smo, s Poirotom na čelu, sjedili za stolom. Svi smo bili napeti i razdražljivi, kao da smo na iglama. Da je kome slučajno što palo na pod, uvjerena sam da bi netko od nas kriknuo.

Kao što rekoh, rano smo se povukli u svoje sobe. Gotovo sam odmah poslije toga legla. Posljednju riječ koju sam čula prije no što sam se uljuljala u san bila je lakunoć gospode Mercado gospodici Johnson, pred vratima moje sobe.

Ubrzo sam i zaspala... umorna od uzbuđenja što sam ih bila doživjela u toku dana, osobito zbog onog budalastog pokusa u sobi gospođe Leidner.

Spavala sam čvrstim snom bez snova nekoliko sati.

Iz sna me je trgao neki osjećaj neposredne nesreće, Nekakva buka me je probudila i, dok sam sjedila u krevetu osluškajući, opet sam je čula.

Strašan samrtnički hropac.

U tren oka upalila sam svijeću i iskočila iz kreveta. Uzela sam sa sobom i džepnu električnu svjetiljku, za slučaj da mi se svijeća ugasi. Izišla sam iz sobe i počela osluškivati. Znala sam da glas nije bio dapro izdaleka. Opet ga začuh. Dopirao je iz sobe do moje... Iz sobe gospodice Johnson.

Požurih se do nje. Gospodica Johnson je ležala u krevetu i previjala se u smrtnom grču. Ostavila sam svijeću i nagnula se nad nju. Micala je usnama pokušavajući nešto reći, ali joj je iz usta naviralo samo vromuklo hroptanje. Tada opazih da su joj kutovi usana i koža na bradi sivkastobijeli i opečeni.

Pogled joj odluta do čaše koja je ležala na podu i koja joj je vjerojatno bila ispala iz ruke. Svijetli sag bio je zamrljan jarkocrvenom bojom na mjestu gdje je bila pala. Uzeh čašu i prstom prijedoh po njenu dnu...

Trgoh se preneražena... Pogledah u usta nesretnici.

Nije bilo sumnje, na neki način, bilo namjerno ili slučajno, popila je bila veću količinu vrlo jake oksalne ili solne kiseline.

Izjurih napolje i pozvah doktora Leidnera koji probudi ostale. Nastojali smo koliko je bilo u našoj moći da joj pomognemo, ali mi je od samog počeka nešto govorilo da je sve uzalud. Dali smo joj jak rastvor sode bikarbone, a zatim i malo maslinova ulja. Da bih joj umanjila bolove, dala sam joj injekciju morfija.

David Emmott je otišao u Hassanieh po doktora Reillyja, ali je smrt nastupila prije njegova dolaska.

Neću se zadržavati na pojedinostima. Trovanje jakim rastvorom solne kiseline (kasnije je utvrđeno da se o njoj radilo) ima za posljedicu vrlo mučnu smrt.

Kad sam se nagnula nad nju da joj ubrizgam injekciju morfija, učinila je očajnički napor da progovori.

Iz njenih usta navre hrapav šapat...

— Prozor... - reče. - Sestro... prozor... Bilo je to sve, više nije stigla ništa reći. Pala je u nesvijest iz koje se više nije probudila.

Tu noć neću nikada zaboraviti: dolazak doktora Reillyja, zatim kapetana Maitlanda i, na kraju, u osvit zore, Hercula Poirota.

On me je nježno uhvatio za ruku i odveo u blagovaonicu gdje me je posjeo i dao mi šalicu jakog čaja.

— Tako, mon enfant! - reče - sad će vam biti bolje. Iscrpljeni ste.

Nato briznuh u plač.

— To je grozno! - zaridah. - Prava noćna mora... Kakve teške muke... A njene oči... Oh, monsieur Poirot... Njene oči...

Dijete moje.

Potapšao me je po ramenu. Ni žena ne bi mogla nježnije.

— Znam, znam... Ne mislite na to. Učinili ste sve što ste mogli.

— Bila je to neka korozivna kiselina... Vrlo jak rastvor solne kiseline.

— Mislite na kiselinu što se upotrebljava za čišćenje ćupova?

— Da. Gospodica Johnson ju je vjerojatno pa pila prije nego što se bila potpuno probudila... Jedino ako je nije namjerno popila...

— Oh, monsieur Poirot, kakva grozna pomisao!

— Pa ipak, to je moguće. Što vi mislite o tome?

Trenutak sam razmišljala, a onda odlučno zavrtim glavom.

— Ne vjerujem. Ne, nipošto. - Nakon kraćeg oklijevanja dodah: - Čini se da je jučer po podne nešto otkrila.

— Što? Što je otkrila?

Ispričala sam svoj neobični razgovor s gospodicom Johnson. Poirot polako zazviždi.

— La pauvre femme!^[14] - uskliknu. - Rekla je da će razmisliti, a? Tada je potpisala svoju smrtnu osudu. Da vam se bar povjerila... odmah. Ponovite mi još jednom njene riječi.

Učinih tako.

— Vidjela je kako se može neprimjetno ući izvana? Dođite, ma soeur.

Idemo na terasu da mi pokažete mjesto gdje je stajala.

Popesmo se na terasu pa pokazah Poirotu gdje je stajala gospodica Johnson.

— Ovdje? - upita Poirot. - što sve vidim? Polovicu dvorišta, nadsvođeni ulaz, vrata crtaonice i fotografskog studija i laboratorij. Je li tko bio u dvorištu?

— Otac Lavigny se upravo primicao glavnim vratima, a Reiter je stajao na pragu fotografskog studija.

— Ja još ne vidim kako bi se netko mogao uvući izvana a da ga nitko od vas ne primijeti. Ali, ona je vidjela...

Reznirano zavrti glavom.

— Sacre nom d'un chien!^[15] Što li je ona vidjela?

Upravo je počelo svitati. Cijelu istočnu stranu neba preplavi vatromet boja.

— Divnog li izlaska sunca! - prošapta Poirot nježno.

Nama slijeva rijeka se gubi u veliku luku dok se Tell ocrtava na zlatnoj pozadini neba. Na jugu procvale voćke i pitoma polja. Vodenično kolo stenje u daljini, a njegov zvuk kao da dolazi s nekog drugog svijeta. Na sjeveru se koče vitki minareti, a Hassanieh blista u daljini kao grad iz vilinskih priča.

Prizor je bio čudesno lijep.

A onda, tik do mene, Poirot duboko uzdahne. - Baš sam budala - promrmlja.

— Istina mi udara u oči... a ja je ne vidim.

25. Samoubojstvo ili ubojstvo?

Nisam imala vremena upitati Poirota što želi time reći, jer nas je kapetan Maitland pozvao da siđemo.

Požurismo se niza stepenice.

— Čujte, Poirot - reče. - Stvar se još više zamrsila. Fratar je nestao!

— Otac Lavigny?

— Da. Isprva to nitko nije primjetio, a onda se netko sjetio da od svega osoblja jedino njega nema. Kad smo otišli u njegovu sobu, od njega ni traga ni glasa, čak mu ni krevet nije rasporemljen.

Sve je to nalikovalo na ružan san: prvo smrt gospodice Johnson, a zatim nestanak oca Lavignyja.

Pozvali su poslugu i ispitali je, ali ni od koga nisu mogli saznati ništa što bi pripomoglo razjašnjenju zagonetke. Poslednji put otac Lavigny viđen je sinoć oko osam sati, kad je rekao da ima malu šetnju prije spavanja.

Nitko ga nije vidio da se vratio s te šetnje. Kao i obično, glavna vrata bila su zatvorena i zaključana u devet sati. Međutim, nitko se ne sjeća tko ih je jutros otključao. Oba kućna pomoćnika mislila su da ih je onaj drugi otključao.

Je li se otac Lavigny uopće sinoć vratio? Nije li u toku ranije šetnje otkrio nešto sumnjivo i izišao da to istraži pa možda postao treća žrtva?

Kapetan Maitland se naglo okrene kad začu da dolaze doktor Reilly i Mercado.

— Dobar dan, Reilly. Ima li što novo?

— Ima. Radi se o solnoj kiselini iz našeg laboratorija. Upravo smo Mercado i ja provjerili zalihe.

— Iz laboratorija, a? Je li bio zaključan? Mercado odmahne glavom. Ruke su mu podrhtavale, a lice se trzalo. Bio je prava podrtina od čovjeka.

— Nikad ga nismo zaključavali - mucao je. - Znate... Svaki čas nam je trebao... Ja... Nitko nije ni sanjao...

— Jeste li ga zaključavali preko noći?

— Jesmo, kao i sve druge prostorije. Ključevi vise u dnevnoj sobi.

— Pa onaj kome treba ključ od te prostorije mora uzeti cijeli svežanj ključeva?

— Da.

— To je, vjerojatno, običan ključ? - Jest.

— Ništa ne upućuje na to da je sama uzela kiselinu iz laboratorija? - upita kapetan Maitland.

— Ona je sigurno nije uzela! - povičem odlučno.

Osjetih dodir na svojoj ruci. Poirot je stajao odmah iza mene.

A onda se dogodi nešto grozno - zapravo, ne toliko grozno koliko neumjesno.

Jedan automobil ude u dvorište i neki čovječuljak, s tropskim šljemom na glavi, zaogrnut kratkom debelom kabanicom, iskoči iz njega.

Pride ravno doktoru Leidneru, koji je stajao pored doktora Reillyja, i srdačno mu stisne ruku.

— Vous voila, mon cher! - poviče. - Oduševljen sam što vas vidim. Prošao sam ovuda u subotu popodne, išao sam k Talijanima u Fugimu. Obišao sam vaše radilište, ali nisam našao tamo nijednog Evropljanina, a ja, na žalost, ne govorim arapski. Nisam imao vremena da dođem do vas. Jutros u pet krenuo sam iz Fugime i dva sata provest ću ovdje s vama, a onda ću se pridružiti ekspediciji. En bien, pa kako idu radovi? Bilo je to grozno.

Živahan glas i prozaično ponašanje ovog čovjeka, koji je došao iz normalnog svijeta, razljuti nas. Ne sluteći ništa, upao je bezazleno među nas, pun radosti i veselja.

Nije nikakvo čudo što je doktor Leidner nešto nejasno promrsio kroza zube i nijemo pogledao doktora Reillyja tražeći od njega pomoć.

Doktor se pokazao dorastao situaciji.

Odveo je čovječuljka u stranu i obasnio mu što se kod nas dogodilo. Poslije sam saznala da je to bio francuski arheolog Verrier koji je istraživao nešto na grčkim otocima.

Verrier je zanimemio od užasa. I sam je boravio nekoliko dana na jednom talijanskom radilištu, daleko od svake civilizacije, pa nije bio ništa čuo.

Počeo je pretjerano izražavati sućut i ispričavati se, a onda krupnim koracima priđe doktoru Leidneru i srdačno mu stegne obje ruke.

— Kakva tragedija! Bože, kakva tragedija! Nemam riječi. Mon pauvre collègue.^[16]

Tu li ste, dragi moj.

I, vrteći glavom u nemogućnosti da nekako drukčije izrazi svoje osjećaje, čovječuljak uskoči u svoja kola i ostavi nas.

Ova smiješna zgoda usred opće žalosti učinila nam se jezivijom od same tragedije.

— A sad ćemo na doručak - reče doktor Reilly odlučno. - To zahtijevam od vas, Leidneru. Morate nešto pojesti.

Nevoljni čovjek bio se pretvorio u kost i kožu. Pošao je za nama u blagovaonicu gdje obavismo karmine. Vruća kava i pržena jaja dobro su nam došli, iako nikom nije bilo do jela. Doktor Leidner je popio malo kave i zatim počeo, odsutan duhom, prevrtati komadić kruha u ruci. Lice mu je bilo pepeljaste boje, izobličeno od bola i smućenosti.

Poslije doručka, kapetan Maitland počeo nas je ispitivati.

Ispričala sam mu kako sam, pošto me je probudio neki neobičan šum, odjurila u sobu gospodice Johnson.

— Kažete da je jedna čaša bila na podu?

— Da. Vjerojatno ju je ispustila pošto je bila ispila ono što je bilo u njoj.

— Je li se razbila?

— Nije jer je pala na prostirač. (Uz put rečeno, bojim se da ga je kiselina uništila.) Podigla sam čašu i stavila je na stol.

— Dobro je što ste nam to rekli. Na čaši su samo dvije vrste otisaka prstiju: jedni svakako pripadaju gospođici Johnson, a drugi moraju biti vaši. - Na trenutak je ušutio, a onda reče: Molim vas da nastavite!

Opširno sam opisala svaki svoj korak i način na koji sam joj pokušavala pomoći, tražeći pogledom dopuštenje od doktora, Reillyja, koji mi ga dade klimnuvši glavom.

— Učinili ste sve što je bilo moguće u danim okolnostima.

Iako sam bila uvjerena da nisam ništa propustila, bilo mi je mnogo lakše pri duši kad sam čula da je on to potvrdio.

— Jeste li točno znali što je uzela? - upita me kapetan Maitland.

— Nisam... Ali sam odmah znala da se radi o vrlo jakoj kiselini.

Kapetan Maitland me upita ozbiljno:

— Mislite li, sestro, da je gospođica Johnson hotimice popila tu kiselinu?

— Ni govora! - uskliknuh. - Nikad nisam to ni pomislila!

Ne znam zašto sam bila tako sigurna. Možda zato što mi se u pamet bila urezala ona Poirotova rečenica: "Ubijanje postaje navika", pa sam bila pod njenim utjecajem. Uostalom, čovjek ne može vjerovati da bi ijedan samoubojica izabrao tako strašnu smrt.

To sam i kazala kapetanu Maitlandu, našto on zamišljeno klimne glavom.

— Slažem se da bi se malo tko odvažio na takvu smrt - reče. - Ali, ako čovjek zapadne u velik očaj i ta mu se kiselina nacie pri ruci, možda bi je ipak uzeo.

— Zar je bila toliko očajna? - upitah s nevjericom u glasu.

— Gospođa Mercado tvrdi da jest. Kaže da je gospođica Johnson sinoć za večerom bila sva izvan sebe i da je jedva odgovarala na pitanja. Gaspotia Mercado zaključuje da je gospođica Johnson zbog nečeg strašno patila i da je već tada došla na pomisao da se ubije.

— Ja u to ne vjerujem - rekoh odsječno. Dakle, gospoda Mercado! Ona podmukla škorpija!

— Onda mi bar kažite što mislite! ' - Ona je otrovana! - odbrusih.

Iduće pitanje izustio je tako strogo kao da smo u policijskoj stanici.

— Imate li razloga za takvu tvrdnju?

- To nipošto nije najlogičnije rješenje.
- To je vaše osobno mišljenje. Nitko nije imao razloga da je ubije.
- Oprostite, ali jedan je postojao - rekoh. - Nešto je bila otkrila.
- Otkrila? A što?

Ponovila sam mu, od riječi do riječi, naš razgovor na terasi.

- A nije vam htjela reći što je otkrila?
- Nije. Kazala je da prvo mora o svemu razmisliti.
- Ali je bila vrlo uznemirena? - Jest.
- Da se netko može uvući izvana ne~rimjećen - ponavljao je namršteno, ne vjerujući sam sebi. - Naslućujete li bar što je time htjela reći?

— Na žalost, ne. Podosta sam mozgala o tome, ali uzalud.

— Što vi mislite, monsieur Poirot? - upita kapetan Maitland.

Poirot odgovori:

- Mislim da tu postoji motiv. - Za umorstvo?
- Za umorstvo. i = Kapetan Maitland se namrgodi. - Prije nego što je umrla, nije mogla uopće govoriti?
- Jest, izgovorila je svega jednu riječ. - Koju?
- Prozor.
- Prozor? - ponovi kapetan Maitland. Jeste li dokučili što je time željela reći? Odmahnuh glavom.
- Koliko je prozora u njenoj sobi? - Samo jedan.

— I taj gleda na dvorište? - Da.

— Je li bio otvoren ili zatvoren?... Otvoren, koliko se sjećam. Ali, možda ga je netko od vas otvorio?

— Nije, bio je cijelo vrijeme otvoren. Pitam se...

Zastadoh. - Nastavite, sestro!

— Naravno, pregledala sam prozor, ali nisam ništa neobično primijetila na njemu. Pitam se nije li tko zamijenio čaše na taj način.

— Zamijenio čaše?

— Da. Znae, gospodica Johnson je uvijek uvečer uzimala čašu vode sa sobom. Netko je tu čašu uzeo i na njeno mjesto stavio čašu sa solnom kiselinom.

— Što kažete na to, Reilly?

— Ako se radi o ubojstvu, onda je vjerovatno tako i bilo - reče doktor Reillyspremno. Teško da bi tko, čak i relativno neoprezan čovjek, popio kiselinu umjesto vode. Ali, ako netko ima naviku da pije vodu noću, taj će instiktivno ispružiti ruku, naći čašu na mjestu gdje je obično ostavlja i, još onako u polusnu, popiti dovoljno kiseline prije nego što shvati svoju zabunu.

Kapetan Maitland je časak razmišljao.

— Morat ću opet pogledati taj prozor. Koliko je daleko od uzglavlja?

Porazmislih. - Kad bi tko posve ispružio ruku, mogao bi dosegnuti stolčić koji stoji pored uzglavlja.

— Stolčić na kojem se nalazila čaša s vodom? - Da.

— Jesu li vrata bila zaključana? - Nisu.

— Onda je, znači, svatko mogao ući na ta vrata i zamijeniti čaše?

— Tako je.

— Ali bi se tada izložio većoj opasnosti reče doktor Reilly. - Ima ih koji se, i kad čvrsto spavaju, bude na bat koraka. Ako je neznamac mogao s prozora dosegnuti stolčić, to mu je bilo mnogo sigurnije.

— Ne mislim samo na čašu - reče kapetan Maitland rastreseno. Prenuvši se, ponovo se obrati meni: - Prema vašem mišljenju, ta nesretnica, vidjevši da umire, htjela vam je reći da je netko kroz otvoren prozor zamijenio čaše? Čini mi se da bi bilo logičnije da je prvo kazala ime te osobe.

— Možda nije znala njeno ime - napomenuh. - Ili bi bilo logičnije da vam je pokušala bar natuknuti što je otkrila prethodne večeri.

Doktor Reilly reče:

— Kad netko umire, Maitlande, taj često gubi smisao za orijentaciju.

Činjenica da se neka zločinačka ruka pružila kroz prozor mogla je tog trenutka posve opsjesti njen duh, pa je smatrala da je to najvažnija stvar koju mora saopćiti. Rekao bih da nije mnogo ni pogriješila, jer to i jest važno! Bojala se da ne pomislite da je izvršila samoubojstvo. Da je mogla slobodno upotrijebiti svoj jezik, vjerojatno bi bila rekla: »Ne radi se o samoubojstvu. Nisam sama uzela kiselinu. Netko drugi mi ju je podmetnuo... kroz prozor.

Kapetan Maitland je nekoliko trenutaka šutke bubnjao po stolu, a zatim reče:

— Očito je da postoje dva objašnjenja za ovu smrt: samoubojstvo ili ubojstvo. Što vi mislite, doktore Leidneru?

Nakon kraćeg razmišljanja doktor Leidner odgovori mirno i odlučno:

— Ubojstvo. Anne Johnson nije pripadala onoj vrsti žena koja bi izvršila samoubojstvo.

— Nije - prizna kapetan Maitland. - Nije, pod normalnim uvjetima. Ali ima trenutaka kad samoubojstvo postaje jedino rješenje.

— Kao na primjer?

Kapetan Maitland se sagne i podigne zamotak koji sam već bila primjetila kad ga je stavio kraj svoje stolice. Na stol ga je podigao s izvjesnim napororri.

— Ovaj zamotak sadrži jednu stvar za koju dosad nitko nije znao. Našli smo je pod njenim krevetom.

On odveže čvor na zamotku, razvije platno i pokaže nam težak žrvanj.

Ovo otkriće, samo po sebi, ni na koga ne učini snažniji dojam, jer je u toku iskopavanja otkriveno sigurno desetak takvih ručnih mlinova. Međutim, jedna tamna mrlja i nekoliko vlasi koji su se nalazili na ovome žrvnju privuče našu pažnju.

— Vaša je dužnost, Reilly, da utvrdite o čemu se radi - reče kapetan Maitland - ali, što se mene tiče, gotovo je sigurno da je ovim predmetom ubijena gospođa Leidner!

26. Sad sam ja na redu!

Kojeg li užasa! Činilo se da će se doktor Leidner svakog časa onesvijestiti, a i meni se pomalo smučilo.

Doktor Reilly uzme kamen i počne ga stručnjački pregledavati.

— Pretpostavljam da nema otisaka? - upita kapetana.

— Nema.

Doktor Reilly uze pincetu i počne pomno ispitivati.

— Vidim... Komadić ljudskog tkiva... Kosa... Plava... Naravno, to je samo moje osobno, neslužbeno mišljenje. Još ću sve to provjeriti, ispitati krvnu grupu i ostalo, ali nema sumnje da ću doći do istog rezultata. Našli ste ga pod krevetom gospođice Johnson? Dakle, to je ideja i pol. Izvršila je zločin a zatim, pako j jo j duši, mučena grižnjom savjesti, skratila vlastiti život. Prihvatljiva pretpostavka.

Doktor Leidner odmahne glavom nemoćno. - Ne, Anne to nije učinila - prošapta.

— Ne znam samo gdje je ovaj zamotak prije sakrila - reče kapetan Maitland. - Poslije prvog ubojstva sve su sobe bile pretražene.

U ormaru za pisaći pribor, sijevne mi kroz glavu, ali ništa ne reko.

— Sva je prilika da nije bila posve zadovoljna prvim skrovištem pa ga je odnijela u svoju sobu jer je u njoj već bila obavljena pretraga. Ili je možda to uradila kad se odlučila, da izvrši samoubojstvo.

— To nikako ne mogu vjerovati! - povičem. Nisam mogla zamisliti da je ona ljubazna i mila gospođica Johnson prosula mozak gospođi Leidner. To je jednostavno bilo nezamislivo! A ipak, neke su se stvari podudarale, kao na primjer njen sinoćnji napad plača. Uostalom, taj

sam plač bila pripisala njenoj grižnji savjesti, jer sam tada mislila samo na sitne beznačajne nepodopštine koje je činila gospođi Leidner.

— Već ni sam ne znam u što da povjerujem - reče kapetan Maitland.
- Još treba raščistiti i nestanak francuskog fratra. Moji ljudi pretražuju cijelu okolicu, možda ga je netko udario po glavi i odvuкао u kanal za navodnjavanje.

— Jao, sad sam se sjetila... - počeh. Svi me upitno pogledaše.

— To se dogodilo jučer po podne - rekoh. - Pitao me je za škiljavog čovjeka koji je gledao kroz prozor gospođe Leidner. Htio je znati na kojem je mjestu točno stajao, a zatim je rekao da ide van malo pogledati, i napomenuo da u kriminalnim romanima zločinci uvijek ostavljaju trag za sobom.

— Prokletstvo, nijedan zločinac s kojim sam dosad imao posla nije nikad ništa ostavio za sobom - reče kapetan Maitland. - Dakle to ga je zanimalo?

Sveca mu, a što ako je zaista nešto našao? Ako su igrom slučaja i on i gospođica Johnson istovremeno otkrili trag koji vodi do zločinca? - Potom nastavi uzrujano: škiljav čovjek? škiljav čovjek? čini mi se da taj škiljavac igra veću ulogu nego što se u prvi mah činilo. Ne razumijem kako ga moji ljudi još nisu uspjeli ščepati.

— Vjerojatno zato što uopće nije škiljav reče Poirot tiho.

— Mislite da se samo pravio? Nisam znao da se i to može.

Poirot jednostavno reče:

— Škiljenje može dobro doći.

— Vraga može! Sve bih dao samo da saznam gdje se krije taj tip, bio on škiljav ili ne!

— Rekao bih da je već prešao sirijsku granicu. - Upozorili smo Tell Kotchek i Abu Kemal... i Zapravo, sve pogranične stanice.

— Kao bog je udario preko brda. To je put kojim ponekad idu krijumčari prevozeći teret. Kapetan Maitland progunda:

— Onda će biti bolje da brzojavimo u Deir ez Zor.

— To sam već jučer učinio. Upozorio sam ljude na toj stanici da pripaze na kola sa dva čovjeka, makar imali i besprijekorne isprave.

Kapetan Maitland se zagleda u njega.

— Zbilja? To ste učinili? Dva čovjeka, a? Poirot klimne glavom.

— Dvojica su upetljana u ovaj slučaj.

Monsieur Poirot, imam dojam da još mnogo toga krijete.

Poirot odmahne glavom.

— Ma, ni govora - reče. - Istinu sam doznao tek jutros, dok sam promatrao izlazak sunca,, Nešto prekrasno!

Mislim da nitko od nas nije primjetio kad je gospođa Mercado ušla u blagovaonicu. Mora da se ušunjala dok smo stajali onako osupnuti pred onim velikim žrvnjem umrljanim krvlju.

Iznenada, iz čista mira, počne skičati kao svinja kad je kolju.

— O, Bože moj! - vikala je. - Sad mi je jasno. Sad mi je sve jasno. Bio je to otac Lavigny! On je lud... Religiozni manijak. Misli da su sve žene grešne.

Počeo ih je ubijati. Prvo gospodu Leidner, zatim gospodicu Johnson...

Sada sam ja na redu!

Mahnito vrisnuvši, pojuri prema doktoru Reillyju i ščepa ga za kaput.

— Ne želim ovdje ostati! Ne želim više ostati ni jedan dan. Opasno je.

Opasnot vreba sa svih strana. Krije se negdje... i čeka pogodan trenutak.

Zaskočit će me!

Razjapivši usta, počela je vriskati iz petnih žila.

Priskočih doktoru Reillyju koji ju je držao za ručne zglobove. Priljepih joj na svaki obraz po jedan pošten šamar i, uz pomoć doktora Reillyja, prisilih je da sjedne.

— Nitko vas neće ubiti - rekoh joj - čuvat ćemo vas. Sjedite mirno i vladajte se dolično. Više nije vrištala. Zatvorila je usta i zagledala se zapanjeno i glupo u mene.

Zatim se opet nešto dogodi. Vrata se otvoriše i ude Sheila Reilly.

Blijeda i ozbiljna, pride Poirotu.

— Jutros rano bila sam na pošti, monsieur Poirot - reče. - Stigao je brzojav za vas pa vam ga, evo, donosim.

— Hvala vam, mademoiselle.

Uzme ga i otvori. Ona ga je pažljivo promatrala.

Ali njegov izraz lica ostane neizmijenjen. Pročitao je brzojav, vješto ga preklopio i turio u džep.

Gospoda Mercado je pratila svaki njegov pokret a onda ga prigušenim glasom upita:

— Je li... Je li iz Amerike? Odmahne glavom.

— Nije, madame - reče. - Iz Tunisa je. Zurila je u njega koji časak kao da ga nije dobro razumjela, a zatim se, duboko uzdahnuvši, zaveli na naslon stolice.

— Otac Lavigny - reče. - Imala sam pravo. Uvijek mi je bio pomalo čudan.

Jednom mi je pričao svašta... Rekla bih da mu nisu svi kod kuće...

Načas zastane a onda produži: - Bit ću mirna, ali svejedno moram odavde otići. Joseph i ja možemo otići u svratište.

— Strpite se, madame - reče Poirot. - Sve ću vam objasniti.

Kapetan Maitland mu dobaci upitan pogled.

— Hoćete li reći da ste proniknuli u srž ove misterije? - upita ga.

Poirot se nakloni prilično izvještačeno, kao kazališki glumac, što samo ozlojedi kapetana.

— Šta onda čekate, čovječe, na sunce s tim! - zareža.

Ali Poirot je imao svoj način rada. Odmah mi je bilo jasno da namjerava izvesti cijelu predstavu. Jedino što nissam bila načistu zna li istinu ili se samo pravi da zna.

Okrene se doktoru Reillyju.

— Hoćete li biti tako dobri, doktore, da pozovete sve ovamo?

Doktor Reilly spremno skoči i požuri kako bi udovoljio Poirotovoj želji.

Nekoliko trenutaka kasnije, ostali članovi ekspedicije počеше ulaziti jedan za drugim u sobu. Najprije Reiter i Emmott, pa Bill Coleman i napokon Mercado.

Nevoljni čovjek doista je strašno izgledao. Bila sam uvjerena da se boji da će ga izgrditi na pasja kola zbog nepažnje u rukovanju opasnim kemikalijama.

Svi se smjeste oko stola, baš kao i onog dana kad je stigao Poirot. Bill Coleman i David Emmott su oklijevali prije nego što su sjeli, bacajući poglede na Sheilu Reilly. Ona im je bila okrenuta leđima, jer je stajala kraj prozora i gledala van.

— Želite li sjesti, Sheila? - upita je Bill.

A David Emmott reče svojim ugodnim otegnutim glasom:

— Zar nećete sjesti?

Okrenula se i na trenutak ih pogledala. Obojica su joj nudili stolicu.

Zanimalo me čiju će prihvatiti.

Na kraju nije prihvatila ni jednu.

— Sjest ću ovdje - reče nabusito i sjedne na rub stola koji je stajao tik do prozora. - Ukoliko kapetan Maitland nema ništa protiv toga da ostanem s vama - doda.

Ne znam što bi kapetan Maitland bio na to odgovorio da ga Poirot nije pretekao.

— Samo ostanite, mademoiselle - reče. Čak je i potrebno da budete tu.

Ona uzvi obrvama. - Potrebno?

— Dobro ste čuli, mademoiselle. Htio bih vam postaviti nekoliko pitanja.

Ona opet uzvi obrvama, ali ništa ne reče. Okrenula se prozoru kao da želi pokazati ravnodušnost prema svemu što se događa u sobi.

— A sada - reče kapetan Maitland - možda ćemo ipak saznati istinu!

Govorio je nestrpljivo, jer je bio čovjek od akcije. Bila sam uvjerena da tog trenutka gori od želje da krene u potragu za lešinom oca Levignyja, ili da pošalje potjeru da ga uhvati i uhapsi, ako je živ.

Pogleda Poirota mrzovoljno, kao da mu želi reći: Ako nešto znate, što onda već ne počnete? Poirot nas sve odmjeri kritičnim pogledom, a onda ustane.

Ni sama ne znam što sam zapravo očekivala da će reći - vjerojatno nešto dramatično, to mu je bilo u krvi - ali ni u snu se nisam nadala da će započeti svoj govor arapskim izrekom. Izgovorio ju je polako i svečano - gotovo pobožno:

— Bismillahi ar rahman ar rahim. Zatim je prevede na engleski:

— U ime Alaha, milostivog i milosrdnog!

27. Na početku putovanja - Bismiliahi Ar Rahman Ar Rahim

Da, to su riječi koje Arapi izgovaraju prije nego što krenu na put. En bien, i mi ćemo poći na putovanje... Na putovanje u prošlost... U zabitne predjele ljudske duše.

Dotad još uopće nisam bila osjetila onaj nadaleko razvikani »sjaj Istoka«, već sam, naprotiv, nailazila na svuda prisutnu prljavštinu. Ali, pod utjecajem Poirotovih riječi, nova vizija Istoka počela je izranjati pred mojim očima. Vidjela sam gradove Samarkand i Isfahan... trgovce s dugim bradama... deve na koljenima... nosače što posrcu pod teretom golemih bala pričvršćenih konopcima oko glave... žene tetoviranih lica i kose obojene henom što klečečki peru rublje na obalama Tigrisa. Čula sam njihove monotonne žalopojke pomiješane s dalekom škripom vodeničnog kola.

Sve te stvari već sam uglavnom vidjela i čula, ali u mojim očima nisu imale neku veću vrijednost. Međutim, sada su mi izgledale drukčije... Kao kakav komad stare pljesnive tkanine koji čovjek iznosi na svjetlo dana i odjednom na njoj primjećuje bogatstvo boja starog veza.

Tad sam pogledom obuhvatila prostoriju u kojoj smo sjedili. Spopao me čudan osjećaj da je Poirot rekao istinu: svi smo krenuli na put. Bili smo jedna cjelina, ali je svatko od nas išao svojim putem.

A onda sam počela promatrati sve te ljude, jednog po jednog, kao da ih prvi put vidim... pa i posljednji... što možda zvuči glupo, ali takav je bio moj dojam.

Mercado je nervozno kršio prste i svojim neobičnim svijetlim očma piljio u Poirotu. Gospoda Mercado gledala je budno u svog muža, kao tigrica koja se sprema na skok. Doktor Leidner potpuno se bio povukao u sebe. Ovaj posljednji udarac ga je dotukao. Čovjek bi gotovo rekao da i nije prisutan u sobi, već da je negdje daleko, na

mjestu za koje samo on zna. Coleman je gledao ravno u Poirota. Razjapljenih usta i izbuljenih očiju, doimao se kao idiot. Emmott je gledao u svoje cipele i nisam mu mogla jasno vidjeti lica.

Reiter je djelovao zbunjeno. Napućio je usta tako da je više nego ikad nalikovao na svinju. Gospodica Reilly uporno je gledala kroz prozor. Ne znam što je mislila i osjećala. Zatim sam bacila pogled na Careya, ali mi je njegov izraz lica zadavao bol pa sam okrenula glavu na drugu stranu. Da, bili smo tu svi zajedno, ali se nisam mogla oteti pomisli da ćemo naskoro, kad Poirot bude završio govor, bili posve razjedinjeni.

Bio je to neobičan predosjećaj.

Poirot nastavi svojim tihim glasom, kao rijeka što jednolično teče izmectu svojih obala do mora. - Slutio sam već od samog početka da za razumijevanje ovog slučaja čovjek ne smije pridavati nikakvu važnost vanjskim znakovima ni tragovima, već samo onim unutrašnjim, stvarnim sukobima između pojedinih ličnosti i tajnama njihovih srdaca. Iako sam sada naišao na ono što smatram pravim rješenjem zagonetke, moram priznati da za to nemam nikakvih materijalnih dokaza. Znam da je tako jer mora biti tako, jer se ni na koji drugi način sve pojedinosti kojima raspolažem ne mogu uklopiti u logičnu, prihvatljivu cjelinu. Po mom mišljenju, samo ovo rješenje zadovoljava.

Na časak zastane, a onda nastavi:

— Svoje putovanje počet ću od onog trenutka kad sam pristao da preuzmem slučaj u svoje ruke... kad mi je predložen kao gotov čin. Ja mislim da se svaki slučaj odlikuje određenim oblikom i aspektom. Ovaj naš usko je povezan s ličnošću gospođe Leidner. Sve dok nisam točno znao kojoj je vrsti žena pripadala gospođa Leidner, nisam mogao otkriti ubojicu ni razlog njegova čina. Prema tome, moja polazna točka sastojala se u osvjetljavanju karaktera gospođe Leidner. Međutim, još jedan psihološki problem zaokupio je moju pažnju... atmosfera napetosti što je vladala među članovima ekspedicije... To potvrđuje nekolicina svjedoka, meli u njima i nekoliko

pridošlica. Iako, po mom mišljenju, ta stvar ne predstavlja polaznu točku, ipak sam je zabilježio u svoj notes, jer sam o njoj morao voditi računa u toku daljnje istrage. Po općem mišljenju, takvom stanju pridonio je utjecaj gospođe Leidner na članove ekspedicije, ali, iz razloga koje ću kasnije navesti, ta mi se pretpostavka nije učinila u potpunosti prihvatljiva. Kao što rekoh, najprije sam se usredotočio na što svestranije proučavanje karaktera gospođe Leidner. To mi je omogućilo obilje prikupljenog materijala, kao, recimo, reagiranje pojedinih ljudi različita karaktera i temperamenta na njenu prisutnost. Tu još moramo dodati i moja osobna zapažanja, koja su iz razumljivih razloga bila prilično ograničena, ali koja su me ipak dovela do određenih rezultata. Gospođa Leidner je bila žena skromnih zahtjeva, možda čak i preskromnih, i ni u kojem slučaju nije težila za raskoši. S druge strane, neki njeni vezovi neobično su lijepi i istančani, što upućuje na ženu profinjenog umjetničkog ukusa.

Po knjigama koje je čitala zaključio sam da je bila obrazovana i, po svemu sudeći, izrazita individualistkinja. Rečeno mi je da je gospođa Leidner nastojala predobiti što veću naklonost suprotnog spola i da je, zapravo, bila putena žena, ali ja u to ne mogu vjerovati. U njenoj sobi, na polici, našao sam ove knjige: Tko su bili Grci?, Uvod u teoriju relativiteta, život gospođe Hester Stanhope, Natrag do Metuzalema, Linda Condon, Vlak iz Crewea. Nju su zanimale kultura i suvremena nauka, što dokazuje da je posjedovala vrlo razvijen intelekt. Što se tiče romana Linda Condon i Vlak iz Crewea, oni u izvjesnoj mjeri pokazuju da je gospođa Leidner bila naklonjena tipu nezavisne žene koja se oslobodila muške dominacije. Nju je, čini se, posebno zanimao karakter gospođe Hester Stanhope. Linda Condon je izvanredna studija žene zaljubljene u svoju ljepotu. Natrag do Metuzalema govori nam više o njenu intelektualnom negoli emocionalnom stavu prema životu. Počeo sam polako shvaćati pokojnicu. Zatim sam proučio mišljenja što je o njoj bila stekla njena neposredna okolina, pa je slika gospođe Leidner postajala u mojoj svijesti sve potpunija. Prema kazivanju doktora Reillyja i ostalih, nameće se jasan zaključak da je priroda obdарила gospođu Leidner ne samo ljepotom, nego i zlosretnom moći, koja ponekad prati ljepotu, a može, kao takva, i sama opstojati.

Takve žene izazivaju na svom putu tragične zaplete koji donose nesreću drugima, a katkada i njima samima.

Na temelju svega toga, uvjerio sam se da je gospoda Leidner u velikoj mjeri obožavala samu sebe i da joj je, nadasve, bio užitak da gospodari.

Gdje god bila, morala je biti u središtu pažnje, a svi oko nje, muškarci i žene, morali su priznavati njenu moć. Kod nekih ljudi to je postizala dosta lako. Sestra Leatheran, na primjer, plemenite prirode i sanjarske mašte, bila je odmah očarana i bez sustežanja joj se divila. Međutim, gospoda Leidner je i na drugi način vršila svoj utjecaj: strahom. Kad bi na lak način postigla pobjedu, dala bi maha svojim okrutnim nagonima, ali želim odmah istaknuti da se nije radilo o svjesnoj okrutnosti, već o prirodnoj, nesvjesnoj, kakva je u mačke kad se igra s mišem. Kad bi savjest proradila, bila je u suštini dobra i uvijek spremna na dobra djela. Razumije se, najvažnije je bilo riješiti problem anonimnih pisama. Tko ih je pisao i zašto? Je li ih gospođa Leidner pisala sama sebi? Da bih odgovorio na ovo pitanje, bilo je potrebno vratiti se daleko unazad... do dana prve udaje gospođe Leidner. Odatle zapravo i počinje naše putovanje... Putovanje u život gospođe Leidner. Prije svega, ne zaboravimo da je Louise Leidner prije mnogo godina bila u biti ista onakva kakvu ste je poznavali. U to doba je bila mlada i neobično lijepa, krasila ju je ona božanstvena ljepota koja brzo osvaja i dušu i srce muškaraca... a već tada je bila velika egoistkinja. Takve žene, razumljivo, i ne pomišljaju na udaju. Muškarci ih, doduše, privlače, ali one ne žele nikome pripadati. To su prave La Bel e Dame sans Merci. Usprkos svemu, gospođica Leidner se udala, a možemo mirne duše reći da je njen muž bio ličnost čvrsta karaktera. Kad je saznala za njegovu špijunsku aktivnost, postupila je upravo onako kako je to ispričala sestri Leatheran: prijavila ga je vlastima.

Dopuštam da je njen postupak počivao na psihološkom razlogu. Kazala je sestri Leatheran da je to ušla isključivo iz rodoljubnih i idealističkih pobuda. Ali, poznata je stvar da svi mi rado pronalazimo opravdanje za svoja djela i nagoni im pridajemo što plemenitije

motive! Gospođa Leidner je, možda, vjerovala da sve radi iz rodoljubnih osjećaja, ali sam uvjeren da ju je poticala pritajena želja da se oslobodi svog muža. Mrzila je prevlast muškaraca, nije se mogla pomiriti s činjenicom da nekom pripada, niti da igra podrecienu ulogu. Da bi ponovo izvojštila slobodu, utekla se patriotizmu. Ali, duboko u podsvijesti, izjedao ju je osjećaj krivnje koji će igrati važnu ulogu u njenu budućem životu. Sad izravno dolazimo na, problem anonimnih pisama. Gospođa Leidner je bila vrlo privlačna za muškarce, ali nekoliko puta su i oni nju privukli... Medutim, kad god bi na pomolu bila ljubavna afera, stiglo bi prijeteće pismo koje bi onemogućilo daljnji razvoj događaja. Tko je pisao ta pisma? Frederick Bosner, ili njegov brat William, ili sama gospođa Leidner? Svaka od ovih pretpostavki savršeno pristaje našoj teoriji. čini mi se da je gospođa Leidner bila od onih žena koje su sposobne da pobude u muškarcu žestoku strast koja može prijeći u maniju. Vrlo je vjerojatno da je Fredericku Bosneru njegova supruga Louise značila više od ičeg na svijetu! Jednom ga je bila iznevjerila i nije se usuđivao pred njom otvoreno pojaviti, ali se zarekao da će biti samo njegova ili ničija. Radije će je ubiti nego što će dopustiti da pripada drugome. U drugu ruku, ako je gospođu Leidner toliko odbijala bračna veza, vjerojatno se na taj način branila od napasnika. Ta žena lovac, kad bi jednom pogodila divljač, više nije držala do nje.

Stvorivši oko sebe dramatičnu atmosferu za kojom je toliko žudjela, uskrisila je muža koji se protivi sklapanju braka te je pravila od sebe romantičnu figuru, tragičnu junakinju.

Takvo stanje stvari potrajalo je više od godinu dana. Kad god bi na pomolu bio brak, stiglo bi prijeteće pismo. A sada dolazimo do veoma zanimljive prekretnice. Na scenu stupa doktor Leidner, ali ovoga puta ne stiže nikakvo prijeteće pismo! Ništa je ne prijeći da postane gospođa Leidner.

Tek poslije udaje dobiva jedno pismo. Odmah se moramo upitati: zašto?

Proučimo, jednu za drugom, sve pretpostavke. Ako je gospođa Leidner sama pisala ona pisma, problem se lako rješava: gospođa

Leidner se uistinu željela udati za doktora Leidnera pa to i ostvaruje. Ali, zašto je onda sebi nagisala pismo poslije udaje? Je li njena ljubav za dramatikom bila toliko jaka da joj nije mogla odoljeti? I zašto samo dva pisma? Jer, nakon toga, godinu i pol nije primila nijedno pismo. Sad da razmotrimo drugu pretpostavku. Ako je pisma pisao njen prvi muž, Frederick Bosner (ili njegov brat), zašto se prijeteće pismo pojavilo tek poslije udaje?

Frederick vjerojatno ne bi želio da ona pođe za Leidnera. Zašto je onda nije spriječio kad je dotle već nekoliko puta u tome uspijevao? I zašto je dopustio da se vjenčanje obavi a onda nastavio prijetnjama? Iako ne zadovoljava, odgovor je da se nije mogao ranije usprotiviti ako je bio u zatvoru ili negdje u inozemstvu. Sad ispitajmo pokušaj trovanja plinom.

Nema nikakve osnove da se za to optuži netko izvana, jer su doktor i gospoda Leidner jedine osobe koje su to mogle učiniti. Kako doktor Leidner nije imao nikakva opravdana razloga za takav postupak, ostaje nam jedino da zaključimo da je sama gospoda Leidner to smislila i provela u djelo. Zašto? Nije li joj bilo dosta dramatičnih prizora? Zatim doktor i gospođa Leidner odlaze u inozemstvo i osamnaest mjeseci žive sretno; nikakva prijetnja smrću nije im pomutila mir.

To su pripisivali činjenici što su vješto zameli trag, ali takvo objašnjenje ovdje ne dolazi u obzir. Radi te svrhe, odlazak u inozemstvo nije bio dovoljan, osobito ne u slučaju Leidnerovih. Pa on je vođa arheološke ekspedicije! Da se obratio bilo kojem muzeju u Americi, Frederick Bosner bi odmah dobio njegovu točnu adresu. Čak ako uzmemo da je bio u novčanoj stisci i da nije mogao sam progoniti bračni par, ništa ga ne bi spriječilo da nastavi slati prijeteća, pisma. A, po svemu sudeći, takav manijak sigurno ne bi stao napol puta. Umjesto toga, za njega se čuje tek nakon gotovo dvije godine, kad se opet pojavljuju pisma,. Zašto su pisma počela opet stizati? Na to je pitanje vrlo teško odgovoriti. Mogli bismo, doduše, jednostavno reći da gospodi Leidner još nije bilo dosta dramatike, ali takav me odgovor ne bi u potpunosti zadovoljio. Takav oblik

iživljavanja isuviše je prostački i okrutan za profinjenu ženu kakva je ona bila.

Preostalo mi je jedino da se zadržim na tom pitanju. Nakon zrelog razmišljanja ustanovio sam da se ono može riješiti na tri načina.

Prvo: pisma je pisala sama gospoda Leidner.

Drugo: pisao ih je Frederick Bosner ili mladi William Bosner.

Treće: isprva ih je pisala gospoda Leidner ili njen prvi muž, a zatim su stizala krivotvorena - to jest, pisao ih je netko treći tko je saznao za ranija pisma. Sada moramo proučiti neposrednu okolinu gospođe Leidner.

Najprije sam ispitao stvarne mogućnosti koje je svaki član ekspedicije imao da bi mogao izvršiti zločin. Što se toga tiče, svatko ga je mogao počinuti osim trojice ljudi. Doktor Leidner, prema nepobitnim iskazima svjedoka, nije ni na trenutak napuštao terasu.

Gospodin Carey je bio na radilištu, a gospodin Coleman u Hassaniehu. Ali ti alibiji, dragi moji, nisu tako dobri kao što izgledaju. Tu izuzimam alibi doktora Leidnera, jer je bez ikakve sumnje cijelo vrijeme boravio na terasi i odatle sišao tek sat i četvrt nakon izvršenog ubojstva.

Je li posve sigurno da je gospodin Carey cijelo vrijeme bio na radilištu? I je li Coleman uistinu bio u Hassaniehu u trenutku kada se zločin dogodio?

Bill Coleman pocrveni, otvori usta, ponovo ih zatvori i nelagodno se osvrne oko sebe.

Carey ne promijeni izraz lica. Poirot mirno nastavi:

— Pomišljao sam i na jednu drugu osobu koja bi, po mom dubokom uvjerenju, bila i te kako sposobna da, počini umorstvo, da je imala

dovoljan razlog. To je gospodica Reilly, jer je hrabra, pametna i u izvjesnoj mjeri nemilosrdna.

Kad mi je gospođica Reilly govorila o pokojnici, u šali sam joj rekao kako se nadam da ima dobar alibi. Mislim da je ona bila svjesna neodoljive želje da je ubije. U svakom slučaju, ona mi je glupo i nepotrebno slagala. Rekla mi je da je onog popodneva igrala tenis. Medutim, sutradan sam, iz razgovora s gospodicom Johnson, slučajno saznao da je gospodica Reilly zapravo bila blizu kuće u vrijeme kad se dogodio zločin. Palo mi je na um da bi mi gospodica Reilly, ako nije kriva, mogla pružiti neke korisne obavijesti.

Zastane, a onda mirno zapita:

— Hoćete li nam reći, gospođice Reilly, što ste zapravo vidjeli tog popodneva?

Nije mu odmah odgovorila. Još je gledala kroz prozor, i ne okrećući glave, rekla jasnim i odmjerenim glasom:

— Poslije ručka odjahala sam do iskopina i tamo stigla oko četvrt do dva.

— Jeste li tamo zatekli koga od svojih prijatelja?

— Nisam. Mislim da je na radilištu bio samo arapski nadzornik.

— Ni gospodina Careya nije bilo? - Ni njega.

— Čudno - reče Poirot. - Ni monsieur Verrier ga nije vidio kad je to isto popodne posjetio radilište.

Pogledao je upitno Careya, ali Carey se i ne makne.

— Možete li nam dati kakvo objašnjenje, gospodine Carey?

— Otišao sam se prošetati jer nismo ništa zanimljivo otkopali.

— U kojem pravcu? - Prema rijeci.

— A ne prema kući? - Ne.

— Pretpostavljam da ste čekali nekog tko nije došao - reče gospođica Reilly.

Pogleda je, ali ništa ne reče.

Poirot više nije navaljivao, već se opet obrati djevojci:

— Jeste li vidjeli još šta, mademoiselle?

— Jesam. Nisam bila daleko od kuće kad sam primijetila da kamion ekspedicije stoji u suhom koritu rijeke. To mi se učinilo čudno. Tada sam vidjela gospodina Colemana. Išao je pognute glave kao da nešto traži.

— Čekajte! - uzvikne Coleman. - Ja... Poirot ga prekine autoritativnom gestom.

— Polako. Jeste li mu što rekli, gospotlice Reilly?

— Ne, nisam. - Zašto?

Djevojka polako odgovori:

— Zato što se s vremena na vrijeme oprezno ogledavao... pa sam se neugodno osjećala. Okrenula sam konja i odjahala. Ne vjerujem da me je vidio. Nisam bila jako blizu, a on je bio isuviše zaokupljen onim što je tražio.

— Ma, slušajte - reče Coleman koji više nije mogao šutjeti. - Imam veoma dobro objašnjenje koje vam se, priznajem, opravdano učinilo sumnjivim. U stvari, dan prije spremio sam u džep od kaputa krasan intaljo i posve ga zaboravio odnijeti u odaju za starine. Poslije sam otkrio da ga u džepu više nema... Pomislio sam da sam ga negdje izgubio. Da bih izbjegao eventualne neugodnosti, odlučio sam dobro pretražiti sva mjesta kojima sam prolazio. Bio sam uvjeren da sam ga posijao na putu do radilišta. Žurno sam obavio posao u Hassaniehu, poslao walada u dućan da nešto kupi i rano se vratio.

Sakrio sam autobus na skrovito mjesto i više od sat vremena pomno pretraživao put, ali ništa nisam našao! Napokon sam se popeo u teretnjak i odvezao se kući. Naravno, svi su mislili da sam se upravo vratio iz Hassanieha.

— I niste ih pokušali razuvjeriti? - upita ga Poirot umiljato.

— Pa nisam, jer je u onim okolnostima bilo bolje da šutim, nije li tako?

— Sumnjam - reče Poirot.

— Hajte, molim vas! Ne tražite vruga gdje ga nema... to je moje geslo. Ne možete me okriviti zbog toga. Nisam ni ulazio u dvorište, a ne možete nikog naći tko će reći da me je vidio.

— Da, u tome i jest pateškoća - reče Poirot. - Prema iskazu posluge, nitko nije ulazio u dvorište. Ali, kad čovjek malo bolje pomisli, oni, zapravo, nisu tako rekli. Zakleli su se da nijedan neznanac nije ušao u kuću. Nitko ih nije pitao je li ušao koji član ekspedicije.

— Pitajte ih sada - reče Coleman. - Dam se objesiti da nitko od njih nije vidio ni mene ni Careya.

— Svakako! Oni bi primijetili neznanca, ali bi li primijetili nekog člana ekspedicije? Osoblje prolazi u toku cijelog dana. Teško da sluge primjećuju to njihovo učestalo ulaženje i izlaženje. Držim da je sasvim moguće da su gospodin Carey i gospodin Coleman ulazili a da se sluge toga uopće ne sjećaju.

— Gluposti! - usklikne Coleman. Poirot produži mirno:

— Mislim da bi od vas dvojice gospodin Carey lakše neopažen izišao ili ušao.

Tog jutra gospodin Coleman je otišao u Hassanieh kolima pa se očekivalo da će se njima i vratiti. Da je stigao pješice, sluge bi ga odmah bile primijetile.

— Pa, naravno! - reče Coleman.

Richard Carey podigne glavu i upre svoje tamnoplave oči u Poirotu. - Optužujete li me za umorstvo, monsieur Poirot? - upita.

Naoko je bio posve miran, ali mu se u glasu razabirao prijeteći prizvuk.

Poirot mu se nakloni.

— Zasad vas sve odreda vodim na putovanje... putovanje do istine. Htio sam vam ukazati na jednu činjenicu - da su svi članovi ekspedicije, uključujući tu i sestru Leatheran, zapravo mogli izvršiti zločin. Još ne razmatram pitanje tko od vas nije mogao izvršiti zločin, jer je to sporedna stvar. Istražio sam sredstva i priliku, a zatim motiv. Ustanovio sam da ste svi do jednoga imali motiv!

— Oh, monsieur Poirot! - povikah. - Ja nisam! Pa bila sam ovdje potpuno nepoznata, tek što sam bila došla.

— Eh bien, ma soeur, a nije li to bilo baš ono čega se bojala gospoda Leidner? Nepoznate osobe izvana?

— Ali... ali... pa doktor Reilly je znao sve o meni! On me je i preporučio!

— Što je on zapravo znao o vama? Uglavnom ono što ste mu sami kazali. Već se i prije dogadalo da se varalice preruše u bolničarke.

— Možete pisati bolnici St. Christopher.

— Umirite, se na trenutak sestro! Ne mogu nastaviti istragu dok se ovako prepiremo. Ne kažem da sumnjam na vas, ali morao sam na sve misliti, jer se lako moglo dogoditi da se pod vašim imenom krije netko drugi. Danas se mnogi muškarci uspješno prerušaju u žene. Jedan od njih bi mogao biti i mladi William Bosner.

Došlo mi je da mu pred svima očitam bukvicu. Ja muško prurušeno u ženu?!

Ali namjerno je podigao glas i odlučno nastavio govor tako da sam se predomislila.

— Sada ću biti posve iskren... čak i neugodno iskren, ali to je potrebno.

Iznijet ću svu prljavštinu ove kuće na svjetlo dana. Proučio sam da u tančine dušu svakog od vas. Počnimo od doktora Leidnera. Ubrzo sam se uvjerio da je ljubav koju je osjećao prema svojoj ženi bila jedini smisao njegova života. To je čovjek koga muči i razdire golem jad. Sestru Leatheran sam već spomenuo. Ako je varalica, onda je sjajno odigrala svoju ulogu, ali sklon sam povjerovati da je uistinu ono što kaže da jest... vrlo sposobna bolničarka.

— Baš vam hvala! - ubacih.

— Zatim su mi pažnju privukli gospodin i gospođa Mercado koji su oboje bili vrlo uzrujani i nemirni. Prvo sam uzeo u razmatranje gospođu Mercado. Je li bila sposobna da izvrši ubojstvo i iz kojeg razloga? Gospođa Mercado je fizički veoma krhka. Na prvi pogled nije mi se učinilo vjerojatnim da je mogla imati toliko snage da teškim maljem udari ženu kao što je bila gospođa Leidner. Meciutim, ako je gospođa Leidner tog trenutka klečala, to bi bar u fizičkom pogledu bilo izvedivo. Ima mnogo načina na koje jedna žena može nagovoriti drugu da klekne. Oh, ne emotivnim sredstvima! Na primjer, jedna žena može zavratiti suknju i zamoliti drugu da joj u šav zabode pribadaču, pa ova, ništa ne sluteći, mirno klekne. A motiv? Sestra Leatheran mi je govorila o srditim pogledima što ih je gospođa Mercado upućivala gospođi Leidner. Očito je da je gospodin Mercado brzo bio pokleknuo pred dražima gospođe Leidner. Ali, smatrao sam da rješenje tajne ne leži u ljubomori. Bio sam uvjeren da se gospođa Leidner nije ni najmanje zanimala za gospodina Mercada... i da je gospođa Mercado svakako bila svjesna te činje. Možda je jednog trenutka bila bijesna na nju, ali da jedna žena postane ubojica potreban je mnogo dublji razlog.

Osim toga, gospođa Mercado se uglavnom materinski odnosila prema svom mužu. Po načinu kako ga je gledala, shvatio sam da ga

ne samo voli, već da bi se za nj borila i zubima i noktima, štoviše, to je namjeravala i učiniti.

Bila je neprestano na oprezu i osjećala je nemir, ali se nije bojala za sebe, već za njega. Proučivši dobro gospodina Mercada, vrlo sam lako pogodio što ga tišti. Uz pomoć jednog lukavstva utvrdio sam točnost svojih pretpostavki. Gospodin Mercado uživa droge... i to u velikim količinama.

Mislim da ne treba posebno isticati kako dugo uživanje droga dovodi do otupljena moralnog osjećaja. Pod utjecajem droge, čovjek čini stvari na koje ne bi bio i u snu pomislio prije nego što je zaglibio u to zlo. Ponekad čovjek izvrši ubojstvo, ali je teško ustanoviti je li potpuno odgovoran za svoje djelo ili nije. U tom pogledu, zakoni u svim zemljama nisu uvijek isti.

Zajednička crta svih robova opojnih droga je lažno povjerenje u svoje sposobnosti. Pomišljao sam i na to da je u prošlosti gospodina Mercada postojao neki sramni skandal, ili možda čak i zločin, koji je njegova supruga uspjela prikriti. Usprkos tome, njegova je karijera visila o niti. Da se pročulo za taj nemio slučaj, gospodin Mercado bi bio propao. Njegova je žena uvijek bila budna, ali je morala računati s gospođom Leidner koja je bila vrlo inteligentna, a uživala je gospodariti. Moglo se dogoditi da joj se čak i takvo bijedno stvorenje povjeri, što bi samo pogodovalo njenoj neobičnoj prirodi da sazna tajnu čije bi otkrivanje moglo dovesti do katastrofalnih posljedica. Eto, to je mogući povod za ubojstvo koji su imali supruzi Mercado. Da bi zaštitila svog muža, uvjeren sam da gospođa Mercado ne bi prezala ni od čega! U toku onih deset minuta dok je dvorište bilo prazno, i jedno i drugo imali su dosta vremena da učine što hoće.

Gospođa Mercado poviče: - To je laž!

Poirot prijeđe preko njenih riječi.

— Tada sam se pozabavio gospođicom Johnson. Je li ona bila sposobna da počini zločin? Mislim da jest. Bila je osoba čelične volje i znala je vladati sobom. Takvi ljudi stalno potiskuju svoje osjećaje,

ali jednog dana brana se ipak sruši! Međutim, ako je gospođica Johnson izvršila ubojstvo, motiv je mogao biti jedino doktor Leidner. Da je kojim slučajem zaključila da gospoda Leidner pogubno djeluje na svog muža, potajna ljubomora što je duboko u njoj tinjala, mogla je naglo izbiti i uzeti maha kad bi joj se za to ukazala povoljna prilika. Da, gospođica Johnson je doista mogla biti ubojica.

Sada su na redu tri mladića. Najprije Carl Reiter. Da je kojim slučajem jedan od članova ekspedicije bio William Bosner, na Reitera bi najprije pala sumnja. U tom slučaju, trebalo bi mu čestitati na zaista sjajnoj glumi!

Ali, ako je bio samo Carl Reiter, kakav bi razlog imao da izvrši zločin? S gledišta gospode Leidner, Carl Reiter nije bio osobito zanimljiv, jer je predstavljao lak plijen. Bio je spreman da joj se odmah smjerno baci pred noge. Gospoda Leidner je prezirala slijepo obožavanje, a zna se da takvo puzavo ponašanje gotovo uvijek pobucuje u žena najniže nagone. Gospođa Leidner je s Carlom Reiterom namjerno postupala obratno: ovdje bockanje, ondje ubod u živac. Pretvorila je život jadnog mladića u pravi pakao.

Poirot iznenada prekine svoje izlaganje i obrati se mladiću očinskim tonom:

— Mon ami, neka vam ovo posluži kao pouka. Vi ste muškarac i zato se ponašajte kao muškarac! Protivno je ljudskoj prirodi da se ponižava. Žene i priroda reaguju na gotovo isti način! Upamtite da je bolje baciti ženi najveći tanjur u glavu, nego se uvijati kao crv kad vas pogleda! - Napustivši povjerljivi ton, iznova zauze pozu predavača. - Je li Carla Reitera mučila u tolikoj mjeri da je odlučio da joj se osveti ubojstvom? Patnja često nagoni ljude na čudne postupke. Zamalo pa da povjerujem u takvu mogućnost!

Zatim slijedi William Coleman. Njegovo vladanje, prema izjavi gospođice Reilly, u svakom je slučaju sumnjivo. Ako je on ubojica, znači da se iza njegove vesele naravi krije William Bosner. Ne vjerujem da William Coleman koga poznajemo posjeduje čud

ubojice. Možda se njegove mane očituju u drugom pravcu. Eh, možda bi nam sestra Leatheran mogla u tome pomoći?

Da mi je znati kako me je pročitao? A bila sam posve uvjereni da mi lice ne odaje misli.

— Nije to bogzna što - rekoš oklijevajući. Ali, ako valja kazati svu istinu, onda priznajem da mi je gospodin Coleman jednom rekao da bi bio dobar krivotvoritelj.

— Dobra primjedba - reče Poirot. - Dakle, ako je slučajno našao koje od onih prijetećih pisama, mogao je bez poteškoća oponašati rukopis tog pisma.

— Gle, gle - reče Coleman - pa to miriše na namještaljku!

Poirot glatko nastavi:

— Što se tiče pitanja je li on William Bosner ili nije, to je teško utvrditi, ali, budući da je Coleman svojevremeno govorio o skrbniku, a ne o ocu, ni tu pretpostavku ne smijemo potpuno zabaciti.

— Kakva bljezgarija! - reče Coleman. - Nije mi jasno zašto svi tako pobožno slušate ovog frajera.

— Od trojice mladića ostaje još samo gospodin Emmott - nastavi Poirot. - I u njemu se može kriti ličnost Williama Bosnera. Bez obzira koji su ga osobni razlozi mogli navesti da ubije gospodu Leidner, odmah sam shvatio da to ni na koji način neću moći od njega saznati. Uporno je šutio i nisam imao ni najmanje prilike da ga izazovem ili varkom natjeram da se oda. Od svih članova ekspedicije, on je jedini o karakteru gospođe Leidner dao posve nepristranu ocjenu. Mislim da je od samog početka pravilno sudio o njoj, ali nisam mogao utvrditi kako ga se doimala. Pretpostavljam da je nju takvo njegovo držanje uveliko dražilo i ljutilo. Čini mi se da je od svih članova ekspedicije, što se tiče karaktera i sposobnosti, gospodin Emmott bio najpodesnija ličnost da izvrši smišljeno i pravovremeno ubojstvo.

Emmott prvi put podigne pogled sa svojih cipela.

— Hvala vam - reče.

Po njegovu glasu moglo se zaključiti da ga je ovo sve skupa počelo zabavljati.

— Dvojica posljednjih na mom popisu su Richard Carey i otac Lavigny.

Prema svjedočenju sestre Leatheran i ostalih, Carey i gospoda Leidner nisu se najbolje slagali, ali su svim silama nastojali da se međusobno pristojno vladaju. Meciutim, gospođca Reilly mi je iznijela posve različito tumačenje njihova ukočena držanja. Odmah sam uvidio da je objašnjenje gospođice Reilly ispravno. Svoje sam uvjerenje učvrstio kad sam Careya naveo da mi se lakomisleno i prenagljeno povjeri. To nije bilo teško jer sam vidio da je u stanju velike nervne napetosti. Zapravo je bio - i još je - na rubu potpunog živčanog sloma. Čovjek koji pati do krajnjih granica svoje izdržljivosti, malo kad pruža jak otpor. Uskora je Careyev otpor potpuno popustio pa mi je s velikom iskrenošću, u koju nijednog trenutka nisam posumnjao, priznao da mrzi gospođu Leidner. Nema sumnje da je govorio istinu, stvarno ju je mrzio - ali zašto? Već sam govorio o kobnim ženama, ali postoje i muškarci koji posjeduju neodoljivu moć te bez najmanjeg napora osvajaju žene. U današnje vrijeme taj dar nazivaju le sex appeal, a Carey ga je imao u izobilju. Odan svom prijatelju i poslodavcu, gradio se da je ravnodušan prema dražima gospođe Leidner. To njoj nije bilo po volji jer je poštopoto morala gospodariti, pa je odlučila da osvoji Richarda Careya. Ali, po mom mišljenju, dogodilo se nešto sasvim nepredvideno: prvi put u životu gospoda Leidner je postala žrtvom ne obuzdane strasti i ozbiljno se zaljubila, u Richarda Careya. A on... on joj se nije mogao oduprijeti. U tome leži razlog njegovoj velikoj živčanoj napetosti zbog koje toliko pati. Razdirale su ga dvije suprotne strasti: i volio je i mrzio Louisu Leidner. Mrzio ju je što je potkopala njegovu odanost prijatelju.

Nema veće mržnje od one kad usud natjera čovjeka da voli neku ženu protiv svoje volje. Uvjerljiviji motiv od ovoga meni ne treba. Uvjeren sam da je Careya, u izvjesnim trenucima, spopadala opravdana želja da svom snagom svojih mišića udari ono divno lice koje ga je toliko bilo opčinilo. Od samog početka vjerovao sam da je ubojstvo Louise Leidner zapravo crime passionnel^[17] a u gospodinu Careyu sam vidio idealnog počinitelja za takvu vrstu zločina. Ostaje još jedan kandidat za titulu ubojice - otac Lavigny.

Taj kreposni fratar odmah mi je privukao pažnju zbog toga što je između njegova opisa neznanca koji je gledao kroz prozor, i onoga što nam je dala sestra Leatheran, postojalo potpuno protuslovlje. Općenito uzevši, među svim iskazima koje su dali pojedini svjedoci postoji malo nesuglasje, ali ovo upravo udara u oči. Otac Lavigny posebno je isticao karakterističnu manu tog čovjeka - njegovu škiljavost - koja nam je trebala olakšati utvrđivanje njegova identiteta. Uskoro se pokazalo da opis sestre Leatheran odgovara gotovo na dlaku, a to se nikako ne bi moglo reći za opis oca Lavignyja. Činilo se kao da nas je otac Lavigny namjerno htio zavesti u bludnju... Kao da nije htio da uhvatimo tog čovjeka. U tom slučaju, morao je nešto znati o toj misterioznoj osobi. Vidjeli su ga kako razgovara s tim čovjekom, ali zasad još ništa ne znamo o čemu su razgovarali, osim onog što nam je sam kazao. Što je radio taj Iračanin kad su ga vidjeli sestra Leatheran i gospoda Leidner? Zavirivao je kroz prozor gospođe Leidner, mislile su, ali sam shvatio da se moglo raditi i o prozoru odaje za starine kada sam otišao i stao na mjesto odakle su ga one bile vidjele. Iduće noći došlo je do uzbune: netko se bio ušuljao u odaju za starine. Međutim, utvrđeno je da ništa ne manjka. Zanimljiva je pojedinost da je doktor Leidner, kad je došao u odaju, tamo zatekao oca Lavignyja.

Ovaj mu je ispričao kako je vidio neku svjetlost, ali to su opet bile samo njegove riječi koje nitko nije mogao provjeriti. Taj me je redovnik počeo zanimati. Dan ranije, kad sam bio iznio pretpostavku da bi otac Lavigny mogao biti Frederick Bosner, doktor Leidner ju je glasno odbacio kao neosnovanu. Rekao je da je otac Lavigny vrlo poznat naučenjak. Iznosim novu pretpostavku da je Frederick

Basner, koji je imao pred sobom gotovo dvadeset godina vremena, napravio novu karijeru pod lažnim imenom i postao poznati naučenjak! Uza sve to, ne vjerujem da je proveo sve to vrijeme u pobožnom društvu. Sinulo mi je mnogo jednostavnije rješenje.

Je li itko od članova ekspedicije poznavao oca Lavignyja po viđenju prije nego što je došao ovamo? Nije. Zašto onda to ne bi bio netko drugi tko se predstavlja kao čestiti fratar? Ustanovio sam da je jedan brzojav poslan u Kartagu doktoru Byrdu koji je trebalo da sudjeluje u ekspediciji, ali nije mogao zbog iznenadne bolesti. Ima li što lakše nego spriječiti odlazak jednog brzojava? Što se tiče posla, u ekspediciji nije bilo nijednog drugag paleografa. Okretan se čovjek, čak i s površnim znanjem, može tu lako snaći. Do sada je vrlo mali broj pločica pronaden a, kako čujem, prijevodi otkrivenih tekstova koje je obavio otac Lavigny ocijenjeni su veoma nepovoljno.

Sve je upućivalo na to da je otac Lavigny varalica. Ali, je li Frederick Bosner? U to nisam mogao vjerovati i istinu je trebalo tražiti na posve drugoj strani. Vodio sam dug razgovor s ocem Lavignyjem. Kao dobar katolik, poznajem mnogo katolika i članova vjerskih društava i, čim sam ugledao oca Lavignyja, instinktivno sam osjetio da se ne radi o pravom fratru. Ali, učinio mi se odnekud poznat, i to u posve drugom svojstvu.

Često sam imao posla s ljudima njegova kova, ali ti ljudi nisu bili članovi nikakve vjerske zajednice. Daleko od toga! Razaslao sam brzojave. Zatim me je sestra Leatheran, iako nesvjesno, uputila na vrlo važan trag. Dok smo pregledavali zlatni nakit u odaji za starine, spomenula mi je neku mrlju od voska koju je bila pronašla na jednom zlatnom peharu. Upitao sam je: »Od voska?«, a otac Lavigny je ponovio: »Od voska?« Ton njegova glasa bio mi je dovoljan! U tren oka sam pogodio što on tu, zapravo, radi.

Poirot ušuti na trenutak, a onda se izravno obrati doktoru Leidneru:

— Moram vam, na žalost, reći, monsieur, da zlatni pehar, zlatni bodež, zlatne ukosnice i neki drugi predmeti u odaji za starine nisu originalni primjerci koje ste vi pronašli, već vrlo vješto izradene

krivotvorine. Iz ovog brzojava što sam ga upravo primio kao odgovor na moje ranije brzojave, saznajem da otac Lavigny nije nitko drugi nego Raoul Menier, jedan od najpoznatijih lopova za kojim traga francuska policija.

Specijalizirao se za krađe objets d'art^[18] po muzejima, i udružio se s Alijem Yusufom, Poluturčinom, prvorazrednim zlatarskim majstorom. Za Meniera smo prvi put saznali kad je otkriveno nekoliko krivotvorina u Louvreu.

Ustanovljeno je da su neki poznati arheolozi, koje direktor muzeja nije osobno poznao, imali u rukama spomenute muzejske predmete prilikom njihova posjeta Louvreu. U toku istrage ti ugledni arheolozi izjavili su da u navedeno vrijeme nisu bili u Louvreu! Saznao sam da se Menier nalazio u Tunisu, gdje je namjeravao izvršiti krađu u jednom samostanu, u trenutku kad je stigao vaš brzojav. Otac Lavigny, koji se tada razbolio, bio je prinuden da odbije vašu ponudu, ali se Menier nekako dokopao njegova brzojava i zamijenio ga svojim, kojim prihvaća ponudu.

Nije se morao ničeg bojati, čak ako redovnici i pročitaju u nekim novinama (što je malo vjerojatno) da se otac Lavigny nalazi u Iraku, pomislit će da su novine loše obaviještene, što nije rijedak slučaj. Menier i njegov suradnik stigli su. Ovog posljednjeg vidjeli su u trenutku kad je izvidao izvana gdje se nalazi odaja za starine. Otac Lavigny je uzimao otiske u vosku, prema kojima je, kasnije; Ali pravio vješte krivotvorine. Uvijek se nadu sakupljača, starina. koji rado plaćaju dobru cijenu za izvorne antikvitete a da ne postavljaju neugodna pitanja. Otac Lavigny je najradije noću zamjenjivao lažne antikvitete pravima. A to je, jamačno, radio i kad ga je gospođa Leidner čula i dala znak za uzbunu. što da radi? Odmah je izmislio priču kako je vidio svjetlo u odaji za starine. Toga puta je, kako vi kažete, »jeftino prošao«, ali gospođa Leidner nije bila budala. Vjerojatno se sjećala traga voska što ga je bila primijetila te je odatle izvukla zaključke. Ako je doista tako, što da radi? Nije li bilo dans son caractre^[19] da ništa odmah ne poduzme, već da čeka i povremenim aluzijama ubija u mozak oca Lavignyja? Ona mu je dala

na znanje da samo sumnja u njega, ali da ne zna sigurno. To je vrlo opasna igra, ali je ona uživala u opasnim igrama. Možda ju je predugo igrala tako da je otac Lavigny spoznao istinu i udario je prije nego što je proniknula u njegove namjere. Otac Lavigny je Raoul Menier... lopov. Je li i ubojica?

Foirot se ushoda po sobi. Izvadi rupčić, obriše čelo i onda opet nastavi:

— To je ishod mog istraživanja. Naveo sam osam mogućih ubojica, ali još ne znam tko je onaj pravi. Međutim, ubijanje postaje navika. Tko jednom ubije, opet će ubijati. Svojim drugim ubojstvom, ubojica mi je sam uletio u ruke. Cijelo sam vrijeme imao na umu činjenicu da netko od vas... možda nešto zna o ubojici ali to taji. U tom slučaju, ta je osoba bila u velikoj opasnosti. Najviše sam se bojao za sigurnost sestre Leatheran da, onako energična, okretna i radoznala duha, ne sazna više nego što smije. Kao što svi znate, dogodio se i drugi zločin, ali žrtva nije bila sestra Leatheran, nego gospodica Johnson. Radujem se pri pomisli da sam do ispravnog rješenja došao zdravim rasuđivanjem, ali priznajem da mi je smrt gospođice Johnson dosta pomogla u tome. Dakle, jednu sumnjivu osobu na mom popisu... gospođicu Johnson... mogu precrtati... jer nijednog trenutka nisam uzeo u obzir pretpostavku o samoubojstvu. Razmotrimo sada sve činjenice koje se odnose na drugo umorstvo.

Činjenica broj jedan: u nedjelju uvečer, sestra Leatheran nalazi gospođicu Johnson u suzama, a te iste večeri gospođica Johnson spaljuje dio pisma za koje je sestra vjerovala da je pisano istim rukopisom kao i anonimna pisma.

Činjenica broj dva: sestra Leatheran zatekla je gospođicu Johnson uvečer uoči njene smrti kako stoji na terasi u stanju koje je sestra opisala kao „neopisiv užas“. Kad ju je sestra upitala što joj je, ona odgovara: Vidjela sam kako čovjek može ući izvana... a da ga nitko ne primijeti«. Nije ništa više rekla. Upravo tada otac Lavigny prolazi kroz dvorište, a Reiter stoji na pragu fotografskog studija. činjenica broj tri: gospođica Johnson umire, a jedine riječi koje je u svojim posljednjim trenucima mogla izgovoriti bile su: »Prozor..., prozor...«

To su činjenice, a ovo su problemi koje valja riješiti: tko je pisao pisma? što je gospodica Johnson vidjela s terase? Što je mislila kad je rekla: »Prozor... prozor ....? Eh bien, razmotrimo sada drugi problem kao najlakši. Sa sestrom Leatheran popeo sam se na terasu i stao na isto ono mjesto gdje je stajala i gospodica Johnson. Odatle je vidjela dvorište, nadsvođen ulaz, sjevernu stranu zgrade i dva člana ekspedicije. Jesu li se njene riječi odnosile na Reitera ili na oca Lavignyja? Gotovo odmah mi je sinulo prihvatljivo objašnjenje. Ako je neka strana osoba ušla izvana u kuću, to je mogla učiniti samo prerusena. A postojala je samo jedna osoba čija je vanjština bila prikladna za takvu glumu - otac Lavigny! S tropskim šljemom na glavi, s crnim očalima protiv sunca, crnom bradom i dugačkom haljom, stranac je mogao ući na glavni ulaz a da poslugi ništa ne posumnja. Je li to bilo ono što je htjela reći gospodica Johnson? Ili je pošla dalje i ustanovila da se pod haljom oca Lavignyja krije varalica? Na temelju svega što sam već znao o ocu Lavignyju, bio sam sklon pomisliti da sam riješio zagonetku i da je Raoul Menier ubojica. Ubio je gospođu Leidner da je ušutka na vrijeme.

Zatim mu je jedna druga osoba dala na znanje da je proniknula u njegovu tajnu, pa je i nju morao ukloniti. I time se sve objašnjava! Drugo ubojstvo, bijeg oca Lavignyja... bez halje i brade (on i njegov prijatelj vjerojatno sada jure kroz Siriju s urednim pasošima kao trgovački putnici), i kameni žrvanj umrljan krvlju koji je bio podmetnuo po krevet gospodice Johnson.

...Kao što rekoh, bio sam gotovo zadovoljan... ali ne do kraja jer pravo rješenje mora sve objasniti, a dosad ipak nije bilo tako. Na primjer, nisu objašnjene riječi: »Prozor, prozor«, koje je izgovorila gospodica Johnson dok je umirala, ni njen napad plača zbog pisma, ni njeno duševno stanje dok je stajala na terasi, pa ni njeno odbijanje da kaže sestri Leatheran što je tada znala ili sumnjala. Ovakvo rješenje slaže se s činjenicama samo prividno, naoko, dok je psihološka strana problema ostala neriješena. Dok sam tako stajao na terasi i u glavi premetao te tri činjenice: pisma, terasa, prozor, progledao sam... i vidio ono isto što je vidjela gospodica Johnson! A ono što sam vidio, ovog puta mi je sve objasnilo!

28. Na kraju putovanja

Poirot pogleda oko sebe. Sve su oči bile uprte u njega. Bilo je nastalo izvjesno olakšanje... popuštanje napetosti. Ali opet zavlada tjeskoba.

U zraku se osjećalo da će se nešto neočekivano dogoditi... nešto...

Poirot mirnim i odmjerenim glasom nastavi: - Pisma, terasa, prozor... Da, sve se objasnilo, sve je došlo na svoje mjesto. Malo prije sam kazao da su trojica imali alibi u času izvršenja umorstva. Dokazao sam da su dva alibija slaba, a onda sam uvidio da sam u velikoj zabludi jer ni treći ne valja. Ne samo što je doktor Leidner mogao izvršiti zločin, nego sam uvjeren da ga je i izvršio.

Zavlada tišina puna pometnje i neizvjesnosti. Doktor Leidner ništa ne reče.

Činilo se da još luta u nekom dalekom svijetu. Međutim, David Emmott se nelagodno uzvrpolji i reče:

— Ne znam što mislite time reći, monsieur Poirot. Kazao sam vam da doktor Leidner uopće nije napuštao terasu sve do Letvrt do tri. To je živa istina, kunem vam se. Ja ne lažem. Bilo bi posve nemoguće da to uradi a da ga ja ne primijetim.

Poirot klimne glavom:

— Ma, vjerujem vam. Doktor Leidner nije napuštao terasu - to je nepobitna činjenica. Ali ono što sam vidio i što je gospođica Johnson vidjela, jest to da je doktor Leidner mogao ubiti svoju ženu i ne napuštajući terasu.

Svi iskolačismo oči.

— Prozor - poviče Poirot. Njen prozor! Eto, to sam shvatio, baš kao što je shvatila i gospođica Johnson. Njen je prozor bio neposredno ispod terase, ali ne s dvorišne nego s vanjske strane. A doktor Leidner je posve sam bio gore gdje ga nijedan svjedok nije promatrao što radi. Teški kameni žrvnjevi bili su mu gore, nadohvat ruke. Sve je bilo sasvim jednostavno...

Pod uvjetom da ubojica ima vremena da Premjesti mrtvacu prije nego što ga drugi budu vidjeli. Eh, to je krasno... Nevjerojatno jednostavno!

Poslušajte... Dogodilo se to ovako: Doktor Leidner radi na terasi oko razvrstavanja ćupova. Poziva vas da dođete gore, gospodine Emmotte, i dok s vama razgovara, primjećuje da se dječak, prema svom običaju, koristi vašom odsutnošću, napušta posao i izlazi iz dvorišta. Zadržava vas desetak minuta, zatim vas pušta da siđete i, čim ste stigli i počeli dozivati dječaka, izvodi svoj plan. Vadi iz džepa masku od plastelina, kojom je već bio plašio svoju ženu, i spušta je na uzici preko ograde dok ne udari o prozor njegove žene. Imajte na umu da je to vanjski prozor koji gleda na polje, a ne na dvorište. Gospoda Leidner leži u polusnu... mirna i sretna.

Odjednom maska počinje udarati o prozor i privlači joj pažnju. Međutim, nije sumrak kao ranije, nego bijeli dan pa se uopće ne plaši, jer tek sada uviđa o čemu se radi: o neslanoj šali! Ne boji se, ali je gnjevna i radi ono što bi svaka druga žena na njenu mjestu, skače s kreveta, otvara prozor, gura glavu kroz rešetke i okreće je uvis, prema terasi, da vidi tko to s njom zbija šalu. Doktor Leidner čeka spreman. U ruci drži težak žrvanj i u najpovoljnijem trenutku ispušta ga. Izustivši slab krik (čula ga je gospođica Johnson), gospoda Leidner se ruši na prostirač ispred prozora. U žrvnju je bila rupa i kroz nju je doktor Leidner prethodno bio provukao konopac.

Preostalo mu je još da ga povuče i vrati žrvanj na svoje mjesto. Stavio ga je među ostale predmete iste vrste što su se nalazili na terasi, ali je pazio da stranu umrljanu krvlju okrene dolje. Potom je nastavio raditi još čitav sat do trenutka za koji je vjerovao da je najpogodniji za izvršenje drugog čina. Silazi niza stube, razgovara s

gospodinom Emmottom i sestrom Leatheran, prolazi kroz dvorište i ulazi u sobu svoje žene. Evo kako je sam objasnio svoju aktivnost u sobi čim je u nju stupio: Vidio sam tijelo svoje žene sklupčano pokraj kreveta. Na trenutak sam ostao kao oduzet i nesposoban da se pomaknem. Napokon sam se pokrenuo, kleknuo pored nje i podigao joj glavu. Vidio sam da je mrtva ...Zatim sam ustao...

"Osjećao sam se kao pijan. Uspio sam doći do vrata i povikati...

— Potpuno prihvatljiv prikaz čovjeka obuzeta bolom, ali poslušajte kako ja zamišljam istinu. Doktor Leidner je ušao u sobu, požurio se do prozora i, pošto je navukao rukavice, zatvorio ga i zakvačio, podigao je tijelo svoje žene i prenio ga na mjesto između kreveta i vrata. Zatim je primijetio mrlju krvi na prostiraču pored prozora. Nije ga mogao zamijeniti drugim prostiračem jer su bili različite veličine, ali je uradio ono što je mislio da je najbolje: stavio je zakrvavljen prostirač ispred urnivaonika, a onaj što se nalazio ispred umivaonika do prozora. Ako netko primijeti mrlju, povezat će je s umivaonikom, a ne s prozorom... što je neobično važno.

Ništa nije smjelo upućivati na to da je prozor odigrao glavnu ulogu u ovoj tragediji. Zatim odlazi do vrata, poprima držanje uciviljenog supruga, što mu, vjerujem, i nije bilo teško jer je uistinu volio svoju ženu.

— Zaboga, čovječe - poviče doktor Really nestrpljivo - ako ju je volio, zašto ju je onda ubio? Gdje je tu motiv? Što šutite, Leidneru? Recite mu da je lud!

Doktor Leidner ništa ne odgovori niti se pomakne.

Poirot reče:

— Nisam li vam odmah na početku rekao da je ovo crime passionnel? Zašto joj je njen prvi muž prijetio smrću? Zato što ju je volio. I, kao što vidite, svoju je prijetnju proveo u djelo. Mais oui... mais oui... čim sam shvatio da je doktor Leidner ubojica, sve je došlo

na svoje mjesto. Još jednom započinjem svoje putovanje iz početka... Prvi brak gospode Leidner...

Prijeteća pisma... Drugi brak... Pisma je sprečavaju da se uda za drugog čovjeka, ali je ne sprečavaju da ode za doktora Leidnera. Kako je sve to jednostavno ako je doktor Leidner uistinu Frederick Bosner.

Podimo još jednom na put... Ali ovaj put pod pretpostavkom da je riječ o Fredericku Bosneru. Ponajprije, on voli Louisu strastvenom ljubavlju kakvu može pobuditi samo žena njene vrste. Ona ga izdaje. Osuđuju ga na smrt.

On bježi. Doživljava željezničku nesreću, ali izvlači živu glavu i pojavljuje se kao nova ličnost... postaje mladi švedski arheolog Eric Leidner. Pravi Leidner, čije je truplo užasno iznakaženo u nesreći, sahranjen je kao Frederick Bosner. Kakav je stav ovog novog Leidnera prema ženi koja ga je svojevoljno poslala u smrt? Da odmah istaknemo ono najvažnije, on je još voli. Daje se na posao da otpočne nov život. To je čovjek velikih umnih sposobnosti, posao mu odgovara i ide od ruke. Međutim, nikad ne zaboravlja veliku strast svog života. Prati svaki pokret svoje supruge.

Čvrsto je odlučio: ona nikad neće pripadati drugome, već samo njemu.

(Sjetite se kako ga je gospoda Leidner opisala sesiri Leatheran: ljubazan, drag, ali i nemilosrdan.)

Kad god je smatrao za potrebno, slao joj je pismo. Oponaša neke osobine njena rukopisa, za slučaj da se ona odluči odnijeti ih na policiju. Danas se često događa da žene same sebi pišu uzbudljiva pisma, pa bi policija na temelju sličnosti rukopisa ubrzo došla do određenog zaključka. U isto vrijeme, još je drži u nedoumici u pogledu svoje smrti, je li živ ili nije. I na koncu, poslije mnogo godina, smatra da je kucnuo njegov čas: ponovo se javlja u njezinu životu. Sve teče u najboljem redu. Njegova žena uopće ne sumnja u njegov identitet. Ugledan je čovjek. Nekadašnji stasit i pristao mladić sad je

čovjek srednjih godina, povijenih ramena i duge brade. I sve je opet kao i nekad: Frederick snažno utječe na Louisu a ona po drugi put pristaje da se uda za njega. I nikakvo pismo ne dolazi da spriječi sklapanje njihova braka. Ali kasnije pismo ipak stáže. Zašto? Po mom mišljenju, doktor Leidner nije htio ništa riskirati. Bliskost njihove veze mogla bi probuditi stare uspomene. Jednom zasvagda, želi stvoriti kod nje dojam da su Eric Leidner i Frederick Bosner dvije različite osobe i da prijeteća, pisma dolaze od prvog muža zbog njena drugog muža. Onda slijedi ona djetinjasta agrarija trovanja plinom... koju je, naravno, izveo doktor Leidner s istom namjerom. Poslije toga je zadovoljan i više nije potrebno da šalje pisma. Sad se mogu vratiti mirnom i sretnom životu.

Međutim, dvije godine kasnije, pisma se opet pojavljuju. Zašto? Eh bien, mislim da znam razlog; zato što su prijeteće koje su sadržavala ta pisma uvek bile ozbiljne prijeteće. (Zbog toga je gospoda Leidner i živjela u vječitu strahu, jer je dobro poznavala Frederickovu u isto vrijeme blagu i okrutnu narav). Ako pripadne kojem drugom čovjeku, ubit će je, a podala se Richardu Careyu. I pošto je saznao za njihovu vezu, doktor Leidner hladnokrvno i mirno smišlja kako će je ubiti. Shvaćate li sada važnost uloge koju je trebalo da odigra sestra Leatheran? Taj nepojmljivi postupak doktora Leidnera da ženi uzme bolničarku, isprva me je iznenadio, ali sam ga ipak dokučio. Bilo je neobično važno da pouzdan svjedok, sa stručnim znanjem, nepobitno utvrdi da je gospoda Leidner bila mrtva već više od sat vremena od trenutka kad je njeno truplo pronadeno... što će reći da je ubijena baš onda kad je njen muž radio na terasi, što svi mogu potvrditi pod zakletvom. Mogao bi netko posumnjati da ju je on ubio kad je ušao u njenu sobu i našao truplo... Ali to uopće ne dolazi u obzir ako izučena bolničarka odlučno potvrdi da je smrt nastupala sat ranije. Još valja objasniti onu neobičnu atmosferu punu napetosti i tjeskobe što je ove godine tištala članove ekspedicije. Nijednog trenutka nisam to pripisivao isključivo utjecaju gospode Leidner. Poznato je da je među članovima ekspedicije vladalo veliko drugarstvo. Ja mislim da je raspoloženje svake družine najuže povezano s utjecajem njena šefa. I pored svoje blage ćudi, doktor Leidner je bio snažna ličnost. Zahvaljujući njegovu taktu, razumnom

i pametnom postupanju s ljudima, vladala je ona sretna atmosfera sve do prije godinu dana. Ako je, dakle, došlo do kakve promjene, krivnja leži na rukovodiocu, to jest na doktoru Leidneru.

Doktor Leidner, a ne njegova supruga, bio je odgovoran za onakvo stanje napetosti i nelagodnosti. Nije nikakvo čudo što osoblje nije znalo pravi razlog tome. Ljubazan i blag, doktor Leidner, naoko uvijek isti, samo je igrao svoju ulogu. Zapravo je bio fanatik opsjednut mišlju o ubojstvu. Sad ćemo prijeći na drugi zločin... zločin izvršen nad gospođicom Johnson.

Sređujući papire u uredu doktora Leidnera (posao koji je dragovoljno bila preuzela na sebe u nastojanju da radi nešto korisno), mora da je ona pronašla koncept za jedno anonimno pismo. To ju je otkriće iz temelja potreslo! Doktor Leidner smišljeno zastrašuje svoju ženu! Ona to još ne može shvatiti, ali je zbog toga sva očajna. Baš tada je sestra Leatheran zatječe kako plače. Ne vjerujem da je tog trenutka posumnjala da je doktor Leidner ubojica, ali pokusi koje sam obavio u sobama gospode Leidner i oca Lavignyja nisu joj izmakli pažnji. Shvatila je da je prozor u sobi gospode Leidner morao biti otvoren, a ne zatvoren, ako je uistinu čula njen krik. Ona još ne pridaje neku veću važnost toj činjenici, ali ju je upamtila. Mozak joj rada grozničavom brzinom... utirući put do istine.

Možda je što spomenula doktoru Leidneru o tim pismima, a on je shvatio i iz straha izmijenio držanje prema njoj. Međutim, doktor Leidner nije mogao ubiti svoju ženu jer je cijelo vrijeme bio na terasi! I onda, jedne večeri, dok je i sama stajala na terasi i mozgala o tome, istina ju je zgodila poput munje. Gospođa Leidner je bila ubijena odande, s terase, kad je otvorila prozor. Upravo tog trenutka naišla je sestra Leatheran. Ali ubrzo stara ljubav prema doktoru Leidneru obuzela ju je te se poslužila varkom.

Sestra Leatheran nije smjela saznati za njeno užasno otkriće. Namjerno je gledala u suprotnom pravcu (prema dvorištu) i kazala nekoliko riječi koje su joj pale na pamet kad je ugledala oca Lavignyja koji je u tom času prolazio kroz dvorište. Odbila je da što više kaže. Trebalo joj je vremena da o svemu razmisli. A doktor

Leidner, koji ju je neprekidno pratio sa zebnjom u srcu, konačno je shvatio da ona zna istinu. Nije bila žena koja je mogla od njega skrivati svoj užas i uznemirenost. Istina je da ga dotad nije bila izdala..., ali pitanje je dokle bi mogao računati na njenu šutnju.

Ubijanje postaje navika. Te noći on zamjenjuje njenu čašu vode čašom solne kiseline u nadi da će svatko pomisliti da se radi o samoubojstvu.

Postoji čak mogućnost da je optuže za prvo ubojstvo koje će vjerojatno pripisati njenoj grižnji savjesti. Da bi tu pretpostavku učinio što uvjerljivijom, odnio je žrvanj s terase d podmetnuo ga pod njen krevet.

Nije ni čudo što je sirota. gospođica Johnson u smrtnoj agoniji očajnički pokušavala saopćiti svoje skupo plaćeno otkriće: »Prozor, prozor«.

Gospođa Leidner nije bila ubijena kroz vrata, nego kroz prozor. I tako se sve objasnilo... Sve je došlo na svoje mjesto. S psihološke strane savršeno ubojstvo. Ali“ dokaza nemamo... ama baš nijednog...

Svi smo šutjeli obuzeti neopisivim užasom. Da, užasom i sažaljenjem.

Doktor Leidner nije se bio ni pomaknuo niti progovorio ijednu riječ, Samo je sjedio, umoran i nekako ostario.

Napokon se lako pokrene i pogleda Poirota blagim i umornim očima.

— Ne, dosad nemate nikakva dokaza - reče. - Ali, to nije ni važno. Znali ste da neću zanijekati istinu. Nikad nisam bježao od istine. Zapravo mi je sad mnogo lakše. Umoran sam...

Zatim jednostavno reče:

— Žao mi je Anne. Bilo je to odvratno i besćutno od mene - to nije bilo slično meni! Jadnica, i ona je mnogo prepatila. Da, to više nisam

bio ja, već neki bjesomučnik obuzet strahom. Slab smiješak zatitra mu usnama iskrivljenim od bola. - Bili biste dobar arheolog, monsieur Poirot. - Imate smisla za oživljavanje prošlosti. Dogodilo se sve kako ste kazali. Volio sam Louisu i ubio je. Da ste je poznavali, shvatili biste me... Ama, vjerujem da ste me već shvatili.

29. L'Envoii

Više nema mnogo što da se kaže.

Otac Lavigny i njegov sudionik uhapšeni su u Bejrutu, baš kada su se penjali na parobrod.

Sheila Reilly udala se za mladog Emmotta. To je dobro jer on nije komad krpe... i znat će kako da je opameti. Od jadnog Billa Colemana napravila bi papučara.

Kad smo već kod Colemana, lani sam ga njeovala kad je bio operiran od slijepog crijeva. Postao mi je neobično drag. Njegov skrbnik poslao ga je u Južnu Afriku da se bavi poljoprivredom.

Više nikad nisam posjetila Istok. Čudnovato... ponekad mi je zbog toga žao. Mislim na škripu vodeničnog kola“ na žene što peru rublje na obalama Tigrisa i na uznosite poglede deva... Osjećam tako reći nostalgiju.

Uostalom, možda prljavština i nije tako nezdrava kao što se misli!

Kad dode u Englesku, doktor Reilly me redovito obiđe jer, kao što sam već rekla, on je i kriv za ovu priču.

— Uzmite je ili je ostavite - rekla sam mu. Znam da sve vrvi od gramatičkih grešaka i da nije napisana onako kako bi trebalo, ali što je, tu je.

I uzeo ju je bez sustezanja. Bit će mi neobično ako ikad bude objavljena.

Poirot je otputovao u Siriju, a tjedan dana kasnije vratio se kući Orijent-ekspresom gdje su ga uvukli u jedan drugi kriminalni slučaj. Ne poričem njegove umne sposobnosti, ali mu neću tako lako

oprostita što me je onoliko zavitlavao. Kako se samo pretvarao da misli da sam umiješana u zločin i da uopće nisam prava bolničarka!

Takvi su, ponekad, i liječnici; zbijaju šale na naš račun, a ne misle kako se zbog toga osjećamo!

Često mislim na gospodu Leidner i pitam se kakva je zapravo bila. Gdjekad mi se čini da je bila strašna žena... a onda se sjetim kako je bila dobra prema meni... njena umiljatog glasa... njene lijepe plave kose... i svega drugog... I tada osjetim da je možda ipak treba više sažaljevati nego osuđivati.

Isto tako žalim i doktora Leidnera. Znam da je počinio dva ubojstva, ali svejedno. Neizrecivo je volio svoju ženu. A mora biti strašno kad čovjek nekog toliko voli.

Što sam starija, što više susrećem ojađene i bolesne ljude, to više osjećam sažaljenje prema svima. Ponekad se pitam što se to dogodilo sa strogim načelima u kojima me je odgojila moja strina. Bila je vrlo religiozna, a nije bilo čovjeka u susjedstvu kome nije našla neku manu.

Ah, zaboga, doktor Reilly je imao pravo: kad čovjek počne pisati, ne zna gdje će stati. Kad bi mi bar pala na pamet kakva lijepa zaključna rečenica!

Morat ću pitati doktora Reillyja da mi kaže kakav arapski izraz, poput onog što ga je Poirot upotrijebio.

U ime Alaha, milosrdnog i milostivog... Otprilike tako nešto.

Kraj

Napomene

[1] *Namiguša*

[2] *Neuredna stara bolničarka iz romana "Martin Chuzzlewit" Charlesa Dickensa.*

[3] *Sestro*

[4] *Oče*

[5] *Ipak*

[6] *Počnimo*

[7] *Zašto ne?*

[8] *Skлонost; nježnost.*

[9] *Ništa ozbiljnije?*

[10] *Opet ja.*

[11] *Umješnost; snalažljivost.*

[12] *Vjere mi.*

[13] *Razumijem*

[14] *Sirota žena!*

[15] *Sto mu gromova.*

[16] *Jadni moj kolega.*

[17] *Zločin iz (ljubavne) strasti.*

[18] *Umjetnine*

[19] *U skladu s njenim karakterom.*